HODA
BARAKAT

Împărăția pământului

ROMAN
NOMINALIZAT LA
INTERNATIONAL MAN BOOKER PRIZE, 2015

ROMAN

HODA BARAKAT

ÎMPĂRĂŢIA PĂMÂNTULUI

Original: *Malakout hathihi al ard* (2010)

Traducere din limba arabă de:
LAURA SITARU

virtual-project.eu

2018

PRIMA PARTE

•••

— Tată, tată!

Muzawwaq nu mai auzea glasul băiatului care venea în urma lui pe măgar.

— Tată, tată, hai să ne întoarcem! ţipă băiatul, lovind cu călcâiele în pântecul măgarului.

— Tată, pe sufletul bunicului, pe viaţa Sfântului Simeon şi a Fecioarei Maria! Tatăăăăăăăăăăăăăă!

Muzawwaq, călare pe iapa lui, se întoarse şi îl văzu pe băiat departe, în spate, pe măgarul care refuza să mai meargă. Bătea cu copitele în pământ, cu capul lăsat în jos.

— Se încăpăţânează, tată! Nu mai vrea să meargă înainte! Nenorocitul!

Muzawwaq îşi ridică ochii spre cer şi se întoarse către locul unde se afla băiatul. Descălecă şi se opri în faţa măgarului, privind spre el, apoi spre cer.

— Haide să ne întoarcem, tată! Pe sufletul bunicului! Uite ce vânt bate! Şi uite ce nori sunt! Pe sufletul morţilor!

Muzawwaq îşi roti braţul în aer şi se năpusti cu pumnul în ţeasta măgarului. Apoi îl apucă cu putere de dârlogi, iar copitele animalului striviră ţărâna şi picioarele îi încremeniră. Iapa începu să necheze şi să-şi scuture capul în dreapta şi-n stânga. Muzawwaq ridică vocea certându-şi animalul, ca să acopere şuieratul vântului.

— Nu mă întorc singur la Abu Ali! Nu mă întorc singur, tată, pe sufletul bunicului. Nu vreau.

— Ascultă-mă cu băgare de seamă! îi spuse tatăl. Măgarul merge singur. Dacă îl conduci cum trebuie merge singur, ştie drumul către casa lui Abu Ali. De câte ori nu a mers pe drumul acesta fără să-l ţii de dârlogi? Nu-ţi fie frică! Nu mă face să promit, căci nu mă întorc cu tine. Singur ai să te întorci. Nu te teme pentru mine! De câte ori nu am trecut eu Dahr al-Jurd? Cum să-ţi fie frică pentru mine? Cerul s-a întunecat, o să vină ploaia. De obicei, plouă mult în zile ca acestea pe Dahr al-Jurd, însă nu poate fi vorba despre zăpadă. Ajung în sat, poate chiar

acasă, înainte de rugăciunea de la apus. Haide, ajută-mă să dezleg chingile şi să dăm jos ce este pe măgar, apoi să încărcăm totul pe iapă. În felul acesta, tu te întorci fără povară, iar măgarul nu-ţi va mai face nazuri. Acoperă-te bine cu haina şi nu-ţi fie frică! Dacă o să ţi se facă frică, să cânţi! Heeee, heeee! Vezi, merge singur. De câte ori n-am trecut eu Dahr al-Jurd în viaţa asta?

•••

Muzawwaq descălecă să îndrepte desagii plini cu linte, dar şi ca să liniştească iapa. Începu să se roage. Îşi puse braţul pe după grumazul iepei şi-şi lipi capul de al ei, mângâind-o cu palma lui mare. Începu să se roage cu voce tare pentru sine şi pentru ea, sperând că vocea lui o va linişti întrucâtva.

— N-o să ne lase de izbelişte milostiva Maică a Domnului. Ne-a lăsat ea vreodată?

Îşi lipi gura de urechea iepei şi începu să îngâne uşor cântări bisericeşti.

„Sfântă Fecioară, Preamilostivă şi de ajutor dătătoare,
Tu eşti Adăpostul nostru, către tine se îndreaptă ruga noastră!
Mântuieşte-ne pe noi, Fecioară!”

Vocea lui era blândă, ca vocea tatălui său şi a tuturor bărbaţilor din neamul Muzawwaq. În zadar încercase preotul să-l convingă să cânte sinaxarul în biserică, nu voia să facă asta nici duminicile, nici de zilele sfinţilor, căci slujbele i se păreau prea lungi, iar el nu avea răbdare. În faţa unui pahar de *araq*[1] însă, pe înserat, Muzawwaq obişnuia să cânte cu vocea lui joasă, de plângeau femeile şi lăcrimau bărbaţii, unii dintre aceştia ajungând chiar să-şi blesteme sfinţii în euforia care-i cuprindea. De fapt, lui Muzawwaq nu-i plăcea să cânte decât în singurătate, pe ogorul lui sau pe drum. Îi plăcea să-şi audă glasul blând care aducea puţin cu cea a unei femei. Când era obligat să-şi folosească vocea răsunătoare şi puternică pe câmp, pentru a cere ceva de acasă, nu-i era nimic mai neplăcut decât ecoul care se întorcea dinspre vale:

Heeeeeeei, Salmaaaaaaa! Heeeeeei!

---

[1] Băutură spirtoasă pe bază de anason, specifică Orientului arab. Se poate face şi din struguri, citrice, curmale sau trestie de zahăr (N.t.).

Dacă n-ar fi fost puternici şi curajoşi de felul lor, bărbaţii din neamul Muzawwaq s-ar fi ruşinat de vocea lor şi de cât de tare le plăcea să cânte. Dumnezeu i-a făcut puternici, iar ei au pus acest dar în slujba Lui, chiar dacă, de generaţii, nu s-au remarcat prin participarea la slujbe sau prin supunerea faţă de prelaţi. Dar mătăniile le atârnau mereu la gât, iar uleiul de la altarul Fecioarei nu se stingea niciodată în casele lor. În războaie, în toate războaiele, au fost un sprijin de nădejde. Când apăreau călare, băgau spaima în duşmani. Armele, atunci când le scoteau, străluceau precum argintul, iar mânerele păreau să aibă luciri de oglindă, indiferent de provenienţa lor, rusească, englezească sau franţuzească! De când se ştiau – din vremea străbunicului Muzawwaq – nu acceptau muniţii îndoielnice, în casa lor erau mai multe încărcătoare de arme decât spice de grâu... astfel, grâul se termina, dar armele, nu. Nu se întâmpla însă ca armele să părăsească învelitorile lor din lână decât la sărbătoare sau împotriva vreunui duşman. Atunci când Farid s-a repezit spre comodă, aruncând din ea aşternuturi şi perne, înjurând de Dumnezeu şi de Fecioara Maria, de cerurile unchilor şi verilor lui, Mariana, soţia sa, a fost cea care l-a împiedicat să apuce arma. I-a prins braţele cu putere, apoi s-a încolăcit în jurul lui, cuprinzându-l ca într-un cleşte uriaş. Şi, în ciuda forţei legendare a soţului său, de fiecare dată când el se elibera reuşea să-l prindă din nou şi să-l tragă în spate. O înjura de Dumnezeu şi de familie, în vreme ce ea se ruga la acelaşi Dumnezeu să îl ierte! „Nu-l lua în seamă, Doamne Iisuse!”

— Paharul acesta este pentru Mariana! spuseră bărbaţii care luau parte la ospăţul de împăcare. Nu ne apropiem de mâncare sau de băutură dacă nu bei cu noi primul pahar!

Mariana ridicase paharul de *araq*, ştergându-şi lacrimile cu năframa: „Fii binevenit! Paharul acesta este în cinstea ta, vere!” şi se uitase către vânzătorul pe care bărbatul ei voise să-l omoare mai devreme din cauza cărnii de capră stricate. Când îi deschisese măruntaiele, după ce o sacrificase, simţise că-şi pierde minţile...

Deşi nu era de-a lor, din cătun, de când pusese piciorul în casă îşi uitase familia şi viaţa pe care o avusese printre ai ei. Când a desfăcut baierele cufărului de zestre, femeile din familia în care intrase au dat din cap a părere de rău şi le-au spus bărbaţilor seara: „Femeia asta nu va sta mult la noi în casă! Om

trăi şi-om vedea! Zestrea ei zici că este de la Damasc... numai sidef şi argint! Iar hainele sunt toate din afară! Lenjeria este brodată, iar ciorapii din mătase transparentă. Rochiile sunt de la Paris! Femeia asta nu va mulge vaca şi nici nu va frământa pâine. Are pantofi din catifea cu toc înalt! N-ai s-o vezi mergând la câmp!”

Bărbaţii răspunseseră că este încă tânără şi că va învăţa, iar Farid o iubeşte. Femeile au tăcut. Între ele însă, aveau îndoieli cât priveşte bunăvoinţa tatălui Marianei faţă de Farid. Deşi Farid îşi pusese pistolul în gură sub balconul ei, ameninţând că se omoară de faţă cu tatăl ei, deşi îşi petrecea nopţile hălăduind, îmbătându-se şi vomitând în piaţa din cătun, aşa încât oamenii să-l informeze pe tatăl ei, acesta se învoise să i-o dea de nevastă. De unde şi îndoiala femeilor... dacă avea vreun defect?! „Doamne, ai grijă de fetele noastre! O fată atât de răsfăţată... Nu-i vorba de bogăţie şi sărăcie, căci Farid, ca toţi cei din neamul Muzawwaq, nu e sărac, e mai degrabă un ţăran înstărit, cu pământ mult la Baalbek. Dar Farid e nesăbuit... viaţa lui n-a fost nici pe departe ca a ei... O fată aşa de răsfăţată... Doamne, ai grijă de fetele noastre!”

Zestrea Marianei a rămas însă în cufărul în care venise, aşa încât au uitat-o cu toţii şi n-au mai pomenit-o decât în clipa morţii ei, când fetele au deschis lada.

— În sănătatea stăpânei casei! ziseră bărbaţii ridicând paharele, iar Mariana, auzindu-le urarea, lăsă pe foc oala cu fasole şi se îndreptă către masa lor, fără să-şi mute privirea de la Farid.

Ochii acestuia se umplură de lacrimi, ştiind că ea voia să-l ajute să treacă peste ruşinea pe care o păţise după ce încercase să scoată arma pentru o chestiune fără însemnătate.

— Ne-ai făcut de ruşine, spuseră bărbaţii.

— Dacă nu ar fi fost Mariana...! Şi părintele Francisc, fiul spurcatei de Adele, voia să-şi bage nasul... ziseră ei.

Inima Marianei se strângea, căci ştia că exagerau. Răsturnă fasolea şi orezul în farfurii mari, apoi se aşeză lângă Farid. Tăcură toţi când el începu să cânte cu voce joasă, înclinându-şi capul şi coborându-l până aproape de piept.

Offff, offff...! De-ar fi să iubeşti pe altul, să fie aşa ca mine!

Farid îşi duse palmele spre urechi şi cântă cu vocea lui domoală.

După moartea Marianei la fel a rămas Farid, cântând aproape stins, cu mâinile la tâmple, clătinând din cap şi plângând în pragul casei, fără să mănânce şi fără să bea, zi şi noapte, dând din cap atunci când cineva vorbea cu el şi izbucnind în plâns. A ţinut-o aşa până când a murit şi el... deşi nu era bătrân... Toţi bărbaţii din neamul Muzawwaq cărora le-au murit nevestele înaintea lor au făcut la fel... s-au aşezat în pragul casei şi au cântat până au murit... Cântecele de pe urmă erau stinse, nimeni nu reuşea să le înţeleagă cuvintele, poate şi din cauza vocii abia auzite a cântăreţului, care se pierdea puţin câte puţin, ca o candelă care a rămas fără ulei şi cu fitilul uscat.

Li se dusese vestea peste tot, chiar şi dincolo de munte de cât de mult îşi iubeau femeile. Cântecele pe care li le închinau, mai ales cele pline de duioşie, ajunseseră până la Batrun, ba chiar până la Alep şi Hawran. Astfel, un vânzător de anason de prin părţile acestea le auzise versurile şi cântările fredonate de cântăreţii din Alep, care le luau drept compoziţii ale vechilor poeţi, poate chiar al-Mutanabbī[2]. Vânzătorul însă, după ce s-a jurat pe capul copiilor lui şi pe onoarea nevestei, i-a asigurat că versurile erau compuse de bărbaţii din neamul Muzawwaq. Mai mult, le-a spus că le-a auzit cu urechile lui din gura şeicului Yousef Issa al-Khouri, maestru al genurilor ’*atābā* şi *mīğānā*[3], la una dintre nunţile din zonă, nu în regiunea Muntelui Liban[4], ci în Hawran. Vânzătorul de anason s-a jurat că o să se întoarcă însoţit de şeicul Yousef Issa al-Khouri pentru a-i convinge şi pe cei mai bănuitori. La întoarcerea sa din acea călătorie, şeicul se afla însă în vizită la una dintre căpeteniile tribului *metwali* şi nici pentru tot aurul din lume nu ar fi rupt legământul cu acesta. Situaţia cu *metwali*[5] era încă sensibilă, nu trecuse decât puţin

---

[2] Abū aţ-Ţayyib Ahmad ibn al-Husayn al-Mutanabbī (915-965) este unul dintre marii poeţi ai lumii arabe, născut în oraşul Kufa din Califatul Abbasid. Poemele sale s-au remarcat prin puritatea limbii arabe în care sunt compuse, reprezentând un model de inspiraţie pentru poezia arabă până în zilele noastre. A abordat tematici variate, de la poemele encomiastice la poezia filosofică, imaginaţia şi fertilitatea stilistică fiind cele două trăsături fundamentale ale liricii sale (N.t.).

[3] Tipuri de poezie populară, însoţită de muzică, răspândite în Orientul levantin, dar şi în Irak (N.t.).

[4] Referinţa este la Muntele Liban, *ğabal Lubnān* în arabă, regiune a Libanului locuită cu precădere de comunitatea creştină maronită (N.t.).

[5] Care aparţine comunităţii şiite libaneze, prezentă şi în regiunea Baalbek (N.t.).

timp de la încheierea înţelegerii, iar preţul sângelui vărsat nu fusese plătit în întregime.

•••

Zăpadă şi grindină. Pete albe se lipeau de pământ în straturi tot mai groase. Cerul cenuşiu se împreunase cu pământul alb. Vântul se domolise, iar ceaţa acoperise totul ca un covor. Nu se mai puteau zări potecile şi nici aprecia distanţa care mai era de parcurs. Dispăruse totul. Odaia Francezilor, Valea Surzilor, Poteca Sfântului Severin, Crucea Inimii lui Iisus. Nu se mai vedea nimic. După Vârful Patriarhului, toate piscurile munţilor erau înecate în acest nor lăptos şi cleios, iar vântul care se învârtea în cer precum braţele mari ale unei mori de apă coborî să bată cu putere, împiedicându-l pe Muzawwaq să meargă. Descălecă. Aruncă jos desagii cu linte, lăsându-i pe cal doar pe cei cu grâu şi ovăz. Scoase cuţitul şi tăie un sac de ovăz pe care îl puse în faţa iepei, dar ea refuza să mănânce. „Mănâncă, Mubaraka! Pentru numele Fecioarei! Mănâncă, să-ţi recapeţi forţele! Nu avem altă soluţie! Trebuie să mergem înainte!”

Iapa privea fix înainte, de parcă nu l-ar fi auzit. Fruntea îi era ca de gheaţă, ca şi degetele lui Muzawwaq care o mângâiară în trecere. Începu să fornăie şi-şi mută privirea în direcţia opusă. Era supărată pe el, dar ştia că nu-l va abandona niciodată. „Haide, Mubaraka, tu eşti puternică! Doar nu era să rămân peste noapte în casa lui Abu Ali... tu ştii cât de drag îmi este! Şi ţie, la fel! Nici nu apucăm să părăsim coama muntelui ca să coborâm către Aynata, că şi începi să joci de nerăbdare, fără să te îmboldească cineva! Pentru că ştii că te va lua de gât şi-ţi va da de mâncare ovăz înmuiat cu zahăr.

Nici nevasta lui nu pare să fie de acord şi doar ştii cât este de cumsecade! I s-a urcat sângele în obraji, când l-a auzit ce spune... „Slăveşte-L pe Domnul!”, îi spune. „Stârpeşte puterea diavolului, dragul meu bărbat!”

∵

Când văzu că Abu Ali a prins iedul, voind să-l sacrifice în faţa caprei care behăia de disperare, Muzawwaq îşi încruntă sprâncenele, având presimţiri sumbre. Nu era cazul să exagereze cu amabilitatea lor. Nu mai demult de o lună, Muzawwaq îşi vizitase arendaşul, pe Raji Abu Ali Abu Mansur, glumind cu el despre recolta de linte şi grâu şi avertizându-l în glumă să nu fure prea mult din ea. Îi spusese: „Slavă Domnului

pentru cât ne-a dat! Slăvit fie numele Fecioarei! Binefacerile ei să se răspândească asupra noastră! Recolta de anul acesta este de ajuns pentru doi ani. Chiar de-ar fi ca Domnul să ne dea un sezon prost la anul, ca să ne ispăşim păcatele, o să-i cerem răgaz să ne pocăim şi să ne rugăm pentru iertare!”. Abu Ali râse uşor, semn că înţelesese mesajul. Ce rost avea să sacrifice astăzi bietul animal?

Fără să aibă carne proaspătă, Umm Mansur[6] aşeză o masă plină de bunătăţi, căci acesta-i era felul.

— Anul acesta, să facem împreună *araqul*, la mine, aproape de fântână. Nu este nevoie de două cazane. Am anason cât pentru două sate, zise Muzawwaq încercând să-l împiedice pe Abu Ali, vădit încurcat, să vorbească.

— Nu, nu... să-l facem la mine! zise el.

— La mine sau la tine, ce importanţă are?

— E mai aproape viţa-de-vie aici...! În fond, pământul este al tău! încheie Abu Ali.

Tăcură cu toţii, până şi copiii.

Muzawwaq reluă discuţia:

— Chiar crezi că via este mai aproape de aici decât de locul unde se află fântâna?

Abu Ali râse încurcat, ca de obicei, apoi rosti cu blândeţe:

— Abu Saba, ştii prea bine că eşti ce avem mai de preţ şi că ne sfătuieşti de bine la necaz. Ştii prea bine că, dacă mi-ai cere să sacrific pentru tine unul dintre copii, n-am să te întreb de ce! Tot ce am ţi se datorează. Dar haide să stârpim răul! Ochiul nu poate lupta cu acul îndreptat spre el.

Sudoarea îi apăru pe frunte, iar Muzawwaq se trase mai departe de foc.

— Ce ac? Ce mai este de data aceasta?

— Tu eşti un om paşnic, zise Abu Mansur, şi toată viaţa mi-ai spus să mă feresc de probleme!

Muzawwaq înţelese că lucrurile sunt serioase. Trase aer în piept şi spuse:

---

[6] Umm Manşūr, în traducere „mama lui Mansur“. În cultura arabă, se obişnuieşte ca, după naşterea unui copil de sex masculin, femeile să renunţe la numele lor şi să poarte apelativul de „mama lui....“, în semn de apreciere pentru aducerea pe lume a unui urmaş băiat. Această tradiţie este valabilă şi în cazul taţilor de băieţi care vor lua apelativul Abu urmat de numele fiului (Abū Manşūr, de exemplu, „tatăl lui Mansur“, dacă numele băiatului este Mansur) (N.t.).

— Abu Ali, eu am spart ghinionul şi mi-am ispăşit pedeapsa în închisoarea din Baalbek, rostind de mii de ori rozariul şi Tatăl nostru. Am mai vorbit despre asta. Nu am putut să opresc apa din fântâna mea, care iriga terenul din vale, doar pentru că beiul voia să-i pedepsească pe fiii lui Ibn Dabbak. După ce am ieşit din închisoare, i-am pupat mâna beiului, iar el mi-a zis: „Muzawwaq, gata, să dăm uitării!”. Iar eu nici înainte, nici după, nu am avut ceva cu beiul! Şi nici cu monseniorul, în ciuda cuvintelor lui nesăbuite.

Muzawwaq şi cei şase copii ai săi stăteau în capul ogorului lor din Aynata şi priveau spre vale, unde erau pământul lui Ibn Dabbak şi culturile îngălbenite. Câmpul suferea cumplit de sete, însă roadele nu erau încă vlăguite. Ibn Dabbak, care cumpărase lotul de la tatăl lui Muzawwaq după ce strânsese multe economii, era om sărac, fiu de grăjdar. Nevasta îi murise de foame în timpul războiului din 1914, deşi nimeni prin părţile acelea nu mai murise de foame, căci Fecioara Maria alungase armatele de lăcuste. Hanna, tatăl lui Muzawwaq, îl certase foarte tare în faţa oamenilor la înmormântarea nevestei lui, aproape să-l bată! I-a spus cu voce tare, în vreme ce ieşeau din cimitir:

— Am dat de mâncare străinilor şi oamenilor de pe drumuri!

Ibn Dabbak a răspuns:

— A fost bolnavă… am avut de mâncare.

Hanna, cuprins de furie, aproape că îl lovi, căci toată lumea văzuse cât era de slabă moarta, de semăna cu cei care piereau de foame în timpul războiului.

— De ce nu ai venit la noi? îi zise Hanna furios, împingându-l.

Omul începu să plângă, iar Hanna i se adresă din nou:

— Nu mai plânge! Nu mai vreau restul de bani pentru pământ, cu condiţia ca băieţii tăi să vină să mănânce la mine în fiecare seară!

După câteva luni, Ibn Dabbak a murit, iar băieţii au început să vină mereu în casa lui Muzawwaq, nu numai seara.

∴

Apa izvorului forma un pârâiaş care ajungea până la râu, însă aluviunile îl deturnaseră de la cursul natural. Muzawwaq se aşeză sub nuc împreună cu copiii săi. Salma, care nu mai suporta tăcerea tatălui ei, spuse:

— Nu-ţi face griji, tată! Ne-a binecuvântat Domnul şi o să le dăm jumătate din recolta noastră.

Hotărârea asta o luase deja Muzawwaq, doar că nu aici era problema. Avea impresia că aude cum se prelinge seva din rădăcinile mici ale plantelor care renunţaseră să-şi mai ridice capetele din pământul secătuit. Roşiile mai erau încă verzi, doar că, aplecându-se pe pământ, începuseră să putrezească. De sete, micile păstăi de fasole se lipiseră de lujer, înainte să facă boabe... în vreme ce cartofii nici nu încolţiseră, că li se şi înnegrise lujerul subţire, întinzându-se pe jos. Trebuie că pământul suferea tare de sete, mai ales că băieţii lui Ibn Dabbak apucaseră să împrăştie bălegarul. Aşa că acum pământul suferea şi de lipsa apei şi din cauza bălegarului. Bălegarul de capră este necruţător, căci usucă pământul tare. Băieţii lui Ibn Dabbak nu mai aveau niciun metru de pământ ca să-l cultive cu grâu... de obicei, cumpărau grâu cu banii obţinuţi pe cartofii lor de o calitate şi un gust nemaiîntâlnite şi foarte rezistenţi la viermi.

Salma zise din nou:

— O să le dăm din tot ce avem noi, tată... nu-ţi mai face sânge rău! Hai, ridică-te! Să mergem să mâncăm!

Îşi privi tatăl care începuse să rostească rozariul. Nu voia decât o minune de la Fecioară: să plouă ca să se umple pământul de apă, chiar dacă şi-ar pierde jumătate din culturi... sau chiar toate. De la războiul din 1914, tatăl său avea obiceiul să pună deoparte, an de an, câte o recoltă întreagă, chiar dacă uneori era obligat să arunce jumătate. Iar el a păstrat acest obicei. „Potop, Maică a lui Iisus!!!”, îşi spuse. „Ştiu că robul tău cel păcătos nu merită... O, Doamnă a miracolelor, deschide lacătele cerurilor! Am să-ţi sacrific un viţel gras!”

Nu a plouat, suntem păcătoşi...

O, Fecioară din Bishwat, avem nevoie de miracole mai mult decât avem nevoie să te vedem împodobită în veşminte de mir, apărând o dată la Bishwat, altă dată la Bted’i! Doamne, ai milă de noi! Iartă-mă, Doamnă a luminii şi fii îndurătoare cu robul tău!”

Dar nicio picătură n-a căzut din cer.

Rămase de veghe în uşa cabanei, făcându-şi de lucru fără vreun rost anume. Privi spre cer: stelele păreau mari cât pepenii. Pepenii... pe care atât de mult îşi dorise să-i cultive, dar

nu reuşise încă. Fructul se oprea din creştere când ajungea de mărimea unui pumn, galben pe dinăuntru, iar la gust era mai aproape de dovlecel sau vânătă, fără urmă de dulceaţă.

Stelele păreau pepeni, iar cerul albastru întunecat era uscat ca fundul unei văduve. Nu o să plouă! Răsuci o ţigară şi se uită către ogorul din vale. Apoi zări nişte umbre mişcându-se. Îi zări pe băieţii lui Ibn Dabbak sau poate doar pe unul dintre ei, mergând cu capul plecat printre rândurile de vrejuri. Muzawwaq aruncă ţigara şi se ridică brusc:

— Hei, cine-i acolo jos?

Dar nu-i răspunse nimeni, iar umbra dispăru în întunericul nopţii. Îşi imagină că vreunul dintre băieţi venise să cerceteze pământul, aşa cum faci cu cineva drag aflat pe moarte, când îi pui mâna pe piept şi simţi ultima suflare sau răceala cărnii. Muzawwaq, sufocat de indignare şi durere, zise: „Eşti mulţumită, Fecioară?”. Aproape că-i dădură lacrimile. „O, Fecioară, Fiul tău unic nu mai vede nedreptatea? I-a abandonat pe cei slabi din împărăţia Lui? O, preablândă Fecioară! Să nu avem parte pe pământ de nimic din ce se află în Ceruri care să ne răsplătească pentru ceea ce pierdem şi să ne facă dreptate? Dă-ne nouă pâinea noastră cea de toate zilele! Doar pâinea cea de toate zilele, ca să cunoaştem gustul traiului de Dincolo, doar ca să gustăm şi să ne întărim în credinţă! Ca să ne pregătim pentru traiul bun de Dincolo, întru speranţă şi credinţă...”

Fecioara îi răspunse. Sau, cel puţin, Muzawwaq o auzi spunându-i: „Miracolele nu apar acolo unde le aştepţi tu sau acolo unde vrei tu să apară. Nu vin după dorinţa ta. Înţelepciunea mea este un dar de la Dumnezeu. Nu va ploua. Această noapte pe care o mân ca pe o iapă neagră pur-sânge o îndrept după voinţa Fiului şi Dumnezeului meu. Nu va cădea nicio picătură de ploaie. În altă parte vei găsi apa Lui, fiul meu! Stă chiar în puterea ta, slujitor credincios!”

Muzawwaq, cu trupul său puternic şi umerii largi, părea o cruce. Cuprins de fervoare şi smerenie, cu evlavie, simţi parcă mireasmă de tămâie urcând din pământul pe care era lungit. Se ridică brusc în picioare, îşi aruncă braţele spre cer, aducând printre lacrimi mulţumiri fierbinţi Fecioarei.

Dădu fuga în spatele casei. Luă cazmaua şi coborî parcă zburând către ogorul din vale. Îşi făcu semnul crucii şi îşi suflecă mânecile cămăşii mai sus de cot. Scuipă în palme şi începu să

dea în şanţul care deviase apa cu cazmaua care părea uşoară ca un fulg. Primul jet de apă ţâşni din fântână laolaltă cu paiele şi nămolul care o blocau. Lăsă apa să curgă, făcându-i drum către ogorul băieţilor lui Ibn Dabbak şi cântând cu voce tare imnuri închinate Fecioarei. Săpa şanţuri prin pământul însetat, ca şi cum l-ar fi arat pentru prima dată. Deodată auzi paşi apropiindu-se şi călcând plantele uscate, apoi o voce tremurătoare:

— Ce faci, om bun? Plantele sunt deja moarte! Oamenii beiului sunt înarmaţi şi doar la câţiva metri depărtare. Nu le vezi făcliile? Nu te pune în pericol, frate!

Când se apropie însă şi-l văzu pe Muzawwaq săpând în continuare, rugându-se, cu lacrimile şiroindu-i pe faţă, începu şi el să plângă şi-şi băgă mâinile în noroi.

— Ne vor omorî! Şi vor spune că au crezut că erau animale care au venit să mănânce din recoltă... iar ei nu făceau decât să păzească din ordinul... Ne vor omorî!

Muzawwaq continuă să sape şanţuri şi să le umple cu apă, îngânând rugăciuni.

— Nu te teme! Fecioara, Maica lui Dumnezeu, mi-a spus ce să fac.

— Dumnezeu să aibă în pază sufletul bunicului tău, om cu adevărat sfânt! zise bărbatul şi începu, la rândul său, să sape.

Apa se revărsă din plin, ca miracolul pâinii celei sfinte, de parcă fântâna şi-ar fi dublat volumul...

Au rămas acolo amândoi până-n zori... a doua zi, fiind încă vară, Muzawwaq a încărcat tot ce a putut pe cele două iepe şi pe măgar, şi-a urcat şi copiii, fără să răspundă întrebărilor Salmei... Iar când nu-l găsi pe Abu Ali nici acasă, şi nici la câmp, îi spuse nevestei acestuia:

— Băiatul meu cel mare s-a îmbolnăvit, iar maică-sa a trimis după noi... cred că-l vom duce la mare. Am să mă întorc singur. Copiii rămân cu mama lor şi cu mătuşile. Dacă am să întârzii ceva mai mult, ocupă-te tu de *mūna*[7], de stafide şi de nuci. Burghulul o să-l pregătim acolo.

---

[7] Provizii necesare pentru a trece iarna (N.t.).

— Mai trebuie pregătit şi *al-kišk*[8], Abu Saba, zise femeia. Nu-ţi face probleme! Vârful recoltei este al tău! Mergi şi îngrijeşte-te de băiat! Dumnezeu să-ţi dea bucurii de la el şi copiii lui! Abu Ali se va îngriji de recoltă şi de tot. Când te vei întoarce, totul va fi cum trebuie. Dumnezeu să te aibă în pază! Iisus şi Sfânta Fecioară să fie cu voi! Să ai grijă de fraţii tăi, Salma!

Nu era laş! Nu a fugit! Voia doar să fie singur, nu cu copiii... În sat, de partea cealaltă a muntelui, a rămas zile întregi fără să audă nimic despre cele întâmplate la Aynata.

Au trecut câteva săptămâni, nu mai mult de-o lună, până ce jandarmii au dat buzna la el în casă şi l-au săltat. Mângâindu-şi mustaţa, s-a rugat la Dumnezeu să-i dea răbdare, de fiecare dată când îşi simţea inima plină de furie. I-a spus judecătorului:

— Apele nu sunt proprietatea cuiva, chiar de se întâmplă să fie pe pământul meu!

Judecătorul l-a certat, spunându-i:

— Deşi eşti educat, citeşti, scrii, nu pare că înţelegi ce tot îţi repet! Fântâna este a ta, terenul este tot al tău, dar apa, apa este proprietatea statului!!! Nu faci tu ce vrei cu apa! Aşa este legea de o sută de ani încoace, din vremea emirului al-Lama'ī, primul caimacam al creştinilor şi, mai cu seamă, al maroniţilor. Aşa stă scris în legile voastre, ale comunităţii, păzite de şeicii Bsharre. De o sută de ani! Vrei să schimbi legile?

— Dar legile astea sunt de pe vremea otomanilor...

Judecătorul îl întrerupse, urlând:

— Eu hotărăsc dacă o lege este bună sau nu! Legea este în mâinile mele! Sau te pomeneşti că vrei să mă înveţi tu? Cine te crezi, băiete, de-mi vorbeşti aşa?

Când îi spuse *băiete*, Muzawwaq tăcu definitiv şi nu mai privi deloc înspre el sau oamenii beiului sau verii lui... Îşi pironi privirea în pământ, fără să o mai ridice, refuzând să răspundă întrebărilor răstite ale judecătorului.

— La închisoare! Doar închisoarea vă învaţă minte! răcni judecătorul fără ca Muzawwaq, cu sprâncenele încruntate şi ochii lăsaţi în jos, să-l ia în seamă.

[8] Preparat alimentar, răspândit în zona Levantului, a Anatoliei, dar şi în unele ţări din Asia centrală. Este un amestec de tărâţe sau făină de grâu cu lapte bătut; acest amestec se lasă la uscat şi este folosit apoi în pregătirea diverselor feluri de mâncare (N.t.).

Nu auzise nici măcar sentinţa. A rămas aşa, tăcut, cu privirea în pământ, tot timpul cât s-a aflat în închisoare... nu numărase lunile, dar acum avea impresia că fuseseră multe.

Aceasta era păţania lui.

∵

Se îndepărtă de foc şi i-a mărturisit lui Abu Ali:

— Nici înainte, nici după un l-am urât pe bei şi nu i-am fost duşman. Eu cu ale mele, el cu ale lui. M-am dus şi i-am pupat mâna, iar el a zis: „Să dăm uitării. Ştiu că nu ai vrut să faci rău. Doar că nu ai ştiut legile”. Ca să stau departe de probleme, nu i-am întors cuvintele monseniorului nostru. Băieţii lui Ibn Dabbak şi-au vândut terenul beiului...

— Şi ce treabă avem noi?

— Tovarăşul beiului, Ibn Watfa, care, ca şi mine, nu are pământ, a primit terenul să-l folosească pentru el şi copiii lui...

— Ei, şi?

— Mă cunoşti foarte bine... eu nu ripostez. Însă Ibn Watfa şi băieţii lui iau direct apa din fântână şi noi rămânem fără, chiar dacă este sau nu rândul lor. Am mers la ei acasă acum câteva zile. M-au întâmpinat în poartă, fără să mă invite să intru... şi mi-au zis: „Să-i spui lui Muzawwaq! Nu te plânge la noi, plânge-te la el! Du-te şi spune-i ce facem. Dacă nu-i place, ştie ce are de făcut! Să vândă, căci beiul este gata să cumpere! Mai spune-i aşa: crede că terenul beiului e mai prejos decât al lui şi că o să hotărască el când să irigăm şi când nu?”

— Dar... dar... beiul, judecătorul şi chiar monseniorul mi-au spus că nu aveam niciun drept, nici să dau drumul la apă, nici s-o opresc, căci este în proprietatea statului, nu a mea. M-au băgat la închisoare pentru asta! Iar eu am înclinat capul şi am acceptat.

— Abu Saba, soluţia nu stă nici în mâinile mele, nici într-ale lui Ibn Watfa sau ale fiilor săi, căci pământul nu este al nostru... noi doar îl lucrăm.

— Nu am de gând să vând!

— Ai terenuri şi în sat... acolo, nu...

— Nu vând! Să-mi arate legile care mă dau afară de pe propriul pământ! Mergem la tribunal, la Baalbek!

— Mergi la tribunal? Te ridici împotriva beiului?

— Nu vreau să ajung aici, dar nici de vândut, nu vând.

— Abu Saba, ochiul nu se poate lupta cu acul...

— Ce ochi? Şi ce ac? Acesta este pământul meu şi am acte care o dovedesc!

— Dar eu? Cum să mă duc şi să lucrez pământul? Pe mine cine mă apără? Actele?

— Nu te mai duce! Lasă-l pârloagă...

— Nu pot să ţin piept nici beiului, nici celor din neamul lui Ibn Watfa.

— Nici nu ţi-am spus să le ţii piept! Rămâi la tine acasă!

— Să rămân în casă? Nici la biserică să nu mai merg? Să atrag furia Domnului asupra mea şi a copiilor mei?

— Cine ţi-a spus să nu mai mergi la biserică?

— Dacă nu mai urc la câmp, vor râde de mine când merg la biserică, vor spune că sunt ca o muiere care stă în vatră şi că sunt un laş.

— Atunci să stricăm înţelegerea, Abu Ali.

— Să rupem înţelegerea? Să ne iei pâinea de la gură, mie şi copiilor mei? Crezi că va mai dori cineva să ne dea de lucru? După ce ne-am rupt oasele, eu şi tatăl meu care este în mormânt, în slujba voastră încă din vremea bunicului tău? Iar tu îmi spui că vrei să rupi înţelegerea? Pentru că sunt sărac şi nu am niciun petic de pământ? Sau oi fi vreun musulman ajuns aici de pe cine ştie unde?

— Piei, Satană! zise nevasta lui Abu Ali.

— Piei, Satană! strigă şi el, făcând să crească enervarea lui Muzawwaq.

— Abu Saba, de ce vrei să-l înfrunţi pe bei? Te-ai dus să uzi cu mâinile tale pământul băieţilor lui Ibn Dabbak... toată lumea a aflat că ai fost chiar tu acolo. De ce nu ai spus că Ibn Dabbak fura apa, când tu dormeai? Cum să-l înfrunţi pe bei, care este stăpânul nostru, mândria noastră, apărătorul nostru în faţa şiiţilor *metwali*? Îl umileşti şi te umileşti! Câte lupte între noi şi *metwali* nu a stins beiul şi toate în favoarea noastră? Beiul nu este din părţile noastre. E de la voi, din Bsharre. Dar ştie foarte bine că noi, aici, vă păzim spatele vouă, celor de dincolo de munte. E aşa încă din vremea când cei din neamul Hamada stăpâneau peste Bsharre, înainte de a-i alunga către Baalbek, ţinutul şiiţilor *metwali*, care ne înconjoară.

— Of, of, of... cine ţi-a spus toate astea? Cei din neamul Hamada au plecat în urma unei înţelegeri cu guvernatorul din Tripoli, nu au fost alungaţi...

— De acord, nu ştiu să citesc, dar ştiu să ascult şi aşa aflu... i-am bătut în luptă, apoi au fugit peste munte.
— De la cine ai auzit asta?
— De la oameni. Şi din predicile de la biserică. Este scris în cărţile de istorie; de-acolo le ştie şi monseniorul. Iar eu nu pun la îndoială cuvântul unui om al lui Dumnezeu şi al Bisericii.
— Ah... să mă... pe barba monseniorului!
— Îndurare, Sfântă Fecioară! strigă femeia.
— Să mă... pe barba monseniorului! repetă Muzawwaq ridicându-se în picioare.
Se ridică şi Abu Ali, zicând:
— Nimeni nu-l înjură pe monsenior în casa mea!
— În casa ta care este pe pământul meu... îl înjur şi pe monsenior şi pe patriarh şi pe cine vreau eu! Hai să mergem, băiete, îi zise Muzawwaq fiului său.
Ieşiră amândoi şi încălecară, el pe iapă şi băiatul pe măgăruşul pe care îl îndrăgea tare mult. Lui Muzawwaq i se făcu milă de Abu Ali înainte să treacă de coama dealului. Şi hotărî în sinea lui că, dacă trebuia să vândă pământul, o să i-l vândă lui pe ce-o fi. Dar în curând îşi dădu seama că asta n-ar fi ajutat la nimic...

•••

Furtuna de zăpadă făcea vălătuci mari care uneau pământul cu cerul. Se roteau cu repeziciune şi violenţă şi biciuiau bărbatul şi calul. Acum nu mai puteau înainta, dar nici să se întoarcă nu mai era cu putinţă. Se opriseră, încercând să rămână în picioare. Apoi, Muzawwaq hotărî să se aşeze pe pământ, ca să nu-l ia vântul cu totul şi să-l ducă înapoi. Iapa nu se lăsă însă în genunchi.
„Nu puteam să rămân la ei peste noapte... măcar băiatul doarme acum la căldură”. Îi păru rău lui Muzawwaq când îşi aminti ce îi spusese lui Abu Ali în faţa nevestei lui. „Nu ai vreo casă, de vreme ce aceasta este pe pământul meu!” Of, ce ruşine! Cum să spună aceste cuvinte umilitoare în faţa femeii?
Membrele şi articulaţiile îi înţepeniseră din cauza frigului, încât nu mai putea să se ridice în picioare. Să fi sosit clipa abandonului? O să moară aici, fără să-şi poată mărturisi în faţa unui preot greşelile pe care le făcuse? Ar trebui să spună rugăciunea căinţei şi să spere în iertarea lui Dumnezeu? Iartă-mă, Doamne, după mare mila Ta...!

Iapa îşi lăsa capul în jos, iar el o prinse de gât şi începu să-i strige în ureche: „Iartă-mă, nobilă creatură, din rasă pursânge, fără cusur!”. Apoi se agăţă de gâtul ei, reuşi să se ridice în picioare şi îi spuse: „Acasă la Abu Ali, la Aynata... înapoi, spre casa lui Abu Ali!”. O îmboldi, cum făcea de fiecare dată când îi cerea ceva. „Ce păcate ai tu, Mubaraka? Întoarce-te! Haide! Ştii drumul. La Aynata! Acasă la Abu Ali!”

Iapa rămase însă nemişcată. Îşi lăsă din nou capul în jos până când se apropie de al lui, atingându-l şi mângâindu-l. Îl împinse uşor şi începu să necheze. „Nu vrea să mă lase aici... vrea să rămână cu mine... ştie că fără ea nu am nicio şansă”. Vru să scoată ceasul din buzunarul interior, dar nu-l mai găsi. În mijlocul acestei mări albe de zăpadă nu se face noapte. Şi totuşi, nu este lumină şi nici soare. O clipă între întunecimea nopţii şi lumina zilei pe care nu ştie unde să o plaseze. Nici întuneric, nici lumină. Zăpadă întunecată. I se lipeşte ca o crustă de haine, până ce o spulberă vântul. Trase iapa până unde presupuse că este linia drumului, dar se lovi cu umărul de o stâncă. Trebuie că se afla pe marginea văii al-Qamu’... sau poate că era încă departe, stânca de care se lovise nefiind decât un bolovan mai mare? Trecu în spatele stâncii, ţinând strâns hamurile, ca să se ferească de vânt. Dar vântul nu avea o direcţie, se învârtea ca roata morii şi lovea de peste tot...

„Se va potoli furtuna. Trebuie să se potolească, nu este vremea ei. Lucrurile nu merg aşa decât dacă-i voia Domnului, cu puterea, nestăpânirea şi înţelepciunea Lui. Doar Lui îi stă în putere să schimbe anotimpurile ca să dea o lecţie cui merită, însă tot El readuce ordinea. Iar eu merit, căci sunt un păcătos. Îi înjur pe oamenii bisericii şi nu rămân niciodată până la finalul slujbei. Râd uneori în Vinerea Mare, fără să ţin cont de patimile lui Iisus. Iartă-mă, Doamne, după mare mila Ta... Nu mă lăsa fără ajutorul tău, Fecioară, ai milă de mine!

Este, poate, din pricina aroganţei şi a orgoliului meu. Dar căpeteniile noastre au făcut mai mult rău. După ce au tras apa din fântâna din al-Qaws, din vârful culmii Dahr al-Qabid până spre piaţa Cedrilor, au început să spună că au plătit scump pentru ea şi că, prin urmare, pământurile pe unde trece apa, ca şi cele care se învecinează cu ele, le aparţin. S-au aliat apoi împotriva noastră şi ne-au adus să semnăm acte pe care nimeni

nu putea să le citească, iar oamenii care se temeau de probleme au semnat.

Femeile au spus într-un glas: „Ce trebuinţă avem noi de pământurile astea îngheţate? Să ne pierdem copiii şi bărbaţii pentru o măsură de hummus?” Dar bărbaţii se întrebau: „Pentru ce vor toţi pământurile astea? Monseniorul, şeicii şi căpeteniile locale? Pentru o măsură-două de hummus?”. Iar femeile au mers mai departe:

— Ca să ridice pe ele biserici şi hoteluri... ce treabă avem noi? Le dăm pentru mântuirea noastră şi a copiilor noştri, pentru liniştea sufletelor... şi binecuvântarea stirpei noastre.

Familia mea a dat tot ce aveam acolo... am aflat de la fratele meu cel mare că patriarhul însuşi ne-a dat în scris iertarea pentru sufletele morţilor din neam, iar Fecioara ne va binecuvânta generaţii de-a rândul. Aceste pământuri sunt pentru cedrii Domnului, lăudat fie-l numele! Mi-am zis în sinea mea: ce rost are să mă cert cu fraţii mei? Apoi mi-am spus chiar că poate au dreptate. Au făcut ce trebuia. În orice caz, la ce mi-ar fi folosit să nu le dau ascultare şi să le ies din cuvânt?

Cei doi băieţi din neamul Shuhaybir au fost însă de altă părere: „Noi ne înţelegem cu Domnul în felul nostru! Nu vă dăm pământul, nici nu-l vindem, nici nu-l donăm bisericii! Iar pe cei morţi din neamul nostru îi vor mântui rugăciunile şi vrerea Creatorului. Ei ne-au lăsat acest pământ”.

Pe primul l-au omorât, iar al doilea frate, împreună cu copiii celui mort, a emigrat în Brazilia[9] şi nimeni nu mai ştie nimic despre ei... apoi, fără să ştie nimeni de ce, unul dintre copiii mortului, Malek îl cheamă, s-a întors acasă, chipurile pentru studii... De parcă în Brazilia nu ar fi fost şcoli. Poate să înveţe limba arabă... dar ce să facă în Brazilia cu arabă?

„Eu nu vreau să plec în Brazilia! Sunt sigur de asta”.

Cu degetele amorţite de ger încercă să adune puţină zăpadă şi să o ducă spre gură, dar nu reuşi. Se apleca la pământ, căutând zăpada strânsă în grămezi ca să-şi aline setea. Îşi adăposti mâinile între picioare. Probabil că o să piardă un deget sau două, dar va accepta voia Domnului. O să rămână şi fără

[9] Un număr considerabil de arabi din zona Levantului, în special creştini, au emigrat în America de Nord şi de Sud, în egală măsură, la sfârşitul secolului al XIX-lea şi începutul secolului XX, din motive economice, dar şi politice (ţările din America de Sud vizate de acest val migrator au fost, în principal, Brazilia, Argentina şi Mexic) (N.t.).

degete la picioare şi va merge şchiop, dacă va da Domnul. Dacă se va potoli furtuna, va merge şi va ajunge. Dacă va începe să meargă, sângele i se va pune în mişcare, va reuşi. Numai de s-ar opri furtuna asta care, doar Dumnezeu ştie, de ce a venit când nu-i era timpul!

Cel mai important acum era să nu aţipească. Căci, dacă aţipea, începea să aibă vedenii şi ar fi sfârşit curând prin a adormi, apoi ar fi îngheţat şi ar fi murit.

Iapa se lăsă în genunchi şi se lipi de el. O îndemnă să se ridice: „Hei, hai!”, dar ea nu-l ascultă. Dacă o să rămână lângă mine fără să se mişte, sângele îi va îngheţa. Sângele ei cald se va răci şi va muri aici, lângă mine. „Hei, hai! întoarce-te la Aynata! Animalul ăsta nu a fost vreodată încăpăţânat! Sau poate vrea să mă apere de vânt... să-mi dea puţină căldură cu pântecul ei sau poate nu mai poate sta în picioare!”

Se vârî în aşternut lângă mama copiilor lui şi se încălzi înainte de a se acoperi cu plapuma. Femeia asta blândă, care nu ridicase vocea nici măcar o dată şi pe care niciun bărbat străin nu o văzuse vreodată cu picioarele dezgolite sau cu capul neacoperit...

Copiii se culcaseră. Afară, Salma moţăia pe o bancă. Dacă Salma s-ar fi născut băiat, i-ar mai fi alinat supărarea de a-l şti pe Saba, cel mai mare dintre băieţii lui, mereu bolnav şi mai slab de inimă decât mama lui de care, altfel, nu se despărţea deloc. Ochii îi lăcrimau mereu, iar dimineaţa nu deschidea pleoapele decât după ce maică-sa i le spăla cu lapte cald. Câte rugăciuni nu au făcut mama lui şi femeile din cătun către sfinţi cunoscuţi şi necunoscuţi din locuri de care nu mai auziseră înainte... desculţe, mergând în genunchi sau târându-se pe burtă prin praf şi noroi. Moaşa Atarid, care l-a tras din pântecul mamei sale, strigase: „Băiat! Este băiat! Şi o să trăiască!”. Apoi, când se aşezase ca să se odihnească, fumând şi bând *araq*, multe pahare de *araq*, după cum îi era obiceiul, începuse să povestească despre câtă putere i-a trebuit ca să-l smulgă pe copil din ghearele diavoliţei. „Încă îmi bate inima de frică, zici că-i tobă, mie care nu am frică decât de Dumnezeu! Am fost mai puternică decât ea, lăudat fie Domnul, chiar dacă trăgea cu puterea unui *djin*. *Djinii*, pentru cine nu ştie, sunt mult mai puternici decât oamenii! Lasă-l, i-am spus, pe crucea Domnului Iisus, lasă-l! Iar ea striga: «Dă-mi-l! O să-l iau, aşa cum i-am luat

şi pe fraţii lui!» Şi a tras şi mai tare, urlând la auzul numelui crucii!”

„A venit vremea să tacă”, îşi zise Muzawwaq şi-i dădu o liră de aur cum nu se gândea ea că va primi decât de la familiile foarte înstărite. O înveli în broboadă şi o băgă în sân, însă de tăcut nu tăcu, continuând să povestească şi să bea *araq*, fără să mănânce nimic, aşa cum obişnuia când bea *araq*. Moaşa Atarid ştia că publicul, dintre cei care intraseră şi se aşezaseră, era numai ochi şi urechi la ce spunea ea. Căci femeii lui Muzawwaq nu-i trăiau băieţii. Diavoliţa îi sufoca fie la naştere, fie câteva zile mai târziu. Se năşteau mari, sănătoşi, ca nişte viţei, dacă nu mureau în pântecul mamei lor. Însă, în pofida ajutorului Sfintei Fecioare ocrotitoare a mamelor, care făcea ca laptele să curgă din belşug din sânii mamei lor, copiii păleau, începeau să vomite şi mureau apoi, ca păsările, înainte de a împlini patruzeci de zile, unii dintre ei chiar înainte de mirul botezului. Aşa că moaşa Atarid îi boteza imediat după ce se năşteau şi înainte să-i ia Sayyida, soţia lui Yusef, fratele cel mare al lui Muzawwaq, care le zicea de descântec aşa cum moştenise de generaţii, obicei care-şi dovedise puterea de multe ori. De îndată ce începea să caşte, semn de deochi, Sayyida făcea ce trebuia făcut, aşa încât un miros pătrunzător de tămâie ajungea la cei prezenţi care se rugau şi cântau imnuri, dar doar în sinea lor, căci Sayyida nu voia să le audă vocile, altfel descântecul nu ar fi reuşit. Aveau voie doar să-şi facă semnul crucii. Toată lumea o asculta pe Sayyida – căci aveau îndoieli atunci când le interzicea să se roage cu voce tare – crezând în sinea lor că prin vrajă ea cerea şi permisiunea *djinilor*, încercând să negocieze cu aceştia, dar cu Domnul Iisus alături şi cu puterea Lui asupra ei. Dacă le interzicea să se roage cu voce tare, trebuie să fi fost pentru a crea o atmosferă neutră, precum cea din timpul unor negocieri dificile, atunci când fiecare parte implicată trebuie să-şi ascundă adevăratele intenţii pentru a ajunge la un compromis şi, în cele din urmă, la o soluţie. Exact aşa cum se întâmplă cu marile reconcilieri, fie că este vorba de cea cu şiiţii *metwali*, cu propriile familii sau chiar cu neamul Zghratawiyya. Dacă Sayyida dă din cap atunci când toarnă plumbul topit în apă, pe toţi îi cuprinde spaima, căci este semn că femeia l-a văzut pe cel vinovat de deochi şi l-a recunoscut. Dezvăluirea numelui acestuia poate duce la izbucnirea unui adevărat război între familia victimei şi

cea a acuzatului. Însă Sayyida nu face vreodată aşa ceva! Ca să dezlege deochiul, găseşte întotdeauna o cale de a face rost de ceva care îi aparţine vinovatului, un capăt de aţă sau chiar un fir de păr, pe care îl arde deasupra vasului cu tămâie, rostindu-şi neîncetat descântecul.

Cei prezenţi mănâncă dulciuri şi sărbătoresc naşterea băiatului, atenţi la Atarid şi la fiecare cuvânt pe care-l rosteşte această femeie despre care nimeni nu ştie de unde a venit sau din ce familie se trage. Nici preotul nu găsise vreo însemnare despre ea în registrele bisericii şi le spusese oamenilor că probabil vine de departe, de undeva de pe coastă. Şi pentru că le ştia prea bine aversiunea şi ura pentru oamenii de pe coastă, le-a mai spus că Atarid fusese crescută printre oamenii locului, iar acum era „una de-a lor, era fiica lor”. Iar pentru a le trezi mila pentru ea a răspândit zvonul că, de fapt, Atarid s-a născut aici, în timpul războiului din 1914, dar mama ei se sfârşise de foame după ce o adusese pe lume, iar nişte oameni o găsiseră în pădure, la Mar Sarkis[10], lângă mănăstire, fiind alăptată de hiene. Aceasta era dovada că Iisus o iubeşte şi a dorit ca ea să trăiască.

Iar Atarid cea hrănită de hiene în pădurea de la Mar Sarkis chiar avea ceva dumnezeiesc. Însă acest ceva stârnea deseori teamă faţă de o forţă misterioasă care n-avea cum să vină numai de la Dumnezeu. O forţă ascunsă care a rămas astfel tot timpul vieţii acestei femei care bea mai mult decât bărbaţii. Trăia singură într-o casă lipită de piaţă, chiar în spatele bisericii, cu intrare joasă şi întunecoasă. Nimeni nu ştia cum este înăuntru, nici bărbat, nici femeie. Când venea cineva la ea ca să-i ceară ajutor pentru o naştere, îi răspundea din spatele uşii încuiate, fără să deschidă. Îl punea să o aştepte afară şi se grăbea să închidă uşa în urma ei, aşa încât, din pricina întunericului dinăuntru, cel care o aştepta nu putea să vadă ceva. Nimic. Nici chiar în miezul zilei, când strălucea soarele vara, nu a zărit cineva ceva înăuntru.

În tinereţea ei, despre puterea pe care se spune că ar avea-o apăruseră poveşti fantastice, cum că ar fi lovit un vraci din Maghreb, făcându-l să descalece în piaţă în faţa tuturor, după ce acesta s-ar fi dat mare în faţa ei într-ale medicinei, arătându-i

[10] Mār, în arabă „sfânt“, precedă un nume propriu. Termenul este foarte frecvent în vocabularul arabilor creştini (N.t.).

leacuri pentru femeile sterpe sau pentru cele care nasc copii morţi, leacuri şi ierburi despre care ea nu auzise în viaţa ei!

Şi totuşi, în ciuda tinereţii şi a puterii pe care o avea, Atarid a albit complet într-o singură noapte. Într-o noapte sau într-o zi. Părul ei a albit în întregime şi arăta ca o pălărie rotundă deasupra capului. Oamenilor li s-a făcut frică. Căci, chiar dacă şi-ar fi vopsit părul cu fiertură din coji de nucă sau cu un alt amestec pe care-l cunoştea, este cu neputinţă ca părul să-i fi devenit alb într-o singură noapte, chiar dacă nu l-ar mai fi vopsit. Este nevoie de luni de zile ca rădăcinile albe să crească şi să împingă părul vopsit departe de scalp. După o vreme, unii şi-au făcut curaj şi au întrebat-o. Însă nu le-a răspuns... Mergea repede, cu paşi mari, stârnind uneori câinii vagabonzi care credeau că aleargă şi-atunci se luau după ea lătrând, până când se întorcea la ei şi-i gonea. Tot aşa se întorcea şi se răstea şi atunci când cineva o întreba despre părul ei alb... de credeau că se duce la vreo femeie care năştea...

Oamenii ajunseseră să se teamă de ea şi mai mult din cauza părului ei alb. Până şi tinerii care de multă vreme plănuiau să-i intre în casă şi să-i fure numeroasele monede de aur au lăsat baltă planurile sau le-au amânat pentru mult timp, mai ales după ce Atarid s-a hotărât să povestească cum i-a albit părul. Dar, ca să povestească, a cerut să vină preotul.

După utrenie, preotul a stins lumânările şi, împreună cu enoriaşii, a coborât către intrarea în biserică. Atarid s-a stropit cu apă sfinţită pe cap şi a spus, privind doar în ochii preotului: dormea în noaptea aceea la ea acasă, nu băuse nici măcar un pahar de *araq*, când a auzit o bătaie puternică în uşă. Când a deschis, a văzut un bărbat cât un uriaş care, fără să-i dea timp să-şi acopere capul sau să încuie uşa, a luat-o de mână şi, cu paşi mari şi grăbiţi, a tras-o sau a împins-o până când au ajuns la cimitirul al-Khayriyya, la intrarea în sat. Nu era nici ţipenie. I-a spus atunci că a adus-o pentru nevasta lui care se chinuia să nască şi era gata să moară, dacă nu făcea ea ceva. Înaintă câţiva paşi şi se trezi în faţa cascadei de pe râul Nabat, apoi el o împinse cu putere, intră prin cascadă şi apoi într-o peşteră ascunsă în spatele acesteia. Aici a adus pe lume un băiat cu părul de aur, de înălţimea unui bărbat mic de statură de pe la noi. După aceea, i-au mulţumit şi au ospătat-o cu mâncăruri pe care nu le mai văzuse în viaţa ei, i-au dansat şi au răsplătit-o cu

o monedă ciudată din aur. La sfârşit, bărbatul uriaş a dus-o înapoi, mergând la fel de repede ca atunci când o dusese de acasă spre cascada de pe râul Nabat, şi şi-a luat rămas-bun de la ea spunându-i: „N-o să uităm vreodată fapta bună pe care ai făcut-o, Atarid, căci tocmai l-ai adus pe lume pe prinţul nostru, fiul cel blond al împăratului *djinilor*!”

Iar dimineaţa, când m-am trezit, părul meu era alb, aşa cum îl vedeţi, adăugă Atarid. De frică, mi-a albit părul, părinte!

Apoi şi-a deschis palma şi a zis:

— Aceasta este moneda pe care mi-au dat-o. Nu ştiu ce reprezintă, dar este din aur. Ţi-o dăruiesc ţie pentru Sfântul Saba. Eu nu o vreau.

∵

Părintele Jouriyya mai văzuse astfel de monede la fiul unuia dintre marii bei, despre care se spunea că se îmbogăţise după ce dăduse peste nişte urcioare pline cu bani asemănători. Nu le-au aflat valoarea decât după o vreme, când numărul negustorilor veniţi dinspre coastă a crescut, mai ales francezi[11] care au cumpărat în secret sute de monede. Iar beiul şi-a lărgit locuinţa, a cumpărat arme, şi-a construit case noi cu etaj în care primea alţi bei care veneau de departe. Şi militari francezi...

Preotul o întrebă pe Atarid:

— Cine ţi-a dat-o?

Întinse palma în care avea moneda sub nasul ei.

— Dacă mă minţi, te afurisesc, Atarid! O să te pun să juri pe Evanghelie!

Atarid s-a aruncat în genunchi şi a început să-şi smulgă părul din cap. Oamenii care făceau cerc în jurul ei se dădură cu câţiva paşi mai în spate de teamă că preotul va stârni astfel mânia *djinilor* asupra lor... Căci care era taina din spatele părului alb al lui Atarid? Niciunul dintre cei adunaţi în jurul lui Atarid nu era de partea preotului. Studiul Evangheliilor nu trebuie să-i ia minţile omului şi nici să-l orbească! Nu vede oare că Atarid are părul alb?

— Mergeţi în pace la casele voastre! le spuse preotul, iar ei plecară.

---

[11] Acţiunea se desfăşoară în perioada mandatului francez, început în 1920, asupra teritoriilor sirian şi libanez de astăzi, instituit după Primul Război Mondial şi dezmembrarea Imperiului Otoman (N.t.).

Odată cu ei plecă şi Atarid. Se uitară înapoi să vadă dacă preotul o va reţine pe Atarid în biserică sau dacă îi aduce Evanghelia ca să jure pe ea, însă nu se întâmplă nimic din toate acestea.

∵

Muzawwaq îi spune lui Atarid că toată lumea credea povestea despre fiul împăratului *djinilor* şi că nu era nevoie nici să se jure şi nici să repete jurământul pe capul băiatului abia născut. Apoi, adresându-se celor prezenţi, spuse:

— Să dea Domnul să vă umple casele de bucurie!

Se ridicară toţi şi plecară. Atarid a mâncat puţin, apoi a plecat acasă, refuzând s-o însoţească cineva.

Saba nu a murit, însă a rămas beteag şi bolnăvicios şi nu dormea decât în patul mamei sale. Mai mult dormea copilul ăsta decât era treaz.

Când dorinţa îi umplea inima, Muzawwaq îi spunea:

— Ţi s-a desfăcut cosiţa, iar ea roşea în amândoi obrajii şi-i răspundea:

— Mai încolo...

Muzawwaq punea apă de trandafiri într-un bol, apoi o aşeza în poală, cu spatele lipit de pieptul lui. Începea să-i scoată pe îndelete din păr agrafele lungi una câte una, apoi punea pieptenele mare din fildeş şi argint lângă agrafe într-o farfurie din alamă. Ea îşi privea copiii zâmbind, în vreme ce aceştia o pândeau cu coada ochiului, oprindu-se din joacă sau din râs. Ea îi întreba:

— Ce s-a întâmplat?

Nu răspundea vreunul, îşi mutau privirea pentru un timp, atât cât să-i lase în pace. Apoi se uitau din nou. Îi desfăcea părul lung în cosiţe negre care-i cădeau pe umeri. Îi făcea cozi lungi. Apoi înmuia pieptenele în apa de trandafiri şi i-l trecea prin cosiţe. Când pieptenele i se încurca în păr, ea ridica mâna.

— Te doare? o întreba el.

— Nu, răspundea ea ruşinată şi încurcată, căci era aceeaşi întrebare pe care o auzea când se împreunau.

Copiilor nu le scăpa această timiditate, iar de fiecare dată când îi priveau, Muzawwaq îi certa:

— Ei? La ce vă uitaţi?

Ei întorceau privirea, iar ea murea de ruşine. Apoi lua câte o agrafă şi i-o întindea ridicând mâna, ca şi cum ar fi spus: „E de ajuns!”

Muzawwaq îi despărţea părul des în două, pornind din vârful capului, îl pieptăna bine, după care îl împletea înmuindu-şi mâinile de fiecare dată în vasul cu apă de trandafiri...

— Nu ai pus şi ulei de ricin în apă, de data asta? o întreba adesea, ca să-şi arate interesul şi duioşia.

— Nu este nevoie, răspundea ea dându-i pe rând câte o agrafă.

Îi lega cele două cozi deasupra capului şi le prindea cu agrafe, iar la spate, unde se întâlneau, încerca să le strângă bine cu dinţii pieptenului din fildeş, aşa încât niciun fir să nu iasă din el.

— Să-ţi fie de bine! glumea Muzawwaq. Aşa cum se zice la coafor.

Ea se ridica în grabă, mulţumindu-i, şi începea să strângă lucrurile şi să le pună la locul lor. Încolăcea pe degetul arătător părul căzut pe jos ca să-l îngroape apoi, ca nu cumva să cadă pradă deochiului sau să-l folosească careva la vreo lucrare diavolească.

La naşterea fiecăreia dintre fetele lor, Muzawwaq îi dăruise câte o brăţară din aur ca să-i aline suferinţa. Îi dădea bani fotografului armean Harmandian care mergea frecvent pe coastă şi îi spunea:

— Cumpără-mi o brăţară după gustul tău. Să fie ca primele sau chiar mai grea puţin. Când mergi pe coastă? Vreau să am brăţara înainte de botez cu o săptămână sau chiar zece zile!

— Dumnezeu să-l aibă în pază! zicea fotograful armean care se stabilise prin locurile noastre.

— Să *o* aibă în pază! îl corecta Muzawwaq. E fată!

Cât despre soţia lui, ea îi spunea plângând:

— Râde lumea de mine! Ce? Am făcut băiat ca să primesc daruri de aur?

— Doar nu te îndoieşti de voinţa Domnului? îi spunea el punându-i brăţara pe mână. Fetele sunt chei către bunăstare. Ai să vezi de cât câştig va avea parte!

Apoi, adăuga, râzând:

— Când ai să faci băiat, nu vei vedea vreo brăţară!

Când i-a născut pe cei doi băieţi, nu i-a adus nimic, dar nici ei nu-i stătea capul la cadouri. Erau cu toţii asurziţi de gloanţele

care aprinseseră cătunul şi de strigătele de bucurie care sărbătoreau cele două mici penisuri, pentru că o biruiseră pe diavoliţa cea rea şi puterea ei tiranică. Abu Saba, îl strigau de-acum fraţii lui, ascultându-l cu mai mare respect. Au început chiar să vorbească mai mult cu el despre pământuri şi proiecte de viitor. Şi asta pentru că toată avuţia lui nu avea să meargă de-acum la un străin. Mai ales că, în zilele noastre, nu toată lumea reuşeşte să-şi mărite fetele cu băieţii unchilor acestora. Fratele cel mare îi dăruise o armă cum nu văzuse nimeni prin partea locului. Când i-a adus puşca, în tocul ei din piele şi învelită într-o cuvertură groasă, l-a luat de-o parte şi i-a spus:

— Fratele meu, de-acum casa ta s-a îmbogăţit, iar sufletul mi-e liniştit. Domnul ţi-a dăruit un stâlp pentru familie şi casă! Fie ca Sfântul Simion Stâlpnicul, patronul satului nostru şi mai-marele sfinţilor noştri, să-i dea lui Saba sănătate şi să te bucuri de el şi de copiii lui! Tatăl nostru Sammak al-Muzawwaq a avut el un motiv ca să-ţi dea ca prenume numele nostru de familie şi pe cel al străbunicului nostru, care a fost un om sfânt şi un mare înţelept.

Apoi începu să desfacă tacticos învelitoarea, de parcă atingea o ofrandă, iar când a scos puşca, a rămas pentru o clipă cu ea în mână privind-o şi mângâindu-i ţeava lucioasă, ca şi cum l-ar fi încercat regretul că se desparte de ea.

— Ştii a cui a fost puşca asta? îl întrebă fratele cel mare, apoi tăcu şi dădu grav din cap.

Muzawwaq îşi coborî privirea din recunoştinţă şi respect pentru fratele său şi pentru această ocazie.

— Bijuteria asta este un cadou de la consulul francez Pujet pentru eroul Khalil Karam din neamul Zaghrata. Când bravul Khalil Karam a fost ucis, puşca a ajuns din nou la francezi, nimeni nu ştie cum. Khalil Karam spunea că puşca i-ar fi aparţinut lui Yousef Bei Karam, căpetenia lor şi cel mai mare erou al neamului Zaghrata. Iar cum noi îi urâm pe Zaghrata până la moarte şi îi ştim de duşmani până la Judecata de Apoi, puşca asta este de două ori mai importantă în mâinile noastre. Este un trofeu!

Înainte de a apuca să spună ceva, fratele său îl opri:

— Înţeleg că te întrebi cum de-a ajuns puşca asta la noi? De ce nu i-a dăruit-o francezul beiului? Se vor întoarce oare francezii să ne-o ia? Doar nu are cineva încredere în nemernicii

aştia! M-am gândit îndelung şi nu am găsit vreun răspuns, aşa că am păstrat-o ca pe un secret. Când mi-a încredinţat-o, unchiul era pe patul de moarte, m-am mulţumit să îi sărut mâinile şi picioarele, înainte să intre preotul şi să-i dea ultima împărtăşanie.

Muzawwaq îi sărută mâna fratelui său, apoi cei doi umeri[12], iar când rămase singur începu să se gândească la secretul acestei puşti şi dacă era un cadou sau, mai degrabă, o povară. Gândurile au continuat să-l muncească până s-a asigurat că era cu neputinţă să fie găsită în ascunzătoarea în care o pusese. Apoi a uitat de ea. O singură dată a scos-o. Era la asfinţit, iar el era singur acasă. A zărit în depărtare o vulpe care urca spre faleza de la Mar Nuhra. Şi-a amintit brusc de puşcă şi a vrut să o încerce. Vulpea a căzut de la primul glonţ. Puşca era minunată, iar Mar Nuhra, patronul văzului şi vindecătorul ochilor, îl dăruise cu o vedere ageră. A aşezat puşca la loc în ascunzătoare şi nu a spus nimănui despre ea, nici măcar fraţilor lui.

•••

Iapa se ridică brusc în picioare şi începu să necheze, lovind aerul cu picioarele din spate. Muzawwaq sări la ea, făcându-i semnul crucii peste grumaz şi piept. „Hooo, în numele crucii! Ce-ai păţit? Piei Satană! Ce te-a speriat aşa?”. A apucat-o de căpăstru, iar ea l-a ridicat în sus, apoi l-a aruncat în aer, continuând să dea din copite, să scuture din cap cu putere şi să necheze. „I s-o fi arătat îngerul morţii?”. Nu reuşi să o prindă de cap şi să-i acopere ochii ca să nu mai vadă ceea ce o înspăimânta atât de tare. Se uită şi el în direcţia în care privea iapa, dar nu reuşi să vadă mai departe de doi paşi. Totuşi, două lumini scânteietoare pătrunseră prin mantaua lăptoasă a nopţii... era o hienă!

O hienă. Doi ochi de hienă. Exact ca ochii care îl însoţeau de la distanţă, fără să îndrăznească să se apropie, atunci când îl prindea seara la al-Jarad. Dar asta era o altă noapte... sau să fie doar vedenia unei nopţi în care o să moară îngheţat? „Hienele nu se vor apropia cât e iapa lângă mine. Mi se apropie pedeapsa, căci sunt un păcătos. Iartă-mă, Doamne! Ai milă de mine, n-am stat niciodată la toată slujba şi nu am... Pacea să fie cu tine, Fecioară, cea plină de har, binecuvântată eşti tu între

[12] Gest familiar în societatea arabă, prin care bărbaţii mai tineri îşi arată respectul pentru cei mai în vârstă, prin sărutarea umerilor (N.t.).

femei... pacea să fie cu tine...”. Pleoapele i s-au îngreunat, s-a aşezat din nou pe pământ şi n-a mai auzit nechezatul iepei.

Tatăl nostru... o să spună Tatăl nostru în siriacă[13]. O să şi-l amintească mai bine căci îl învăţase în copilărie:

’Abūn de-ma-šemayyo[14]*, netqaddaš šemoḵ, nītē*[15] *malkūtoḵ... neḥwē sebyono*[16]*.*

Restul nu şi-l mai amintea. *Haylo tešbuḥto*[17]. Uitase. Începu să recite prima parte a slujbei:

„Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh de acum şi până-n veac. O, soare strălucitor care ai răsărit din Maria, soarele dreptăţii peste întunericul acestei lumi, ai milă de noi, cei slabi! Ajută-ne pe noi, cei săraci!... Nu, înainte de asta era... am uitat.

Qaddīšat ’ aloho. Qaddīšat ḥayletono. Qaddīšat lo moyūto. ’Etraḥḥam celayn. ’Etraḥḥam celayn.

Noaptea s-a făcut neagră ca smoala sau poate doar am închis ochii toropit de somn. De somnul acesta care mă cuprinde deseori în timpul rugăciunii. Mila Ta, Doamne!”

∵

Când a deschis uşa în zori, Umm Mansur văzu iapa în curte, îngheţată de ger, cu capul atârnându-i în pământ. Iapa ridică ochii spre femeie preţ de câteva clipe, apoi lăsă din nou capul în jos. Începu să bată uşor în pământ cu copita din faţă, apoi rămase din nou nemişcată ca o stâncă. Femeia se puse pe ţipat, îşi aruncă broboada din cap şi începu să-şi smulgă părul. Alergă înspre vatră, luă cenuşă cu care îşi mânji capul şi faţa, continuând să ţipe.

Tannus, băiatul lui Muzawwaq, se trezi.

---

[13] Pasaje în siriacă a căror transcriere cu caractere arabe reflectă pronunţia de tradiţie occidentală a acestei limbi, caracteristică comunităţilor creştine din zona Levantului care împărtăşesc tradiţia liturgică siriacă. Primul este un fragment din rugăciunea *Tatăl nostru* şi formula sa de încheiere („Tatăl nostru care eşti în ceruri, sfinţească-se numele Tău, vie împărăţia Ta, facă-se voia Ta... puterea şi slava...“), iar al doilea este formula liturgică cunoscută sub numele de *Trisaghion* („Sfinte — în siriacă „Sfânt eşti“ — Dumnezeule, Sfinte Tare, Sfinte fără de moarte, miluieşte-ne pe noi“). Notă realizată de Ovidiu Pietrăreanu. Tot astfel, notele 13-18.

[14] corect *de-ba-šemayyo*

[15] corect *tītē*

[16] corect *şebyonoḵ*

[17] corect *we-tešbuḥto*

•••

— Ţi-a spus unchiul să nu mai primeşti ţigani în casă! Dacă fură ceva, o să dai vina pe mine, de parcă aş fi eu hoţul, îi spuse Tannus surorii lui, Salma.

— Zdrobeşte, Doamne, puterea diavolului şi dă-ne nouă astăzi tot binele!

Salma se apucă să înşire lipiile mari pe cuvertură şi pe covorul din lână ca să se răcească şi să se usuce.

— Iar ai gătit *rushta*[18]? În fiecare zi faci *rushta*!. Linte cu aluat! Şi eu ce să mănânc? Prăjeşte-mi nişte ouă, Salma! De ce nu ai făcut nişte *fata'ir*[19] pe plită?

Nimeni nu-i răspunse însă băiatului. Salma împături în două lipiile fine, înainte ca Nabiha să le aranjeze cu grijă în coş, pe cearceaful alb, şi să le acopere apoi cu pânză.

— Pe sufletul tatei, eu am să plec din casa asta şi am să cutreier lumea.

— Ai să pleci când o să-ţi dea mustaţa! zise Nabiha. Pleacă şi nu te mai întoarce!

— O să-ţi sparg capul, mincinoaso! Şi toate ouăle pe care le ascunzi, am să le sparg când le-oi găsi!

— Piei, diavole! Să nu ridici vocea în casă! Îţi dau nişte *rushta*? îl întrebă maică-sa încercând să-i intre în voie, căci îl văzu că era gata să plângă.

— De ce nu-mi faci o omletă, cum îi faci adesea lui Saba? Trebuie să mă îmbolnăvesc ca să am dreptul la o omletă? Unde este restul rămas de la Saba? A mâncat-o el pe toată? Dar pulpa de miel pe care mi-a dăruit-o unchiul, unde este? Aţi pus-o pe toată la uscat? De ce? Puneţi totul de-o parte, iar noi ce mai mâncăm? S-o ia dracu' de *rushta*!

— Ieşi afară, înainte să-ţi rup picioarele! îi strigă maică-sa. Nimeni nu înjură sub acest acoperiş!

Tannus ieşi călcând apăsat şi se îndreptă înlăcrimat spre grajd, ca de fiecare dată când se încăpăţâna. Pe maică-sa o înecă plânsul, văzând lacrimile curgând pe chipul frumos al fiului ei. Salma, care nu era de acord să vândă ouă în secret la magazinul lui Ibn Dalia, ar fi putut s-o dea în vileag şi să-i spună

---

[18] Fel de mâncare care se prepară din linte neagră, macaroane sau bucăţi de pâine mici, cu roşii, ceapă, usturoi, unul dintre cele mai la îndemână şi mai uşor de preparat (N.t.).

[19] Lipii subţiri care se fac din faină, apă şi sare şi se coc pe plite întinse; se pot face, în forme mai elaborate, cu umpluturi diverse, din carne sau brânzeturi (N.t.).

lui Tannus, chiar dacă juraseră pe Evanghelie să păstreze secretul. Se temea de fata asta curajoasă care îi spusese de multe ori: „De ce să nu vorbim cu unchii mei, mamă?”

— Pune masa, Salma! E amiază!

Salma – şi ea foarte încăpăţânată – răspundea că nu-i e foame, în vreme ce Nabiha mânca doar ca să mănânce şi mama ei. Apăru şi băiatul cel mic al lui Ibn Dabbak, iar ea îl cuprinse în braţe şi-l sărută.

— Pune-i şi lui o porţie mare, Salma! Copilul ăsta orfan va rămâne cu noi! Fraţii lui mai mari au plecat în Australia, dacă-l lăsam să îl ia cu ei, ar fi murit pe drum!

Nabiha îi dădu o bucată de pâine rămasă cu o zi în urmă.

— Dă-i pâine proaspătă, draga mea!

Îi şterse nasul şi obrajii cu năframa ei.

— Mănâncă şi apoi du-te la prietenul tău! Vezi că este la grajd. Ia şi plăcinta asta, poate vrea şi el să mănânce! Ai grijă să nu se sfărâme brânza dinăuntru!

Copilul era mai mic decât cele două fetiţe ale ei şi ea îl trata ca pe propriul fiu, atât era de cuminte şi de blând.

— Am ajuns săraci, mamă? întrebă Salma privind în pământ.

— Sărac este cel care şi-a pierdut credinţa, Salma. Roagă-te, Salma, când speli farfuriile la râu şi nu uita amestecul de urzici şi cenuşă, căci altfel te trimit să le speli din nou. Salma, îţi mai spun o dată: dacă trece vreun marabut marocan şi ridici ochii la el, îţi smulg cozile cu mâinile mele. Ai văzut ce a păţit Filomena.

Nu, nu se va uita după niciun marabut, dacă va fi să treacă pe-acolo, dar nici nu se teme de el.

— Nu mi-e frică de nimeni! Nici de *djinii* din râul Nabat, nici chiar de cimitir! Am în minte icoana Sfântului Ilie, cu ochii măriţi, când îi retează capul diavolului păcătos şi întunecat cu sabia de pe care se prelinge sânge. Nu mă tem! Nimeni nu poate să-şi ţină mâinile ca mine în apă rece ca gheaţa, până se învineţesc!

Filomena a înnebunit din dragoste! N-au nicio legătură leacurile şi vrăjile marabutului. Se îndrăgostise de un *metwali* din Baalbek pe care îl văzuse dansând *dabke*[20] la o sărbătoare în pădurea de cedri. I-a făcut cu ochiul, fluturând spre ea *'iqāl*-ul[21] care-i lega Kufiya. „Frumos, ca luna”, mi-a spus ea atunci.

[20] Dans popular foarte cunoscut în toată zona Levantului (N.t.).

[21] Coardă sau sfoară cu care se fixează pe cap *kufiya*, ambele fiind accesorii ale costumului tradiţional bărbătesc arab (N.t.).

— Dacă l-ai vedea... ştii ce se spunea despre Wahib at-Taraya? Ei, este mai frumos ca el! Şi dansează *dabke* mai bine decât Yusef Hanna în fruntea trupei sale! Se lasă pe genunchi, apoi se ridică şi ridică şi tot praful... Pentru Dumnezeu, să nu spui cuiva! Nu este nimic mai frumos decât faţa lui smeadă... este un prinţ printre ai lui, căci toţi bărbaţii îi îndeplineau poruncile... frigeau carne şi i-o aduceau la masă. Avea sprâncenele împreunate şi mustaţa stufoasă. Să nu spui cuiva!

— Nu, nu voi spune nimănui, jur pe mormântul tatei! Dar a vorbit cu tine?

— O, Maica Domnului! Eram moartă de spaimă, când s-a apropiat de mine.

— Şi ce ţi-a spus?

— *Oh, pe credinţa mea, cât eşti de frumoasă!*

— Aşa ţi-a spus? Şi fraţii tăi nu v-au văzut? Unde erau?

— Nu, nu m-au văzut... erau la dans.

— Şi ce ţi-a mai spus?

— Am fugit şi m-am adăpostit lângă mama, unde se cânta la tobe. Dar mi-a tot făcut semne din depărtare. Îmi făcea cu mâna, apoi semne din cap. Şi-a scos ’*iqāl*-ul şi a început să-l rotească în aer, după care l-a aruncat către Baalbek. În direcţia aceea... iar eu am înţeles.

— Ce ai înţeles?

— Că m-a întrebat dacă vreau să fug cu el. Sfântă Fecioară! Mă gândesc la el zi şi noapte... nu o să-l mai văd până la următoarea sărbătoare. Când mă gândesc la el, îmi bate inima şi mi se strânge stomacul. O să-l văd vara viitoare, dar până atunci poate se va fi însurat. Nu spune nimănui, te rog, Salma, de dragul sufletului tatălui tău.

Nu am spus nimănui, nu am povestit nimănui, ea a spus cuiva. Nu ştiu cui. Eram la ei acasă, când s-a întors fratele ei care, de cum a intrat, s-a şi repezit şi a apucat-o de păr, a trântit-o la pământ şi a început să o lovească cu picioarele. O lovea cu putere în burtă, când mama lor interveni:

— Ce s-a întâmplat? Ce a făcut? Dragul mamei, fiul meu, ce s-a întâmplat?...

Iar pe mine, m-a trimis acasă:

— Salma, tu du-te acasă!

Înainte să ajung la uşă, l-am auzit reproşându-i surorii lui:

— Voiai să fugi cu şiitul, să ne faci de râs, pe mine şi toată familia şi pe maroniţi şi pe toţi creştinii?

M-am întors şi am văzut-o pe mama lor agăţată de picioarele lui, în timp ce el, cu un cuţit în mână, voia să o omoare pe Filomena.

— Nu, n-am să te omor aici! Te duc la Cedri, în pădure, ca pe Jamila! Ai auzit de Jamila, pe care a omorât-o frati-su?

Însă Filomena zăcea deja pe jos, iar sângele îi curgea dintre coapse. Din ziua aceea, nu s-a mai ridicat. Dar eu nu am spus nimănui! Ea o fi spus cuiva, proasta şi aşa a ajuns vestea la urechile lui frati-su! Ce proastă a fost!... deci, voia să fugă cu el... şi nu mi-a spus nimic.

Sângele care se prelinge dintre coapsele fetelor mă umple de groază, acum ceva mai puţin decât prima dată când am văzut.

Cum m-a umplut de groază şi ligheanul plin de sânge.

Mama mă alunga de fiecare dată, ţipând la mine, când mă apropiam de coliba familiei Manna, aşezată în spatele casei noastre. Toţi din coliba aia erau nebuni, dar nu se temea nimeni de ei, căci nu atacau pe nimeni. Şi tatăl, şi fetele, erau duşi cu capul. Stăteau mereu afară, mai puţin atunci când erau nămeţi. Zâmbeau tuturor trecătorilor, iar pe câinii vagabonzi nu-i izgoneau şi nu se temeau de lătratul lor. Înainte ca fetele să fie luate de călugăriţele italiene, mama şi vecina noastră Masihiyya o ajutaseră pe Yusifiyya să nască de două sau trei ori.

Ligheanul era plin cu sânge... poate era şi copilul înăuntru. Dar n-am îndrăznit să o întreb nimic pe mama, care s-a întors acasă indignată şi furioasă. A îngenuncheat pe dată în faţa micului altar luminat de un opaiţ, rugându-se fierbinte la Fecioara Maria ca să le apere pe toate fetele din lume. Şi nebuna poate să aducă copii pe lume? N-am îndrăznit să o întreb pe mama. După ce s-a liniştit şi a terminat rugăciunea, a început să ne vorbească domol, mie şi lui Nabiha, blestemând rasa bărbătească. Ne-a sfătuit să fim cu băgare de seamă şi să nu ne vadă nimeni cu mânecile ridicate mai sus de cot. Ne-a spus din nou despre pudoare, curăţenia trupească şi despre focul Iadului, despre pângărirea cărnii prin cel mai cumplit dintre păcate. Nabiha, care nu prea pricepea, i-a spus:

— Dar ne-am îmbăiat acum două zile, iar eu nu-mi ridic mânecile în faţa străinilor...

Mama a râs:

— Bravo, Nabiha, eşti cuminte!

Eu, care înţelegeam mai bine ca Nabiha, căci ei nu-i curgea încă sânge dintre picioare, mi-am spus: „Într-o zi am s-o întreb pe mama despre acel păcat originar pe care îl purtăm în noi, deşi nu încetăm să ne îmbăiem şi să ne rugăm. Poate că am s-o întreb şi ce au făcut ea şi Masihiyya cu copiii lui Yusifiyya sau poate că n-am s-o întreb, căci mi-e teamă că-mi va răspunde că i-a sufocat".

Salma puse oalele şi vasele pe umăr şi-şi spuse în sinea ei că are să treacă pe la grajduri ca să vadă dacă Tannus şi orfanul mai erau acolo.

•••

— Uită-te la Marta şi la Barjut! Eu, de ce nu? De ce verişoarele mele se duc şi eu nu? Întreabă-l şi pe Tannus! Toate sunt sus, la sărbătoare. Dacă nu mă laşi să merg şi eu, n-am să merg mâine la cules de fasole! Jur pe sfânta cuminecătură! Nu am să...

— Şi Mariana s-a dus împreună cu Marta şi Barjut... de ce nu o laşi şi pe Salma? interveni Tannus.

Saba sări ca ars de pe banca de piatră:

— Eu am hotărât să nu meargă, nu mama! Eu sunt fratele cel mare, eu iau deciziile!

Nabiha adaugă:

— Adică, Saba are ultimul cuvânt...

Tannus îşi făcu semnul crucii ca să se calmeze şi să evite problemele.

— Dar de ce? De ce să nu meargă?

— De-aia, că aşa vreau eu! N-o să meargă la sărbătoare! Salma se temu că Tannus o să-şi lovească fratele mai mare, pe care l-ar fi doborât dintr-o lovitură, într-atât era de slab.

— Nu mai vreau să merg nicăieri! Gata! adăugă Salma.

Tannus ieşi din casă înjurând, iar Saba se ridică ducându-se după el şi ameninţându-l că-i rupe oasele. Tannus se uită în urmă şi zise:

— Nu mă mai întorc în casa asta! O să vedeţi! O să mă duc să mă înrolez la francezi şi nu mă mai întorc! Vă las vouă totul, casa şi pământurile! Mă duc în armată!

— Ar putea să o facă, spuse mama, îi fierbe sângele, e în stare de orice.

— Se va întoarce curând, răspunse Salma. Se va duce la sărbătoare şi va uita, căci are suflet bun. Nu-ţi fie teamă! O să danseze *dabke*, o să şi bea…

— Chiar voiai să mergi? o întrebă maică-sa.

— Nu. Se aude muzica şi de aici.

Se apropie de masă ca să o ajute pe mama ei la curăţatul lintei.

— Are cam multe pietricele lintea asta! De la cine ai cumpărat-o? E de la unchiul? Ne-au dat ce-a mai rămas de la ei? Mamă, de ce ai vândut terenul de la Aynata? Şi iapa, mamă, de ce ai dat-o? De ce le-ai dat unchilor pământul de la Bnahli ca să aibă grijă de el, când sunt atâţia muncitori *nusayriţi*[22] dispuşi să trudească numai pentru hrană şi îmbrăcăminte? Saba este bolnav, dar Tannus creşte şi este sănătos şi ar putea să aibă grijă de terenul din Bnahli, ca mine şi Nabiha… Tannus e furios, de-asta îl blestemă pe Dumnezeul acestui pământ, nu din lene şi nici din ură! De când nu mai este pământul de la Aynata, se tot gândeşte la el, plânge şi înjură.

Am ajuns atât de săraci, mamă? Adică, deşi săracii sunt cei care şi-au pierdut credinţa, noi am ajuns într-atât de săraci? Şi nu vrei să mă laşi în sat, la sărbătoare, pentru că am hainele ponosite, în timp ce ale verişoarelor mele sunt noi şi frumoase? Mamă, te rog, de dragul bunicului!

Mama abandonă lintea, se îndepărtă de masă, îşi ridică ciorapii, apoi îi rulă bine în jurul elasticului din cauciuc deasupra genunchilor, lăsând să se vadă dunga roşie săpată în carne, înainte de a o acoperi cu lâna albă a ciorapilor. „Mama îmbătrânea, mai ales după ce murise tata. Şi-a potrivit şalul pe cap şi mi-a spus:

— Ai grijă de casă! Mă reped până la sora mea, Fawz. Nu întârzii.

Sora ei, Fawz, pe care nu o vedea decât rareori în sat, îşi petrecea iarna la Dahr al-Ayn, aproape de coastă, unde avea o fermă de măslini. De câte ori se ducea mama la ea, venea cu ulei de măsline şi bucăţi mari de săpun verde, care ne ajungea toată iarna. Fawz, cu a cărei putere fizică bunicul îi provoca pe bărbaţi, s-a măritat cu unul din Dahr al-Ayn, pentru că tatăl ei, după ce se îmbătase, i-o promisese tatălui lui. Bunicul meu

[22] Reprezentanţi ai unui grup mistico-religios din Siria.

petrecea la Dahr al-Ayn, se îmbăta, apoi făcea pe grozavul. Era un bărbat cunoscut şi respectat şi nu şi-a luat cuvântul înapoi nici când l-a văzut pe mire; a spus că este totuşi de familie bună.

Când ne-am dus să-i vizităm, împreună cu mama şi tata, am găsit-o pe Fawz plângând. I-a spus tatălui meu:

— Aşa a vrut Dumnezeu! Ce aş fi putut să fac? Să ies din cuvântul tatălui meu, căci ştiam că-i pare rău? Puteam să fac aşa ceva, cumnate?

Soţul lui Fawz ne tot îndemna:

— Mâncaţi, mâncaţi... avem de toate! Domnul ne-a dat de toate! O să vă duc să-i sărutaţi mâna unchiului meu, episcopul!...

Apoi a început să ne povestească – în vreme ce tata, încruntându-se, ne făcea semn să nu râdem – despre cum l-a întâlnit el pe Napoleon Bonaparte pe un vapor cu care se întorcea din Argentina.

— Iar pe vapor, Napoleon mi-a zis: ai grijă să nu mănânci prea multă fasole! În arabă a zis, nu în franceză, spaniolă sau italiană.

Fawz i-a mărturisit mamei:

— Nu mă lasă să dorm. Nu are curaj să se ducă singur la toaletă, aşa că mă trezeşte ca să merg cu el să se pişe. Şi face asta de douăzeci de ori pe noapte! Nici nu apuc să închid ochii, că mă şi împinge! «Fawz, Fawz, vreau la toaletă!»

Biata Fawz, despre care bunicul spunea că este cea mai puternică dintre cele şase fete ale lui şi mai puternică chiar decât singurul ei frate, unchiul Shahada! Se zice că atunci când un soldat francez i-a spus că este interzis să poarte puşcă şi i-a ordonat să i-o dea, ea s-a uitat spre bunicul, care stătea pe o bancă la poartă. «Nu-i da puşca, fata mea!», i-a zis bunicul. Soldatul, care era călare, prinsese bine puşca şi o ţinea cu putere. Fawz, la rândul ei, ţinea arma cu amândouă mâinile. «N-are să mi-o ia, tată!». Apoi a smucit cu atâta forţă, încât l-a dat jos de pe cal pe francez. A ridicat puşca deasupra capului privind către tatăl ei, care a spus: „Bravo, dragă Fawz, du-te cu ea acasă!”. Când a venit ofiţerul francez să ancheteze, i-au spus: «Fata asta l-a învins pe soldatul vostru! Vreţi să băgaţi la închisoare o fată? Luaţi-o!». Ofiţerul s-a ruşinat şi a ieşit mormăind pe franţuzeşte. S-a îndepărtat împreună cu soldaţii

lui, în strigătele de bucurie ale femeilor! «Francezi de rahat!» Fawz, cea care despicase în două tocătorul de piatră tăind carnea pentru *kebbe*, grăbindu-se să răspundă chemării tatălui ei: «Fawz, du-te şi primeşte musafirii! Urează-le bun venit!»... Lovise cu satârul în tocătorul de piatră, iar acesta crăpase în două.

Bunicul îşi învăţase fetele să poarte armă, să se lupte şi să ridice greutăţi, până când Domnul i-a dăruit în sfârşit un băiat, pe unchiul meu, pe care l-a numit Shahada[23], însă dintre toate doar Fawz învăţase. Sau, mai bine zis, niciuna dintre celelalte fete nu se ridicase la nivelul aşteptat, aşa că deveniseră un fel de ajutoare pentru exerciţiile pe care le făcea Fawz şi a căror dificultate creştea după fiecare nou succes.

Când bunicul pleca la Beirut sau pe coastă, la al-Kura, la sărbători, să cumpere lucruri sau ca să-şi piardă vremea prin cafenele ascultând povestea lui Antara[24], uneori o lua cu el şi pe Fawz, pe care o punea la încercare în luptele cu băieţii de pe acolo. O învăţase nu numai să-şi folosească muşchii, ci şi să recurgă la şiretenie şi să-i ia prin surprindere, aşa încât să-i învingă pe cei mai puternici ca ea sucindu-le braţul şi stârnind aplauzele tuturor. Când se întorceau acasă, bunicul povestea cu lux de amănunte despre Fawz, cum îşi merita pe deplin numele[25] şi cum ridicase ea numele şi onoarea întregului sat.

Copiii lui Fawz i-au semănat toţi soţului ei, mândri tare că pot să-i sărute mâna episcopului".

∴

— Jur pe Maica Fecioară şi pe sfânta cuminecătură, Salma, nu aveai unde să arunci un ac, atâta lumea era. Jur! Să nu mai am parte de lumina zilei! L-au purtat pe patriarh din piaţa Diman până în piaţa Sfântul Saba, iar el se agita în zadar în sutana lui roşie, ca să-l lase jos.

— Din piaţa Diman? Cine ţi-a spus? Hai, Tannus, nu exagera!

---

[23] Numele este derivat de la rădăcina arabă *s-h-d,* în traducere: a cerşi, a cere, a implora (N. t.).

[24] ‘Antara (525-608) este unul dintre cei mai importanţi poeţi preislamici, celebru pentru poemele dedicate calului, fiind altfel cunoscut ca unul dintre marii călăreţi arabi. Viaţa lui Antara, născut din tată arab şi mamă etiopiană de origine modestă, a devenit ulterior motiv de inspiraţie pentru una dintre cele mai cunoscute povestiri din spaţiul arab, care circulă până astăzi sub numele de *Siratu ‘Antara* (N.t.).

[25] *Fawz*, în limba arabă „victorie“ (N.t.).

— Mi-a spus Ibn Ballaq, care a fost chiar în Diman! „I-am văzut ciorapii şi ce purta pe sub sutană, atât de tare se agita! Roşu! Totul era roşu! Şi pe-afară şi pe dinăuntru! Nu l-am dat jos decât în piaţă!” Aşa mi-a spus Ibn Ballaq şi s-a jurat pe Fecioară şi pe sfânta cuminecătură!

— Ibn Ballaq minte! Au coborât spre Mar Sarkis şi nu au ajuns în piaţă, la noi! Vezi că minte?

— Doamne, iartă-mă! Da, ai dreptate. Eu am greşit. El mi-a spus de la bun început Mar Sarkis. Acolo s-au rugat şi acolo au şi îngropat sicriul, care era greu ca plumbul, poate chiar era din plumb, pentru că omul dinăuntrul său murise cu cinci, şase ani în urmă şi în tot răstimpul ăsta rămăsese în el, în America.

— Vai, cum? Bietul de el! Trebuie că s-a descompus acolo...

— Nu, căci a ajuns sfânt! Iar trupul unul sfânt nu putrezeşte! Nu ştiu însă de ce au aşteptat cinci-şase ani până să-l aducă în sat.

— Nu, e profet! Se spune că a ajuns profet, ca Sfântul Ilie. În America a fost atât de deştept şi de pios, că a ajuns profet. A ajuns profet pentru că a plecat în America... Şi sigur era şi bogat, dacă avea un sicriu atât de greu. Într-o zi, am să plec şi eu în America. Ştii că era rudă cu noi? Mi-a spus părintele: „Omul acesta genial a fost fiul mătuşii bunicului tău Rizq. Mama lui, Kamila, este sora bunicului tău, Sfântul Yuhanna Barakat... un om foarte sărac”. L-am lăsat să vorbească şi am plecat. Îşi bătea joc de mine. Preotul ăsta îşi bate joc şi de îngeri.

— Nu, nu râde de tine. Doar că povestea acestui om este cu adevărat bizară. Mi-a spus Marta, verişoara noastră. Ştia de la învăţătoarea Najiba, care le-a povestit la şcoală despre ceremonie şi despre ce o să pregătească pentru întâmpinarea lui. Haide, ridică-te, încarcă apa pe măgar şi du-te acasă! Mama trebuie să termine de spălat. Îţi povestesc după aceea...

Când Tannus jură pe sufletul tatălui lor că pleacă imediat ce termină ea povestea, Salma se schimbă la faţă, căci le interzisese fraţilor ei să jure pe sufletul tatălui lor. „Să ne rugăm pentru odihna sufletului lui, nu să jurăm pe el!!!” A continuat apoi povestea, doar pentru că Tannus era gata să izbucnească în plâns. În curând va fi bărbat în toată firea. O să plângă aşa de fiecare dată când va fi contrazis sau supărat? Ce o să se aleagă de el?

— Învăţătoarea Najiba le-a spus fetelor despre Kamila, care venea dintr-o familie bună, însă a rămas văduvă. Şi pentru că avea un copil, pe Butrus, a acceptat să se mărite din nou, cu Khalil ibn Mikhail, care nu era nici de familie bună, nici bogat, ci un simplu crescător de capre. Pe deasupra se mai şi îmbăta, umbla cherchelit, nu muncea şi se tot lua de oameni, până l-au prins soldaţii otomani şi l-au aruncat în închisoare. Kamila s-a ruşinat tare din cauza acestei întâmplări şi a suferit din pricina sărăciei, mai ales că, pe lângă Butrus, îi mai avea acum şi pe Jibran[26], Maria şi Sultana. Sultana era tare frumoasă, iar fratele ei Jibran o iubea nespus. Kamila şi-a vândut casa şi cu banii obţinuţi a cumpărat bilete şi a plecat cu copiii în America. Acolo a închiriat de la cineva un chioşc, şi aşa reuşea să facă rost de mâncare pentru copii, iar pentru că Jibran era deştept, l-a dat la şcoala de pe lângă o asociaţie caritabilă.

— Cum şi-au dat seama că este deştept?

— Habar nu am. Important este că mama lui, după chioşc, a cumpărat un magazin. Iar când a văzut că Jibran era atât de deştept...

— Cum şi-a dat seama??? I-au spus de la şcoală?

— Nu ştiu. L-a trimis la Beirut ca să înveţe la cele mai bune şcoli.

— Adică mama lui a ajuns foarte bogată? Adică şcolile din Beirut sunt mai bune decât cele din America?

— De unde să ştiu? Ce, eu am fost la şcoală? Îţi spun doar ce ştiu de la Marta.

— Marta este o proastă! Nu ştie nimic, nici nu întreabă, nici nu înţelege. Dumnezeu ştie ce o fi povestit de fapt învăţătoarea Najiba...

— Bine, scoală şi haide acasă! Mama ne aşteaptă cu apa, iar ţiganca pe care a luat-o s-o ajute fură tot din casă.

---

[26] Ğibrān Ḥalīl Ğibrān (cunoscut în grafie internaţională sub forma Jibran Khalil Jibran) s-a născut în 1883 în Liban, fiind unul dintre reprezentanţii cei mai cunoscuţi ai curentului romantic din literatura arabă modernă. Exponent al literaturii arabe de exil (*al-mahğar*), Jibran devine cunoscut mai întâi ca scriitor în limba engleză, cărţile sale fiind ulterior traduse şi în limba arabă. Unul dintre romanele sale, *Al-ağniḥatu l-mutakassara,* a fost tradus în limba română de Rodica Daniela Firănescu, cu titlul „Aripi frânte“ (N.t.).

Dar când îl văzu din nou îmbufnat reluă povestea, grăbindu-se însă şi adunând nişte *ğarğīr*[27], ca să poată motiva acasă întârzierea.

— Ei, important este că lui Jibran, fiind el foarte deştept, nu i-a plăcut la şcoală în Beirut, intra în discuţii filosofice cu profesorii, se certa cu călugării şi deseori îi reducea la tăcere. Simţindu-se mai înţelept decât ei, şi-a zis: „Ce trebuinţă am de profesori? Ştiu mai multe decât ei şi-mi displace profund treaba asta! mai bine mă întorc în America”. Când a ajuns însă în America, a descoperit că sora lui Sultana, mama lui şi fratele Butrus muriseră cu toţii. Au închis magazinul, iar el şi sora lui Mariana au ajuns din nou săraci.

— Dar de ce nu au muncit în magazin?

— Nu ştiu. Apoi s-a îndrăgostit de o americancă pe numele ei Josefine, dar s-a dovedit a fi săracă. Jibran şi-a spus în sinea lui: „Blestemată soartă mai am...”. Dar mătuşa Josefinei era bogată... bătrână, dar bogată. Mary Askell sau Haskell, nu ştiu exact. Jibran a început să-i spună că este prinţul cedrilor şi că a avut moşii, turme şi o casă care semăna cu un castel, dar le pierduse pe toate sau poate îi fuseseră luate.

— Cum? Cine i le-a furat? Era un mare mincinos, deşi foarte deştept! Dumnezeu să-l ierte! Aşa a zis învăţătoarea Najiba?

— Nu ştiu. Poate doar se laudă Marta şi spune poveşti... Important este că el i-a spus femeii ăsteia, Askell sau Haskell, că beii îi luaseră averea şi moşiile pentru că se iubise cu fiica unuia dintre ei, pe numele ei Salma, şi că monseniorul însuşi se aliase cu ei împotriva lui şi nu i-a permis să o ia de soţie pentru că... Am uitat de ce nu a luat-o de soţie.

— Nu i-au dat-o de soţie, el fiind prinţul cedrilor şi din cea mai bună familie?

— Nu ştiu, Marta mi-a spus că părinţii Salmei nu-l voiau pentru că susţineau că este un păcătos care nu iubeşte Biserica şi pe Fecioara Maria şi că vorbeşte precum profeţii, luându-ne de sus, dar mai ales pentru că nu-l iubeşte pe monsenior.

— Hmmm... Dar cine îl iubeşte pe monsenior? Noi avem doi, dar niciunul nu este iubit. L-am auzit cândva pe tata povestind că papa de la Roma însuşi, papa Pius, şi-a trimis un mesager pe la noi ca să le spună tuturor preoţilor din Jebba şi patriarhului

---

[27] Plantă cu frunze acrişoare la gust, care se foloseşte pentru salate în Liban şi Siria, cunoscută ca voinicică în româneşte sau, mai nou, rucola (N.t.).

din Diman că doar monseniorul nostru avea dreptul să se căsătorească! Dintre toţi monseniorii lumii creştine, doar el avea acest drept şi putea să rămână mai departe monsenior! Tata a pus întrebarea: de ce doar monseniorul nostru dintre toţi? Nimeni nu a ştiut să-i răspundă. Dar i-au spus: „Dacă papa de la Roma îl cunoaşte pe monsenior şi i-a permis doar lui să-şi ia nevastă, cum vrei tu să i ne împotrivim? Puterea monseniorului este la fel aici ca şi la Roma, căci are mult aur”. Se zice că ar fi trimis la Tripoli două lăzi pline cu aur ca să plătească preţul împăcării între familiile al-Muqaddam şi Karama. Jur pe Sfânta Fecioară că aşa am auzit. Două lăzi pline cu aur din cele o sută pe care le are. Îţi dai seama, Salma? Iar Jibran ăsta, care era fiul unui crescător de capre mereu beat, vrea să se însoare cu fată de familie bună şi pe deasupra nici nu-l preţuieşte pe monsenior? Ciudată tare starea lui.

— Nu ştiu... Dar ştiu, în schimb, ceva ce nu i-am spus Martei... pe fată o chema Hala, nu Salma. Jibran a iubit-o pe Hala ad-Dahir, fiica lui Raji Bei ad-Dahir. I-a spus Salma ca să nu afle nimeni adevărul; Salma i-a zis şi în cartea în care povesteşte despre ea.

— Ca să vezi... cine ţi-a spus asta? Fiica lui Raji Bei? Omul ăsta e nebun. Cine ţi-a spus???

— O ştii pe femeia aia nemăritată care stă lângă Atarid? Mai în vârstă şi care trăieşte de una singură? Aşa, ca Atarid? M-a trimis odată să-i cumpăr tutun şi... vezi, să nu spui cuiva, tutun şi haşiş de la Turc. Aşa am intrat la ea în casă, uneori îi mai făceam curat şi ea îmi dădea bani. Trăieşte în sărăcie, dar are bani. Să nu spui la nimeni! A început să mă îndrăgească, aşa că îmi povestea tot felul de lucruri. Este din familia ad-Dahir, dar părinţii au dat-o afară din casă, au alungat-o spunând că şi-a pierdut minţile. Apoi au răspândit vestea că a murit în străinătate, la o mănăstire, după ce se călugărise. Dar ea mi-a spus că face parte din această familie. Ai grijă să nu spui nimănui, nici măcar preotului! Mi-a povestit că părinţii au izgonit-o pentru că s-a îndrăgostit de un musulman, fost protestant, din familia Shidiyaq, care îi înjura întruna pe papă şi pe patriarh, pe care-i numea şeicii depravării. Doamne, iartă-mă! Dar aşa spune... o fi nebună. Mai spune că bărbatul ăsta din neamul Shidiyaq a trecut la islam căci patriarhul Habish i-a închis fratele în mănăstirea Qanubbin sau la Sfântul Quzhaya şi

că l-a legat cu cătuşe de fier într-o celulă cu nebuni, lăsându-l în seama Sfântului Quzhaya să-l vindece. Au atârnat de perete lanţul cu care era legat lângă lanţurile altor nebuni care fuseseră vindecaţi de sfânt şi au ieşit. Doar că el nu s-a vindecat şi a murit. L-au îngropat la Qadisha, nimeni nu ştie unde exact. Când a aflat, fratele său şi-a renegat credinţa şi a trecut la islam. Iar fata asta bătrână care pe-atunci era o copilă mi-a mărturisit că este foarte mulţumită aşa şi că trăieşte după cum pofteşte. Că nu vrea sub niciun chip să se întoarcă în palatul lor cu turnuri şi arcade, cu pivniţe pline de celule în care unchiul ei îi arunca pe cei care nu puteau să îndeplinească o poruncă sau să plătească o amendă pentru că insultaseră religia, pe Fecioară sau biserica. Nu vrea să trăiască în acel castel sau să moştenească ce avea să rămână din el! Nu mai văzuse piaţa Sfântul Yuhanna de când o alungaseră de-acasă. Mi-a spus: „Salma, iubita lui Jibran, se numea de fapt Hala ad-Dahir".

Poate că este nebună... fumează mult haşiş când povesteşte. Am ajuns să mă întreb dacă nu este chiar ea Hala ad-Dahir... însă mi-a mărturisit că Hala este fiica unchiului ei şi că, în cele din urmă, s-a căsătorit cu nepotul monseniorului, cu care a emigrat în Brazilia. Dar nu a fost fericită... soţul ei a devenit cel mai mare negustor de cafea din toată Brazilia şi a inventat o maşinărie care făcea cafea într-un minut, fără să o fiarbă în ibric, o maşinărie cu abur care se numea *espresso.* Aşa mi-a spus: *espresso*! Doar că un sicilian, şeful unei bande, i-a furat ideea şi a înscris-o în registrul mărcilor, iar bărbatul Halei şi-a pierdut toată averea în lupta cu italianul şi banda lui. Italianul era mai deştept, ştia bine legile, şi acum a ajuns foarte bogat în America. Iar Hala a rămas în Brazilia, unde a şi murit în sărăcie.

Fumează mult haşiş când povesteşte. Mi-a spus că Jibran era într-adevăr deştept, profet cum sunt profeţii, a scris multe cărţi care l-au făcut celebru în America. S-a îmbogăţit. Cărţile lui sunt nişte minuni care transformă ţărâna în aur. Comitetul pe care l-au format aici în onoarea lui, din care făceau parte beii, episcopul şi monseniorii, a înţeles că aceste cărţi sunt mină de aur, fără însă să aibă habar ce se află în ele, fără să le citească... vor jefui mormântul lui Jibran în care l-au aşezat ieri... îi vor jefui spiritul... O, Doamne! e nebună! Sau poate de la haşiş...

Haide, Tannus, ridică-te să mergem acasă. Şi nu spune nimănui. Jură pe sfânta cuminecătură! Apoi am să-ţi mai spun ceva: este adevărat ce ţi-a spus părintele despre bunicul tău, sfântul Yuhanna Barakat Muzawwaq. A fost un sfânt. O să-l canonizeze Roma la un moment dat. Ştiu sigur. De fiecare dată când este îngropat cineva în cimitirul în care se află mormântul lui, oamenii simt un miros puternic de tămâie. Iar cei din neamul Saab care locuiesc în apropiere spun că uneori noaptea îi aud vocea frumoasă cum cântă slujba – noaptea şi chiar în zori. Acesta este bunicul tău, sihastrul Yuhanna Barakat Muzawwaq cel pur.

•••

Mirosul de tămâie umplea aerul umed, ieşind de peste tot, din biserici şi case, îndulcind atmosfera rece şi miresmele de lemn şi bălegar ars care se înălţau din coşurile de pe acoperişurile împovărate de zăpadă. Ce îndepărtau oamenii ziua, noaptea se punea la loc! Cei mai răbdători îşi spuneau că este benefică, purifică pământul şi-l pregăteşte pentru anotimpuri mai bune. Ceilalţi, care îşi pierduseră răbdarea, se rugau la Dumnezeu ca războiul zilnic pe care îl purtau cu blestemul alb să le fie spre iertarea păcatelor, apoi fie cereau îndurare, fie înjurau cumplit de toţi sfinţii, fiecare cu sfinţii lui, apoi întreceau măsura şi cereau din nou îndurare, de frica pedepsei. Şi totuşi Dumnezeu cam exagerase anul acesta, dând putere iernii în prag de primăvară.

Nimeni nu-şi curăţase acoperişul în dimineaţa asta. În schimb, făcuseră repede poteci printre case. Vestea se răspândise imediat după slujba de dimineaţă. Cine stătuse în pat până mai târziu fusese trezit de vecini. Şi pentru că era în post, numărul celor care înotau încă la acea oră în aburii lui Bachus era foarte mic. Aceştia, trezindu-se, nu şi-au găsit nevestele acasă, iar când au ieşit afară au avut impresia că Dumnezeu îi mutase peste noapte într-o altă ţară.

În piaţă, zăpada era bătută de copitele catârilor, cailor şi măgarilor celor din sat sau ai celor care trecuseră pe acolo din satele aflate în valea dinspre Miazănoapte. Toate prăvăliile erau închise, în afară de dugheana lui Bshara al-Abd, care deschisese şi în dimineaţa în care îşi înmormântase mama şi nimeni nu-l acuzase, căci se obişnuiseră cu el. Când trece câte un cortegiu funerar, Bshara strânge puţin obloanele, ca apoi să le deschidă,

imediat ce acesta se îndepărtează puţin. În dimineaţa aceea, dugheana îşi deschisese uşile, dar în spatele tejghelei era bătrânul tată a lui Bshara, în locul fiului său ori ai altcuiva din familie. Bătrânul stătea acolo nu ca să vândă ceva, ci ca să păzească de hoţi prăvălia şi casa din spatele paravanului din lemn. Căci, în ciuda pioşeniei momentului, se putea găsi vreun hoţ căruia să-i treacă prin cap să profite de situaţie. Şi, oricum, lui Bshara nu-i plăcea să închidă niciodată prăvălia.

Întârziaţii care treceau prin piaţa goală către Bqaa Kafra îşi făceau semnul crucii, după ce simţeau mirosul de tămâie din acest sat binecuvântat, locuit de neamul Muqaddam, oameni dârji şi puternici, dar drepţi în acelaşi timp, care nu făceau rău nimănui... Doar câteva femei din neamurile Zaghrata şi Hadana au traversat piaţa spre Bqaa Kafra, ascunzându-se însă printre femeile din familii neutre, cum erau Kfarsghab şi Hadshit. Şi ele au simţit mirosul de tămâie, dar şi-au închipuit că localnicii au aruncat în foc boabe de tămâie înainte să plece, pentru mulţumirea sufletului Sfântului Sharbel care, de-ar fi trecut pe-acolo, ar fi binecuvântat întreg satul şi l-ar fi întărit în faţa numeroşilor duşmani care îl împresoară din toate părţile. Trebuie însă că femeile din Zaghrata, făcându-şi semnul crucii, să-I fi zis „facă-se voia Ta, Doamne”, fără a îndrăzni să-L roage să dărâme casele şi să nu mai rămână piatră pe piatră, aşa cum ar fi vrut. Căci din vechime cele două sate fuseseră devastate de lupte. Nici sfinţii nu erau ocoliţi de această luptă: nu ne rugam la sfinţii lor, iar ei nu se rugau le ai noştri. Mai mult, când ei voiau să ne atace, ne insultau şi înjurau sfinţii, lucru pe care noi nu-l făceam, decât rar poate...

Înarmaţi cu lopeţi şi cazmale, tinerii aruncau zăpada de-o parte şi alta a drumului, ca să deschidă calea mulţimii. Unii dintre ei erau supăraţi pe procesiunea călugărilor carmeliţi care-şi ziceau delegaţie italiană şi care nu făceau decât să tămâieze şi să spună rugăciuni în limba lor, desculţi, cu capetele descoperite, cu tunsoarea lor ca un castron, privind înainte de parcă ar fi văzut împărăţia Cerurilor! Şiroind de sudoare, unul dintre tineri se adresă călugărilor:

— *Padre*, spune-le fraţilor să pună mâna pe lopată alături de noi! Oamenii postesc şi nu au forţă. În ritmul ăsta, nu mai ajungem la Bqaa Kufra, unde zăpada are mai mult de doi metri. Cum să urce oamenii la mănăstirea Sfântul Sharbel?

— Lasă-l în pace, e spion de-al Papei, i-a spus prietenul lui. Nu vezi cum observă în secret mulţimea, prefăcându-se cufundat în rugăciune? Du-te la călugării noştri şi lasă-l pe el! Sunt oameni cumsecade, îi învaţă pe copiii orfani, cultivă pământul, sunt ca noi, ţărani săraci…

— Ha, ha, ha! Şi cel mai bine ştiu să facă vin! adăugă unul dintre tineri.

Începură urcuşul către Bqaa Kafra, ale cărui piscuri se pierdeau printre nori, iar pădurea de cedri rămase în urmă la poale, undeva departe, ca un punct negru într-un ocean de zăpadă. Dacă cineva ar fi urcat dinspre partea cealaltă către coama întunecată, care părea înfiptă în ceruri, nu ar fi văzut-o. Convoiul înainta greoi şi lent, nu numai din cauza zăpezii care nu lăsa decât un coridor îngust cât să treacă doi oameni, unul care venea şi altul care se ducea, dar şi din pricina unor femei care leşinaseră de emoţie sau din cauza frigului, căci erau desculţe şi cu capetele descoperite; în plus, mai şi posteau şi erau slăbite de foame. Femeile care leşinau erau coborâte pe braţele rudelor. Atunci, cortegiul se oprea, iar cei care coborau erau întrebaţi: „Ce are, ce a păţit? Sfântul Sharbel o s-o aibă în grijă. Ce mai este în faţă? Femeia oarbă vindecată de sfânt mai este acolo?”. Oamenii care coborau erau însă foarte zgârciţi cu răspunsurile, iar femeia leşinată pe care o duceau în braţe părea să fi căpătat la rândul ei un aer sfânt.

Alaiul trebuia neapărat să ajungă la Sfântul Sharbel, mai ales că fuseseră martori la două minuni. Femeia oarbă din naştere a deschis ochii şi a văzut, în vreme ce statuia Fecioarei din chilia Sfântului Sharbel, de la mănăstirea Kfifan, s-a mutat singură, în mijlocul nopţii, într-o bisericuţă ridicată pe locul casei unde trăise familia sfântului, iar din ea a început să curgă mir. Toţi ştiu că Fecioara nu se plimbă aşa între altare, biserici şi sate, iar mirul nu curge din statui iară motiv, ci doar atunci când poporul ei este în pragul unui mare pericol. De altfel, veştile despre războaie se îndeseau, iar vremurile de restrişte se apropiau pe măsură ce aceste veşti erau tot mai multe, chiar dacă războiul era încă departe de muntele nostru binecuvântat, aflat la adăpost, sub mantia strălucitoare, albastră şi neîntinată a Maicii Domnului care nu ne va abandona.

Cele două copile, Sabat şi Emiline, au început să plângă tare. Salma, ca şi mama ei, le spunea tot „cele mici”, deşi amândouă

erau mai mari decât băieţii. Salma îi semăna din ce în ce mai mult mamei ei de când aceasta murise la mătuşa Fawz. Doctorul nu ajunsese la timp, căci era undeva la câmp, în afara satului. Murise din cauza tensiunii ridicate... îi plesnise ceva la cap. Salma avea mereu în ochi imaginea mamei sale cu capul plin de sânge, care-i plesnise de atâtea griji şi chin. Le apucă de mâini pe surorile ei mai mici în timp ce urcau şi le spuse să nu mai plângă. Le întrebă ce îl vor ruga pe sfânt când vor ajunge sus la mănăstire, acum, că mama lor murise şi nu se va mai ridica din mormânt. Doar Iisus putea să învie morţii, iar Sfântul Sharbel nu era încă într-atât de puternic în Ceruri încât să poată aduce morţii la viaţă.

— Îmi stă inima, nu mai pot, zise Marta. Mă întorc... am să mă rog acasă. Mor, Salma... eu mă întorc acasă!

Salma îi răspunse:

— Ia-le şi pe ele cu tine! Te rog, de dragul bunicului nostru. Am să spun o rugăciune întreagă pentru tine, când ajungem sus. Ia-le şi pe cele mici cu tine. Să mă trăsnească Sfântul Sharbel dacă n-am să mă rog şi pentru tine. Am să aprind şi o lumânare!

— Le iau cu mine, că doar nu le duc în spate! O să-l aştept pe fratele meu Hanna lângă altarul capelei, apoi ne întoarcem împreună. Dar aprinzi şi pentru mine o lumânare, una, doar pentru mine! De dragul unchiului meu şi al tatălui tău.

Înainte să ajungă în curtea bisericuţei cu aspect de capelă, Tannus o zărise pe Salma la câţiva metri în spatele lui, apoi o pierduse şi pe ea, şi pe cele două fete. O strigase şi îi făcuse semn cu mâna ca să urce mai repede şi să i se alăture. Nu o strigase însă cu voce tare, căci era foarte aproape de rândurile din faţă, unde trebuia să fie linişte pentru că oamenii se rugau. Credincioşii îngenuncheau cu umilinţă în jurul bătrânului preot care, de oboseală, mergea împleticit.

— Manna, cea vindecată de orbire prin miracol, nu mai este cu noi. Nu trebuie, deci, să ne aşteptăm să o vedem. Au dus-o la Diman, unde s-a retras patriarhul nostru în rugăciune pentru noi, pentru mântuirea sufletelor şi iertarea păcatelor noastre. Sfinţia Sa se va ruga pentru ea, apoi îi va transmite papei de la Roma cele întâmplate la noi, în ţinutul nostru sfânt.

Bătrânul preot vorbea îngrijit în graiul lui diferit de al nostru, căci nu era de-al locului. Avea impresia că cei mai mulţi dintre

enoriaşi nu înţelegeau o iotă din ce spunea. Încercând să încheie slujba pentru a nu ştiu câta oară, preotul îngenunche:

— Mergeţi în pace, fraţilor şi surorilor! Să vă însoţească binecuvântarea Sfintei Treimi, a Tatălui, a Fiului şi a Sfântului Duh!

Dar când văzu că oamenii nu se mişcau, făcu semnul crucii deasupra capetelor lor şi spuse:

— Dumnezeu să primească! Mergeţi în pace! Fraţilor, e vremea să sfârşim postul. E trecut de amiază. Mergeţi la casele voastre şi mâncaţi!

Brusc oamenilor li s-a făcut foame şi au început să coboare spre sat.

Ridicându-se în picioare, Salma s-a oprit ca să-şi şteargă lacrimile. A început să-şi frece genunchii cu mâinile... o dureau de parcă avea un piron înfipt în ei, ca Hristos. L-a împins de umăr pe fratele ei ca să-l facă să se ridice, dar el n-a avut vreo reacţie. Se ţinea cu mâinile de cap, cufundat într-un plâns tăcut care îi cutremura uşor trupul.

Salma s-a îndepărtat, aşteptându-l să termine rugăciunea, dar curând a început şi ea să plângă, căci şi-a imaginat că Tannus plângea şi se ruga pentru mama lor. Era băiat mare, semăna la statură cu tatăl lui, dar parcă rămăsese tot copil. Văzându-l aşa, începură să-i curgă lacrimile, căci ştia că Tannus nu se ruga din umilinţă, teamă sau pentru iertarea păcatelor. „Ce păcate să aibă micul meu Tannus?”

La coborâre au preferat să se afunde în zăpada neumblată de pe margini în loc să se întoarcă pe poteca îngustă plină deja de oameni care urcau, venind de departe. Din loc în loc se opreau ca să privească prăpastia care se căsca în vale, luminată acum în partea de jos, după ce vântul ridicase norii către cer. Acei nori lânoşi care se împrăştiau brusc şi umpleau golul larg, creând impresia unui cer sub cer, pe care vântul îi sufla, se înfăşură în jurul lor, curăţând în câteva clipe marginile văii, ca un pămătuf uriaş. Salma se oprea odată cu fratele ei, fără să-l certe, deşi îi intrase frigul în oase sub ploaia măruntă.

— Doamne, cât e de frig, zise ea, însă Tannus nu răspunse.

Se apropie de el şi îl întrebă:

— Ai văzut valea? Ai văzut? E Valea Qannubin, valea sfinţilor. De aici se pot vedea peşterile în care au locuit sihaştrii care au părăsit această lume, fugind de idolii închipuiţi şi de turci, ca să-

l slăvească pe Domnul şi să-şi răscumpere sufletul. Ai văzut? Zăpada se topeşte în vale mai devreme ca în sat... pentru că nu este atât de frig şi mai sunt şi cascadele. Ai văzut?

Dar Tannus nu îi răspunse. Îi văzu spatele tresăltând şi înţelese că plângea. Tăcu şi a început şi ea să plângă. Îşi şterse lacrimile repede şi zise:

— Gata, ajunge cu plânsul! Dumnezeu să o ierte! Mama a avut un suflet curat, trebuie că este în Ceruri de-acum. Roagă-te pentru ea. E post, iar în post Cerurile se deschid ca să asculte rugăciunile oamenilor. Ai văzut ce minune a făcut Sfântul Sharbel? Roagă-te pentru ea. Hai să cântăm „Pace ţie, Marie” pentru sufletul ei. Orfan este, continuă Salma strângând din dinţi de frig şi ţinându-se cu greu să nu plângă, nu cel care şi-a pierdut mama şi tatăl, ci acela care a mâniat-o pe Fecioară. Hai să cântăm „Pace ţie, Marie”!

•••

Aproape de drumul principal în Biqrasha, Tannus, care nu se oprise din plânsul înăbuşit, îi promise surorii lui că o s-o ajungă din urmă. Refuză banii pe care i-i întinse ea, spunându-i să-şi cumpere o plăcintă de undeva, căci tot a bătut de amiază.

Tannus nu s-a mai întors acasă. A mers o vreme pe drumul către Biqrasha, apoi a luat-o la vale pe poteci, până când acestea au dispărut. Pe platou, unde vegetaţia dispare şi nu mai întâlneşti decât porţiuni stâncoase, unde cel care coboară nu are de ce să se agaţe, Tannus începu să caute în dreapta şi-n stânga cărarea şerpuită pe care coborau animalele spre râu. Văzu o turmă de capre puţin mai jos de el, dar fără cioban. Caprele urcă stâncile cu uşurinţă, fără să cadă, iar ciobanul nu reuşeşte să ţină pasul cu ele. Aşa că le aşteaptă fie pe potecă, fie aproape de malul râului, le cheamă, iar ele se întorc la el, oriunde ar fi.

În locul alunecos şi abrupt în care se oprise Tannus, zăpada nu lăsase decât nişte dâre fine. Noroiul, lichenii şi ierburile alunecoase l-au convins să se adăpostească lângă un stejar culcat la pământ, gândindu-se la capcana în care picase. Să urce era imposibil, să se întoarcă părea la fel de periculos. Cerul era încă luminat, dar până când? Nu mai ştia de când părăsise drumul principal, cufundat în gândurile care-l tulburau.

În dreapta, văzu două grote, înconjurate din două părţi de piloni de stâncă. Mergând târâş, ar fi putut ajunge la grota mai

mare dintre ele în mai puţin de o oră şi ar fi rămas acolo până când Dumnezeu îi venea în ajutor. Însă părea cu neputinţă.

Aşa era Tannus. Avea o inimă mare, dar îi fierbea sângele şi nu gândea niciodată înainte, după cum spunea Salma. „Sunt într-o situaţie foarte grea... pesemne că Fecioara nu mă iubeşte, altfel m-ar fi apărat de înflăcărarea asta şi mi-ar fi atras atenţia asupra nesăbuinţei mele, înainte să cad în greşeală... biata Salma! O fi în piaţă acum, întrebând de mine, cu inima plesnindu-i de grijă ca boabele de porumb pe jar. Poate că nu este încă îngrijorată, dar după ce se va lăsa noaptea, iar eu nu mă voi fi întors... Poate că se va duce la unchiul, fratele cel mai mare al tatei, sau poate la preot... Saba mă va înjura, şi va ameninţa că mă va bate. O, Doamne, vindecă-l pe fratele meu Saba de slăbiciune, de boală şi de posomorală. Nici frumos nu este, aşa că nu se va însura niciodată cu o fată frumoasă... nici măcar cu vreo urâtă.

Nabiha şi fetele vor plânge. La început, Salma nu va plânge în faţa surorilor, însă când va rămâne singură, mă va plânge... dar asta este voia Domnului, chemarea lui Iisus: «Lasă-l pe tatăl şi pe mama ta, lasă-i pe cei pe care-i iubeşti şi urmează-Mă! Eu sunt Adevărul, Calea şi Viaţa!»

Tannus începu din nou să plângă, regretând acum eşecul de care era sigur, dar şi lipsa de judecată şi de inteligenţă. „Dumnezeu hotărăşte cine e deştept şi cine nu... aşa cum a fost cu Jibran. Mie mi-a dat o inimă puternică şi un trup pe măsură, dar o minte slabă, altfel m-aş fi gândit să iau la mine o funie... Nimeni nu coboară aici fără să aibă o funie sau măcar un animal care să cunoască drumul... Cu tot cu animal, o funie tot trebuie să ai. Orice om are cu el o funie pe care o poartă înfăşurată de umăr”.

Îi era ciudă şi frică. Îl luă ameţeala când privi în jos. Nu cumpărase plăcinte, aşa cum îl sfătuise Salma, aşa că iată-l acum leşinând de foame şi de spaimă, cu stomacul gol...

„Nu mă iubeşte Dumnezeu... nu I-am făcut nimic care să-L mânie în aşa chip! Să spun de trei ori Tatăl nostru în confesional, atât mi-a dat părintele pentru greşelile pe care le-am făcut. Asta înseamnă că nu am greşit prea rău... Şi pe tata Dumnezeu l-a lăsat să moară de frig, în zăpadă... o zăpadă care nu a căzut la vremea ei. Tata era un om bun care se ruga Fecioarei şi ţinea post pentru ea în fiecare sâmbătă. Dar

obişnuia să înjure şi să blesteme... zicea adică «să... în barba monseniorului!», iar o dată a zis chiar «să... în barba episcopului!». Când Sayyida, nevasta unchiului nostru, a spus că Sfântul Ilie era cel care îl scăpase pe Saba de ultima lui suferinţă, tata i-a răspuns că Sfânta Shamuna se pogorâse peste casa noastră, ca răspuns la rugăciunile lui. «Nu, nu... Sfântul Ilie a fost, pacea fie cu el! A lovit boala cu sabia, aşa cum a tăiat capul balaurului», ripostă mătuşa. Tata a sărit ca ars către nevasta fratelui lui: «Mă... pe barba Sfântului Ilie! Îţi spun că a fost Sfânta Shamuna!»

Şi tata se înfierbânta uneori, în ciuda credinţei, minţii şi cuminţeniei lui, în ciuda calmului, răbdării şi înţelepciunii, era iute la vorbă şi deseori îi înjura pe sfinţi. Apoi îi părea rău şi începea să se roage ca să-l ierte. Însă, dintre toţi, Sfântul Ilie nu iartă. Ştiu asta din imaginea lui... cu ochii care stau să-i iasă din orbite. Se ştie totodată că este răzbunător tare! Invidios, îi face să plătească pe cei care cad în greşeală. Sabia îi este mai mare decât trupul, iar din ea picură sânge. De-asta, niciun om nu îndrăzneşte să-i nesocotească sărbătoarea, toată lumea mărşăluieşte spre biserică, chiar dacă nu-l iubeşte foarte mult. Acesta este Sfântul Ilie! Nimeni nu uită să i se închine sau să îi declare fidelitate. «Totul până la Sfântul Ilie», spune lumea. Căci are un catastif mare unde ţine toate socotelile şi nu acceptă sub nicio formă ca alţi sfinţi să intervină în treburile lui. Până şi Fecioara Maria este nevoită să se roage mult de el în numele celor care-i cer mila. Sfântul Ilie ţine capul sus chiar şi în faţa Fecioarei!

Tata i-a hulit şi pe sfinţi şi pe prelaţi... dar mama? Ce rău a făcut mama ca să moară departe de casa ei? Nu a rostit vreodată un cuvânt urât, iar de rugat se ruga pentru iertarea păcatelor tatălui meu şi ale noastre, ale tuturor. Şi ale întregului cătun. Am auzit-o spunând odată: «Iartă, Doamne, păcatele tuturor oamenilor şi pe ale noastre!».

Capul i-a explodat sub presiunea sângelui, iar medicul nu a ajuns la ea decât după ce sângele o sufocase. Tata murise, iar noi nu aveam nici cal, nici maşină să o putem duce la tratament pe coastă. A murit la sora ei pe care o iubea mult şi la care se dusese ca să mai scape de griji, dar şi ca să vină încărcată cu ulei de măsline şi săpun. O, Doamne, ce rău a făcut mama? Ar fi trebuit să moară acasă, de bătrâneţe, să treacă de suta de ani...

Însă Dumnezeu are propria măsură. Doar El ne-a spus: «Părinţii au mâncat aguridă şi copiilor li s-au strepezit dinţii». Poate a judecat-o pentru greşelile neamului ei. Dumnezeu ţine socoteala omului, a copiilor copiilor lui, chiar dacă aceştia nu ştiu că au de dat socoteală. De aceea, omul trebuie să ceară iertare mereu pentru ceea ce ştie şi pentru ceea ce nu ştie. Căci Dumnezeu este atotştiutor".

Iar Tannus mergea la el.

Tannus începu să se târască pe spate, apucând tot ce putea cu degetele lui puternice şi ferindu-se să privească în jos. „Ai milă de mine, Doamne, căci mare este mila Ta!" Coborî câţiva metri şi se opri brusc. Doar o singură mişcare şi va aluneca în prăpastie. Cu mare greutate reuşi să-şi îndrepte spatele, tremurând ca o pasăre căreia vânătorul urmează să-i rupă gâtul. „Ajutor!" strigă. Însă vocea nu ajunse prea departe din cauza zgomotului pe care îl făceau numeroasele cascade.

Nu-i mai rămăsese decât să se roage. O să cânte imnul care-i place atât de mult şi pe care îl cânta şi tatăl lui. O să-l audă Fecioara, mai ales că se apropie Vinerea Mare. Îşi făcu semnul crucii, apoi, cu palma căuş la ureche, începu să cânte cu o voce joasă şi blândă de parcă ar fi ieşit din gura tatălui său:

> *Eu sunt Maica îndurerată care niciunde nu găseşte mângâiere! Sunt tristă pentru un popor care şi-a ucis Păstorul... Plâng porumbeii şi fecioarele Ierusalimului pentru a lor rătăcire!*

Cei trei călugări care se rugau în timp ce încărcau urcioarele cu apă şi legăturile cu legume pe măgari se opriră brusc.

Primul îl auzise fratele Laba al-Hasruni. A ascultat cu atenţie, încercând să vadă de unde venea vocea. Şi pentru că le era interzis să vorbească între ei în săptămâna Patimilor, începu să gesticuleze arătând către ureche, apoi către locul de unde se auzea vocea.

Le-a fost uşor să aducă frânghiile şi să-l scoată de acolo. L-au coborât apoi pe malul râului. L-au înfăşurat într-o haină de lână pe care o ducea pe umăr unul dintre ei, apoi au început să-l maseze pe cap şi pe spate. L-au aşezat pe unul dintre măgari, peste legăturile cu legume şi i-au făcut semn, i-au arătat să se

aplece şi să apuce cu braţele gâtul măgarului, ca să nu cadă. Se întorceau spre mănăstire.

Tannus era uimit că niciunul dintre călugări nu-l certase.

•••

În mănăstire, nu vorbea nimeni, nici la masă, nici în chiliile care rămâneau închise, nici pe holuri. Călugării îşi plecau capul în semn de salut şi sărutau mâinile a doi dintre ei.

Trei zile a stat printre ei, ca şi cum ar fi fost invizibil. Îi urma oriunde se duceau, când se strângeau la auzul clopoţelului. Îşi făcea semnul crucii, îngenunchea, se ridica sau mergea întocmai ca ei. I-au înapoiat hainele după ce i le-au uscat şi i-au arătat să doarmă pe un pat mic pe care îl aduseseră în bucătăria călduroasă. Se ruşina pentru că nu ştia cum să se roage cu ei. Dar era fericit printre ei, căci nimeni nu-l certa şi nu-i reproşa nimic şi asta nu doar din pricina legământului de tăcere din săptămâna Patimilor. Stareţul, singurul căruia îi era permis să vorbească, nu-i spusese nimic. Tannus îşi dăduse seama că este stareţul după crucea mare pe care o purta pe piept, iar la masă se aşeza ca stăpânul casei, ţinea predici şi vorbea înainte de rugăciune şi după ce se termina slujba. Tot el hotăra cui îi revenea îndatorirea să citească înainte de masă. Apoi mâncarea era foarte gustoasă, caldă, proaspătă şi îndeajuns de multă, chiar dacă fără grăsime sau carne. Era mâncare slabă, cum se cuvine să fie în post, dar gustoasă, chiar dacă fără ulei, brânză şi ouă. Era cum trebuie să fie pentru întărirea credinţei.

Tannus avea impresia că mănâncă foarte mult şi se ruşina, mai ales că fratele răspunzător cu gătitul îi mai umplea o dată gamela, fără să-l privească, mulţumindu-se doar să se uite către superior ca şi cum i-ar fi cerut voie. Apoi îi aducea o pâine bună din ovăz, caldă încă şi cu coaja bine rumenită. Tannus îi privea căutând o faţă căreia să-i mulţumească fie şi numai din priviri, dar îi găsea pe toţi, inclusiv pe stareţ, cu ochii aplecaţi în farfurii. Joi seara, după ce fratele care citea sinaxarul terminase şi înainte ca superiorul să se ridice şi odată cu el şi ceilalţi călugări, Tannus îşi făcu palma căuş la ureche, închise ochii şi începu să cânte cu voce joasă şi domoală rugăciunea „Eu sunt Maica îndurerată...”.

Uită de ei şi rămase cu ochii închişi, aşa cum făcea mereu când cânta. Răscolit de vocea care-i ieşea din tenebrele minţii,

începu să ridice treptat tonul, reluând pasajele care-i plăceau şi-l făceau să intre în transă. Când în cele din urmă deschise ochii, căci îşi dădu seama că se lungise prea mult, avea faţa scăldată în lacrimi, iar lumânarea de pe masă i se păru un rug aprins. Călugării erau nemişcaţi cu privirea aţintită la el sau la masă. Doar fratele care îl auzise primul în vale dădu din cap cu privirea îndreptată către superior. Trecu ceva timp până când stareţul se ridică. Sudoarea curgea pe fruntea lui Tannus şi era gata să-şi ceară iertare, ştergându-şi fruntea şi ochii. Îşi coborî privirea spre lemnul mesei, aşteptând. Stareţul se ridică în picioare, adresându-i-se: „Vino cu mine, copile!”. În chilia mică şi ordonată, stareţul îl întrebă pe Tannus:

— Cum te cheamă, fiul meu?

Vorbea într-un grai cu toate vocalele moi, aşa cum vorbeau oamenii de pe coastă.

— Tannus este numele meu. Tannus Muzawwaq. Tannus Muzawwaq Rizq Barakat.

— Ai tăi ştiu că eşti aici? Ştiu?... nu ştiu, aşa-i? Deci, eşti fiul lui Muzawwaq... El te-a învăţat să cânţi rugăciuni? Uite, fiul meu, mănăstirea Quzhaya nu este adăpost pentru cei care fug de munca câmpului! Dacă fugi de munca pământului, căci se apropie primăvara şi sezonul muncilor, să ştii că în mănăstire este şi mai mult de lucru! Toate pământurile astea din jurul nostru şi până la râu le ară, le seamănă şi le culeg roadele doar trei călugări pe care nu-i ajută nimeni. Apoi, dacă nu-ţi place munca la câmp, aşa cum este cazul multor tineri ca tine, găseşte-ţi altceva de făcut. Au început să asfalteze drumul Cedrilor şi au nevoie de mână de lucru, iar tinerii din satul vostru au întâietate! În vale fac o uzină pentru curent electric... Dacă, în schimb, ai făcut vreo faptă care să nu fie pe placul Fecioarei, să ştii că am să aflu şi înainte de a te da pe mâna armatei, am să te închid în peştera nebunilor, unde îţi vei pierde minţile ca ei. Nu ai de gând să spui nimic? Nu plânge! Încetează cu plânsul, eşti bărbat în toată firea! Dacă ai impresia că o să închid ochii de dragul vocii tale frumoase şi rugăciunilor spre lauda Domnului, îţi voi spune că glasul tău minunat o să dispară şi o să se schimbe în timp; o să creşti, iar vocea ta va deveni voce de bărbat.

— Dar vocea tatălui meu a rămas la fel... eu... părinte stareţ, tata a murit şi mama a murit, iar eu am rămas orfan. Dumnezeu

nu mă iubeşte, pentru că am făcut greşeli pe care ţi le voi mărturisi în confesional. Am să iau cuminecătura, iar de-oi minţi, sângele îmi va ţâşni din gură şi din urechi... Eu îl iubesc pe Iisus şi am venit aici pentru El... vreau să rămân printre voi pentru ca El să fie mulţumit de mine, să-i ierte pe mama şi pe tatăl meu, să îndepărteze răul de la fraţii mei. Am venit aici pentru Iisus... spuse Tannus, izbucnind în lacrimi.

— „Mă veţi căuta şi mă veţi găsi, dacă mă veţi căuta cu toată inima!”, spuse stareţul. Dumnezeu nu este doar în mănăstire. El este peste tot, iar dacă nu-ţi răspunde o dată sau de două ori este pentru că te încearcă, îţi pune la încercare răbdarea şi puterea credinţei. Nu mai plânge! Aici o să înveţi supunerea. Supunerea şi modestia. Supunerea şi răbdarea. Supunerea şi renunţarea la sine şi la lume. O să le dau de ştire alor tăi şi vei rămâne aici câteva zile. Ai să vezi cât de greu este traiul nostru, apoi Dumnezeu să judece după cum Îi va fi vrerea...!

Stareţul făcu semnul crucii.

— Şi nu mai plânge. Fratele Laba al-Hasruni o să-ţi dea veşmântul de novice. Îi eşti dator fratelui Laba, căci el te-a auzit şi te-a salvat de la moarte. Tot el este cel care face de mâncare. Să-l slujeşti şi să-i dai ascultare. Iar mâine ai să cânţi pentru pelerinii care vin la noi de Vinerea Mare. O să-ţi dau voie să cânţi „Eu sunt Maica îndurerată”, apoi, ai să înveţi rugăciunile.

Ştii să citeşti? În arabă, deocamdată... mai târziu, în siriacă şi karshuni[28]. Najiba ţi-a fost învăţătoare? Bravo! Bravo!

Mâine trimit veste familiei tale. Cătunul lui Muzawwaq... îl ştiu. Ai vocea bunicului tău, sfântul Yuhanna Muzawwaq, pe care l-am slujit în chilia lui. A trăit o sută de ani... poate şi mai mult. Dar s-a oprit din cântat, ca să-şi pedepsească sufletul, când a văzut că oamenii se apropiau de grota lui ca să-l asculte sau lăsau munca pe câmpuri, în timpul rugăciunii, când ecoul cânturilor lui ajungea în vale. Vocea lui îl slăvea pe Domnul şi numele Său, dar a renunţat să mai cânte, întru mortificarea sufletului. Obişnuiam să îi duc apă şi pâine uscată, apoi aşteptam îndelung lângă grotă, în speranţa că-l voi auzi cântând... îmbătrânise mult, dar vocea îi rămăsese la fel... Să-ţi dea Domnul vocea bunicului tău ca să poţi să cânţi spre lauda Lui! A fost sfânt, bunicul tău, copile. Încă nu i-a deschis nimeni

---

[28] *Karšūnī,* arabă scrisă în alfabet siriac (N.t.).

mormântul, dar într-o zi va fi beatificat de Roma. Ridică-te şi mergi de-ţi spală faţa. Şi roagă-te înainte să adormi.

„Bunicul meu nu va fi beatificat, ce bine ar fi fost...”, îşi spuse Tannus în sinea lui, privind din aşternut cărbunii aprinşi din sobă. „Un sfânt i-ar salva de la ananghie pe toţi ai lui, ar interveni pentru ei, iar greşelile le-ar fi iertate. Dacă bunicul ar fi fost unul dintre sfinţii Domnului, Iisus nu l-ar fi pedepsit pe tata care a murit îngheţat la Dahr al-Jarad, mâncat de hiene. Poate că au început să-l mănânce cât încă mai era în viaţă... O, Doamne, Doamne! Iartă-ne pe toţi, căci mare e mila Ta!

∵

Nu, bunicul nu a fost un sfânt! Unchiul spune că a cunoscut păcatul, iar trupul său a gustat plăcerea, căci s-a căsătorit şi a avut şi copii. Aşa că sufletul îi va rămâne ani mulţi în Purgatoriu – iar un an în lumea de dincolo face cât o viaţă pe Pământ – până când sufletul lui va urca la Ceruri. Sigur va urca la Ceruri, căci a lăsat lumea cu ale ei bogăţii pe când era foarte tânăr, dar nu va ajunge sfânt! Cerul e plin de oameni, dar simpla prezenţă acolo nu te face sfânt şi nu te aşază de-a dreapta lui Iisus în împărăţia Cerurilor! Aşa spune unchiul, fratele mai mare al tatei... pe care toată lumea îl ascultă respectuos, mai ales de când fiul său Hanna are maşină.

Nu, nu va ajunge sfânt, bunicul meu! O să urce la Ceruri, dar nu va fi sfânt... căci a gustat păcatul, s-a culcat cu femeia lui şi a făcut copii. Imposibil!

Celălalt unchi al meu, fratele mamei, care locuieşte departe de noi, mi-a spus că a auzit altă poveste despre bunicul... şi s-a jurat pe cuminecătură şi Evanghelie că este adevărată. Apoi a cerut iertare Domnului şi s-a jurat din nou că aşa a auzit de la un om din cătun care ştia:

Se spune că bunicul stătea într-o noapte în casa lui cea mare – cea pe care au împărţit-o apoi unchii tăi, – în patul din camera lui şi citea. Era miezul nopţii şi toţi dormeau. Cineva a bătut la uşă de mai multe ori. Şi pentru că nu a deschis nimeni, bunicul tău Yuhanna, pe care îl chema Hanna pe atunci, s-a ridicat din pat şi a deschis uşa. A găsit în prag un bărbat uriaş, smead la faţă, care bloca intrarea cu umerii.

— Pe sfânta cruce! zise Yuhanna.

— Nu te teme! îi răspunse uriaşul. Mi-e foame, sete şi frig! Lasă-mă să înnoptez la voi, cu calul meu şi te voi îmbogăţi! Dă-mi pâine, apă şi o pătură, apoi deschide-mi lacătul de la grajd. Când te vei trezi dimineaţă, nu voi mai fi aici. Ascultă-mă bine înainte să spui „nu”, căci vei pierde şansa vieţii tale! Eu nu bat la uşa oricui... iar ce am să-ţi dau în schimbul câtorva ore de somn în grajd e mai presus decât tot aurul pământului, dacă vei şti să-l foloseşti.

Bunicul tău, înspăimântat de acest uriaş negru, îi spuse:

— Nu vreau nimic de la tine! Domnul Iisus ne povăţuieşte să-i primim bine pe străini. Ai bătut la uşa mea înfometat şi însetat, ai să mănânci şi ai să bei, iar tu şi calul tău şi veţi înnopta sub acoperişul meu.

Atunci, străinul îi răspunse bunicului tău:

— Ia aminte, fiu al lui Barakat Muzawwaq! Ia această carte şi citeşte-o cu voce tare când vei fi singur; cu uşa închisă. O singură povaţă mai am: să nu-ţi fie teamă! Iar dacă o să-ţi fie teamă, nu rosti sub nicio formă „pe sfânta cruce!”. Iar înainte de a cere, gândeşte-te! Ai inima puternică! Nu te teme, fiu al lui Barakat Muzawwaq!

Apoi, aşa cum povesteşte unchiul, după ce i-a oferit adăpost străinului, bunicul s-a dus în camera lui, a încuiat uşa şi a început să citească din carte, neluând foarte în serios cele ce-i spusese bărbatul, presupunând că este vreun marabut vrăjitor. Când l-am întrebat pe unchiul de unde ştia ce a gândit bunicul în acel moment, a ezitat puţin, apoi mi-a spus:

— Ascultă şi nu face pe grozavul!

Bunicul tău a început să citească din carte, când a auzit o bocănitură, apoi vorbe neînţelese într-o limbă străină.

O femeie, sau mai bine zis o voce de femeie, l-a întrebat: „Ce doreşti, fiu al lui Barakat Muzawwaq?”... „Adu-mi o monedă de aur!”, i-a răspuns el. Şi dintr-odată se trezi cu o monedă de aur pe cuvertură strălucindu-i sub ochi. Atunci a strigat de frică: „Pe sfânta cruce!”

Totul a dispărut. Vocile şi banul de aur. Iar cartea i-a luat foc în mână, transformându-se într-o grămăjoară de cenuşă pe care a aruncat-o pe jos...

Din ziua aceea, bunicul tău nu s-a mai oprit din rugăciune. Căci şi-a dat seama că uriaşul negru care-i bătuse la uşă nu era altul decât fiul împăratului djinilor, *iar cartea pe care i-o lăsase era pentru invocarea spiritelor...*

A rămas închis în el, fără să mănânce sau să bea, dezgustat de viaţă. Şi-a părăsit casa şi a început să cutreiere mănăstirile, apoi s-a retras într-o peşteră rugându-se şi preamărindu-L pe Dumnezeu, căindu-se pentru păcatele lui, ca să-şi găsească liniştea. Adevărat îţi spun: într-o zi, bunicul tău va fi sfânt! Dar peste ceva timp...

Deşi era un om respectabil, bun cunoscător al politicii, unchiului meu îi plăceau tare poveştile cu *djini*... Eu nu cred că bunicul meu va fi vreodată sfânt! Ce bine ar fi să fie...

Somnul dulce cădea peste pleoapele lui Tannus, în vreme ce rememora seara acelei zile. Stareţul îl tratase ca pe unul dintre ei după ce îmbrăcase haina de novice din lână groasă care îl rănea pe gât. Stătuse în rând cu ceilalţi călugări, iar părintele superior le spălase tuturor picioarele, apoi le uscase cu prosopul şi le sărutase, aşa cum a făcut Iisus cu discipolii în Joia Mare. Şi pentru că era ultimul în rând, nu s-a ruşinat când stareţul i-a sărutat picioarele.

•••

Vremea era blândă în Vinerea Mare. Grota bisericii era sufocată de mulţimea de oameni care umpluseră curtea şi coridoarele mici. Până şi terasele din apropiere erau năpădite de lume. Copiii se agăţaseră de trunchiurile arbuştilor, în vreme ce bolnavii şi handicapaţii se aşezaseră lângă scara de piatră. Pentru că mănăstirea noastră era cea mai mare din regiune, veniseră pelerini şi călugări din toate schiturile din vale, până şi din cele mai îndepărtate, locuite de unul sau doi monahi. Veniseră călugări de la Sfântul Anton, Sfântul Gheorghe şi Sfântul Simeon. Până şi călugări străini veniseră la noi în pelerinaj. Părintele stareţ era speriat de atâta lume şi, din când în când, spunea cu voce tare:

— Aveţi grijă, fiii mei! Ţineţi copiii de mână!

Apoi, adresându-ni-se nouă:

— Patriarhul nostru o să conducă procesiunea la mănăstirea Qannubin, unde se ajunge mai uşor. De ce nu se duc oamenii acolo?

Părintele stareţ ştia fără îndoială că mănăstirea noastră era faimoasă pentru minunile săvârşite aici, însă şi pentru accidentele numeroase în care oameni şi animale deopotrivă căzuseră în prăpastia din vale. Deseori era imposibil să ajungi la cadavre, iar călugării erau nevoiţi să se roage din deal pentru sufletele celor morţi, aruncând cu tămâie şi apă sfinţită de sus, fără să-l vadă măcar pe cel dispărut...

Pentru a-l sfida pe abatele Simeon, fratele Laba al-Hasruni îi spuse părintelui stareţ:

— De ce nu se duc oamenii la schitul Sfântul Alishaa? Drumul este mult mai sigur până acolo... dar, să mă ierte Dumnezeu, nu prea am auzit să se fi întâmplat mari minuni pe-acolo!

Părintele stareţ îl certă, căutându-l cu privirea pe abate şi sperând ca acesta să nu fi auzit.

În timpul ceremoniei, părintele stareţ a îngenuncheat lângă abatele Simeon, însă părintele era mai aproape de altar, iar veşmintele îi erau mai arătoase şi, fiind mai trupeş decât abatele, părea că el conduce ritualul. Părintele stareţ făcu un gest uşor cu capul în direcţia lui Tannus, iar acesta închise ochii ca să-şi învingă teama de mulţime şi rămase cu mâna încleştată pe lumânare.

Eu sunt Maica îndurerată... începu Tannus. În biserică domnea o tăcere pioasă. Trecură câteva clipe, într-o linişte care se întindea peste capetele credincioşilor, până când aceştia să răspundă şi să continue rugăciunea ...*fie ca moartea Fiului Tău să dea viaţă celor cu credinţă...* După fiecare strofa cântată de Tannus, credincioşii coborau glasul şi cântau refrenul, în vreme ce călugării veniţi din afara mănăstirii răspundeau cântării cu voce puternică. Când auzi plânsul fratelui Laba al-Hasruni, părintele stareţ începu să murmure cu voce tare, apoi ridică tot mai mult vocea răspunzând cântării ca să-l avertizeze pe frate, însă acesta nu părea să înţeleagă.

Fervoarea lui Tannus creştea în ritmul suspinelor fratelui Laba, iar lacrimile îi curgeau din ochii închişi. Oamenii s-au oprit şi ei din rugăciune, mulţi dintre ei plângând nestăpânit.

Abatele Simeon se adresă mulţimii:

— Fraţilor, să rămânem în biserică fără să mai scoatem racla sfântă în curte, având în vedere mulţimea de credincioşi! Dar am o rugăminte: să-i lăsaţi pe cei bolnavi şi în suferinţă să atingă racla!

Când se dovedi cu neputinţă să facă înconjurul cu sfântul trup chiar şi în interiorul bisericii, din pricina mulţimii de oameni care intraseră între timp la auzul vocii lui Tannus, abatele spuse:

— Fraţilor, îl avem astăzi printre noi pe părintele Shallita, trimisul patriarhului; să profităm de prezenţa sfinţiei sale şi să ascultăm predica despre Patimile Domnului.

Lui Tannus nu-i plăcu numele părintelui Shallita. Când îl auzise prima dată îşi spusese că numele acesta nu i se potrivea părintelui! Shallita... aşa îl chema pe piticul satului, de care râdea toată lumea! Au continuat să râdă de el şi după ce s-a însurat cu o fată de talie normală, de la una dintre ferme, a învăţat să facă pantofi, şi-a deschis o prăvălie în apropiere de biserica Sfântul Yuhanna şi a făcut mulţi copii. Dar oamenii tot au râs de el, până când preotul i-a ameninţat că nu-i va mai primi în biserică pe cei care îl iau în râs pe Shallita.

— Drumul Crucii, fraţii mei, este calea noastră, a tuturor, în această lume trecătoare, rosti părintele Shallita, iar la capătul acestui drum, Iisus ne-a oferit un exemplu de sacrificiu de urmat întru iertarea păcatelor noastre şi pentru a ne deschide poarta împărăţiei Cerurilor. Toţi ştim că I-au bătut cuie în palme şi L-au ridicat pe cruce între doi hoţi, după ce L-au încoronat cu spini, bătându-şi joc de El şi spunându-i în râs rege al iudeilor. Apoi I-au dat să bea oţet, când I-a fost sete, şi L-au împuns cu o lance, iar El...

Un tânăr credincios s-a ridicat şi a început să urle, cu lacrimi în ochi:

— O să-i... pe evrei! O să-i... pe evrei!... pe mamele lor!... pe Dumnezeul lor!

Oamenii au început să râdă zgomotos. Părintele Shallita le-a făcut semn rudelor tânărului care, în mod cert, era slab de minte, să-l scoată afară, ceea ce au făcut fără să stea pe gânduri. Dar predica tot nu s-a sfârşit bine, fiindcă în curtea bisericii s-a încins o bătaie pe cinste între familia băiatului şi cei care râseseră de el, până când părintele stareţ şi abatele au ieşit împreună şi au strigat la oameni. Călugării încercau să-i despartă, împingându-i departe de marginea potecii care dădea spre prăpastie. Lucrurile nu s-au calmat pe deplin decât când călugării au început să împartă mâncarea, anunţând sfârşitul ceremoniei. Oamenii mănâncă, apoi se întorc pe la casele lor,

iar călugării la schiturile şi mănăstirile lor înainte de căderea nopţii.

— Mâncaţi şi încredinţaţi-vă lui Dumnezeu şi Fecioarei Maria înainte de a se însera... rugaţi-vă şi cereţi iertare!

Nici în duminica Paştilor, călugării nu reuşiră să se bucure de sărbătoare. Dimineaţa se salutară unii pe alţii cu urarea „Hristos a înviat!”, răspunzându-şi „Adevărat a înviat!”. Făcură la repezeală slujba de dimineaţă, mai degrabă posomorâţi, deşi micul dejun fusese delicios. Mâncaseră ouă şi brânză pentru prima dată după zile aspre de post. Omleta o făcuseră cu jumări, iar mirosul ajunsese până în cătunele din deal... un mic dejun împărătesc! „Să-L lăudăm pe Domnul şi să-I mulţumim!”, zisese abatele privind către fratele Aftimos din Antakia, care părea, ca şi el, fericit, spre deosebire de restul călugărilor.

Tannus îl urmase în bucătărie pe fratele Laba, ca să-l ajute să pregătească pâinea pentru cuminecătură pe care o frământase înainte de slujbă. Tannus luă capacul de pe oala pe care o aşezase pe foc împreună cu fratele Laba, văzu o capră întreagă jupuită plutind în apă şi nu pricepu de ce călugării erau prost dispuşi. Fratele Laba îl lămuri:

— Avem oaspeţi astăzi... n-o să ne mai rămână decât zeama şi oasele... Nu te mai linge pe buze aşa...!

— Cine vine în vizită?

— Oameni de vază care vor lua cina la noi în mănăstire, după vecernie.

— Oameni care-ţi nu sunt pe plac, aşa-i, frate Laba?

— Ce importanţă are dacă îmi plac mie sau nu? Eu fac mâncare pentru toată lumea. Domnul ne-a povăţuit să ne iubim şi duşmanii... eu iubesc pe toată lumea!

— Dar fraţii nu sunt mulţumiţi... în afară de părintele superior şi abatele Aftimos...

— Asta pentru că mai-marele lor este poftit la masă. Vine la noi special, însoţit de un deputat din regiunea lui.

Fratele Laba nu mai răspunse la restul întrebărilor, făcându-şi de lucru în bucătărie. De pe chipurile călugărilor şi din comportamentul lor, Tannus îşi dădu seama însă că erau împărţiţi în două tabere.

O tabără era de partea abatelui Simeon, a fratelui Aftimos şi a mai-marelui lor care venea în vizită împreună cu deputatul,

cealaltă era cu părintele stareţ şi restul călugărilor sau cei mai mulţi dintre aceştia.

Tannus rămase în bucătărie, în vreme ce fraţii au dus mâncarea pe o masă pe care o aşezaseră în curte. Fratele Laba nu a ieşit din bucătărie, însă câţiva călugări ieşeau şi se întorceau apoi la el, informându-l despre ceea ce se întâmpla afară, mai ales fratele Tadrus, care era dintr-un sat învecinat. Singurul care nu venise deloc în bucătărie era Aftimos, care a rămas tot timpul afară cu invitaţii. Dintr-odată, câţiva fraţi intrară grăbiţi în bucătărie, adresându-se lui Tannus:

— Te cheamă părintele stareţ!

— Tannus, cântă-le oaspeţilor noştri! zise părintele superior. Ce-i cu tine? Mergi de-i sărută mâna! Apoi, cântă-ne!

Curtea era plină de bărbaţi, iar cei mai mulţi stăteau în picioare şi aveau pistoale la brâu. Tannus începu să cânte: *Eu sunt Maica îndurerată*...

— Nu, nu, Tannus! îl întrerupse stareţul. E sărbătoarea Paştilor şi suntem bucuroşi căci a înviat Iisus! Cântă altă rugăciune!

Tannus căscă larg ochii şi începu să transpire.

— Ţie îţi dăm toate florile, o, Fecioară?... sau... cântă ce vrei tu! îi sugeră stareţul ca să-l ajute.

— *Tatăl nostru*? îl întrebă Tannus privind în pământ.

— Nu, *Tatăl nostru* nu se cântă... cântă ce vrei tu, ce ştii!

Tannus stătu pe gânduri o vreme, apoi scoase un oftat adânc, îşi ridică braţele şi începu:

Of, of bărbaţi ai neamului meu, nu fiţi supuşi când va veni ziua luptei!
Căci multe sunt pistoalele şi gloanţele
Din vârful muntelui, am să flutur cămaşa...

Părintele stareţ îl întrerupse:

— Nu, nu, Tannus! spuse el, în vreme ce toţi ceilalţi se prăpădeau de râs. Acesta este imn religios? Este un cântec de luptă, pentru încurajarea războinicilor! Noi nu suntem...

— Părinte, spuse Tannus, cântecul acesta l-am învăţat de la unchii mei care îl cântau când povesteau despre lupta lor cu şiiţii *metwali.*

Superiorul îl certă aspru:

— Aici nu suntem în război cu nimeni, suntem toţi fraţi!

Ceilalţi însă nu păreau deloc supăraţi, nici abatele, nici Aftimos, nici oaspetele.

Tannus se întoarse la bucătărie ruşinat de ceea ce făcuse, fără să înţeleagă prea bine ce greşise. Apoi, îşi spuse că avea multe de învăţat în mănăstire şi că greşeala pe care tocmai o făcuse nu trebuia să se întâmple în timpul unei mese atât de importante, care părea un ospăţ de împăcare sau aşa ceva.

A doua zi de Paşti a fost însă foarte diferită. Toţi erau bucuroşi, indiferent de tabără... până când fratele Aftimos ieşi din chilia lui, ud, cu capul şiroindu-i de apă. Se opri fără să scoată un cuvânt în faţa abatelui. Părintele stareţ spuse:

— Cine a făcut asta să recunoască de bunăvoie!

Fără să pară că se tem de ceva, fraţii Sofronie şi Gergis ieşiră în faţă. Se opriră privind în pământ, iar stareţul le spuse:

— Micile glume nu sunt un păcat, mai ales că azi este sărbătoare şi ne bucurăm de învierea Domnului, dar totul are o limită!

Le dădu apoi de făcut rugăciuni grele şi-i trimise în biserică. Iar când văzu că abatele continua să privească în pământ morocănos, exprimându-şi astfel nemulţumirea pentru pedeapsa primită de cei doi, părintele stareţ strigă după ei:

— Şi când terminaţi rugăciunea, să vedeţi voi ce-am să vă fac!

Cei doi călugări plecară, iar fratele Laba îi explică lui Tannus că oamenii obişnuiesc să-şi joace feste a doua zi de Paşte, de pildă bărbaţii îşi stropesc cu apă femeile spunând: „Ca să nu te ofileşti, binecuvântată să fii!...” căci Paştile deschid anotimpul ploilor şi anunţă venirea primăverii.

— Dar Aftimos nu este femeie, nu este nevasta lor! zise Tannus protestând.

Fratele Laba îi răspunse:

— Ce ştii tu despre lucrurile astea?! Astăzi, o să frigem carne şi o să mâncăm doar noi. Vopsim ouăle în coji de ceapă şi facem întrecere. Pe seară, mergem să vedem pământurile, viile şi casele din apropiere, ne rugăm pentru recolte, fântâni şi oameni şi-i stropim pe aceştia cu apă sfinţită. Astăzi este cea mai frumoasă zi a Paştilor! Mâncăm *kabda nay'a*[29] la micul dejun,

[29] Fel de mâncare foarte răspândit în bucătăria levantină, care constă dintr-un amestec de ficat crud, tocat şi amestecat cu ceapă, mentă şi diverse mirodenii (N.t.).

după pofta inimii, cu multă mentă şi ceapă. După-amiază, frigem carne şi bem vin până se lasă seara. Hai, vino să mă ajuţi! Stai liniştit, Sofronie şi Gergis vor fi cu noi.

•••

Salma tăie găina care nu mai făcea ouă, sătulă de trăncăneala lui Nabiha care o tot întreba de ce nu se dusese să-i ceară ajutor unchiului lor.

— Ce ţi-a făcut unchiul de te încăpăţânezi aşa? De ce să tai găina? De ce nu ai acceptat să luăm masa la ei? E unchiul nostru, fratele cel mare al tatii şi are un cuvânt de spus în ceea ce ne priveşte. Îşi dorea să fim împreună de Paşte, chiar dacă mâncarea era rămasă de ieri. Nu putea să ne invite ieri, chiar în ziua de Paşte, căci a avut oaspeţi importanţi, străini şi notabilităţi. Ce s-ar fi întâmplat dacă am fi mâncat mâncare de ieri, în familie fiind? Noi suntem ca şi copiii lui. De ce eşti aşa de încăpăţânată şi înfumurată? De ce să tai găina? Te porţi ca un tiran. Asta pentru că ţi s-au rotunjit sânii?

— Auzi, Nabiha, aşa am... Dacă nu taci, îţi smulg părul din cap!

Nabiha tăcu bosumflată. Salma era furioasă şi supărată pentru că mâncau fără Tannus. Unchiul lor mersese cu ea la mănăstire, încercând să-l aducă înapoi acasă pe Tannus şi stătuse atunci de vorbă cu părintele stareţ. Dar probabil uitase de ce veniseră, căci la întoarcere îi spusese:

— Sufletul lui îl caută pe Iisus! Cum să-l întoarcem din drum? Asta este voinţa Domnului! Cum să ne punem împotriva Domnului care l-a ales pentru a-L sluji? Tannus nu a vrut să ne vadă. Nu ne-a primit. I-a spus părintelui să ne rugăm pentru el. Ce mai puteam să facem?

„Aşa mi-a spus unchiul în drum spre casă, fără să-i pese, fără să verse măcar o lacrimă, îşi spuse Salma. Tannus ne părăsise... Iisus ar fi făcut mai bine să-l fi chemat la el pe Saba sau cel puţin să-l fi vindecat. Cine o să mă mai ajute acum cu pământul de la Bnahli? Eu nu reuşesc să mă mai ocup nici de ogorul de la Arbet el-Tahta, pe care l-am lăsat în seama nusayriţilor din Hawaran, pe care nu-i supraveghează nimeni.

Iar prostul de Saba stă slugă în casa unchiului, doar ca să-l plimbe Hanna în maşină lângă el, făcând pe grozavul şi privindu-i pe oameni de sus. Şi Hanna îşi bătea joc de el! Îl pusese să le spună soldaţilor că el – Saba – împreună cu tovarăşii lui

împinseseră în prăpastie maşina care asfalta drumul Cedrilor. Iar Hanna... pe Hanna nu-l acceptase şeful de şantier ca ajutor, iar de-atunci tatăl lui, furios, tot invita oameni acasă la el, spunându-le că Hanna nu avea să lucreze sub comanda nimănui şi că o să-l aranjeze el pe acel şef de şantier! Tinerii s-au înfierbântat şi au început să spună că nu-i ţin pe ei străinii sub papuc, că drumul Cedrilor se va deschide, se va închide sau se va bloca după voia lor. Apoi i-au purtat pe Hanna şi pe prostul de Saba pe umeri! Dacă nu ar fi fost paza bunului Dumnezeu, ar fi izbucnit un adevărat război, căci familiile din zonă ai căror bărbaţi lucrau pe şantier făcuseră scut în jurul inginerului-şef, care s-a plâns de oamenii care nu-şi iubeau satul şi care nu voiau ca acesta să se dezvolte. Acest sat care merita atât de mult, căci era Muqaddam, cu istoria lui glorioasă... Apoi, tinerii s-au îmbătat şi au hotărât pe loc să meargă şi să depună mărturie în faţa militarilor cum văzuseră cu ochii lor maşina de asfaltat sărind în prăpastie ca un cal nărăvaş, după ce se speriase de sălbăticiuni. Începură să râdă, iar Saba simţea că este prinţul arabilor.

Poate îşi imagina chiar că se va însura cu una dintre verişoarele noastre... prostul! Nu se gândea că nu-i era pe plac unchiului... poate doar dacă m-ar fi convins pe mine să mă mărit cu Hanna. Numai că eu şi Hanna nu ne suportăm... dar era fiul unchiului meu şi avea întâietate în a-mi cere mâna”.

O să mănânce găina împreună cu cele două surori mai mici şi cu Butraysa. Îl chema de fapt Butrus, dar Salma îi spunea Butraysa pentru că-l iubea foarte mult. O să treacă să-şi viziteze unchii, pe Farid şi pe Rizq, apoi mătuşile – cele care erau măritate în sat –, apoi avea să meargă la călugăriţele italiene, să se roage împreună în biserica Sfântul Iosif. Lumea nu mai mergea la bisericuţa Sfântul Mihail, mai ales de când se ridicase mai sus de ea biserica Sfântul Saba, care nu era încă terminată. O biserică mare, goală şi rece, unde nimeni nu auzea ce spune preotul, chiar dacă se afla în primele rânduri, dar lumea se mândrea cu ea din cale afară, căci li se spusese că arată ca o catedrală, cea mai mare biserică de pe Muntele Liban!

Şi ieri mersese la slujbă la călugăriţele italiene împreună cu cele două surori mai mici şi toată lumea se supărase pe ea, mai ales că fetele unchiului se duseseră toate în vizită la

învăţătoarea Najiba. Saba a avut grijă să-i spună că învăţătoarea era foarte supărată din această pricină.

— Vai, Saba! Surorile tale dragi, cele mai de preţ fete din familie, merg la călugăriţele italiene. Vai, vai, ce ruşine!

Supărarea dragii de învăţătoare venea din faptul că ea era cu francezii, în vreme ce călugăriţele erau italiene, iar între cele două ţări era un război crunt, ale cărui ecouri ajunseseră până la noi. Dar nouă nu ne era teamă de război.

Măicuţele erau foarte afectuoase cu Salma, pe care o învăţaseră o grămadă de lucruri, de la brodat, cusut, călcat până la rugăciuni şi imnuri. Mereu îi dădeau ceva pentru acasă, conserve şi haine, chiar şi bani, uneori. În schimb, ea le purta drapelul la ceremoniile pe care le organizau de sărbători. Aveau grijă şi de băieţi, mai ales de cei orfani, dar la mănăstirea de călugări. Părintele i-a spus Salmei că putea să-l aducă pe Butraysa la mănăstire şi la şcoala care funcţiona acolo, însă ea a preferat să-l înscrie la Ordinul Cavalerii Fecioarei, unde urma cursurile gratis, iar seara se întorcea să doarmă acasă. Saba nu s-a lăsat însă convins şi i-a spus surorii lui:

— Eşti răspunzătoare de păcatul în care îl împingi pe acest copil, Salma! Da, maicile sunt creştine, dar nu sunt maronite. Chiar în acest moment, ţara lor şi chiar papa de la Roma sunt în război cu maroniţii şi patriarhul nostru, pentru că se luptă cu francezii, cei care ne apără pe noi. Gândeşte-te puţin, Salma! Ţi-au vorbit vreodată maicile tale despre Sfântul Marun?

Adevărat. Sfinţii şi sfintele măicuţelor italiene erau străini. Însă Maica Superioară îi spusese Salmei:

— Sunt şi sfinţii voştri, dragă Salma. Sfântul Anton al vostru este din Padova. Aşa se numea satul lui. Iisus nu face diferenţe între creştini în inima Lui. Sfântul Sofronie, de pildă, este de prin locurile acestea, dar s-a alăturat Ordinului Carmeliţilor din Ierusalim, unde a luptat cu musulmanii în numele nostru, al tuturor, până când s-a făcut pace cu conducătorii arabilor. Sfântul martir Sofronie este deci şi creştin, şi maronit, dar şi carmelit cum sunt italienii; mai presus de orice, este din satul vostru. În inima lui Iisus nu există astfel de diferenţe, dragă Salma.

— Dar Ducele? De ce ne pun maicile să jurăm şi să ne rugăm în numele lui? Este un sfânt nou?

Maica superioară râse cu poftă şi-i răspunse:

— Nu, Ducele nu este sfânt... dar măicuţele îl preţuiesc foarte mult. Ducele este un conducător. Se numeşte Mussolini şi este un fel de bei sau deputat de pe la voi. A câştigat alegerile şi a readus demnitatea ţării sale, Italia. I-a învins pe cei care au umilit-o şi au ponegrit-o şi care o înconjurau din toate părţile, aşa cum se întâmplă şi cu Muntele vostru. Apoi, dragii noştri săteni greşesc atunci când spun că francezii sunt împotriva italienilor! Nici vorbă! Jumătate dintre ei, sub conducerea unui general respectat care a luptat în Primul Război Mondial, pe numele său Pétain, sunt de partea noastră. Aşa stau lucrurile, chiar dacă nu-i sunt pe plac distinsei învăţătoare Najiba.

•••

Părintele superior a rămas la mănăstire până la sfârşitul verii, apoi a plecat spre Diman sau Bkerke, cum spun unii. După el, ne-a părăsit şi abatele Simeon, care a mers la mănăstirea Sfântul Alyashaa sau, poate, undeva pe coastă, la Beirut sau în apropiere, în locul numit Kaslik.

La mănăstire au venit alţi călugări noi. Am muncit din greu ca să le pregătim chiliile în peretele stâncos şi lespezile care le serveau drept paturi.

De ziua Domnului, părintele stareţ nu ne-a dat voie să urcăm la Cedri. Abia a doua zi de dimineaţă ne-am dus pentru slujbă în bisericuţa de sub pădurea de Cedri şi ne-am întors când s-a isprăvit. Iar despre noaptea de *'iyd*[30], ne-a spus că este un ritual păgân în timpul căruia oamenii se îmbată, dansează *dabke* şi sacrifică oi. Nimeni nu se gândeşte la Dumnezeu, nimeni nu se roagă la El. Ritualuri din vremurile păgâne. Nimic mai mult.

De Ziua Crucii însă, la mijlocul lui septembrie, ne-a lăsat să facem ce poftim. Totul fusese pregătit înainte de apus: am amestecat uleiul cu multă cenuşă şi am făcut o cruce lungă şi groasă, pe care am înfăşurat-o apoi în cârpe înmuiate în ulei. Am fixat-o pe o moviliţă şi ne-am rugat la picioarele ei. Am împărţit ulei şi cenuşă peste tot unde am putut ajunge. După ce s-a lăsat seara, am dat foc crucii şi am rămas să privim. Deasupra văii, de jur-împrejur, toate satele erau luminate de flăcări, dând la iveală chiliile şi schiturile din inima stâncilor, pe care nu le puteai vedea în plină zi. Până şi râul care curgea în vale prinsese contur sub făcliile luminoase. Am aruncat în foc smirnă şi tămâie, iar fumul care s-a ridicat s-a întâlnit cu altele

---

[30] *'iyd* (ar): sărbătoare.

asemenea, umplând valea cu un miros puternic, pe care l-au simţit şi sfinţii din morminte. Când am spus că avuseserăm cea mai mare şi mai frumoasă cruce, părintele stareţ ne certă:

— Cum v-aţi dat seama că e cea mai mare şi mai frumoasă? E păcat!

Părintelui stareţ nu-i erau deloc pe plac orgoliul şi preamărirea de sine. Se îndoia mereu şi întreba: „cine ţi-a spus aşa ceva?” sau: „unde ai citit asta, fiul meu?” În felul acesta, am învăţat o grămadă de lucruri de la el. Mi-a dat voie chiar să merg la el când poftesc şi-mi spunea mereu: „Întreabă! Nu-ţi fie frică! Ai văzut cum întreba Iisus? Îi întreba pe învăţaţi, pe farisei, pe preoţi! Îşi întreba Tatăl ceresc... Dumnezeu îi iubeşte pe cei care întreabă, nu pe cei care cred că ştiu”.

Vara a trecut repede, căci am avut multă treabă cu culesul roadelor, pregătirea proviziilor, a brânzei şi a cărnii uscate, ridicarea de noi chilii şi, mai ales, curăţarea şi îngrijirea tipografiei, mândria mănăstirii noastre. Era prima tipografie din Orient unde se tipăriseră Psalmii. În tot timpul acesta, eu am stat pe lângă fratele Laba, servindu-l şi neieşindu-i din cuvânt. Era un om blând şi bun, căruia îi plăcea să spună glume şi să râdă când eram singuri. Cântam împreună şi mă corecta când greşeam, făcând mare haz. Uneori, când eram departe de ceilalţi şi nu ne puteau auzi, mă privea cu ochi surâzători şi-mi spunea:

— Hai, cântă! *Bărbaţi ai neamului meu*...

Continuam bucuros:

— ... *în ziua cea mare a luptei, nu staţi cu capetele plecate*,
căci pistoale şi gloanţe sunt din belşug!

Priveam în jur, iar el îmi spunea:

— Nu te teme! Cântă mai departe! *Am să urc în vârf de munte...*

Iar eu continuam:

...şi am să-mi flutur cămaşa,
ca să ştiţi, *frumoase femei,*
că moartea e mai bună decât ruşinea,
ca să ştiţi că sunteţi la adăpost
atâta vreme cât noi suntem aici,

suntem sprijinul vostru.
Aveţi încredere în noii

Fratele Laba dădea din cap vesel, iar alteori sărea ridicându-şi braţele în aer, de parcă ar fi plecat la război. Uneori îşi muşca buzele ca să mă facă atent, căci versurile care cântau dragostea pentru femei nu erau permise la mănăstire, cum nu erau îngăduite nici cântecele de război, dacă nu erau întru gloria lui Iisus... deşi, lucrul cel mai de laudă este să mori jertfindu-te în lupta cu duşmanul...

Fratelui Laba nu-i plăcea să explice prea multe, ca părintele stareţ. Când îl întrebam câte ceva, îmi răspundea repede şi concis, ca atunci când îţi pierzi răbdarea. L-am întrebat cândva:

— De ce suntem înconjuraţi mereu de duşmani care ne ameninţă pământurile şi credinţa?

Mi-a răspuns repede:

— Nimeni nu va reuşi să ne învingă! Ţi-e teamă? Să nu-ţi fie! Iisus ne-a spus că forţele răului nu ne vor învinge vreodată. Aşa a spus Iisus!

M-am gândit că statura impresionantă a fratelui Laba şi forţa lui uriaşă îl fac atât de încrezător şi fără frică. Era fără îndoială cel mai puternic dintre călugări, putea să ridice lucruri pe care ceilalţi nici nu le puteau clinti. „La o parte!" striga şi ridica orice, oricât ar fi fost de greu, ducându-l în locul în care trebuia să fie aşezat. Când făceam curat în chilia lui, am găsit o lespede de piatră şi am presupus că se afla acolo pentru a exersa în secret… altfel, ce întrebuinţare ar fi putut avea?

M-a învăţat multe lucruri fratele Laba! De la el am înţeles de ce au călugării numele astea ciudate pe care rareori părinţii le dau propriilor copii. Mi-a explicat că aceste nume nu sunt cele pe care le primim la naştere, căci lăsăm lumea şi familiile noastre pentru a ne dărui Domnului, pentru slujirea Lui şi mântuirea sufletelor noastre. Tot aşa, părăsim şi numele pe care le-am avut, ca pe nişte haine vechi, pentru a-L urma pe Iisus într-o viaţă nouă. Dacă tot dăm pagina şi trecem mai departe, atunci ne alegem şi alte nume, dintre cele purtate de sfinţi care ne vor fi pavăză şi exemplu.

Când l-am întrebat despre Sfântul Eftimie al cărui nume îl poartă fratele Eftimie din Antiohia, mi-a răspuns în doi peri, căci

nu-l avea la inimă. A început în schimb să povestească despre Antiohia şi oamenii săi, uitând ce l-am întrebat eu.

— Antiohia este un izvor de sfinţi, aşa cum râul Qadisha îşi are izvorul în Qurnat as-Sawda, în vârful muntelui. Ai înţeles? Vezi râul, dar nu şi de unde izvorăşte. Primii noştri sfinţi şi patriarhi au venit din Antiohia, când Antiohia era în vremea ei de glorie, şi li se spunea *prinţi ai Antiohiei şi întregului Orient.* Pe-atunci, Orientul se întindea de la Ierusalim şi Alexandria până la Moscova. Însă maroniţii au fugit din Antiohia, întrucât începuseră să-i omoare monofiziţii. Cum ştii de la părintele stareţ, monofiziţii cred, spre deosebire de noi, că Dumnezeu are o singură natură, divină. Nu este om şi Dumnezeu deopotrivă. Ca alţii pe care nu-i numesc aici, monofiziţii nu sunt oameni de încredere. Nişte trădători! Le-au întins o capcană maroniţilor care veneau să se reconcilieze cu ei... trei sute cincizeci de oameni au fost omorâţi! Un masacru din care nu a scăpat nimeni. La vremea aceea, împăratul bizantin s-a îndepărtat de dogma noastră calcedoniană şi s-a aliat cu împăratul Anastas împotriva Sfântului Maron[31] şi a adepţilor săi. Aşa a fost mereu. Se fac alianţe împotriva noastră, se schimbă politicile, iar noi cădem victime fără măcar să ştim. Tot aşa ni s-a întâmplat cu francezii, aproape că ne-au şters de pe faţa pământului. La început ne-au apărat şi ne-au ajutat să ne întărim, iar noi ne-am aliat cu ei în văzul tuturor. Apoi, s-au împăcat cu arabii, iar când regiunea a încăput pe mâna otomanilor, musulmanii au venit la putere, ne-au umilit şi masacrat. Ce vrei să-ţi mai spun despre Antiohia? E poveste lungă... Neamul Maridizilor[32] – le spune aşa pentru că erau oameni zdraveni, puternici – au venit aici din munţii Taurus. Un cavaler de-al lor era cât doi oameni obişnuiţi. Îi atacau pe ommeyazi[33], apoi fugeau şi găseau adăpost în munţii noştri unde nu-i ajungea nimeni. A auzit despre ei papa de la Roma care a spus: „Maroniţii aceştia sunt nişte eroi din tată în fiu! Apără toată creştinătatea orientală şi nu sunt decât o

[31] Sfântul Maron a trăit spre sfârşitul secolului al IV-lea în regiunea de nord a Siriei. A plecat din Antiohia, la izvoarele râului Orontes, ca să ducă o viaţă ascetică. Urmaşii Sfântului Maron au rămas fideli învăţăturii Bisericii Catolice; astfel, după Conciliul din Calcedon (anul 451), maroniţii nu au îmbrăţişat monofizismul, spre deosebire de majoritatea sirienilor (N.t.).

[32] *mārid* pl. *marada* (ar.), uriaş, demon, titan, monstru (N.t.).

[33] Dinastia ommeiazilor a condus de la Damasc califatul arabo-islamic între 661 şi 750 (N.t.).

mână de oameni!”. Astfel, călugări de peste tot au început să se îndrepte către Muntele nostru, iar printre ei unii cu adevărat sfinţi. Am ajuns un neam de ispravă despre care vorbea lumea. Dar cred că ni s-a urcat la cap şi Dumnezeu ne-a pedepsit, căci politica alianţelor nu explică totul. Dar, aşa cum obişnuieşte să spună părintele nostru stareţ, trebuie să privim în jur şi să învăţăm din ce vedem. Da, suntem Maridizi, mândri de noi şi de Muntele nostru care nu poate fi cucerit de nimeni. Nu trebuie însă să-i atacăm pe ceilalţi imediat ce apare un conducător străin şi ne umple capul de grozăvii. Când au atacat *metwali*, ce crezi că a făcut această mănăstire? Ha? Dar n-am căutat niciodată gâlceavă. Sultanul mameluc Barbars, un eunuc înainte de a ajunge sultan, şi-a pus mintea cu noi şi a zis: „O să trimit împotriva lor cea mai mare armată, pe care am s-o conduc chiar eu! Cine se cred ăia de la munte?”. Barbars ne-a făcut una cu pământul! Nu trebuie să mai spun... A distrus apoi Bqufa. Ştii despre Bqufa? Era un regat mare şi puternic, care a ajuns un câmp cu trei-patru case şi terenuri în pârloagă. Imaginează-ţi...

Antiohia era cândva la fel ca Bqufa... cine a distrus-o? Doi oameni. Primul a fost împăratul Iulian, zis Apostatul[34], care i-a dat foc după ce s-a întors la păgânism. Al doilea, un rege franc[35] care a asediat-o, apoi a trecut-o prin foc şi sabie. Scrie în cartea de istorie. Şi, iată-l astăzi pe fratele Eftimie cel învăţat părăsind Antiohia, dar continuând să se numească după ea, de parcă ar mai avea gloria de altă dată... Antiohia este simbolul patriarhilor noştri, dar n-a mai rămas din ea decât un sat mic şi sărac. Să mă ierte Dumnezeu! Fratele părintelui nostru stareţ a vizitat Antiohia şi i-a povestit în ce stare se află. Este aşezată frumos, pe o colină, pe malul sacru al râului Orontes, dar arată ca un sătuc sărăcit, nu mai mare ca o fermă de pe la noi.

— Şi povestea Sfântului Eftimie?

— O să-i vină şi ei rândul la citirea sinaxarului. O s-o explice călugării nou-veniţi, căci sunt învăţaţi şi pricep toate interpretările şi pildele. Nu i-ai văzut cum stau aplecaţi peste cărţile mari studiindu-le, scriind şi copiind din ele până adorm? Iar tu... când o să termini noviciatul, va trebui să-ţi alegi un

---

[34] Împăratul roman Flavius Claudius Iulianus (331-363), numit Iulian Apostatul, întrucât părăsise creştinismul şi încercase să restaureze religia păgână (N.t.).

[35] Cel mai probabil, este vorba despre asediul cavalerilor cruciaţi, în 1097-1098, în timpul primei cruciade (N.t.).

nume de sfânt şi să uiţi de Tannus! Poate îţi vei alege Antonie, ca să nu mergi cu căutarea prea departe. Antonie este un nume mare, pacea să fie cu sfântul Antonie, un nume frumos! Şi ce poveste frumoasă are!

Fratele Laba mi-a confirmat ce bănuiam şi eu: nu-i plăcea deloc pe călugării nou-veniţi, pentru că îi punea în acelaşi rând cu fratele Eftimie, care părea că devenise noul nostru stareţ, fără vreun anunţ oficial însă, după plecarea părintelui superior şi a abatelui. L-am întrebat:

— Fratele Eftimie este de-acum superiorul nostru?

— Cine ţi-a spus asta? sări fratele Laba.

— Poartă o cruce mare şi el începe rugăciunea...

— Poate, poate, temporar, dar ne vor trimite un nou stareţ de la Diman. Iar tu, vezi-ţi de mântuirea sufletului.

•••

A mai trecut o vară. Am lepădat haina de novice şi mi-am luat numele de Antonie. Însă nu de puţine ori am simţit că eram nedemn de fraţii mei călugări. Mi-am spus că poate aveau mai multă încredere în mine decât aveam eu şi că ar fi fost mai bine ca noviciatul să dureze puţin mai mult, ca lumina lui Iisus să pătrundă toate ungherele sufletului meu şi să învingă pentru totdeauna puterea diavolului care mă pune la încercare şi mă chinuie, deşi am făcut tot ce mi-a stat în putinţă pentru mortificarea sufletului. I-am împărtăşit fratelui Eftimie din Antiohia – care, deşi devenise superiorul nostru, tot fratele Eftimie îi spuneam – câteva dintre gândurile mele şi m-a îndemnat ca viaţa Sfântului Antonie al cărui nume îl purtam să-mi fie exemplu şi izbăvire, căci acest sfânt îşi petrecuse viaţa luptând cu diavolul. A luptat şi până la urmă l-a învins. „Acesta trebuie să fie modelul tău după care să mergi în fiecare zi...”

Însă neîncrederea în mine a crescut după ce i-am văzut pe călugării nou-veniţi la mănăstire. Erau foarte amabili, însă nu stăteau prea mult de vorbă cu nimeni şi nici nu glumeau. Semănau tare între ei, de parcă erau fraţi, şi veniseră cam în acelaşi timp la mănăstire. Aşa le spuneam şi noi, „fraţii cei noi”, fără să le folosim numele fiecăruia în parte. Poate şi pentru că erau mereu împreună şi nu veneau cu noi la muncile câmpului decât arareori. Câteodată, primăvara, ne ajutau să umplem rezervorul cu apă sau să facem curat în mănăstire. Nu aveau grijă decât de chiliile lor. Vara, însă, pentru că nu mai era timp,

au lucrat alături de noi ca să lărgim drumul care venea dinspre vale către mănăstire.

Şi trupurile le erau diferite de ale noastre. Erau mai degrabă firavi, iar trăsăturile feţelor le erau armonioase şi cizelate, lipsindu-le grosolănia chipurilor noastre. Aveau degete subţiri şi delicate, căci nu se încleştau pe cazmale în fiecare zi. Nu le displăcea deloc să scrie şi să citească, căci aşa fuseseră învăţaţi din copilărie. Nici măcar nu ştiam ce scrie în cărţile acelea ale lor... Iar când vorbeau între ei, noi ceilalţi nu-i înţelegeam. Nu înţelegeam nici limba, nici ceea ce spuneau. Pe lângă siriacă, ştiau bine latina şi franceza, iar atunci când doreau ca nimeni să nu priceapă ce vorbeau, foloseau italiana. Sau aşa credeam noi, ţăranii. Cu toate acestea, nu-i uram, căci se dovedeau a fi extrem de modeşti şi, poate, învăţătura lor pe care o aveau în comun îi făcea să pară un grup. Erau, în acelaşi timp, mult mai supuşi şi mai umili decât noi ceilalţi, ascultau poruncile cu capetele plecate şi nu îndrăzneau să ridice privirea către fratele Eftimie în semn de îndoială sau protest, aşa cum obişnuiam să facem noi, mai ales înainte de venirea lor. Au sfârşit prin a ne impune şi nouă spiritul lor ordonat, iar noi am înţeles că, probabil, cărţile şi, mai ales, ce se găseau în ele, îi educaseră aşa de bine, nu asprimea fratelui Eftimie, care se răsfrângea în mod egal asupra lor, a noastră şi a lui însuşi.

Uneori îmi trecea prin cap să-i rog să-mi desluşească unele cuvinte sau nume pe care mă străduiam să le ţin minte. Întrebările mele nu erau nevinovate, căci scopul lor nu era să devin mai deştept sau să ajung la fel de învăţat ca ei – ştiam că trecuse demult vremea pentru asta –, ci îmi doream să le testez modestia şi interesul pe care-l arătau pentru noi. Deşi răspundeau mereu binevoitor întrebărilor mele despre ştiinţe, evoluţia omenirii şi filosofie, totuşi aveam impresia că îşi simplificau explicaţiile ca atunci când vorbeşti cu un copil. Şi cred că aveau dreptate să facă aşa, căci, dacă eu mai pricepeam câte ceva, alţi călugări, precum fratele Laba şi fratele Gergis, nu înţelegeau nimic. Priveau în altă parte când li se explica ceva sau îşi lăsau capetele în jos exagerat de mult, ca pentru a spune că au adormit din pricina prea lungului comentariu sau că nu-i interesează deloc.

Fratele Laba mi-a spus într-o seară în bucătărie:

— Tu ai încredere în tot ce povestesc fraţii nou-veniţi? Chiar dacă zic că aşa stă scris în cărţile lor groase? Crezi, de exemplu, că ne-am creştinat în secolul al VII-lea? Şi că înainte de asta, ne-am luptat cu creştinii pentru că voiam să rămânem păgâni? Şi ce înseamnă cuvântul *shaabarnut*? De ce se numeşte aşa muntele acesta? Toţi îi spun aşa şi musulmanii, şi străinii, şi italienii... Pentru că ar veni din *Yashu' barnut,* care s-ar traduce prin „Iisus, cel dătător de mângâiere”, adică îi mângâie pe cei morţi, mai ales pe profeţi, zic eu. S-a arătat până şi pe cel mai înalt munte al Orientului, adică pe Qurna as-Sawda. Iar de-ţi va spune cineva că El s-a arătat în Palestina, să-i răspunzi că Domnul se întrupează unde doreşte şi poate să o facă în mai multe locuri deodată. Apoi, să îi întrebi: de ce crezi că pădurea asta se numeşte Cedrii lui Dumnezeu? Şi de ce crezi că nimeni pe lume nu a reuşit să-i numere până acum? A scris cineva până acum câţi cedri are Domnul în pădurea Lui sfântă? Nimeni! Este cu neputinţă! Apoi, care-i treaba cu fenicienii ăia? În Cartea noastră îi numim păgâni şi nu-i avem deloc la inimă. Tot în Cartea sfântă, ţara noastră se numeşte Liban. Dintotdeauna. De unde, deci, Fenicia? De unde a apărut? Nu vreau să spun că fraţii cei noi vor să ne mintă sau să ne inducă în eroare, ci doar că ei sunt străini şi citesc mereu cărţi pe care le-au scris străinii. Iar acei străini fie nu ne au deloc la inimă, fie nu ştiu istoria acestui munte. Ia spune, frate Gergis, că eşti din ţinutul Cedrilor, iar casa ta este chiar în inima pădurii.

Fratele Gergis dădu din cap, semn că era de acord şi că-i părea tare rău în acelaşi timp.

— N-am de gând nici să-i contrazic şi nici să-i corectez. E treaba fratelui Eftimie. Mi se pare că ceva încăpăţânare tot au... de-asta nici nu încerc. Şi nu spun asta pentru că nu sunt de-ai locului, poate că sunt sirieni, ca fratele Eftimie, sau din Zghrata, ci pentru că Domnul ne-a îndemnat să fim iubitori faţă de duşmanii şi asupritorii noştri. Suntem toţi fraţi în inima lui Dumnezeu. Iată ce zic eu.

Credeam tot ce mi se spunea, însă credinţa mi-era slabă. Diavolul îmi punea la încercare atât mintea, cât şi trupul. Cum făcuse probabil şi cu sfântul meu patron... I se înfăţişa sub formă de apă proaspătă când el încerca din răsputeri să-şi stăpânească setea sau sub forma fructelor şi a cărnii, atunci când sfântul postea, ca să răscumpere păcatele oamenilor...

uneori ca trup de femeie când... şi asta în ciuda faptului că se izolase în schitul său şi nu vedea picior de femei nici în biserică, nici la câmp.

Cu fiecare lună, credinţa mea creştea cu un an, însă aveam nevoie de mulţi ani ca să-l pot alunga pe diavol care, deşi mă păzeam bine de capcanele pe care mi le întindea, reuşea totuşi să mă păcălească şi să mi se strecoare în suflet pe ascuns, atunci când eram mai puţin atent la puterea lui.

Era sărbătoarea Sfintei Marina. Am urcat la schit, am făcut curăţenie, am aprins lumânări, apoi am făcut o slujbă pentru sufletul ei curat. Pe seară, la sinaxar, am citit viaţa sfintei. Fratele Mubarak Mina a citit-o. Fratele Mina are un dar aparte: scoate şerpii din cuiburile lor doar cu vorba. Îi cheamă, iar aceştia ies. Le spune: „Mergi!”, iar ei se îndepărtează degrabă târându-se. Este de departe cel mai priceput dintre noi ca să citească vieţile sfinţilor şi ale martirilor. Uneori, îşi ridică ochii din carte şi continuă lectura din memorie, fie că textul este în siriacă sau arabă. Când citeşte fratele Mina, ni se pare că-i vedem aievea pe oamenii din poveşti cum vin printre noi şi aproape că le putem atinge veşmintele de cât de adevărat pare totul!

După moartea soţiei sale, tatăl Marinei s-a retras din lume şi a mers la mănăstirea Qannubinilor ca să-şi dedice viaţa rugăciunii. Şi pentru că mănăstirea era de călugări, şi-a îmbrăcat fata în haine bărbăteşti şi le-a spus tuturor că se numeşte Marinos. Într-o zi, stareţul i-a încredinţat lui Marinos o treabă într-unul dintre cătunele vecine, iar acolo, pentru că îl prinsese noaptea, Marinos a trebuit să înnopteze la Fenutius, prieten şi cunoscut al călugărilor. Acesta avea o fată bătută de mânia lui Dumnezeu şi pe care Sfânta Fecioară nu o mai apăra, căci căzuse în păcat şi rămăsese grea. Fenutius s-a supărat tare şi a vrut să afle de la ea toată povestea, iar ea a mărturisit că fratele Marinos a batjocorit-o în noaptea când a fost găzduit în casa lor. Fenutius a alergat într-un suflet la stareţ şi i s-a plâns de cele întâmplate. Iar când, confruntat cu povestea aceasta, Marinos nu a scos o vorbă, stareţul a luat tăcerea lui drept vinovăţie şi l-a alungat din mănăstire. În frig şi pe zăpadă, Marinos a rămas însă la porţile mănăstirii,

plângând şi rugându-se, hrănindu-se cu resturile aruncate de călugări. Apoi, fiica desfrânată a lui Fenutius a adus pe lume un băieţel pe care tatăl fetei l-a adus la mănăstire şi i l-a dat lui Marinos, spunându-i: creşte-ţi copilul!
Patru ani de zile a purtat Marinos ruşinea şi a crescut copilul din flori fără să se plângă sau să protesteze. Stareţului i s-a făcut milă de copil şi s-a învoit să-i lase să intre în mănăstire, iar lui Marinos i-a impus ascultări severe în fiecare zi. Într-o zi, Marinos a trecut la Domnul, iar călugării i-au pregătit trupul pentru îngropăciune. Atunci au descoperit că Marinos era femeie şi că, prin urmare, era nevinovat. Îngenunchează apoi, cerând iertare de la Domnul şi de la sufletul neprihănit al Sfintei Marina. Au îngropat-o apoi în valea de la lângă mănăstire şi de atunci minunile făcute de ea s-au înmulţit.

Fratele Mina îşi ridică ochii din carte şi începu să descrie din memorie frumuseţea Marinei, blândeţea ochilor şi delicateţea trupului, cu rotunjimile sale, pe care călugării le-au descoperit în clipa în care, scoţându-i veşmintele bărbăteşti, i-au pus trupul în apă caldă şi l-au săpunit cu grijă, pregătindu-l pentru ultima călătorie. În acel moment, muşcat parcă de diavol, mădularul meu s-a ridicat cu putere şi am ejaculat. Am ţipat de plăcerea păcatului şi aproape am leşinat, când i-am auzit pe ceilalţi călugări rugându-L pe Domnul să curme puterea diavolului. Când am înţeles ce se întâmpla cu mine, am izbucnit în plâns de ciudă şi de ruşine, cerând îndurare lui Dumnezeu.

După ce s-au retras în chiliile lor, nu am mai rămas decât cu fratele Laba şi abatele Eftimie, de la care aşteptam să mă pedepsească cu rugăciuni aspre zile în şir. Când am îndrăznit însă să-i privesc chipul, l-am găsit scăldat de lacrimi. Apoi, pentru că părea încremenit în acea stare, fratele Laba m-a apucat cu blândeţe de subţiori, ridicându-mă şi arătându-mi drumul către chilii.

— Ţi-e frică? Să nu-ţi fie! Te speli acum cu apă rece, apoi te rogi din toată inima... iar plângi? Termină cu plânsul! Ce bărbat eşti tu? Ni se întâmplă tuturor... Domnul ne pune la încercare prin trupurile noastre. Ne luptăm cu diavolul şi îl înfrângem. Nu este un păcat de moarte... căci Domnul ne-a dat rugăciunea!

Rugăciunea este coarda de care ne prindem ca să ieşim din hăul iadului.

— O să fac ce-mi porunciţi. Aştept pedeapsa cea mai cruntă de la fratele Eftimie.

— Lasă-l în pace pe fratele Eftimie! Căci crucea pe care o duce el este mai grea decât a noastră. Demonul pe care trebuie să-l înfrunte el este peste poate de şiret, i se înfăţişează altfel decât ne apare nouă. Căci dacă nouă ne apare sub forma trupurilor femeieşti, fratelui Eftimie i se înfăţişează luând forma trupurilor de băieţi şi de bărbaţi. Şi pentru că are păcate cu duiumul, Dumnezeu îl pune necontenit la încercare, căci trebuie să trăiască înconjurat de bărbaţi, printre ei şi alături de aceştia. Grea cruce are de dus fratele Eftimie! Căci pe lângă încercarea lui de zi cu zi, mai apar şi scene precum cea de astăzi, a Sfintei Marina. Fratele Eftimie plânge adesea, dar nu din aceleaşi motive ca tine. Înţelegi? Oricum ar fi, roagă-te pentru el! Dar nu te apropia de el prea tare, ca să nu trezeşti demonul! Aşa te sfătuiesc! Pricepi?

Şi fără cântări în seara asta!

Am înţeles perfect. Iar în timp ce mă spălam cu apă rece, m-am gândit că poate ar fi bine să acoperim ceva mai mult trupul lui Iisus, aşa cum facem de Paşte, cu o pânză albă. Căci... Iisus este aproape gol...

În dimineaţa următoare, fratele Eftimie a lipsit de la rugăciune. După ce l-am căutat îndelung, l-am descoperit în grotă. În curtea mănăstirii era o grotă foarte mică unde se ascunsese în urmă cu vreo două secole patriarhul Yaqub Awwad, fugind de duşmani. Şi pentru că aceştia nu-l văzuseră, deşi trupul patriarhului nu încăpuse cu totul în grota cea mică, locul a căpătat puteri miraculoase. Noi însă am văzut partea din spate a veşmântului fratelui Eftimie agăţată în afara grotei. Am prins a-l ruga din inimă să iasă şi să oficieze slujba. A înţeles, pesemne, că minunea nu funcţionase şi în cazul lui, aşa că a ieşit.

•••

Ne-am grăbit să strângem fructele şi fâşiile de carne puse la uscat pe terasele din apropierea mănăstirii ca să mergem la înmormântarea tânărului bei şi deputat, faimos în tot ţinutul pentru priceperea cu care vorbea, dar şi pentru frumuseţea lui care fusese secerată ca o floare în plină primăvară.

Au bătut clopotele tuturor mănăstirilor ca să anunţe nenorocirea. Când drumul s-a mai golit, ne-am alăturat şi noi cortegiului. Dincolo de ocazia nefericită, Consiliul ecumenic ne sfătuia să ne întâlnim cu orice prilej şi să ne rugăm împreună. Asta nu însemna, desigur, că Biserica noastră era scindată sau că maroniţii sunt de mai multe feluri. Însă Sanctitatea Sa ne transmisese de la Vatican că îi ajunseseră la urechi tot felul de poveşti despre noi care nu-i plăceau deloc... Fratele Teodoros, care ştia o mulţime de lucruri – din satul lui ieşiseră mari profesori care absolviseră la Roma –, ne povestise, aflând de la preoţi din familia lui, că multe ordine călugăreşti de la noi făceau cum le tăia capul, îndepărtându-se astfel de învăţăturile Bisericii şi ale lui Iisus. Predicatorii noştri nu ar fi respectat învăţăturile Bisericii şi ar fi făcut păcate mari în ţările Africii, ca în povestea despre regele african creştinat care, vrând să găsească o Fecioară africană, le-a încercat prin păcat pe tinerele din regatul său. Însă acestea au început să dea naştere unor copii nici albi ca Iisus, nici pe de-a-ntregul negri precum mamele lor, dovedind astfel că nu sunt fecioare sfinte. Într-o zi, acest rege african şi-a dat seama că singurii oameni albi din regatul său erau călugării portughezi, iar atunci i-a omorât pe toţi şi a renunţat la religia creştină. Călugării care au scăpat s-au aşezat prin locurile noastre.

Ne-a mai povestit fratele Teodoros şi alte grozăvii care se petrec la şcoala maronită de la Roma, avertizându-ne că Papa era tare furios pe noi şi că trebuia să fim cu băgare de seamă, să ne rugăm şi, mai ales, să urmăm cu stricteţe recomandările Consiliul ecumenic.

Am mers în spatele convoiului tânărului deputat şi ne-am oprit în drum la mai multe biserici. Trebuia să facem pe plac mai multor familii care ceruseră anume ca trupul tânărului bei să se oprească şi la biserica lor, ca să menajăm sensibilităţile locale, mai ales că mai toţi oamenii erau înarmaţi. Astfel, am coborât sicriul tânărului bei în aşezări mici care au vrut cu această ocazie să-şi dovedească importanţa şi putinţa de a primi cum se cuvine mulţimi mari de oameni.

Am coborât apoi cu trupul beiului către mănăstirea Alyshaa, apoi ne-am întors şi am reluat urcuşul pe jos către Patriarhia din Diman. Aproape că se făcuse noapte, iar noi nu reuşiserăm încă să-l îngropăm pe bei. Se lăsase ceaţa, aşa încât cu greu mai

vedeai ceva. Fumul de tămâie care se înălţa de peste tot şi praful de puşcă care se răspândea în aer cu fiecare împuşcătură nu te lăsau să vezi nici la doi paşi în faţă.

Am început să ameţesc de oboseală, de foame şi din cauza fumului inhalat. Fratele Laba s-a apropiat de mine şi mi-a zis:

— Răbdare! Aproape am terminat! Gândeşte-te la fleicile din carne de porc pe care am să le frig diseară!

Ah... fleicile...

Fratele Laba atârna porcul în cârlige şi nu accepta ajutorul fraţilor decât la curăţatul intestinelor şi al burţii. Arăta cu cuţitul către hârdăul în care aceştia trebuiau să verse maţele şi le ordona să le spele la izvor. Apoi, îşi privea pe îndelete *victima*, învârtindu-se în jurul acesteia de parcă ar fi fost un inginer sau un doctor în faţa unei sarcini precise. Se apropia mai apoi de masa mare din lemn pe care se găseau sticle pline cu vin, mirodenii şi sare grunjoasă, semn că începea *disecţia.* Fraţii salivau de poftă, însă nu îndrăzneau să scoată vreo vorbă – alungau doar câte o muscă din când în când – de teamă să nu tulbure buna dispoziţie a fratelui Laba. Fâşiile subţiri de carne bine sărate erau trecute prin condimente, apoi aruncate în vin, care trebuia să le acopere în întregime. Carnea stătea astfel la macerat, iar când se frigea apoi pe plita încinsă, era gata în răstimp de câteva minute.

Acum, pentru că am întârziat la înmormântarea beiului, fratele Laba o să aibă o scuză să nu gătească şi să frigă în schimb câteva fleici de carne de porc... Nu cred că-l va contrazice cineva!

Pe drumul de întoarcere la mănăstire, pe când treceam prin piaţa din cătunul din vale, care era încă plină de lume, mi-a trecut prin minte că în mulţime s-ar putea să fie şi fraţii şi surorile mele, să mă zărească şi să mă recunoască în ciuda veşmântului, şi a capului plecat. Am început să mă rog cu voce tare, aşa încât să nu aud glasul surorii mele... dacă m-ar fi strigat. Te rog, Doamne, nu mă pune la încercare cu glasul Salmei! Nu am auzit vocea Salmei, însă am fost recunoscut... nu ştiu cum.

— Călugărul ăsta este fiul lui Muzawwaq, care a ales mănăstirea, căci vrea să ajungă sfânt, ca bunicul lui! Fiul lui Muzawwaq, a cărui voce minunată deschide porţile cerului...

Unii dintre ei chiar s-au ţinut după mine o bucată de drum:

— Frate Antonie, cântă-ne ceva, de dragul bunicului tău! E adevărat că patriarhul te vrea lângă el, la Diman şi Bkreke?

Nu am ridicat capul şi nu m-am întors către ei. Am încercat în schimb să-mi dau seama după voce cine mă striga, dar n-am reuşit. Însă datorită strigătelor, tensiunea şi grijile acestei zile lungi s-au risipit uşor... Căci auzind plânsetele femeilor şi simţind agitaţia bărbaţilor, mai ales a celor care purtau arme, aveam presentimentul că se va întâmpla ceva rău, că mânia cerurilor se va revărsa asupra muntelui nostru care îmi părea neputincios şi fără apărare în faţa blestemelor care coborau asupra-i. Teamă pe care am încercat s-o înăbuş spunând rugăciunea pocăinţei şi a rugii pentru inima lui Iisus. Cred că starea mea se datora şi fratelui Laba, care se tot ruga ca această înmormântare să se încheie cu bine. În ciuda oboselii crunte care se transformase în durere şi-mi măcina încheieturile şi oasele, în noaptea aceea n-am închis ochii. M-am sculat de câteva ori, am aprins lumânarea încercând să-mi citesc breviarul, însă frica era tot acolo.

Am auzit ceva afară, ca nişte paşi uşori şi pe cineva vorbind fără să înţeleg ce spune, dar cu siguranţă nu păreau să fie imnuri sau rugăciuni spuse de vreun călugăr... dimineaţa era încă departe. Am aşteptat să aud bătăi în poarta cea mare şi pe cineva cerând ajutorul fratelui Sofronie, vestit că se pricepea să pună la loc oasele rupte, să vindece bube şi să scoată dinţi. La el veneau şi cei înfometaţi, chiar în miez de noapte... Însă, de data asta, nu am auzit bătăi în poartă. Am deschis uşor uşa chiliei, am scos capul pe coridor, dar nu am zărit pe nimeni, uşile erau toate închise.

A doua zi dimineaţă, după slujbă, m-am dus la fratele Laba şi i-am povestit ce auzisem sau mi se păruse ca fiind aievea. Fratele Laba a făcut ochii mari şi a început să repete întrebările, ca şi cum ar fi fost vorba despre ceva important şi real, nu de imaginaţia mea. Întrebările cereau detalii precise, după sunetul paşilor câte persoane credeam eu că fuseseră şi în ce loc anume din curtea mănăstirii auzisem vocile. Cât credeam că era ceasul... doar că eu nu reuşeam să dau lămuriri folositoare. Apoi clătină din cap de câteva ori şi sfârşi prin a spune:

— Am să aflu... o să cercetez pe îndelete chestiunea. Nu spune nimic nimănui! Bănuiesc ceva ce se pune la cale în secret. Nu în secret faţă de toată lumea, desigur... Dar o să aflu!

De m-aş înşela... Dar dacă ascund arme în mănăstire, am să merg nu la Diman, ci direct la Patriarhie, la Bkreke. O să vedem.

∵

Însă fratele Antonie nu a mai văzut nimic şi nici nu a mai aflat nimic despre misterele acelei nopţi sau investigaţiile fratelui Laba ori rezultatele acestora, căci a fugit din mănăstire la doar câteva săptămâni după aceea.

În acest răstimp, fratele Laba îi ceruse de câteva ori fratelui Eftimie, claustrat în chilia lui, permisiunea de a-şi vizita familia, pentru a-i da ultima împărtăşanie mamei sale aflate pe moarte, înainte de a-şi da sufletul, asigurându-l că făcuse toate rugăciunile către Fecioară. Fratele Eftimie nu i-a răspuns. Se retrăsese în recluziune de prea mult timp, erau de părere călugării. Din când în când veneau şi făceau zgomot în faţa uşii lui sau tuşeau uşor. Uneori nu primeau niciun răspuns, alteori fratele Eftimie se ruga cu glas tare, ca pentru a-i linişti sau a-i goni.

Starea fratelui Eftimie era cu adevărat îngrijorătoare. Înainte să se închidă în chilia sa, chipul îi devenise palid, iar trupul tot mai firav din cauza mâncării puţine şi a somnului neîndestulător. Lumânarea din chilia lui rămânea adesea aprinsă până în zori, căci fraţii vedeau lumina pe sub uşa închisă atunci când treceau pe coridor, ducându-se să se roage. Într-o zi nu au reuşit să-i mai vadă chipul, căci şi-l ascunsese sub veşmânt, refuzând să se mai arate. Se pedepsea în exces, în afara canoanelor, deseori călugării găsindu-l în biserică, întins cu faţa în jos, trupul în formă de cruce, cu braţele şi picioarele dezgolite. Atunci se aşezau să se roage alături de el, pentru a-i întări rugăciunile, înainte să îndrăznească să-l ridice şi să-l ducă într-o cameră încălzită, unde îi frecau mâinile şi picioarele îngheţate, în timp ce el gemea de durere ca un bolnav în agonie.

Recluziunea fratelui Eftimie picase într-un moment cum nu se poate mai prost, căci mănăstirea era cuprinsă de tensiune şi un soi de freamăt secret. Unii fraţi se întâlneau la ore nepotrivite, purtând discuţii interzise care nu erau numai despre starea călugărului superior Eftimie. Aceste discuţii erau doar pentru unii şi încetau brusc la apropierea celorlalţi. În acest răstimp, fratele Laba cu fratele Gergis se retrăgeau îmbufnaţi la bucătărie, în vreme ce fratele Chiril, unul dintre călugării nou-

veniţi, îşi impunea cuvântul şi respectul cu fiecare zi care trecea.

La început, călugării pe jumătate adormiţi crezură că strigătele care îi smulseseră din somn erau urletele lupilor care se sfâşiau între ei în apropierea mănăstirii. Au fost nevoiţi să asculte cu luare aminte până să identifice sursa acestor urlete animalice care le-au băgat spaima în suflete. L-au văzut în capul coridorului pe fratele Chiril, stând în faţa chiliei călugărului Eftimie. S-au grăbit într-acolo şi s-au adunat în cerc în jurul lui. Urletele înfiorătoare i-au făcut să ezite înainte să deschidă uşa chiliei. Le era teamă. Fratele Mina a alergat într-un suflet până în biserică de unde s-a întors cu rugăciunea Sfântului Quzhaya pentru cei posedaţi de duhuri rele şi diavoli şi a început să citească tot mai tare. Numai că urletele care veneau dinăuntru erau şi ele tot mai puternice. Fratele Chiril ridică mâna făcându-le semn fraţilor să se îndepărteze, căci hotărâse să deschidă uşa cu orice preţ. Nimeni nu-şi dădu silinţa să-l asculte. Când năvăliră în chilie în spatele lui Chiril, îl găsiră pe fratele Eftimie scăldat într-o baltă de sânge, zbătându-se la pământ cu forţa unui taur înjunghiat. S-au apropiat cu lumânările aprinse şi au văzut mădularul fratelui Eftimie nu departe de cuţitul pe care îl ţinea strâns în mână şi cu care continua să îşi lovească pântecul de unde ţâşnea din abundenţă sângele.

În pâcla zorilor, paznicul se apropie de Tannus, căci îl recunoscuse. L-a găsit stând cu picioarele în apa pârâului, cu braţele ridicate spre cer şi tremurând din tot corpul. Începu să-i vorbească:

— Frate Antonie, stai chiar în calea apei... nu te supăra pe mine, dar nu este rândul vostru la udat grădina.

Apoi observă că fratele Antonie nu avea cu el nici cazma, nici altă unealtă şi că era desculţ, nu răspundea şi nici nu părea cu totul cufundat în rugăciune. Apoi îşi dădu seama că fratele Antonie nu spunea rugăciunea de dimineaţă, ci cântarea Naşterii, acum, când se apropia Paştele. O cânta când în siriacă, când în arabă.

Šuḇḥā ḷ-haw qālā da-ȟwā gušmā...
Šamcāy(hy) ’āp ’eḏnē ȟzayyāy(hy) caynē...

Haddāmēe ẃ-reǧšē haḇ(w) tawdīṯā[36]...
Slavă Cuvântului întrupat pe care ochii L-au văzut
şi urechile L-au auzit,
pe care mâinile L-au atins şi gura L-a gustat!
O, mădulare şi simţuri ale mele,
Mulţumiţi-I celui care v-a însufleţit,
Copil liniştit purtat de Maria
În care toate limbile s-au ascuns.

Deşi era convins că starea fratelui Antonie era cu totul neobişnuită, paznicul îi ascultă rugăciunea, spunându-şi că poate călugărul era sub legământul tăcerii şi al mortificării şi că, în ciuda acestui fapt, doreşte să-i transmită un mesaj... Paznicul încercă apoi să-l ducă înapoi la mănăstire, dar fratele Antonie refuză cu îndârjire, apucând-o în direcţie opusă. Paznicul îşi aduse măgarul, îl urcă pe fratele Antonie pe el, apoi îşi strigă băiatul şi-l povăţui să-l ducă în sat pe călugăr. Să-l lase la preot, fie la Mar Saba, fie la Mar Mihail, căci fratele Antonie este din neamul Muzawwaq, care locuieşte în cătunul din vale. Este limpede că nu vrea să se mai întoarcă la mănăstire şi că suferă de ceva. Preotul şi familia vor avea grijă de el.

• • •

Ni l-a adus preotul cel nou şi ne-a spus:

— Nu insistaţi, căci nu vrea să stea de vorbă cu nimeni acum. Aveţi răbdare cu el. Am să vin peste câteva zile să-l vizitez.

Doar că nimeni nu dădea ascultare unui preot tânăr, tocmai pentru că era nou. Aşa că nu am contenit să îi punem întrebări, noi, fraţii lui, dar şi unchii, şi familia, şi vecinii din cătun. Apoi ne-au vizitat oameni pe care nu-i mai văzuserăm înainte, până când am luat hotărârea să ne închidem în casă, în speranţa că ne va spune ceva dacă vom rămâne doar noi.

Nu a vorbit. Insistenţele noastre nu au dat vreun rezultat, nici descântecele Saidei, nevasta unchiului nostru, care ne-a spus de nenumărate ori că este vorba despre un deochi puternic. Atât

[36] Traducere din siriacă: „Slavă acelui glas care s-a făcut trup... / l-au auzit şi urechile, l-au văzut ochii... / mădulare şi simţuri, daţi mulţumire...". Transcrierea cu caractere arabe a acestor fragmente ale unui imn siriac utilizat într-un ritual de Crăciun al Bisericii Maronite nu reflectă cu consecvenţă particularităţile de pronunţie ale siriacei occidentale, varietatea de siriacă utilizată în această Biserică, prin urmare s-a optat pentru o transcriere cu caractere latine care să reflecte fonetismul nediferenţiat, „predialectal" al limbii siriace. Traducerea din siriacă şi nota îi aparţin lui Ovidiu Pietrăreanu.

de puternic încât vraja îl urmărise în mănăstire, lovindu-l chiar acolo în sfinţenia şi frumuseţea ei. Cu atât mai puternic cu cât îl pândea de multă vreme.

Eram convinsă că fratele meu era întreg la minte şi nu era nebun. Voi rămâne alături de el, îmi voi petrece serile în apropierea lui, iar dacă nu va dori să vorbească, să n-o facă. Mă voi bucura să-l privesc, căci crescuse şi ajunsese un bărbat frumos, plin de farmec. Semăna mult cu tata... Uneori mă privea şi-mi zâmbea... sau plângea. Până când, într-o seară, după multă vreme, mi-a spus:

— Salma, Iisus nu m-a luat la El... pentru că nu mă iubeşte... iar eu nu merit ca El să intre în inima mea.

M-am bucurat enorm, aproape că am ţipat de bucurie, însă m-am abţinut, sperând că poate va continua. După alte câteva zile, părându-mi-se că nu mai mormăia rugăciuni, i-am spus:

— Ce ştim noi, oameni simpli, despre voia Domnului? Poate că Iisus ni te-a adus înapoi... poate că I s-a făcut milă de mine, care am atâta nevoie de tine, de un bărbat în casă. Căci Saba, fratele nostru, este cum îl ştiai, ba mai mult decât atât! Se zbate între boală, mintea lui slabă şi... politică.

Apoi, peste alte câteva zile, am început să-i povestesc lucruri care se întâmplaseră în absenţa lui, mai ales pe cele despre care ştiam că l-ar fi putut amuza sau chiar face să râdă. I-am spus:

— Ştii că fratele mai mare al tatii ne-a vizitat într-o zi şi a adus cu el un peţitor... pentru mine. Aşa, pur şi simplu. A venit cu unul dintre ăia care au emigrat în Argentina şi care voia să se însoare şi apoi să plece din nou acolo. Dacă îl vedeai... îţi tăia pofta, să fi avut în faţă o pâine abia scoasă din cuptor! Complet desfigurat! Unchiul m-a luat deoparte în bucătărie şi mi-a spus: „Te-a văzut în piaţă şi te-a plăcut mult! Este un om cu stare acolo... are un palat de casă şi este funcţionar într-o întreprindere mare. Un om nu se judecă după cum arată... iar tu nu mai eşti atât de tânără, dragă Salma”. Aşa mi-a vorbit unchiul, în timp ce însoţitorul său îşi dregea vocea şi tuşea ca o maimuţă. I-am spus unchiului: „Nu vreau nicicum să-ţi ies din cuvânt, dar mie nu-mi place Argentina! Apoi, trebuie să am grijă de familie şi de cei mici!” Iar când a început să se înfurie, i-am spus: „Dă-i de nevastă pe oricare altă fată din familie! Doar sunt atâtea; e aşa de bocciu încât nu cred să-şi găsească mireasă!”.

„Am să vorbesc cu Saba, fratele tău!”, a zis furios unchiul în vreme ce ieşea pe uşă însoţit de maimuţă. Eram pe punctul să-i spun că, dacă Saba scoate vreo vorbă, aşa am să-l pocnesc... dar m-am abţinut.

Am început să râd cu poftă, dar Tannus abia dacă a zâmbit. Am spus apoi:

— Nici n-ai întrebat de Butraysa...

M-a întrebat brusc:

— Unde este Butraysa?

M-am bucurat nespus să-i povestesc plină de entuziasm despre cât de deştept era Butraysa, chiar şi după părerea călugărilor italieni.

— Ştii? Butraysa ar putea ajunge ca Jibran... poate mai deştept decât el! Unchiul Farid l-a dus pe Butraysa la şcoală la Tripoli, aşa cum ne-au sfătuit călugării. Este o şcoală profesională care-i învaţă pe copii lucruri importante şi utile. Fratele cel mare al tatei, Yusef, s-a opus: „Ce nevoie are să meargă la Tripoli? Du-l la prăvălia lui Ibn at-Tahhan ca să înveţe fierărie”. Însă eu l-am convins pe unchiul Farid să-l dea la şcoală la Tripoli. Peste un an sau doi, se va întoarce acasă şi să-l vezi pe Butraysa al nostru ce domnişor o să ajungă! Însă e de poveste ce a păţit unchiul Farid... s-a întors de la Tripoli cu totul scrântit, după ce a văzut marea! „Doamne, cât de mare este! Şi apa este albastră toată! Cine n-a văzut marea a trăit degeaba! N-a văzut nimic în lume! Până-n America se-ntinde, pe partea cealaltă”.

L-am întrebat despre Butraysa, dacă a plâns când l-a lăsat la şcoală sau dacă şcoala a cerut să-i trimitem ceva, dar unchiul Farid nu povestea decât despre mare şi despre Tripoli. Ce oraş mare şi cum se îmbracă musulmanii în haine occidentale, nu ca musulmanii din Baalbek care se îmbracă la fel ca noi... Atunci ne-am pierdut răbdarea şi l-am certat: „Unchiule Farid, nu ne umili! Toată lumea a fost la Tripoli... Du-te la Ibn Businn şi-ţi face un costum ca la Tripoli!” S-a supărat şi a plecat bombănind: „Nu pricepeţi nimic din ce vă spun...”.

Când eram pe câmpul de la Bnahli şi l-am văzut pe Tannus că râde din tot sufletul, mi-am făcut curaj şi i-am mărturisit:

— Terenul de la Bnahli, fratele meu drag, l-a cumpărat unchiul nostru Yusef...

— Cum? a zis Tannus tresărind.

— Am semnat hârtiile, iar în locul tău a semnat Saba... Ce puteam să fac? Nu mai puteam lucra pământul nici cu ajutorul muncitorilor nusayriţi. Unchiul Yusef ne-a dat bani şi ne-a promis că vom avea o cotă din recoltă în fiecare an. „Nu-i uit eu pe copiii orfani ai fratelui meu!”... aşa a zis. Ştii, Tannus? Unchiul s-a ajuns şi tot cumpără terenuri. Prin sat umblă vorba că o să construiască un hotel mare la Cedri. Viaţă de bei! Nimeni nu ştie cum. Ar fi cumpărat un teren şi în Hadath el-Jabba, dar nu cred. Ce să fi căutat tocmai acolo? Se spune chiar că s-ar fi dus la Beirut ca să cumpere şi acolo o bucată de teren, la ar-Rusha, zic unii, ca să facă un hotel pe malul mării. Lumea vorbeşte prea mult... eu nu cred aşa ceva. Şi-a tras curent electric în casă, cum au beii. M-am întâlnit în piaţă cu Khalil, băiatul unchiului Farid, care mi-a spus că unchiul Yusef mai construieşte două etaje la casa de la marginea satului şi plănuieşte să plece curând din vechea locuinţă din sat. Îţi vine să crezi? Se spune că unchiul Yusef este mereu însoţit de un bărbat foarte priceput care, de fapt, se ocupă de toate afacerile. Cică ar avea gura mai mare decât capul, iar când unchiul Yusef are invitaţi la masă, acest bărbat recită versuri şi ţine discursuri. Cică ar fi avocat şi rudă cu monseniorul, fiul surorii acestuia. Nimeni nu pricepe o iotă din discursurile lui lungi, dar îl aprobă din toată inima. Şi tocmai pentru că nu pricep nimic, spun despre el că este un mare învăţat, profesor, filosof...

Nu te supăra, Tannus! Cu banii de pe pământ trebuie să-i cumpăr zestre lui Nabiha. Ai văzut cât a crescut şi ce frumoasă este? Ştii că au început să ne vină peţitori pentru ea? Când vei fi mai bine dispus şi vei avea chef să stai de vorbă cu oamenii, vor începe din nou să vină. Ai să vezi, se vor întoarce, iar tu o să hotărăşti pe cine primim şi pe cine nu. Aşa cum vei avea ultimul cuvânt în tot ceea ce vom face.

Dragul meu frate, nu lăsa lumea să creadă că ţi-ai pierdut minţile. Surorile tale nu se vor mai mărita şi nimeni nu ne va mai călca pragul. Tata ar fi tare mâhnit... nu te lăsa doborât. Omul trebuie să uite şi să nu ţină în suflet decât credinţa în Dumnezeu. Roagă-te la noi, în casă, la icoana Maicii Domnului şi ea îţi va arăta calea. Uită mănăstirea! Iisus te iubeşte! *Oriunde Mă veţi căută, Mă veţi găsi!* aşa a spus. Iar eu, Tannus, ce mă fac eu fără tine, fratele meu drag?

∵

Tannus şi-a ras barba lungă, lăsându-şi doar mustăţile dese şi uşor întoarse.

— Aşa e bine, Salma?

Salma începu să cânte şi să plângă de bucurie. Tannus se înfăşură în şalul tatălui său şi ieşi în piaţă.

•••

— Cine e nenorocitul care îndrăzneşte să ceară mâna surorii mele? urlă Saba sărind în sus ca un arc.

Văzând că nu reuşeşte să sperie pe nimeni, iar fetele – Sabat şi Emiline – râdeau de gesturile lui exagerate, ameninţă că o să-i spargă capul lui Ibn al-Hawi dacă îl mai prindea pe la noi şi că nimic nu avea să se întâmple fără voia lui.

— Aşa vom face, frate! zise Salma, căci nu voia ca fratele ei cel mare să piardă şi puţinul respect care îi mai rămăsese.

Însă numai imaginea lui Saba năpustindu-se asupra lui Ibn al-Hawi te făcea să mori de râs. Căci Ibn al-Hawi era de două ori mai zdravăn decât Saba şi mai frumos decât Luna[37], înalt şi cu sprâncenele împreunate. Puternic şi bine-crescut, ştia să scrie şi să citească, să calculeze, aşa că nu trebuia să se ruşineze că este sărac. Apoi, era de familie bună: bunicul lui din partea tatălui fusese supranumit „Inimă de leu”, căci fusese singurul dintre bărbaţii satului care avusese curajul să intre în peştera Qadisha. Îşi legase trupul cu nişte corzi şi aprinsese o lumânare. Îşi făcuse semnul crucii, apoi le spusese însoţitorilor săi: „Nu vă temeţi!”. A intrat prin deschizătura îngustă a peşterii şi, atârnat în corzi, a coborât până la fund. Rămăsese acolo mai mult de două ore, însă din când în când vorbea cu voce tare ca să-l audă cei de deasupra şi să ştie că era bine, iar ei răspundeau sau trăgeau de coardă în semn că l-au auzit. Când a ieşit din peşteră le-a povestit tuturor despre minunile văzute acolo, jurând pe Biblie că spunea adevărul. Vestea ajunsese la urechile administraţiei regiunii, apoi a venit o companie mare care a lărgit gura peşterii şi a săpat un drum în stâncă. Peştera Qadisha a devenit una dintre minunile lumii, vizitată de oameni de peste tot. Mai-marii regiunii au pregătit ospeţe unde s-au rostit discursuri şi s-au recitat poeme care au rămas gravate în

---

[37] *’ahlā mina l-qamar* (ar.): „mai frumos decât luna“. În cultura arabă, frumuseţea este comparată întotdeauna cu astrul nocturn, nu cu Soarele, aşa cum se întâmplă în alte culturi, printre care şi cea română („la soare te puteai uita, dar la dânsa, ba“). Luna este aducătoare de răcoare în nopţile deşertului, după zile toride în care soarele pârjoleşte totul (N.t.).

istoria glorioasă a muntelui nostru. Toată lumea ştia această poveste.

Pe deasupra, Najib era nespus de frumos. Toţi îl iubeam, mai puţin Saba. Ca să nu-i iasă din cuvânt, Salma i-a spus lui Najib:

— Ştii cât de drag ne eşti tuturor, Najib, dar lasă-ne două-trei zile ca să-l convingem pe Saba.

Aşa că n-a mai venit să o vadă pe Nabiha, în ciuda invitaţiilor lui Tannus. Până când, într-o seară, Salma a început să strige de pe terasa casei, unde îl găsise pe Saba vânăt, cu ochii ieşiţi din orbite, aproape sufocându-se de tuse. Tannus nu era acasă. Najib a alergat degrabă, l-a luat pe Saba în braţe ca pe un copil şi a urcat cu el în cătunul de sus, unde era doctorul care se dusese să o ajute să nască pe nevasta unui cioban. După această întâmplare, lui Saba i s-a făcut ruşine de Najib şi, deşi continua să nu-l îndrăgească, nu i-a mai stat în cale şi ne-a spus:

— Faceţi ce poftiţi! Nu mă mai întrebaţi nimic. Mai am eu vreun cuvânt de spus în casa asta?

Şi aşa s-a terminat. Când au venit mama şi unchiul lui Najib ca să discutăm oficial despre Nabiha, a fost limpede că Saba nu era mulţumit, însă nu a spus nimic. A spus doar atât, după plecarea celor doi:

— Felicitări! Ce mamă de băiat pe lumea asta se mai numeşte Hortensia? Ce înseamnă Hortensia? E nume străin.

Cine se cred ăştia? Hortensia... hmmm.

Nu a mai adăugat nimic.

Nabiha şi-a îndreptat părul bogat, apoi i-au smuls sprâncenele şi părul de pe picioare, lăsându-i pielea albă şi mătăsoasă. Cu fiecare zi în care se pregătea de nuntă, părea şi mai frumoasă, într-atât era de îndrăgostită şi de fericită. Era însă uşor stânjenită de cheltuielile exagerate pe care le făceau Salma şi Tannus. Fratele lor o întrebase pe Salma dacă nu ar fi cu putinţă ca episcopul să oficieze cununia... Salma a răspuns râzând:

— Episcopul, fratele meu drag? Episcopul însuşi? Vrei să vând tot pământul?

Dându-şi seama că a exagerat, Tannus simţi nevoia să explice:

— Zic aşa din cauză că lumea spune despre preotul cel tânăr din sat că nu este deloc potrivit, nu are har şi nimeni nu-i respectă cuvântul.

— Nu spune aşa ceva! Iar lumea... las-o în pace.

Salma ştia că exagerările fratelui ei erau menite să-l sfideze pe unchiul Yusef, faţă de care Tannus nutrea de-acum o ură pe care nu şi-o mai ascundea. Mai mult decât pe unchiul Yusef îl ura pe fiul acestuia, Hanna, singurul născut al mamei lui, Saida; Tannus spunea că de curând Hanna începuse să se pieptene femeieşte.

Pentru a destinde atmosfera, Salma începu să enumere felurile de mâncare care vor fi pregătite şi cine ce va găti. Fuseseră invitate mătuşile cele mai apropiate, vecinele şi verişoarele, fetele unchilor Farid şi Rizq. Apoi Salma se întrebă care dintre fetele din cătun mai avea un trusou atât de frumos ca al Nabihei. Asta o făcu pe Nabiha să plângă şi să-i spună surorii ei:

— Salma, de ce mi-ai dat mie tot trusoul mamei? De ce? Tu nu ai de gând să te măriţi? Nu vreau tot trusoul mamei pentru mine!

Salma îi răspunse râzând:

— Nabiha, casa ta este doar la câţiva metri, aşa că o să aducem trusoul înapoi în secret şi o să ieşim cu el în faţa noului pretendent, când va veni la una dintre noi!

Nabiha nu râdea însă, căci ştia foarte bine că lumea vede şi ţine minte exact ce piese a avut trusoul ei, aşa că era imposibil să apară cu el la o altă căsătorie. Apoi, Salma adăugă privind cu coada ochiului la Tannus:

— O să vină la nuntă şi Hala, fata unchiului Rizq, cea mai frumoasă fată din lume. Mi-a arătat rochia pe care o s-o îmbrace. Ca luna de frumoasă, Hala a noastră! După nunta asta, o să curgă peţitorii... aşa că cine o vrea, să se grăbească. Căci va fi furată cât ai clipi, ca o bucată de baclava. O să avem cea mai frumoasă nuntă! Doamne, să nu se-ntâmple nimic rău!

• • •

Lumea începu să iasă, cu faţa către altar, făcându-şi în grabă semnul crucii. Preotul observă rumoarea, dar îşi continuă slujba în mod obişnuit. Îşi spuse în sinea lui că afară o fi vreo încăierare mică, însă când îi văzu pe oameni fugind spre ieşire, fără să le mai pese că erau cu spatele către altar, apoi auzi clopotele din sat bătând, se grăbi să termine slujba. Îi binecuvântă pe cei doi

miri şi ieşiră cu toţii din biserică. Afară, femeile se loveau cu pumnii în piept[38].

— Ce s-a întâmplat? Sfântă Fecioară, ce e asta?

Bărbaţii alergau prin piaţă ridicând armele şi agitându-le în aer. Apoi pe strada principală au apărut maşini şi vehicule de tot soiul care păreau nişte bondari întărâtaţi. Cuvintele zburau prin aer: „Douăzeci de morţi pe colină! Neamurile Zghrata şi El-Hadana...”. Doar atât le trebui femeilor că şi începură să ţipe şi să se lovească peste faţă: „Doamne, Dumnezeule!”. Şi-au aruncat pe jos broboadele de pe cap, smulgându-şi părul. Unele dintre ele îşi smulseră chiar şi hainele şi încălţările şi o luară la fugă prin piaţă desculţe şi pe jumătate despuiate, strigând din răsputeri: „Doamne, Dumnezeule!”

Un bărbat se opri în mijlocul drumului, împiedicând maşinile şi animalele de povară să înainteze. Strigă cu o voce puternică:

— Nimeni nu mişcă! Aşteptaţi! O să vină copiii noştri dinspre Baalbek şi mergem la luptă împreună cu ei. Le-am trimis veste, au bătut clopotele. Vor veni până la apusul soarelui. Ne întâlnim cu ei la Dahr el-Jard. De data asta, nu mai rămâne niciunul dintre ei! Niciun Zghrata! De data asta nu le ardem doar casele, ci îi zdrobim cu totul, îi ştergem de pe faţa pământului.

Când piaţa se umplu de oameni, nu se mai înţelegea nimic din pricina focurilor de armă trase în aer şi a femeilor care ţipau. Salma se uită de jur-împrejur încercând să-i găsească pe ai ei, dar nu văzu pe nimeni. Hortensia, mama lui Najib, o ţinea în braţe pe Nahiba, care era asurzită. Bătând-o uşor pe spate, îi spuse plângând:

— Haide, copila mea, să mergem acasă. Dumnezeu să-i apere şi să le hărăzească victoria! Oh, Sfântă Fecioară!

Apoi piaţa se goli brusc, şi nu mai rămaseră decât copiii şi femeile. Preotul repeta ca pentru sine: „Oh, fiii mei...!” Însă, cum nimeni nu părea să-l asculte, intră în biserică abătut.

Fetele au venit cu noi acasă, la fel şi Masihiye, nevasta unchiului Rizq, pe care o îndrăgeam foarte tare.

— Datoria noastră, a femeilor, zise Masihiye, este să ne rugăm. Să ne rugăm ca să se întoarcă învingători în faţa fiilor de curvă, a ucigaşilor, a laşilor, a păcătoşilor ălora. Duşmani ai creştinilor şi ai lui Dumnezeu! Să nu văd pe vreuna plângând, că

[38] Obicei specific culturii arabe, care anunţă o întâmplare nefastă, un eveniment tragic, fiind semnul unei stări profunde de întristare şi durere (N.t.).

o plesnesc! Nunta asta a ta, dragă Nabiha, o să intre în istorie ca una dintre zilele de glorie ale arabilor. Să nu plângă nimeni! Doar nu vreţi să le purtaţi ghinion bărbaţilor noştri? Dacă vă vine să plângeţi, rugaţi-vă sau cântaţi pentru eroii noştri, altfel vă plesnesc. Aţi văzut-o pe Khazun? Eram acolo, printre oameni, când au sosit cei din Baalbek. Am văzut-o pe Khazun îmbrăcată în haine bărbăteşti, cu rânduri de cartuşe încrucişate pe piept. Pe Fecioara din Bishwet, asta da femeie! Cu cizme lungi până la genunchi, două puşti, una pe spinarea calului, cealaltă pe umăr. Data trecută când se pregăteau bărbaţii să înfrunte duşmanul, am văzut-o coborând de pe cal şi începând să dea ordine, împărţindu-i în grupuri. Apoi s-a urcat în spatele unui camion şi le-a făcut semn să o urmeze. Dreaptă ca o lance, a strigat către ei: „La luptă, arabi! Pe ei!”. Bărbaţii i-au răspuns în cor: „Ura! Ura!”. A bătut cu pumnul în capota de deasupra şoferului, iar camionul a pornit. Dacă se dovedeşte că puştile francezilor au răpus astăzi douăzeci dintre ai noştri, douăzeci dintre capetele lor vor cădea astăzi doar de mâna lui Khazun. Şi nu prin trădare, cum obişnuiesc ei să facă, ci în luptă dreaptă! Nu pe pământ străin, la Tell sau Tripoli, unde se adună ca hienele în casele lor vecine cu cătunul neamului Zaghrata, unde ne încolţesc şi ne omoară fiii, ci pe pământul şi în locuinţele lor.

— Dar armata? întrebă Nabiha. Armata ce...?

— Ce armată, care armată? strigă Masihiye râzând... Ne luăm singuri ce este al nostru! Să îndrăznească armata să se apropie! Nu vor avea curaj. N-o să vezi niciun soldat până ce nu terminarăm noi ce avem de făcut. Vor veni pe urmă cu beii, ca să încerce un acord. Apoi, după ce vor spune câteva cuvinte despre sângele vărsat şi preţul acestuia, vor pleca. Religia noastră este sânge pentru sânge, iar ei ştiu asta foarte bine!

Pe seară, Hortensia îşi luă nora acasă. Salma rămase să se roage la icoana Fecioarei Maria, apoi adăugă ulei în candelă ca să rămână aprinsă. Privi descumpănită farfuriile de mâncare. Să le împartă vecinilor, în cătun? Nu i se părea potrivit în situaţia de faţă. „Cum să împarţi mâncare ca la nuntă sau la sărbătoare când muriseră oameni? Nu va trece mult până când trupurile celor morţi vor ajunge în sat... Oh, Doamne, douăzeci de morţi! Ca să nu mai vorbim şi de cei care vor pieri în lupta de-acum. Iisuse, Doamne, nu ne pune la încercare şi adu-ne înapoi bărbaţii sănătoşi! Măcar bărbaţii casei noastre!”

Salma regretă amarnic că-l lăsase pe Saba să plece cu ceilalţi bărbaţi. Ar fi putut să-l împiedice, dacă l-ar fi apucat cu putere în braţe şi nu i-ar fi dat drumul. Ar fi putut spune că sunt nebună, că m-am agăţat de el şi că nu l-am lăsat să plece! Însă în astfel de împrejurări, bărbaţilor le este foarte ruşine să fie împiedicaţi de femei să meargă la luptă! Nu te mânia pe mine, Doamne! Şi Tannus, oh, Doamne, adu-mi-l înapoi sănătos pe Tannus!

Deşi în realitate fuseseră patru morţi, nu douăzeci, atmosfera din sat era tot încordată, otrăvită parcă. Şi pentru că alţi doi morţi din lupta de-acum se adăugaseră la ceilalţi patru. În ciuda faptului că veneau veşti despre victoriile alor noştri, imaginea celor şase coşciuge aliniate în holul bisericii, care cereau răzbunare, plutea prin aer şi măcina uşor nervii oamenilor, ca un chibrit umed pe care vrei să îl aprinzi. Mamele celor morţi, cu capetele descoperite, plângeau peste coşciuge şi refuzau să-şi îngroape copiii până când nu mureau şi dintre ai lor cel puţin pe-atât, până când cămăşile îmbibate cu sângele ucigaşilor nu vor fi aşezate peste sicriele martirilor. Doar aşa ar fi răzbunaţi! Doar când mamele rămase făr' de copii vor auzi plânsetul celorlalte mame lovite de nenorocire.

Unchiul din partea mamei ne linişti cu privire le ai noştri. Ne spuse că lupta se terminase şi că victoriile noastre întreceau cu mult aşteptările. Ne mai spuse şi că bărbaţii satului nu se vor întoarce toţi deodată, pentru că formalităţile cereau ca unii dintre ei să petreacă ceva timp în arest, mai ales că eroii noştri omorâseră mulţi duşmani, printre care personalităţi şi conducători, la Zaghrata, la marginea Ehdenului şi pe câmpurile din apropiere. Unchiul adăugă că luptătorii îi ceruseră să se întoarcă în sat, el fiind singurul fiu al familiei şi îşi îndeplinise deja datoria faţă de Cel de Sus. Când văzu adunate în jurul lui fetele şi femeile din sat ascultându-l cu pasiune, unchiul începu să povestească, să gesticuleze, făcând pe cavalerul, de parcă ar fi fost singur în luptă. Dacă nu ar fi văzut toate astea, Salma ar fi crezut tot ce spunea.

„Aşa se întâmplă când cineva ne nedreptăţeşte! Ne avântăm asupra lui ca mânia lui Dumnezeu. Le-am spus de la moartea tânărului bei: «Nu propuneţi pe nimeni la alegeri, căci acest mandat de deputat este al nostru. Este dreptul nostru.». Nu au răspuns. Dar au propus doi conducători influenţi de-ai lor, iar

unul dintre ei a câştigat şi va sta în Parlament pe locul deputatului nostru. Este drept aşa sau este sfidare, provocare pe faţă? Cu toate astea, nu am zis nimic. Dar le-am trimis un mesaj: «Acum ştiţi ce vă aşteaptă! Ziua răzbunării este aproape, căci v-am avertizat!» zicea unchiul cu arătătorul ridicat. Când treceau prin piaţa din Tell făceau pe grozavii şi de câte ori vedeau pe unul dintre ai noştri se lăudau cu deputatul lor cel nou şi cu locul din Parlament, de parcă ar fi fost tronul Raiului. Ştiau bine că nu vom tăcea la infinit. Şi imediat ce unul de-ai noştri le răspundea, săreau pe el, se adunau grămadă, pregătindu-se de încăierare. Poţi să le spui ăstora creştini sau maroniţi? Toată viaţa noastră, toată istoria noastră împreună cu ei a fost aşa, din cele mai vechi timpuri. Fie că a fost vorba de alegerea unui episcop, a unui patriarh sau a unui deputat, au apărut probleme. Trebuie să vină Papa de la Roma, să ridice un zid între noi şi să-şi spună părerea".

— Am învins, Salma! Dă-ne nişte prăjituri de la nuntă, mie şi fetelor! Unde sunt prăjiturile?

— Când se întorc şi ceilalţi, unchiule! zise Salma fără nicio expresie pe chip.

„Cine a întemeiat satul acesta? îşi reluă unchiul discursul. Şi cine îl apără? Sfântul Simeon Stâlpnicul. L-au numit aşa pentru că trăia în vârful unui stâlp, spre mortificarea trupului. Pe vremuri, împărţeam cu ei apele de la fântâna Sfântului Sirkis, după ce secase izvorul nostru de sus, de la Dahr al-Qabid. Pe atunci nu se numea fântâna Sfântul Simeon. Într-o zi, izvorul nostru a secat de tot, iar culturile s-au uscat în întregime. Iar ei, în loc să ne dea mai multă apă, au tăiat-o cu totul. Lucrurile de felul acesta nu se uită! Atunci s-au strâns mai mulţi şi au încercat să ne ajute, iar soluţia a venit de la maroniţii veniţi din Siria. Ei ne-au sfătuit să mergem în pădurea de la Qursh, lângă Antiohia, unde se afla Sfântul Simeon. Odată ajunşi acolo, sfântul a ştiut care ne era păsul înainte să spunem ceva: «Va ajut cu o condiţie: să lăsaţi credinţa păgână, aceia dintre voi care o urmaţi încă şi să vă creştinaţi după învăţăturile Sfântului Maron. Apoi să ţineţi post opt zile şi să spuneţi peste tot prin oraş că postiţi, aşa cum au făcut neamurile din Ninive la îndemnul profetului lor Iona. Adunaţi mai apoi şapte pietre, câte taine are Biserica şi le aruncaţi în fântână în ziua a opta. Apa o

să ţâşnească! Ridicaţi şapte cruci pe cele şapte culmi ale satului, dacă vreţi ca fântâna să nu vă sece vreodată!».

— Culmi? întrebară fetele.

— Culmi, adică vârfuri. Pe fiecare culme care dă spre vale. Înţelesul poveştii este că Sfântul Simeon ne-a salvat de răutatea lor şi că, atâta vreme cât crucile vor rămâne înălţate pe culmi, nicio forţă a răului nu ne va putea învinge, căci ne aflăm sub protecţia măreţului sfânt. Aceasta este povestea.

Unchiul şi-a dat seama că fetele se cam plictiseau şi că povestea era pe sfârşite. M-am ridicat şi am spus:

— Buuun, eu am ceva treabă în bucătărie.

S-a ridicat brusc, cu mâna în aer, aproape ţipând la cei prezenţi:

— Nu, Salma! Ce să faci la bucătărie? Stai jos şi ia aminte la istoria locului ăstuia şi profită că am o zi liberă. Mai sunt de povestit şi războaiele noastre cu ei… nu se spune despre noi că suntem „bastarzii otomanilor”, căci conducătorii noştri s-au aliat cu beiul turc împotriva căpeteniei lor, Yusef bek Karam? Dar beiul turc nu era musulman, era creştin şi se numea Daud. Ne-au trimis un creştin după ce în urmă cu aproape o sută de ani îi masacraserăm pe musulmani. Cum să fim atunci „bastarzii otomanilor”, cum? Când noi spunem despre ei că sunt „bastarzii francezilor”, avem dreptate. Pentru că francezii fac ce doresc cu ei. Noi, chiar dacă îi mai îngăduim pe francezi, o facem doar din interes, dar nu-i lăsăm să ne conducă. Doar Dumnezeu este stăpânul nostru şi nu ne temem decât de El şi de Fecioară, se-nţelege. De ce Fecioara nu este de partea lor? Că doar sunt creştini cum suntem şi noi. Întrebare importantă! Am să vă povestesc o singură istorioară, cunoscută de altfel, se numeşte *Ayn al-ghazal.*

— Unchiule, ştim povestea! mai e şi foarte lungă, iar eu chiar am treabă. Mă jur pe Fecioară! Nu mint.

— Taci din gură, Salma! Ascultă povestea! Toţi trebuie să ştim istoria acestui loc şi să o ţinem minte până la sfârşitul lumilor.

— Da, da, unchiule! ziseră celelalte fete. Spune-ne povestea!

— Acum vreo cincizeci de ani, s-a întâmplat un incident la un izvor, Ayn al-ghazal. Unul obişnuit, din cele care se întâmplă mai mereu. Doar că unul de-ai lor a scos pistolul şi i-a omorât pe doi de-ai noştri, din neamul Geagia. Când au auzit vestea, bărbaţii

din neamul Geagia s-au repezit la fântână şi au căzut în capcană... toţi au fost omorâţi.

— Vai, vai, blestemat să le fie crezul! îmi fierbe sângele în vine! zise una dintre fete, iar unchiul îşi continuă povestea mulţumit şi cu ochii în lacrimi de emoţie.

— ... şi au continuat să ne atace. Au intrat în casele din apropiere şi au omorât pruncii în braţele mamelor. În fine... şi noi ce am făcut? Am pornit-o cu mic, cu mare către ei şi i-am înfruntat la hotar, la Bqufa, faţă în faţă, fără ascunzişuri şi trădare. Ne-am luptat până când i-am obligat să-şi abandoneze fortificaţiile, apoi i-am urmărit până la Ehden, pe care l-am ars din temelii. Acum ei zic că am ars un oraş gol, căci ei se aflau în Zaghrata, unde stau de obicei iarna. Fie! Dar atunci cum se explică morţii? De unde au apărut? Toţi acei morţi pe care i-am pregătit cum se cuvine, i-am spălat şi i-am îmbrăcat, ne-am rugat pentru sufletele lor, înainte de a li-i preda? În vreme ce ei şi-au bătut joc de corpurile neînsufleţite ale alor noştri şi ni i-au predat, le rog pe fete să mă scuze, cu limbile tăiate şi înfipte în anus! Apoi, dacă Ehden ar fi fost nelocuit, aşa cum pretind, cine vorbea cu noi din spatele zidurilor, zicând: „Doamna noastră se va mărita cu Sfântul Saba”, adică ne ameninţau că vor dărâma muntele, aşa încât biserica Notre Dame să fie la aceeaşi înălţime cu biserica Sfântului Saba. Şi au primit răspunsul Fecioarei. În mantia ei albastră ne-a ferit de toate gloanţele care porneau către noi. Aşa s-au mirat de tare că ne-au întrebat mai târziu: „Cine era bravul cavaler călare din faţa fortificaţiilor voastre care, cu mantia lui albastră, ţinea piept gloanţelor noastre?” „Mergeţi şi curăţaţi funinginea din pragul caselor voastre arse şi apoi o să vă spunem!”. Aşa le-am răspuns!

Dintr-odată, apăru la uşă preotul.

— Pacea să fie cu voi, fraţilor!

Surprins, unchiul tresări înainte să răspundă:

— Pofteşte, părinte!

— Am pornit prin sat ca să stropesc pragurile caselor cu apă sfinţită, ca să avem pace şi linişte, spuse preotul.

Apoi, preotul intră rugându-se şi stropind cu apă sfinţită.

— Pofteşte, părinte! îl invită din nou unchiul, deşi cu inima strânsă, căci simpla lui prezenţă scăzuse entuziasmul publicului.

— Nu, fiule, n-am să stau, căci trebuie să ajung în toate casele până se lasă seara. Şi vreau să le spun tuturor că

înmormântarea va avea loc mâine, iar slujba va fi în biserică pentru toţi cei plecaţi dintre noi. Porţile cerului sunt deschise în noaptea aceasta, să ne rugăm aşadar ca iubirea lui Iisus să ne întărească, să ne rugăm pentru liniştea sufletelor. Ce-a fost a fost, să dăm pagina şi să uităm, fraţilor...

— Cu tot respectul, părinte, cum să uităm? i-a răspuns unchiul. Am să-ţi pun o singură întrebare, dacă îmi este permis. În faţa tuturor duşmanilor care ne înconjoară, şiiţii din Baalbek apăraţi de persani, sunniţii din Deniya şi Tripoli protejaţi de coreligionarii lor turci şi arabi, ortodocşii din Kura aflaţi sub protecţia navelor ruseşti[39], ce ne rămâne de făcut? Până şi cei din Zaghrata, maroniţi ca noi, sunt gata să facă pact şi cu diavolul, doar ca să ne şteargă de pe faţa pământului. Suntem înconjuraţi de un cerc de foc. Ce e de făcut? Ce ne mai rămâne în afara cerului? Să urcăm sus, tot mai sus, până la Dumnezeu. Doar Dumnezeu ne-a mai rămas. Doar dacă nu ai un alt sfat să ne dai, părinte... că doar eşti omul Bisericii noastre, omul lui Dumnezeu!

Când înţelese că insistenţa lui nu dădea niciun rezultat, iar preotul n-avea de gând să-i răspundă, făcând semnul crucii deasupra capetelor noastre şi anunţându-şi astfel plecarea, unchiul le făcu cu ochiul fetelor din cameră zâmbind ironic la adresa prelatului, a laşităţii acestuia şi, până la urmă, la lipsa lui bărbăţie. Apoi se ridicară toţi şi plecară, iar Salma începu să se gândească la slujba de a doua zi.

„Aş vrea foarte tare să văd ce se întâmplă mâine, la slujba de înmormântare. O să vină oameni de peste tot, conducătorii vor rosti discursuri înflăcărate, vor fi recitate versuri şi vor răsuna în aer gloanţe... apoi, vor aduce animalele sacrificate pentru a-i hrăni pe trecători şi pe străini.

Dar n-am să merg. Mai bine rămân acasă, pentru liniştea mea. Apoi nici nu aş şti unde să mă aşez, printre fetele şi doamnele din grupul învăţătoarei Najiba, care e pe faţă de partea francezilor, sau printre fetele care se adună în jurul

[39] Textul face referire la situaţia comunităţilor creştine din Levant care, începând din secolul al XVIII-lea, au stabilit contacte cu statele creştine europene, în funcţie de orientarea lor confesională. Comunităţile creştine de rit ortodox din Levant au avut legături importante cu Rusia, ca reprezentant al creştinismului ortodox, dar şi cu alte ţări creştine ortodoxe, cum ar fi Principatele Române şi Grecia. Comunităţile creştine de rit maronit au avut relaţii strânse cu Vaticanul şi, în general, cu ţările catolice din Europa occidentală (N.t.).

călugăriţelor italiene? Najiba nu mă va ierta dacă mă voi întoarce la ea acum, după ce pe măicuţe le-a părăsit norocul, căci ţara lor a pierdut războiul cu Franţa, după câte se pare. Nu, n-are niciun rost. Nu mă va ierta, mai mult, mă va certa în faţa tuturor, aşa cum îl atenţionase pe Saba. «Ai văzut ce face sora ta? Draga noastră Salma?» Nu, nu am să merg mâine”.

Ieşi apoi în grădină ca să strângă rufele de pe sârmă, uitate acolo de câteva zile, când se auzi strigată de Umm Najib.

— Salma, ai auzit? Nu ţi-a spus unchiul tău ce i s-a întâmplat sărmanei Atarid? Au omorât-o pe Atarid! Au spânzurat-o azi-noapte, apoi i-au furat tot din casă. Sărmana! Nu a auzit-o nimeni. Bărbaţii erau toţi plecaţi la luptă. Nici măcar nu va avea o înmormântare cum se cuvine, ea, care a adus pe lume toţi copiii acestui sat... o să fie îngropată fără mare zarvă, căci nu are nimeni timp de ea acum. Dumnezeu să ne păzească, Salma! Au găsit-o cu ochii ieşiţi din orbite şi limba atârnându-i din gură. Casa-i era răsturnată cu susul în jos... Aşa povesteşte lumea... că au găsit-o spânzurată, cu casa răscolită...

• • •

Mi-a sărit inima, când l-am văzut pe unchiul Yusef intrând la noi în casă, însoţit de Saba cu aerul lui posomorât. M-am grăbit să-i urez bun venit şi să netezesc învelitoarea canapelei unde avea să se aşeze.

— Bine ai venit, unchiule!

Am încercat să-i sărut mâna, dar şi-a tras-o, fără să-mi dea binecuvântarea.

— Salma, o fiică îşi ascultă tatăl, nu-i iese din cuvânt şi nu se îndepărtează de verişoarele ei ca să facă totul cum o taie capul.

Am înţeles atunci de ce venise şi am răsuflat uşurată. Unchiul a continuat:

— Tu eşti cea mai mare şi ar trebui să fii un exemplu pentru surorile tale. De ceva vreme nu aud despre tine decât lucruri care mă nemulţumesc, pe mine şi pe fratele tău Saba. Nu ţi-am zis nimic, te-am lăsat în voia ta, sperând că are să-ţi vină mintea la cap până la urmă. L-ai refuzat pe mirele pe care ţi l-am adus, trecând peste cuvântul meu. Mi-ai spus atunci că ştii ce faci, ca şi cum eu nu aş exista şi nu i-aş ajuta pe copiii orfani ai fratelui meu. Eu, care îi ajut până şi pe străini, trecători şi vagabonzi...

Saba clătina din cap în semn de aprobare şi de părere de rău. Mi-am spus în sinea mea: „Îţi vine şi ţie rândul, Saba, după aceea...”

— Am avut răbdare şi ţi-am lăsat timp să-ţi faci socotelile, dar în loc de asta, te-ai făcut şi mai încăpăţânată. Crezi că semeni cu taică-tu, nu-ţi plac şefii, nu-ţi place să le pupi mâinile, dar îţi spun: dacă taică-tu, Dumnezeu să-l aibă în pază, ar mai fi trăit, te-ar fi luat de păr şi te-ar fi învăţat cum să te porţi! Adică, mătuşile şi verişoarele tale fac într-un fel şi tu într-altul! N-ai fost deloc până acum să o vizitezi pe învăţătoarea Najiba. Au tot fost ocazii, dar tu nu te-ai dus, parcă ai fi un ţap. Din respect pentru mine, Najiba m-a întrebat: „Unde este Salma? Mi-e dor de fata asta zăpăcită”. Ce puteam să răspund? Că nu am nicio putere asupra ta? Dacă l-ar fi întrebat pe taică-tu aşa ceva, oare ce-ar fi răspuns?

— Mi-e ruşine de ea, unchiule, căci m-a văzut mergând la măicuţele italiene. Jur pe Dumnezeu că o iubesc şi o preţuiesc foarte mult!

— Asta ne-ar mai lipsi! Să nu o preţuiască *domnia ta* pe învăţătoarea Najiba... cred că n-ar mai putea dormi noaptea. Habar nu ai cine este învăţătoarea Najiba! Crezi cu mintea ta puţină că, dacă e sora beiului, trebuie să fie o femeie severă. Greşeşti pentru că eşti proastă. Ştiai că de Gaulle nu l-a primit nici măcar pe bei? I-a permis doar să-l însoţească până la Diman, la patriarh, însă a refuzat apoi să-l mai primească la Beirut. Dar când a sosit Najiba la palatul său din Beirut, de Gaulle a primit-o pe loc, deşi era extrem de abătut, se scuza şi nu primea pe nimeni. Înţelegi ce-ţi spun? De Gaulle era supărat, nu bea şi nu mânca, din cauza nemţilor şi a prietenilor tăi italieni care îi otrăviseră zilele, iar grijile îi străpungeau inima şi îl copleşeau... Nemţii, italienii şi alte naţii care se uniseră împotriva lui... dar el avea răbdare, se ruga şi o venera pe Fecioară... până când Maica Domnului l-a ajutat, situaţia s-a schimbat şi a devenit învingător. Dacă ieşeau victorioşi italienii, ar fi trebuit să le jurăm supunere. Dar cel mai important lucru este că, pe când stătea de Gaulle în camera lui abătut şi îngrijorat refuzând să primească pe cineva, a sunat portarul. „Ce este?”, a întrebat de Gaulle. „Nu vă supăraţi pe mine, dar a venit învăţătoarea Najiba”... De Gaulle, care auzise de renumele Najibei şi de faptele ei bune, a întrebat: „Chiar ea, învăţătoarea

Najiba? Pofteşte-o imediat, nu o lăsa să aştepte!”. Şi ar mai fi trebuit să fii de faţă la Patriarhie, la Diman, *sitt*[40] Salma, şi să-l vezi pe de Gaulle, înconjurat de generalii lui, cum vorbea în franceză cu Najiba şi cum ea îi răspundea pe măsură. Vorbea aşa de bine, că până şi patriarhul tăcea şi clătina din cap cu admiraţie, de câte ori spunea ea ceva...

Ce părere ai, *sitt* Salma, învăţătoare Salma, generale Salma? Eu mă lupt din răsputeri să ridic numele acestei familii, iar fata fratelui meu – da, a fratelui meu – nu dă doi bani pe vorbele mele. Pentru cine crezi că mă sacrific eu? Pentru cine cheltuiesc, organizez mese şi invit oameni importanţi? Pentru mine? Eu am să mor ca mâine, Salma, ce-o să se aleagă atunci de voi? Sunt un păcătos şi am păcate multe... dar uită-te la măgarul ăla de unchi al tău, Farid, sau la măgarul celălalt, unchiul Rizq... pe cel din urmă nu-l blamez atât de tare, căci i-a dat Domnul numai fete. Dar şi ginerii pot să fie mândria unei familii, îi tot spun, însă nu mă ascultă. Lui Farid i-a dat Domnul trei băieţi, dar sunt mai răi ca fetele. Nu sunt buni de nimic. Cu ce te-am supărat, Doamne? Khalil, fiul cel mare al lui Farid, nu are chef de nimic şi nici minţile întregi. De câte ori l-am luat cu mine, m-a făcut de râs. Cu ce ţi-am greşit, Fecioară? Ce păcat am făcut, de mă încearcă Domnul cu voi?

Unchiul îşi încheie dojana, lovindu-se cu palmele peste cap, apoi a ieşit urmat îndeaproape de Saba, *câinele* lui credincios. Saba spuse:

— Hanna, vărul meu Hanna o să ne facă mândri, el este mândria noastră. Mâine Salma se va duce la învăţătoarea Najiba.

Saba vorbea fără să se uite spre mine, căci m-ar fi văzut în clipa aceea cum îmi muşcam mâinile de furia care se va dezlănţui asupra lui mai târziu.

Am închis apoi uşa şi ferestrele ca să nu mă audă nimeni şi am început să plâng în hohote, implorându-l pe Dumnezeu să-l lovească cu un fulger pe unchiul Yusef. Hoţul şi nemernicul! Domnul să te judece! Să-ţi ia viaţa cum ne-ai luat tu pământul! Laşule! Dacă ar fi trăit tata, nu mai aveai tu curajul acesta! Dumnezeu să te bată, să-l lovească pe Hanna, pe care îl înveţi cum să ajungă şef! Poate chiar o să candideze într-o zi... Bate-l,

---

[40] *Sitt,* variantă dialectală a formei *sayyida* (doamnă) din araba literară, folosită în context cu sens ironic (N.t.).

Doamne, prin singurul lui fiu, Hanna, un hoţ intrigant, aşa ca el, căruia, pe deasupra, îi mai plac şi băieţii. L-a văzut lumea în cătunul de sus cum îşi scotea membrul şi li-l arăta băieţilor pe stradă şi l-au bătut oamenii. Doamne, poate i-l taie cineva ca să plângă unchiul Yusef cu lacrimi amare. Cât despre tine, Saba, fratele meu drag... o să am eu ac de cojocul tău! Important este să nu afle Tannus nimic din toate astea.

Apoi mi-am amintit că unchiul Yusef nu avusese nimic de spus despre Tannus, nici nu-i pomenise numele. Asta m-a mai liniştit. M-am întrebat care o fi fost cauza. De ce se legase de toţi băieţii unchilor mei şi nu spusese nimic de Tannus? Poate pentru că ştia cât de tare îl iubesc şi nu a dorit să mă înfurie, căci risca să-i spun cuvinte urâte şi să-i ies din nou din vorbă. Sau poate credea că Tannus este de partea lui, fiind convins că-i dă ascultare lui Saba. Nu, nu se poate. Unchiul ştia cu siguranţă că Tannus nu este Saba... Tannus nu se ţinea nici după el, nici după Hanna. Rareori se ducea la ei în vizită. Ciudat...

Am continuat să plâng, dar acum plângeam de tristeţe. Unchiul Yusef nu fusese mereu aşa... fusese blând ca tata, şi ţinea mult la el. Nu auzeai din gura lui decât vorbe frumoase. Îl înveselea mereu pe tata când era supărat. Îşi punea mâna pe umărului lui şi începea să-i vorbească încet la ureche, până când tata zâmbea. Îi aducea mamei pungi cu carne şi-i spunea cu blândeţe: „Umm Saba, *kebbele* care ies din mâinile tale sunt cele mai bune din cătun!”. Mama, la rândul ei, îl îndrăgea mult. La masă, îi împingea farfuria mai aproape când se lăsa furat de cântecele triste ale soţului ei şi plângea uşor. Îi turna apoi încă un pahar şi-i spunea: „În sănătatea ta, cumnate, blestemate fie lacrimile! Suntem fericiţi, atâta vreme cât suntem împreună”. Mama ridica paharul şi le spunea: „În sănătatea noastră, a tuturor!”. Se apropia apoi de soţul ei şi-i spunea: „În sănătatea ta, Abu Saba! În sănătatea bărbaţilor noştri!” Ca să schimbe registrul, începea să cânte: „De-ar fi să iubeşti pe altul, măcar să-mi semene...”, îndemnându-l astfel pe tata să treacă la cântece de dragoste. Căci cântecele de dragoste bucură inimile tuturor şi îi înveselesc pe bărbaţi.

Aşa era unchiul Yusef. Poate, dacă nu ar fi murit tata, dacă familia noastră...

•••

Am dat uitării războiul. Bărbaţii au ieşit din închisoare, s-au întors la casele lor, unde li s-au întins mese bogate, poeţii au recitat versuri, muzicanţii au cântat, iar oratorii au ţinut discursuri. Au trecut câteva luni până să apară şi soldaţii, rătăcind pe drumuri şi intrând prin case unde erau serviţi cu cafea şi vin. Întrebau de unii şi de alţii, dar cu blândeţe şi tact şi zâmbeau când răspundeam întrebărilor lor cu alte întrebări. De pildă, întrebau: „Ştii cine l-a omorât pe cutare?”, iar noi răspundeam: „De ce să-l fi omorât? Dumnezeu să-ţi dea doar veşti bune!”. Se întâmpla exact ca la tribunal, când judecătorul a leşinat de râs, auzindu-i pe-ai noştri vorbind. „Nu mai pot! Nu mai pot. Luaţi-i pe ăştia de aici şi aruncaţi-i în închisoare!”. Sunt sigură că soldaţii care merg din casă în casă şi pun întrebări oamenilor ştiu poveştile astea, iar dacă le-au uitat cumva, avem grijă să li le reamintim într-o formă sau alta, ca să râdă şi ei puţin. Doar ce vină au? Sunt simpli soldaţi, la ordinele cuiva, poate străini... Am râs şi mai tare când s-au întors cu procesele-verbale albe, dimpreună cu ofiţerul francez care-i însoţea şi care nu înţelegea nimic din ce spuneam şi, mai ales, nu pricepea cum de oamenii puteau să râdă când era anchetat un război cu aşa de mulţi morţi.

Marta mi-a spus:

— Vai de francezii ăştia, nu pricep nimic. Când eram la doamna Najiba, l-am auzit pe unul dintre generalii lor care se afla în vizită la ea – adică mi s-a povestit că ar fi zis că e total confuz şi că, după părerea lui, nici independenţa nu ne va folosi la nimic. Nouă şi celor din Zghrata, căci după ce ne-au împăcat, vreau să spun după ce s-au împăcat conducătorii noştri, s-au răzgândit şi au făcut două partide, unul al nostru şi unul al lor, care nu sunt de acord pe nicio problemă. Nu, nu era general, era consilier, consilierul Le Bourgeois. Dacă tu nu ieşi din casă... Eu merg mereu la Cedri cu Hanna, fratele meu. Am fost şi la slujba pentru sufletele marinarilor din Toulon care s-au înecat în mare. Ne-am îmbrăcat în alb, am purtat crini albi şi steagul Franţei şi am ascultat discursuri despre eroismul şi curajul marinarilor din Toulon. Erau şi nişte ofiţeri englezi cărora nu prea le-a plăcut discursul monseniorului, dar nu au deschis gura. Acest consilier Le Bourgeois a cerut să i se acorde titlul de cetăţean de onoare al oraşului Qadisha, atât de mult ne apreciază. Îţi jur pe Fecioară, Doamna luminii!

— Aţi fost cu doamna învăţătoare Najiba?

— Cu doamna învăţătoare şi toţi conducătorii de pe la noi. Au mai fost şi nişte străini care nu ştiu de unde au apărut, în fiecare zi se întâmplă ceva la Cedri, fie o slujbă oficială, fie o petrecere. Oamenii rămân apoi şi înnoptează la hotelul *Mon Repos.* Acum câteva zile l-am văzut pe generalul Catroux, căruia i-au oferit o poezie încrustată pe lemn de cedru. Oricine vine în Orient îşi doreşte să ajungă la noi şi să se bucure de ospitalitatea noastră. Oameni fel de fel, Salma, ce să-ţi mai povestesc? Dorinţa mea cea mai mare este să mă mărit cu un ofiţer francez. Să mă vadă, să se îndrăgostească de mine şi apoi să mă ceară. O să am o nuntă franţuzească, nu în sat, ci la Cedri, şi o să-mi petrec noaptea nunţii la hotelul *Mon Repos.* Salma, dragă, de ce nu vii şi tu cu noi? Dacă ai vedea cât sunt de frumoşi... ochi albaştri, chipiu pe cap, mănuşi albe în mâini. Ah, Sfântă Fecioară! Salma, de ce nu vrei să vii cu noi la Cedri?

— Am să vin, am să vin, i-am răspuns Martei cea gurалivă.

Se făcuse o fată tare frumoasă, ca luna de frumoasă şi nu-mi explicam de ce nu se măritase încă... numai să nu fi fost aşteptările unchiului meu prea mari.

Acum, că Nabiha născuse primul ei băiat, am început să mă gândesc mai mult la mine. Nu numai că nu sunt frumoasă, mi-am spus, dar sunt chiar boccie. Nu semăn nici cu mama, nici cu tata. Sigur nu le semăn nici lui Tannus sau lui Nabiha. Poate cu Saba să semăn puţin, dar şi el e mai frumos ca mine. Umblă cu fetele şi le face cu ochiul. În vreme ce de mine, chiar ocupată fiind şi cu gândurile departe de bărbaţi, nimeni nu se apropie. Poate de aceea tot insistă Najib să merg la ei în serile în care au oaspeţi bărbaţi tineri, poate că unul dintre ei o să mă placă.

— Ia-le pe surorile mele, eu n-am chef de petrecere.

— Salma, eu pe tine te invit, lasă-le pe fete... hai, ridică-te şi vino să-ţi petreci seara cu noi, îmi răspunde el de fiecare dată.

De cele mai multe ori rămân singură acasă. Trebuie că sunt foarte boccie, dacă până acum nu am atras atenţia nimănui. Nimeni nu a venit să le vorbească fraţilor mei... poate că nu mă voi mărita niciodată. O să ajung fată bătrână din pricina urâţeniei mele şi voi rămâne singură în casă după ce se vor căsători toţi. Iar atunci unchiul mă va tiraniza şi mai mult, vai de viaţa mea! Pe lângă că sunt boccie, de multe ori uit să-mi pieptăn părul. Nu am nici ruj, nici pudră. Fir-ar! Dacă Sabat şi

Emiline ar fi deja măritate, m-aş duce la mănăstire să mă călugăresc.

•••

„Nu mai merge aşa, iar de la fratele meu Saba nu trag vreo nădejde”. Tannus începu să se gândească la o cale de a ieşi din încurcătură, dacă nu putea să facă cum dorea el.

„Salma a acceptat şi s-a bucurat că Nabiha s-a măritat înaintea ei, însă situaţia devine tot mai delicată. Nimeni nu vine să o ceară, nimeni nu-mi vorbeşte despre ea. Celelalte două surori mai mici au devenit domnişoare în toată regula, iar când trec prin piaţă, priviri lacome le urmăresc de la distanţă. Mă uit ca nu care cumva să le urmărească cineva. Apoi, dacă apare vreun tânăr sau vreun peţitor şi îi dă târcoale uneia dintre ele, ce va fi în sufletul Salmei atunci? Sabat e tare frumoasă, seamănă tot mai mult cu mama – Dumnezeu s-o ierte – mai ales la talie şi picioare, în vreme ce Salma e slabă, fără forme, iar asta nu le place deloc bărbaţilor. Rujul pe care l-am luat pentru ea şi am rugat-o pe Nabiha să i-l dea nu l-a folosit niciodată, nici măcar duminica. Nu îndrăznesc să-i spun cum să se gătească, s-ar supăra. Când îi cânt despre iubire şi pasiune, începe să-mi povestească despre Hala, verişoara noastră, pe care o tot invită pe la noi. De câte ori mă întorc acasă şi o găsesc la noi, îmi creşte inima de fericire şi nu mai ştiu ce aveam de făcut. Ies pe terasă, iar când ajung acolo, uit la ce m-am dus, apoi intru din nou în casă, aşa păţesc când o văd pe Hala! Mi se goleşte mintea, ca şi cum aş fi făcut din aer. Nu-mi rămâne decât să ies. N-aş vrea sub nicio formă ca Salma să-şi dea seama de ceva, căci e foarte deşteaptă. Nu vreau să mă însor acum, nu înaintea ei... Dar Salma a priceput şi îmi tot zice că avem o casă mare şi cele două surori mai mici nu vor mai rămâne mult cu noi, că o îndrăgeşte nespus pe Hala şi se simte bine în compania ei. Când îi răspund cu un oftat, neştiind ce altceva să-i spun, Salma mă ameninţă că răbdarea are şi ea un capăt, că Hala este foarte frumoasă şi, cu siguranţă, unul mai frumos şi mai bogat ca mine are s-o răpească, dacă nu mă grăbesc.

Şi asta e altă problemă... Hala cea blândă şi dulce, cum o alintă soră-mea, poate nu va mai fi la fel de dulce şi bine-crescută când va trăi sub acelaşi acoperiş cu fratele şi surorile mele. Poate îi va trece prin cap, după ce se va mărita cu mine, că este stăpâna casei şi-i va face zile negre Salmei. Apoi, cele

două surori mai mici au ajuns deja la vârsta măritişului, însă nimeni nu a venit să le ceară de neveste. Nu este normal! Cred că fratele meu Saba îmi ascunde lucruri. Probabil că sunt pretendenţi, poate chiar din cătun, care l-or fi abordat pe el, iar Saba i-o fi respins violent, căci nu sunt de rangul lui... Cum era gata să se întâmple şi cu Najib al-Hawi. Probabil că sunt tineri care se gândesc la vreuna dintre fete, dar le este teamă să nu fie umiliţi; nu vor veni, cum a făcut Najib, plin de curaj şi ştiind că Nabiha îl iubeşte. Mai ales că Saba a devenit între timp şi mai înfumurat. Nu mai zic că nu face nimic, nici la câmp nu merge, nici în altă parte. Nu aduce niciun ban în casă. Şi cu toate astea...”

•••

Tannus se plimba încolo şi-ncoace, spunându-şi: „Nu mă voi însura cu Hala! M-aş fi însurat cu ea, dacă aş fi terminat parterul şi aş fi reuşit să demolez zidul care-l separă de grajdul care a rămas acum gol. Ar fi ieşit o casă adevărată, spaţioasă, dreptunghiulară, cu o bucătărie mare şi o baie, ca în casele moderne. Dar nu am cu ce s-o termin...

Trăiam îndestulaţi din ce ne oferea pământul. N-am fost deloc mulţumit de ce făcuse Salma în lipsa mea, dar n-am spus nimic. Nu eram în stare să mă duc de unul singur la unchiul Yusef şi să-i cer socoteală. I-am întrebat pe verii mei Khalil, Finianos şi Nadim ce părere au şi i-am rugat să meargă cu mine. «Mai bine las-o baltă!», mi-au zis ei. M-am gândit apoi să mă adresez tânărului şi priceputului avocat, dar am râs în sinea mea, căci doar el era cel care îi aranja afacerile unchiului meu. M-am gândit chiar să iau înapoi terenul din Aynata, însă singur, fără o familie care să mă susţină, mă vor goni de-acolo, ar pune câinii pe mine. Am în minte o mulţime de griji, cărora nu le găsesc vreo rezolvare. Poate doar ce mi-a spus soldatul acela francez... nu ştiu ce să zic. Am să vorbesc cu Salma. Nu fac nimic fără ştirea ei.

Tannus coborî de la câmp şi se duse direct acasă. Salma era singură pe terasă, şi frământa aluatul la soare. Îşi duse mâna la ochi ca să se apere de soare. Tannus stătea nemişcat.

— Ce este, de ce te-ai întors aşa de devreme de la câmp?

Îşi curăţă aluatul uscat care-i rămăsese pe mâini, aşteptând ca el să vorbească.

— Ce s-a întâmplat, dragul meu?

— Unde sunt fetele? întrebă Tannus

— Vino, să intrăm. Fetele sunt la Nabiha. Ce s-a întâmplat, Tannus?

— Trebuie să le măritām.

— Le vom mărita, zise Salma, mergând în urma fratelui ei.

Când intrară în casă, Salma îşi dădu seama că treaba era serioasă şi că fratele ei era îngrijorat.

— Îţi pun să mănânci?

— Nu, nu mi-e foame. Ah, Salma, cât sunt de singur pe lumea asta! Nu te am decât pe tine.

— Doar n-o să plângi... ce-ai păţit?

Şi pentru că nu spunea nimic, Salma continuă:

— Ne merge bine tuturor, avem de toate, nu ne lipseşte nimic. Ce e cu tine?

— Am întâlnit un soldat francez pe drum, către câmp. Era cu doi soldaţi senegalezi, negri. Din motorul camionului lor ieşea un fum gros. Văzându-mă, mi s-a adresat: *„De l'eau*, *de l'eau*" şi-am înţeles că avea nevoie de apă, ca să răcească motorul. I-am adus apă într-o găleată dintr-o fântână din apropiere, dar pe care el nu o văzuse. S-a bucurat mult şi a început să-mi spună: „*Merci, merci*!". L-am invitat apoi la colibă, pe el şi pe cei doi camarazi, ca să mâncăm împreună. A fost bucuros când a văzut că înţelegeam franceză şi puteam să-i răspund, chiar dacă numai puţin. A cercetat căsuţa din toate unghiurile, apoi a dat mulţumit din cap. I-am spus că era doar o căsuţă pe care o foloseam când eram la câmp, căci casa noastră se află în sat... însă... în fine. Francezul ăsta mi-a zis că războiul s-a sfârşit şi că ei l-au câştigat. Mi-a mai spus că preţul cauciucului este foarte mare, pentru că s-a consumat mult în timpul războiului, iar acum toată lumea are nevoie. El răspunde de depozitul de cauciucuri al francezilor şi mai ştie pe cineva şi de la depozitul armatei engleze, are un prieten acolo. Aşa că vom putea obţine bani mulţi pe pneurile astea, m-a asigurat el. Nu vrea de la mine decât să le depozitez în colibă, căci este bine ascunsă pe câmp, şi să-l ajut pe cel care va veni să le încarce. Mai trebuie să am cu mine un tânăr puternic care să mă ajute, căci nu e treabă de un singur om.

— Dar ăsta e un hoţ care-şi fură propria-i armată, zise Salma.

— Toţi fură în vreme de război, Salma. Nici nu ştii cât... apoi, războiul s-a terminat, iar pneurile alea nu mai folosesc nimănui.

Doar n-o să stăm cu mâinile-n sân. Uită-te la unchiul Yusef. Toată ziua are francezi în casă şi adună bogăţii peste bogăţii cu îngăduinţa beiului, îi invită la prânz, apoi la cină, apoi merge cu ei la Cedri. De ce crezi că face dragul nostru unchi Yusef toate astea?

Când tăcu Tannus, răsuflând greu, Salma zise:

— Vreau să-l văd pe francezul ăsta, vreau să-l cunosc.

— Salma, ştii doar că nu fac nimic fără acordul tău. Îl vezi când pofteşti. Ştiu unde să-l găsesc. Doar că vrea să vină cu mine un băiat de ispravă, puternic, nu o femeie.

— Se-nţelege. Eu nu vreau decât să-l văd. Aşa! Dar unde găsim pe cineva care să meargă cu tine? Asta e o problemă... Saba ar da fuga, dacă ar auzi că e vorba de bani, dar nu e în stare să ridice nici o singură roată. Sunt mai puternică cu decât el. Apoi, nu e deloc de încredere. O să se dea mare, o să se umfle în pene şi-i va spune lui Hanna tot. De ce să nu vorbim cu fratele mamei?

— Unchiul e puternic, Salma, dar nu are nimic în cap. Zace în pat cu oasele rupte de ieri seară. A fost o petrecere la hotelul Isa, lumea s-a îmbătat... iar un inginer german care lucrează la mina de cărbuni din capul satului s-a ridicat şi a început să-i înjure pe francezi şi să le blesteme neamul. L-au răbdat cât l-au răbdat, mai ales că era singurul german de-acolo. Dar el nu s-a astâmpărat, ci a început să strige: *„Heil Hitler*!" Hitler o să le sfarme capetele francezilor, o să le calce cu bocancul şi alte sudălmi de felul acestora. Când s-au năpustit asupra lui, s-a găsit unchiul tău să-l apere şi să spună că nu se cade, că e străin şi singur. Aşa că i-au rupt şi lui oasele, iar acum zace în casă.

Salma râse:

— Să-l lăsăm, atunci. Uf, nu avem pe nimeni de încredere. Ce părere ai despre Khalil, băiatul unchiului Farid? Te îndrăgeşte tare şi nu te-ar trăda. Doar că e cam nebun... nu ştiu ce să zic. Tu ce părere ai?

— Nu, Khalil e complet nebun. Adică, vreau să spun că într-o zi se poartă normal, iar a doua zi nu mai ştii ce are în cap: se îmbată de la un pahar de *araq*, apoi îl apucă vorba şi povesteşte vrute şi nevrute, înjură de Fecioară... aşa din senin, fără vreun motiv anume.

— Eu ştiu la cine te gândeşti, Tannus, dar nu sunt de acord. Scoate-ţi-l din minte.

— Nu avem pe cine altcineva, Salma, crede-mă, m-am gândit foarte mult.

— Nu, nu şi iar nu!

Ieşi apoi pe terasă ca să termine de frământat aluatul cât încă mai era soare. Şi, pentru că Tannus rămăsese înăuntru, Salma se întoarse la el şi-i spuse:

— Cu o condiţie! întâi am să-l văd eu pe francez, apoi îi povestim lui Najib. O să-i spun chiar eu despre ce este vorba, dar numai după ce-l văd pe francez. Du-te şi spune-i că sora ta mai mare vrea să-l cunoască.

•••

În septembrie, nopţile sunt ceţoase. Chiar şi cu lună plină, nu reuşeşti să-ţi vezi nici degetele de la propria mână. Dacă aprinzi o lanternă, vei fi ca şi orb, căci lumina ei transformă tot ce o înconjoară într-un lichid des şi lăptos. În nopţile de septembrie, oamenii care trăiesc pe acest munte încep să se pregătească de iarnă. Astfel, după înălţarea Sfintei Cruci, fiecare zi care trece aduce cu sine semnele lunilor următoare, iar din a doua jumătate a lui septembrie vremea e mai aproape de iarnă decât de vară. Vara şi-a încredinţat toate roadele, iar pe câmp n-a mai rămas nimic, decât nişte resturi de roşii şi de fasole care cresc pe tulpinile moarte ale plantelor şi pe care noi le numim „rămăşiţe”.

Când ceaţa se face tot mai deasă în ultimele zile ale lui septembrie, iar din vale se aud urlete de hiene şi vulpi, oamenii se duc să vadă cum stau cu magaziile de lemne, căci acestea sunt semne că se apropie zăpada. Şi nu orice zăpadă, ci din aceea care stăruie luni de zile, se întăreşte ca stânca şi nu se topeşte. În astfel de nopţi, oamenii merg doar pe drumurile pe care le ştiu bine, îşi răresc vizitele la vecinii din cătun, nu numai din pricină că e greu să mergi, dar şi din cauza jafurilor şi furturilor care se înmulţesc. Să nu mai vorbim de frica pe care o bagă ceaţa asta chiar şi în sufletele celor care stau acasă, în siguranţă. Când cerul trimite peste pământ o ceaţă ca asta, trebuie că este tare nemulţumit... iar zgomote obişnuite ale căror surse sunt bine cunoscute trezesc acum spaime şi premoniţii. Oamenii sunt tulburaţi, se frământă şi-şi îndesesc rugăciunile către sfinţii patroni.

Numai Tannus găsea că ceaţa asta era o binecuvântare divină. Îi spuse Salmei în şoaptă:

— Ai văzut negura asta? E un semn al bunăvoinţei lui Iisus, de vreme ce ne-a trimis acest acoperământ. Adică, nu facem un lucru rău...

Salma se întoarse către el. Îşi acoperi gura cu mâna, în semn că trebuie să tacă. Tannus, Salma şi Najib nu aveau nevoie de lumină, căci ştiau să ajungă la cabana de pe câmp şi cu ochii închişi. Ştiau pe de rost drumul care cobora de la casa lor către terase şi văi, apoi urca spre drumul catârilor, fără să treacă prin curtea neîngrădită a cimitirului de lângă drumul principal.

Cei trei se aşezară în aşteptare în cabana mică. Nu se auzea niciun zgomot, nici de aproape, nici de pe câmp. Francezul întârzia destul de mult.

— Asta s-o fi rătăcit. Nu va găsi drumul către cabană, zise Salma.

Najib propuse să coboare spre fântână şi să-l aştepte acolo.

— Nu, zise Salma. O să se ducă Tannus.

După câteva minute, Tannus se întoarse însoţit de francez şi de amicul lui senegalez, amândoi în haine civile.

— El este tovarăşul meu. Faceţi cunoştinţă, ne va ajuta aici.

Aşteptară să se acomodeze cu întunericul înainte de a putea să-i identifice chipul negru ca smoala. Francezul strânse cu putere mâna lui Najib, care-i răspunse la fel. Militarul începu să râdă mulţumit când îşi dădu seama că Najib era mai puternic ca el. Tannus era gata să-i spună francezului numele lui Najib, când Salma interveni şi spuse: *ami... ami*[41]... „Este prietenul nostru”, zise ea, amintindu-i lui Tannus că francezul nu trebuia să le ştie numele.

Najib vorbea mai bine franceză decât Salma şi Tannus, iar asta îi plăcu francezului, care ceru să bea *araq*, îndemnându-i şi pe ceilalţi să sărbătorească prietenia lor şi tranzacţiile viitoare. După câteva pahare de *araq*, încordarea dispăru şi, odată cu ea, grijile Salmei, care umplu câteva farfurii din aluminiu cu brânză de capră şi castraveţi, parte din proviziile pe care le lăsa peste iarnă la cabană.

— *Ça va bien*? îl întrebă Najib pe francez.

— *Oui*! răspunse francezul. Ţara voastră este cel mai frumos loc pe care l-am văzut.

[41] Prieten (fr.).

— Aici a fost prima aşezare umană, apoi prima casă a maroniţilor, creştini ca voi.

— Mai uşor cu băutura, frate! zise Salma.

Dar francezul începu să-şi umple singur paharul în vreme ce, lângă el, senegalezul îi ţinea isonul. Francezul ridică paharul:

— *A toi*! În sănătatea noastră! O să facem bani mulţi! Doar că trebuie să ne grăbim, pentru că nu mai rămân mult timp la voi în ţară. Din păcate... Mă vor trimite într-o altă ţară cu adevărat franceză, Algeria. Ţara voastră nu este a Franţei şi în curând va trebui să plecăm de-aici. Eu aş vrea să rămân, dar ce pot face? În Algeria e cald şi mizerie şi musulmani care nu-i au la suflet pe creştini. Dar eu sunt soldat, când mă cheamă ţara, nu întârzii să răspund. Cât despre voi, se pare că s-au pus toţi de acord ca să deveniţi liberi. Independenţi.

— Noi suntem liberi dintotdeauna, fie că se pun unii sau alţii de acord. *Libres*... *nous*... de la Dumnezeu din Ceruri! Stat, independenţă... sunt lucruri care nu se privesc. Muntele nostru nu are legătură cu ce se întâmplă jos, la câmpie. Pe noi nu ne-a stăpânit nimeni ca să devenim acum independenţi. Aici, sus, ne apărăm singuri. Ei n-au nevoie de noi, şi noi n-avem nevoie de nimeni.

Francezul începu să râdă dispreţuitor la auzul vorbelor lui Najib.

— Să ne vedem de treburile noastre! interveni Tannus.

Salma ieşi, după ce-i făcu semn lui Najib să o urmeze.

— Hai să nu vorbim decât despre cauciucuri, bine? Am să iau sticla de *araq* şi am s-o ascund. Să nu te opui. Aţi băut destul. Aia doi sunt aproape beţi şi trebuie să se întoarcă pe jos. M-ai înţeles?

S-au întors împreună în cabană. Tannus încercă să reia discuţia, dar francezul i se adresă lui Najib:

— Oamenii trebuie să fie realişti... trebuie să avem încredere unii în alţii.

Tannus nu pricepea unde bătea francezul.

— Vrea să spună că nu are încredere în mine, zise Najib.

Apoi, îl întrebă pe francez:

— *Qu'est ce qu'il y a*? Care-i problema?

— Problema este că oamenii fabulează prea mult aici. Vă lăudaţi prea mult cu ce sunteţi în stare să faceţi, mult mai mult

decât faceţi. Asta nu-i bine deloc. Trăiţi într-un entuziasm neîntemeiat, care nu vă este deloc folositor.

— Să nu care cumva să-i răspundă vreunul, e beat şi vorbeşte gura fără el, spuse Salma.

Cei doi bărbaţi tăcură, însă senegalezul se puse pe un râs năprasnic. Najib îi făcu semn francezului să-l facă să tacă.

— *C'est fini*! zise Salma.

Apoi luă sticla cu *araq.* Francezul o apucă strâns de mână, implorând-o:

— *Non, non,* n-am terminat încă, nu suntem beţi. Lasă-ne *araqul***!**

Tannus se ridică în picioare şi-i porunci:

— Dă-i drumul la mână! Imediat! *Vite*!

Senegalezul se ridică în faţa lui Najib, dar acesta îl împinse cu putere şi i se adresă francezului:

— *Vite*!

Acesta încă ţinea strâns braţul Salmei.

— *Laisse-la! Je te casse la tête*![42]

Francezul îi dădu drumul Salmei şi îşi duse mâna la brâu.

— Are pistol! ţipă Salma.

Najib apucă sticla cu *araq* din mâinile Salmei şi îl lovi fulgerător în cap pe francez, care se clătină şi căzu la pământ. Îl priviră pe senegalez care, împietrit de uimire, stătea lipit de perete. Apoi îşi ridică braţul ca pentru a se apăra şi strigă: „*Non, non!*"...

— Ăsta e mort. Nu mai respiră. Are capul spart, îi iese creierul prin urechi... zise Tannus.

Senegalezul, care părea acum că înţelege perfect ce s-a întâmplat, îngenunche lângă francez, dându-şi cu pumnii în cap.

— Ce să facem cu el? A văzut tot şi ştie şi casa...

— Lăsaţi-l să plece! zise Salma. Nu ştie nimeni că au venit aici, iar el nu va avea curaj să vorbească despre ceva ce trebuia să fie secret.

Salma îi făcu semn spre uşă, iar senegalezul ieşi împleticindu-se şi dispăru în ceaţă. Ieşiră toţi trei afară şi se aşezară fără să scoată o vorbă, privind pâcla deasă a nopţii.

— Avea pistol... l-ar fi scos şi ne-ar fi omorât pe toţi, zise Najib.

— Da, avea pistol. La cingătoare. L-am văzut, adăugă Tannus.

---

[42] În original, în franceză: *Las-o! sau îţi sparg capul!*

Apoi tăcură din nou.

— Era beat şi ne-ar fi împuşcat, a fost un moment de rătăcire, zise Salma.

— Nu este păcatul nostru. N-am avut de ales: ori el, ori noi, spuse Tannus.

— Adică, ce să-l fi lăsat să facă? L-am văzut ducând mâna la brâu. Ai văzut pistolul, Tannus?

— Sigur. Intră şi ai să te convingi.

— Aşa a fost voia Domnului, adăugă Salma. Acum trebuie să-l îngropăm. Tannus, du-te şi ia cazmaua din spatele cabanei şi mergi la câmpul cu porumb. Eu şi Najib o să-l târâm până acolo. Ce-o fi, o fi, trebuie să ne grăbim.

— O să ne rugăm pentru el? întrebă Tannus.

— Sigur! Ne vom ruga pentru liniştea sufletului său.

În drumul spre casă, nimeni nu a spus nimic. Când au ajuns, Salma s-a dus la altarul Fecioarei şi a aprins candela. Şi-au făcut semnul crucii, cu capetele plecate.

— Viaţa lui s-a sfârşit. Dumnezeu i-a scris să moară aşa, departe de casă şi de familie. Dar s-a condamnat singur, Dumnezeu să-l ierte! spuse Salma.

— Era încă tânăr, zise Tannus.

— N-oi vrea acum să şi plângi după el, Tannus? Plângi! Mai bine decât să plâng eu după voi doi! A vrut să ne omoare.

Tannus tremura din toate încheieturile, aşa că Salma îşi puse şalul în jurul umerilor lui.

— Mie îmi stă gândul la senegalezul ăla, ar putea să-l bată şi să-l facă să vorbească?

— Ce-ai fi vrut, să-l fi omorât şi pe el? întrebă Salma.

— Şi acum ce facem? Poate vorbeşte şi-i conduce la noi.

— Nu ne ştie pe niciunul dintre noi. Nu ştie nici numele, nici unde locuim. Ştie însă cabana şi ne poate recunoaşte, dacă ne vede.

— N-o să ajungă nimeni la cabană, nu până la primăvară, zise Salma.

— Pe mine m-a văzut de două sau de trei ori. Am să plec din sat. Dacă vin cu el şi ne caută, o să mă recunoască. Trebuie să plec. Mă duc în munţi.

Apoi tăcură toţi trei, până când vorbi Salma.

— O să mori de frig în munţi: fie mergi la Aynata, unde are cine să te apere, fie mergem acum la unchiul Yusef, care te va trimite la cunoştinţele lui, la Hawran.

— La Aynata nu mai avem pe nimeni, zise Tannus gata să plângă.

PARTEA A DOUA

•••

O, înger al uitării, cea mai binecuvântată dintre făpturile celeste! O, înger îndurător, întinde-ţi aripile iertării şi ale milei asupra noastră, a păcătoşilor! O, înger milostiv, cel apropiat sufletelor noastre, intră în casele noastre şi nu ne da uitării! Coboară-te peste pleoapele noastre şi închide-le ca să păstrăm înapoia lor amintirile! Întoarce pagina amărăciunii, spală-ne gâtlejul de gustul ei şi vindecă locul unde au fost înfipţi spinii!

Multă apă a curs pe râu... au trecut anotimpuri unul după altul. Viaţa şi-a urmat cursul, multe lucruri s-au schimbat, în vreme ce altele au rămas la fel.

Dar... niciunul dintre ei nu a uitat moartea soldatului francez, nici nu a îndrăznit să vorbească despre ea. O singură întrebare nu le dădea pace, deşi nu au îndrăznit niciodată să o rostească: „Dar dacă nu a vrut să ne omoare, ci doar să ne sperie cu pistolul? Dacă a vrut doar să ni-l arate, ca să-i lăsăm sticla de *araq* pe masă?”. Nu va şti nimeni niciodată, căci pistolul închis în tocul de piele fusese îngropat odată cu el. Nu s-a mai dus nimeni la cabană, iar câmpul din jurul ei l-au lăsat pârloagă. Mulţi au venit să cumpere terenul, iar Saba era de acord.

— Nu mai vindem nimic până nu se întoarce Tannus din străinătate! a decis Salma. O să facem acolo o casă, căci terenul e drept şi e potrivit pentru aşa ceva.

Salma le dăduse de înţeles tuturor că „străinătate” însemna Australia. Tannus plecase în Australia, după ce îl căutaseră băieţii lui Dabbak, care aveau nevoie de el acolo. De urgenţă! Într-o noapte! Aşa le spunea celor care veneau şi îi reproşau că nu a spus, căci ar fi avut şi ei de trimis câte ceva acolo prin el. Nici noi nu am apucat să ne luăm „la revedere”, le spunea Salma oftând. Iar când o întrebau unde mai exact în Australia, ea răspundea: „La Melbourne, unde se duc de obicei ai noştri” sau „De unde să ştiu eu, acolo unde sunt şi băieţii lui Dabbak! Să-i dea Domnul viaţă uşoară şi să mi-l aducă sănătos acasă!”... *Amin*! răspundeau aceştia, apoi tăceau, căci nu aflaseră nimic care să le întărească bănuielile.

Salma nu spunea nimănui că Tannus era de fapt în Siria, pentru că atunci ar fi ştiut toţi că fugise de ceva, aşa cum făceau şi sirienii care fugeau la noi şi cărora li se zicea „zburători”... Unchiul Yusef o liniştise de mai multe ori, spunându-i că fratele ei era bine şi că devenise erou acolo, căci sirienii din Hawran care-l aveau sub protecţie ştiau că se ascundea de francezi.

Numai că trecuseră deja ani de când francezii plecaseră, iar Tannus tot nu se întorsese. Salma, simţindu-se datoare faţă de unchiul ei, nu-l mai sâcâia cu întrebări despre locul unde se afla fratele ei sau ce-l împiedica să se întoarcă... Ajunsese să creadă că nici unchiul Yusef nu ştia prea multe despre Tannus.

Dar viaţa, prin meandrele sale, îi distrage pe oameni şi-i ajută să îndure mai uşor oboseala şi chinul. Uneori îi face să-şi schimbe părerea şi ascunde întrebările care-i chinuie şi la care nu găsesc răspunsuri.

Am fost ceva vreme preocupaţi cu independenţa, care a adus în ţară oameni din toată lumea, mai ales la Cedri. S-au pornit afaceri, iar oamenii din regiune s-au apucat de meserii despre care n-au aveau habar înainte. Pe noi însă nu prea ne interesa independenţa, dacă cedrul nu ar fi fost pe steag, nici că l-ar fi pus careva dintre noi acolo. Independenţa nu le prea schimbase vieţile celor care rămăseseră în sat, mai ales celor care nu găsiseră nimic de muncă la Cedri. Aveam totuşi un motiv de mândrie: faptul că aveam un patriarh din părţile noastre întărise întrucâtva sentimentul nostru de măreţie! Începuserăm să ne numim comună de-acum, nu mai eram un simplu cătun. Unchiul spunea că suntem un ţinut, o naţiune, *o lege*!

După ce fusese angajat funcţionar la primărie cu ajutorul unui deputat din familie, fratele mamei încasa leafa şi se distra alergând după femei şi cheltuind totul la petreceri. Deşi pe jumătate cărunt, rămăsese la fel de înflăcărat şi dădea mereu de bucluc. Deseori mânca bătaie dar nu-şi învăţa lecţia! Se împăuna că ştie lucruri pe care adversarul său nu le pricepea şi căruia îi arunca în faţă: „Uite şi la ăsta, crede că este fiul lui Hamershould, dar de fapt nu înţelege nimic din legi!”. Apoi se apuca să râdă de omul umilit care nu înţelegea rostul vorbelor lui...

Într-o zi, îi ajunse la urechi că nişte străini veniseră să turneze un film la Cedri... Închirie degrabă o maşină din sat şi se duse

direct în pădure ca să-i întrebe pe străini ce căutau acolo. Le spuse că era funcţionar la primărie şi că doreşte să ştie ce puneau la cale pe pământul nostru curat. Când i s-a explicat că se turnează un film după povestea Jamilei, fata omorâtă de fratele ei la poalele cedrilor pentru că se îndrăgostise de un musulman şiit din Baalbek şi fugise cu el, a înnebunit de furie. Când le mai recunoscu şi pe fetele din sat îmbrăcate în haine strălucitoare beduine, cu coifuri pe cap, începu să-şi agite braţele în aer şi să strige:

— Ce treabă au golanii ăştia cu fetele noastre? De ce-au venit tocmai de la capătul lumii ca să povestească despre Jamila? Ce, nu mai există fete la ei în ţară despre care să povestească? Fetele sunt onoarea noastră! Legea nu permite aşa ceva. Nimeni nu are voie să vorbească despre fetele noastre, le omorâm sau nu, e treaba noastră. Suntem liberi la noi acasă şi nu vine un străin să-şi bage nasul şi să scotocească prin secretele noastre.

Unul dintre străini se apropie de el cu o hârtie în mână.

— Băi, grozavule! Avem autorizaţie! Uite! Acum, cară-te şi lasă-ne să lucrăm!

Toată lumea auzise jignirea! Fetele din sat îmbrăcate în haine beduine, cu turbane pe cap, dar şi alţi oameni care se adunaseră între timp auzindu-i ţipetele. Unchiul se apucă să ţipe din nou:

— Eu sunt autorizaţia, eu dau autorizaţii, hârtia asta nu are nicio valoare! Hai, căraţi-vă, că de nu am să-i crăp capul ăluia dintre voi care-i şef aici!

...Până când veniră jandarmii şi-l duseră la post, al cărui şef nu era de prin părţile noastre. La fiecare întrebare, unchiul răspundea că există o lege şi că nu se cade... Există o cutumă, *namus*[43]*,* ăsta e un loc al legii, nu se cade! Şeful de post nu înţelegea ce voia să spună, căci de unde venea, *namus* însemna muşte şi ţânţari, aşa că-l crezu nebun.

— Ăsta e nebun! îi spuse ajutorului său. Ia-l şi du-l în celulă, apoi caută-i familia să vină să-l ia de-aici.

Unchiul n-a mai vorbit apoi decât despre cinematograful pe care dorea să-l deschidă în sat, doar că nu găsea pe nimeni care să investească. Să-i dea, adică, banii care-i lipseau. Din

[43] *nāmūs* (ar.): lege, onoare; dar şi ţânţar, muscă (Textul în arabă face uz de polisemia cuvântului); (N.t.).

nefericire, îi cam lipseau toţi banii, căci lirele nu-i rămâneau foarte mult timp în buzunar, deşi încercase şi luase de nenumărate ori hotărâri. Unchiul era singurul băiat al familiei şi din pricina asta nu avusese niciodată buzunarele goale. Ştia că surorile lui aveau să renunţe la dreptul lor, oricât de sărace ar fi fost, căci nu se cade ca averea familiei să se înstrăineze, adică să ajungă la gineri, aşa că unchiul trăia cu impresia că este bogat, deşi îi bătea vântul prin buzunare. Prin urmare, nu pricepea în ruptul capului de ce nu găsise un partener în proiectul cu cinematograful, având presentimentul că vreunul dintre cei cu care vorbise o să i-o ia înainte, o să-i fure ideea şi o să se umple de bani. Trecură astfel zile şi luni până abandonă proiectul cinematografului.

Dar, nu după mult timp şi cu aceleaşi argumente şi vehemenţă, începu să le vorbească oamenilor despre alt proiect. Un hotel la Cedri! Căci văzuse el cum crescuse numărul hotelurilor şi cum aproape oricine era în stare să construiască un hotel sau ceva asemănător. De data aceasta, unchiul era sigur de reuşita proiectului, pentru că avea pământul pe care urma să construiască. Doar că terenul lui era foarte sus spre munte, departe de zona de hoteluri sau de tabăra franceză. Lumea începu să râdă de el şi să-i spună că bani puteau să iasă şi din cultura de *năut.*

Apoi, când văzu unchiul – căci aşa îi spuneau toţi în sat – că a crescut numărul celor care veneau la schi, ameninţă pe toată lumea că va face o telecabină pe terenul lui şi că de ceva timp studia proiectul cu un arhitect italian cunoscut. Totul, scaunele telecabinei şi aparatura vor veni din Italia şi vor fi foarte moderne, cum nu mai văzuse nimeni pe-acolo.

Dar ideea cu cinematograful îl ajunse din nou pe unchiul când se aştepta mai puţin.

•••

Nunta verişoarei mele Mariana a fost mai frumoasă decât nunţile fetelor de bei, aşa spunea lumea. Ţinuse trei zile, iar ceremoniile se organizaseră şi în sat, dar şi sus, la Cedri. Acolo, nunta avusese altă faţă, mi-a povestit Marta, sora miresei. Nuntă la hotel şic, cu invitaţi străini, din toate colţurile lumii. Fără muzică la tobe sau fluier ori mâncare gătită în sat, fără dansuri tradiţionale. Şi lume... pe unii îi cunoşteam, pe alţii nu. Totul foarte organizat şi foarte elegant!

— De ce nu ai urcat şi tu la Cedri, Salma? De ce te porţi mereu aşa?

— Nu puteam să fiu în două locuri în acelaşi timp! Şi nu puteam să nu o văd pe Khazun pe cal! Deşi a îmbătrânit şi nu mai era ca înainte, a dansat de minune sub ochii unchiului, fermecându-i pe toţi! Până şi preoţii au dansat în jurul ei şi au tras cu puşca în aer! Jur pe Sfânta Fecioară! Au luat puştile din mâinile unor tineri şi au început să tragă în aer. Păcat că n-aţi văzut ce frumos a fost!

Apoi, dragă Marta, nicio nuntă nu este perfectă. Lumea se întreabă de ce beiul care a trecut să cinstească nunta nu a stat mai mult la voi în casă… se vorbeşte că între el şi tatăl tău lucrurile nu ar merge prea bine din cauza lui Ibn Fakhr, pe care unchiul îl ţine pe lângă el şi care face pe şeful. L-ar fi sfidat pe bei, zicând că nimeni nu trebuia să-i pupe mâna, că nici episcopului nu i se pupă mâna, ci inelul, şi că nu trebuie să te supui decât în faţa lui Dumnezeu. Oamenii au început să spună prin sat, după incidentul acesta, că Fakhr ar fi protestant şi că nimeni nu înţelege de ce tatăl tău vrea să facă neapărat din el un şef necăjindu-l pe bei acum, când se apropie alegerile.

— Beiul este un tiran! Se poartă cu oamenii ca pe vremea otomanilor, aşa spune tata. S-a purtat fără respect faţă de noi când a refuzat să-l numească pe fratele meu Hanna în postul pe care-l ceruse tata pentru el, în ciuda numeroaselor cadouri pe care i le-am făcut. De ce? Nimeni nu pricepe. A spus că postul acela nu era potrivit pentru Hanna şi că-i va găsi ceva mai bun. Tata s-a supărat, pe bună dreptate! Dacă beiul alegea el însuşi postul pentru Hanna, asta nu însemna că ne face un serviciu. Ai să vezi, Salma, tata o să facă din Fakhr un conducător adevărat. Şi chiar de-ar fi să nu câştige alegerile în faţa beiului, cel puţin îi slăbeşte poziţia, îi ia din voturi şi-i face sânge rău.

— De ce cheltuie unchiul toţi banii ăştia pe Fakhr şi nu-l ajută mai bine pe Hanna, propriul lui fiu, să ajungă în frunte?

— Pentru că Hanna e un măgar! a răspuns Marta. Habar nu are să vorbească în faţa oamenilor, aşa cum face Fakhr. Dar o să vezi…

Marta avea o fire bună şi blândă. Iubea pe toată lumea şi făcea multe vizite. Ne aducea multe rochii şi pantofi, mai ales celor două surori mai mici, Sabat şi Emiline.

— Sunteţi verişoarele mele, vă iubesc mult şi nu vă uit, dar să nu spuneţi nimănui că vă aduc haine, nici măcar mamei.

Luam tot ce ne aducea.

— De ce nu te măriţi, Marta? Ţi-a luat-o înainte sora ta Mariana. O să rămâi, ca mine, fată bătrână.

— Salma, ţine minte ce-ţi spun: eu n-am să mă mărit decât cu un străin. I-am spus şi unchiului tău: decât să ţipi la mine că nu mă mărit, mai bine găseşte-mi un mire printre străinii cu care îţi petreci timpul.

Marta se pregătea intens pentru o posibilă căsătorie cu un străin. După moartea învăţătoarei Najiba şi după ce italienii au trimis în sat călugăriţe tinere, Marta a început să meargă cu regularitate la mănăstirea carmelitelor, pe care le ajuta la toate treburile şi de la care învăţa franceză şi italiană. Le-a luat cu ea şi pe cele două fete, Sabat şi Emiline, pe care în scurt timp le-am auzit vorbind ca ea, în franceză şi italiană. Dacă le-ar fi văzut cineva împreună pe toate trei, aşa cum începuseră să umble, îmbrăcate la modă, ar fi crezut că sunt surori şi, cu siguranţă, fete de familie bună.

— Cine se cred fetele astea două? Se cred fete de-ale lui Kharrum bei? zicea furios Saba. Marta asta le îmbracă cu hainele ei şi le duce unde are chef. O să ajungă ca ea, fete bătrâne. Marta e complet nebună, iar astea două vor ajunge ca ea. Doar că Marta are un tată care înoată în bani, asta e diferenţa. N-ai niciun cuvânt de spus în faţa surorilor tale, Salma? Băgaţi de seamă, toate!

Dacă tot l-am prins pe Saba în toane bune şi profitând că era acasă – lucru tot mai rar –, l-am întrebat de unde avea unchiul atâţia bani.

— Pentru că e deştept, nu vezi cu ochii tăi cât e de deştept?

Încerc din nou să aflu, aşa că-l mai întreb o dată:

— Bine. Atunci, spune-mi tu, Saba, că tot îi eşti ca un fiu, de ce se duşmăneşte cu beiul, după ce ne-a adunat pe toţi şi ne-a dus să-i pupăm mâna în semn de supunere şi susţinere? Asta e semn de deşteptăciune? Să te pui cu şeful comunităţii şi să bagi zâzanie între oameni în prag de alegeri?

Saba s-a enervat, ca de obicei, şi-a răspuns îndreptându-se spre ieşire:

— Deşteptăciunea e darul lui Dumnezeu, aşa că întreabă-L pe El! Oricum ar trebui să fii şi tu deşteaptă ca să pricepi… Şi nu

schimba subiectul! Vezi de alea două şi stai de vorbă cu ele! Că de nu...

Cum era de aşteptat, Fakhr a pierdut alegerile. Culmea, deşi pierduse, ţinea discursuri de învingător. În faţa oamenilor pe care îi aduna unchiul, Fakhr ameninţa şi vorbea cu patos despre regiune, despre patrie şi partid, apoi despre onoare, mândrie şi curaj, ca şi cum adversarii lui, pe care îi numea „partidul ălora”, nu ar fi avut niciuna din aceste calităţi. În vreme ce Fakhr arunca insulte la adresa celor din Kasrwan şi mai ales a şefilor acestora, mari proprietari de terenuri, oamenii care-l ascultau se întrebau ce legătură au ei cu toate astea. De ce nu vorbeşte clar? De ce se tot învârte în jurul cozii şi nu explică direct? Dar, aşa cum face lumea de obicei când nu înţelege ceva, are impresia că vorbitorul este un maestru al discursului şi că, evident, unii înţeleseseră ce spunea. Aşa că nu le rămânea decât să dea din cap în semn că pricepuseră.

Când vorbea Fakhr, unchiul stătea jos aproape de el, sprijinindu-se în baston, ursuz, privind în jos cu sobrietate. Iar Hanna şi Saba stăteau în picioare în spatele lui Fakhr, unul la dreapta, celălalt la stânga, scrutând mulţimea ca şi cum s-ar fi aşteptat să se întâmple ceva. Pe noi, pe mine, Tannus şi cele două fete, unchiul ne obliga să fim prezenţi şi să mergem în alaiul lui Fakhr şi să scoatem strigăte de bucurie când trecea prin cătun. Dincolo de micile încăierări cu familiile din cătunul de sus şi cu altele din satele vecine, probabil că tinerii noştri ar fi fost în stare să se omoare între ei, unii fiind de partea beiului şi alţii cu Fakhr, de-ar fi ajuns sângele până la genunchi. Doar că a avut grijă Maica Domnului şi ne-a trimis un război cu duşmani din afară, ceea ce a mai potolit din avântul alor noştri împărţiţi între liste electorale.

După victoria beiului, oamenii acestuia au venit la noi în cătun ca să ne necăjească, mai ales pe femei. N-am ripostat, desigur... mai puţin Saba, care s-a ales cu un glonţ în coapsă, ceea ce l-a obligat să rămână în casă, liniştit. Unchiul spusese că aveau loc negocieri pentru a se ajunge la o înţelegere, aşa că să facem bine să aşteptăm şi să vedem dacă cealaltă parte era sau nu de acord cu condiţiile.

Am trimis-o pe Nabiha la Margo, nu înainte de a o avertiza:

— Margo este o mahalagioaică, are mereu pistolul la brâu, cu glonţul pe ţeavă. Spurcată la vorbă! Nimeni nu se pune cu ea.

Când vorbeşte, se aude până departe. De câte ori scot capul afară din casă, strigă la mine şi mă înjură de Dumnezeu. M-a umilit în tot cătunul. Iar copiii ei dau cu pietre înspre casa noastră. Mergi, deci, la ea şi spune-i aşa: „Margo, Salma nu are nimic împotriva ta sau a beiului pe care-l respectă şi ar vrea să bea cu tine o ceaşcă de cafea. Casa ta e deschisă tuturor... Pe tine nu te va refuza, Nabiha, pentru că Najib, bărbatul tău, nu s-a băgat în luptă, iar acum încearcă să împace cele două părţi. Margo crede că sunt ca Saba, fratele nostru. Fă-o să înţeleagă că ne-a obligat unchiul să fim de partea lui Fakhr şi nu putem să-i ieşim din cuvânt. Spune-i că vreau să beau o cafea la ea şi să ne împăcăm. Acasă sau la prăvălie, unde doreşte ea. Vorbeşte cu ea, Nabiha, căci Margo o să pună pe jar cătunul; dacă o să atace, cine mă va apăra? Mă rog la Dumnezeu să te asculte! Mergi înainte să pună mâna pe mine, căci asta nu are frică de nimeni. O să păţesc ca tocilarul de cuţite din Tripoli pe care a continuat să-l lovească şi după ce leşinase în piaţă, căci îndrăznise să nu fie de acord cu preţul pe care i-l oferise ea. Lumea a încercat să o oprească, să o îndepărteze de el, ca să nu-l omoare. „Lăsaţi-mă să-l omor pe fiul ăsta de curvă, să-mi ascut cuţitele pe oasele lui! Tripolitan împuţit! Nu e de ajuns ce ne-a făcut islamul şi aici, şi pe coastă, mai vine şi el să ne impună reguli. Nouă?! Aici!? Să te... pe tine şi pe toţi care locuiţi în Tripoli cel înmiresmat!”. De la distanţă, soţul ei Nama o aproba, spunând că Margo nu suportă lucrurile strâmbe. S-a smucit şi a scăpat din mâinile bărbaţilor care o ţineau şi s-a năpustit din nou asupra cuţitarului din Tripoli: „O să-i tai mădularul circumcis şi o să-l îngrop sub pragul bisericii Mar Saba!”. Du-te, Nabiha! Mergi să o vezi! Margo este malefică. Doar aşa mă poţi ajuta. Nu-mi va fi de niciun folos să tac şi să rămân închisă în casă.

Vizita lui Nabiha – iubită de toată lumea din cătun – mai linişti puţin furia lui Margo. Însă problema nu s-a rezolvat complet decât după ce i l-au adus acasă mort pe fiul ei Joseph, care căzuse în prăpastie. Joseph era un copil sărac cu duhul, doar că fiind înalt, cam cât tatăl său, copiii ceilalţi îl stârneau să se urce şi să culeagă smochinele coapte de pe ramurile de sus, care se întindeau deasupra prăpastiei. L-au adus din vale, un trup inert cu membrele aproape sfărâmate, plin de sânge.

Pe Salma o întristă foarte tare vestea şi îşi spuse în sinea ei: „Înainte ca Margo să afle cine l-a pus pe fiul ei să se urce ca să culeagă smochine şi să se aprindă războiul, merg să-i arăt cât m-a afectat vestea”... Salma începu să strige şi să plângă mai tare decât toate femeile adunate acolo: „Of, of, of!!”... Îşi smulgea părul din cap şi striga: „Of, of, ce pierdere! Domnul să-i aibă în grija Lui pe părinţi! Dumnezeu să-ţi uşureze suferinţa, Margo! Vai, vai! Ce nenorocire! Cum să mai trăieşti după el, tu care îi eşti mamă?”

— Dumnezeu să-i dea răbdare şi să-i aibă în pază pe ceilalţi copii ai ei, adăugă Nabiha.

— O, fiu al Fecioarei, copil fără prihană, mândria părinţilor tăi, fiu curajos, puternic, apărătorul femeilor, strigă din nou Salma.

Nabiha o trase cu putere către ea, ridicând-o de jos, şi-i spuse:

— Joseph idiotul, apărătorul femeilor? Margo o să creadă că-ţi baţi joc de fiul ei mort!

Auzind aşa, Salma strigă:

— O, copil drag părinţilor tăi, oricum oi fi fost! Nabiha o trase de braţ şi-i spuse:

— Ajunge, Salma! Dumnezeu să te răsplătească!

Apoi, îi şopti la ureche:

— Taci din gură! Să sperăm că nu te-a auzit!

În zilele următoare de doliu, Salma nu s-a oprit din dus tăvi de cafea şi farfurii cu mâncare la casa lui Margo, stându-i alături când primea condoleanţe, ca şi cum ar fi fost de-ai casei. Seara, înainte să plece acasă, îi spăla toate ceştile şi farfuriile, apoi se ruga cu voce tare. În seara când a venit beiul să-şi prezinte condoleanţele, Salma a rămas la ei peste noapte şi a dormit pe un scaun în casa lui Margo.

• • •

Hanna a luat de nevastă o fată din Zahla, despre care se spune că este foarte bogată. Nunta lor a durat şapte zile, nu trei.

— Greu de crezut! Şapte zile? Oricât ar fi mireasa de bogată... zise Salma.

Apoi îl întrebă pe Saba:

— Cine a plătit? Familia miresei?

Saba răspunse cu îngâmfare:

— Crezi că ar fi acceptat unchiul Yusef aşa ceva? Dacă aude ce spui, te...

— Pe Sfânta Rita, zise Marta care nu mai jura pe Fecioară, că tot nu am terminat rugăciunile pentru ea, satul ăsta o să se prăbuşească într-o bună zi în capul oamenilor! Auzi! Au spus că mireasa este catolică, de parcă ar fi musulmană sau evreică! Nu l-au crezut nici pe preot când acesta le-a spus că nu există diferenţe între catolici şi maroniţi. Au început oamenii să-l întrebe de ce au alt nume decât noi, de ce slujba lor este altfel, de ce au alţi candidaţi la alegeri? Ce, nu le plac maroniţii, de folosesc alt nume? Şi, mai ales, de ce fac semnul crucii cu trei degete şi nu cu cinci, ca toată lumea? Nişte proşti, asta sunt! Ei cred că nu există nicio diferenţă între catolici şi protestanţi. Nici nu ştiu să spună protestant, aşa că zic *prostant*! Pronunţă greşit pentru că sunt needucaţi! Adică, de pildă, maicile italiene sunt catolice sau maronite? Sunt creştine sau nu? Ei, când îi întrebi aşa ceva, îţi vor răspunde negreşit: „Marta, nu te supăra, ele sunt italiene, străine, asta este diferenţa!”

Salma îşi dădu seama că nici ea nu pronunţa bine cuvântul *protestant.* Marta, la capătul puterilor, era gata să plângă:

— Salma, îţi jur pe viaţa Sfintei Rita şi pe spinul cel sfânt!

Cum Salma habar nu avea de povestea „sfântului spin”, o întrerupse pe Marta şi o întrebă despre ce spin era vorba.

— Ia cărticica asta! Uite aici imaginea Sfintei Rita, viaţa ei şi rugăciunea care se spune pentru ea. Ia-o şi roagă-te. Sfânta Rita e făcătoare de minuni, ca Fecioara din Bishwat. Poate mai mult decât ea!

— Marta, greşeşti, Sfânta din Bishwat e chiar Fecioara Maria... Sfânta Rita e doar o sfântă...

— Mă refeream doar la minunile Sfintei Rita, care sunt cunoscute în toată lumea, nu numai la noi. În fine! Spune tu, Salma, căci ai văzut mireasa, este atât de urâtă cum zice lumea?

— Nu, nu este urâtă... dar nici foarte frumoasă.

— Dar ce, frumuseţea e totul? Ce le spune Evanghelia ăstora care se cred crema maroniţilor? Le spune că frumuseţea este cel mai de preţ lucru? Aşa spune credinţa creştină?

— Lumea vorbeşte că Hanna s-a însurat cu ea pentru banii lui taică-su, nu pentru că ar fi frumoasă sau pentru că s-ar fi îndrăgostit de ea. Mai spune lumea că taică-su n-ar fi nici pe

departe un înger, că ar fi negustor de arme. Dar poate că e doar invidia oamenilor. Ştii cum e vorba: ochiul invidiosului ucide ca glonţul.

— Atunci, să crape de invidie, zise Marta, încheind subiectul. Mama zice de deochi în fiecare seară, nu ne e frică de nimeni.

•••

Oamenii spuneau mult mai multe, dar Salma nu voia să-i amărască sufletul Martei. Fetele unchiul Rizq şi băieţii unchiului Farid se jurau pe Evanghelie că zvonurile erau adevărate. Ibn Eid însuşi mărturisise în faţa jandarmilor, apoi le spusese tuturor, ca să se apere. Toată lumea văzuse de fapt ce se întâmplase.

Preşedintele republicii anunţase că vrea să viziteze pădurea Cedrilor şi să se roage în biserica de aici, iar patriarhul îl invitase apoi la un dineu la Diman. Patriarhul le ceruse tuturor deputaţilor, conducătorilor şi beilor din zonă să adune oamenii, să vină cu familiile, cu arme şi steaguri. „Situaţia este destul de sensibilă şi trebuie să-i umplem privirea preşedintelui, să vadă cu ochii lui care e forţa noastră... situaţia este sensibilă şi decisivă”, repeta patriarhul. „Acum e momentul să ne spălăm reputaţia, floare a maroniţilor, cavaleri neînfricaţi!”

De Sărbătoarea Schimbării la fată a Domnului au ieşit cu mic, cu mare încă din zori şi au umplut străzile, de la cea mai strâmtă ulicioară până la drumul principal, deşi preşedintele republicii avea să urce către Cedri dinspre intersecţia al-Harim, după ce trecea de mănăstirea călugăriţelor. Toată suflarea era prezentă, iar steagurile marilor familii fluturau alături de steagul Libanului în piaţă la Diman şi pe marginea drumurilor.

Era lume câtă frunză şi iarbă. Mai puţin cei din cătunul din vale. Niciunul dintre ei. Beii şi căpeteniile din cătunul lor, printre care şi unchiul meu Yusef, nu remarcaseră decât spre după-amiază că nu veniseră. Au trimis după ei pe cine au găsit prin apropiere. I-au găsit pe toţi adormiţi pe terasele caselor, până şi pe copii! Când au încercat să-i trezească, au crezut că sunt morţi, otrăviţi, ridicau puţin capul, apoi se prăbuşeau din nou în culcuş. S-a desluşit mai apoi şi misterul. Ibn Eid întinsese canabisul, după ce-l tăiase, peste tot pe terenul lui şi al verilor lui, ca să se usuce la soare. Cum în luna august oamenii dormeau în aer liber, pe terase şi acoperişuri, căutând puţină

răcoare, au inhalat mireasma lui şi s-au drogat fără să-şi dea seama, întrucât sezonul haşişului era abia la început.

Patriarhul nu a crezut povestea cu haşişul, în ciuda faptului că oficialităţile locale s-au dus în faţa lui în genunchi şi au jurat pe cele sfinte că aşa se întâmplase. Patriarhul era furios nu din cauza haşişului, care nu era nici treaba bisericii, nici a politicienilor, ci pentru că avea impresia că acele familii îi ieşeau de sub autoritate şi se revoltau împotriva lui. A început să strige din Diman şi apoi din Bkerke că oamenii ăştia nu meritau să fie parte dintr-o naţiune, că liderii maroniţi sunt nişte trădători divizaţi între ei, cum fuseseră mereu în istorie, dornici de certuri şi de bani. Mai rău, patriarhul prezise că într-o bună zi ţinutul maroniţilor o să fie condus de musulmani, şi, de ce nu, de kurzi sau de palestinieni. I l-au adus pe Ibn Eid, cu verii lui cu tot, ca să depună mărturie. În zadar, i-a alungat şi n-a vrut să-i primească. Au venit jandarmii, l-au luat pe Ibn Eid, l-au târât până în cătun în văzul tuturor şi l-au bătut până când a mărturisit că oamenii beiului şi ai unchiului Yusef l-au obligat să cultive canabis în schimbul eliberării fratelui său din închisoarea din Baalbek. A mai spus şi că traficanţii din Aynata şi Baalbek hotărau preţurile la haşiş pentru că nu era nimeni care să-i concureze şi de aceea mai-marii satului se hotărâseră să spargă monopolul... Numai că lumea nu l-a crezut pe Ibn Eid, chiar dacă a plâns şi s-a jurat pe Sfântul Saba, căci toţi ştiau despre duşmănia dintre bei şi unchiul Yusef. Cum să fie parteneri în comerţul cu haşiş când Fakhr continua să vorbească în faţa oamenilor şi să se refere la susţinătorii beiului ca la „partidul ălora”?...

Dar nunta lui Hanna şi bogăţia miresei lui din Zahla au readus în minţile oamenilor această întâmplare, iar ei au început să se întrebe şi să spună: „poate...” Poate că Ibn Eid nu minte. Numai Dumnezeu ştie... Dar, cum se explică tot acest lux pe care familia Muzawwaq nu-l cunoscuse până la unchiul Yusef? Apoi a început să se spună că tatăl miresei nu ar fi traficant de arme, ci de haşiş, şi că oameni din Zahla ar fi povestit că omul era foarte cunoscut în Baalbek şi că asta-i era meseria. Lucrul în sine nu era ruşinos, doar că el ar fi fost un negustor necinstit...

Când Hanna a pornit să construiască un hotel la Cedri, iar nevasta lui cobora în sat, la cumpărături sau la înmormântări,

îmbrăcată în palton cu blană, oamenii au început să-i spună Salmei:

— Nevasta vărului tău poartă palton de blană vara, aveţi grijă de ea, să nu moară de cald!

Dar Salma nu i-a spus Martei toate câte le auzea. Ce vină avea ea, de ce să-i amărască sufletul?

•••

Viaţa i-a zâmbit în cele din urmă Salmei cu toată gura, odată cu întoarcerea lui Butraysa de la Tripoli. Mai uită în felul acesta lunga aşteptare a lui Tannus care lipsea deja de multă vreme, deşi se mai liniştise şi în privinţa lui, după ce primise o scrisoare, în care îi promitea că se va întoarce în curând, că o duce foarte bine şi că nu avea, deci, niciun motiv să se ducă ea în Siria, mai ales că el ajungea acasă numai noaptea.

Butraysa îi umplea cu totul viaţa Salmei. Era nespus de chipeş şi de manierat şi roşea în obraji ca fetele. A mers la braţul lui când au ieşit în cătun, bucuroasă şi mândră din cale afară. El o striga „mătuşă”, iar ea nu prea ştia cum să-i spună. Butraysa era un nume potrivit pentru un copil, iar Butrus i se părea străin, aşa că alese să-i spună „sufletul meu” şi „comoara mea”, îi plăcea cu deosebire acesta din urmă – „comoara mea” – căci o făcea să uite că el avea de fapt o familie, fraţi care ar putea să se întoarcă într-o bună zi din Australia, chiar dacă nu mai ştiau nimic de ei, nici măcar cei care veneau de acolo când şi când. Îi numeau pe aceştia *country,* căci atunci când ajungeau acasă, începeau să plângă şi să repete *country*, *country*... de parcă acest cuvânt ar fi cuprins în el toate tristeţile cărora nu le-au putut da glas, toate dorurile neînţelese pentru pământul lor iubit... Şi deşi ne erau dragi, la mesele date de familii în cinstea lor am început să-i luăm în râs şi să nu-i credem atunci când li se împleticeau limbile şi pretindeau că uitaseră graiul. Fie minţeau, căci nu se putea să nu fi vorbit arabă între ei în casă, chiar dacă erau obligaţi să folosească engleza pe unde munceau, fie erau de-o prostie crasă. Oricum, discuţia ajungea repede la ceea ce aveau în buzunare, la banii pe care reuşiseră să-i strângă acolo... „Cum o mai duci, *country*?” întrebau în batjocură tinerii. Iar dacă se dovedea că vreunul dintre ei se întorsese la fel de sărac precum plecase, batjocura era de două ori mai mare, transformându-se în dispreţ pe faţă sau poate chiar duşmănie, în cazul vreunei rude care sperase să profite de

pe urma ipoteticei averi... „Vai de capul lui, cum s-a dus, aşa s-a-ntors! Bun de nimic!”

Numai că Butraysa nu se întorsese aşa acasă. Ajunsese inginer la Tripoli, avea şi diplomă. Se angajă la uzina electrică din Qadisha ca inginer şi se ruşina şi protesta mereu când Salma exagera şi spunea despre el că era directorul uzinei şi că nimic nu mişca decât la ordinul lui. „Mătuşă, nu e deloc aşa, o să râdă lumea de noi!” Salma era cu atât mai mândră de slujba lui Butraysa, cu cât nu o obţinuse prin mijlocirea beiului sau a unchiului Yusef, ci la recomandarea unui inginer din Tripoli care-i fusese profesor şi care le vorbise celor de la Qadisha despre priceperea lui. Salma se gândise că unchiul Yusef ar fi fost în stare, dacă i-ar fi găsit un concurent lui Butraysa, să-l dea afară din fabrică, doar ca să se amuze şi pentru că Butraysa nu îi ceruse ajutorul ca să se angajeze.

Butraysa nu cheltuia un singur ban pentru el din salariul lunar. A renovat casa şi a schimbat aproape toată mobila. A construit apoi un schelet din fier care acoperea terasa, peste care a întins viţă de vie, iar în curând s-a format o boltă. Salma a umplut pământul cu flori şi trandafiri. Vechiul grajd de la parter l-a reparat cu mâinile lui, a întărit pereţii pe interior, apoi i-a vopsit în alb cu vopsea franţuzească. A făcut la fel cu baia şi bucătăria. A întins apoi ţevile până la sursa de apă. Salma cobora să-i aducă mâncarea şi-i spunea:

— Câte ştii să faci! Gata! Te-ai ostenit prea tare astăzi.

Însă el continua să lucreze, pentru că nu avea liber de la uzină decât duminica şi de sărbători. Casa avea acum două etaje şi Butraysa cheltuia tot pentru ea.

Salma se gândi că, după ce va termina, îi va spune că etajul de jos este al lui. Să se însoare, să-şi facă o familie. Nabiha îi mărturisi însă că Butraysa îi spusese că etajul de jos îl renovase pentru Tannus, ca să găsească totul pregătit şi mobilat când avea să se întoarcă din străinătate. Butraysa avea unde să doarmă, la uzină. Avea o cameră frumoasă şi bine aranjată. Salma s-a supărat şi i-a spus surorii ei că nu va fi de acord cu aşa ceva.

— Ai dreptate, Salma. Doar că Butraysa este obligat să doarmă în camera de la uzină. Asta e parte din slujba lui. Dacă se strică vreo maşină şi au nevoie de el...

Butraysa venea de la piaţă cu tot felul de lucruri. Salma se supără din nou pe dărnicia lui, căci avea sentimentul că o făcea ca răsplată pentru cât de frumos se purtaseră cu el, luându-l la ei de orfan. Până când, într-o zi, îi spuse:

— Te rog să iei loc aici, lângă mine. Trebuie să stăm de vorbă. Cât câştigi tu în fiecare lună şi cât pui deoparte? M-ai ajutat cu foarte multe lucruri şi m-am bucurat, dar acum îţi spun că ajunge. Am şi eu bani, iar tu eşti cel mai mic dintre noi. Nici măcar Saba nu cheltuie cât tine cu casa asta, deşi munceşte şi el. De ce să cheltui tu mai mult decât fratele tău?

Salma s-a oprit şi l-a privit drept în ochi când a zis „fratele tău”, însă Butraysa nu a spus nimic, doar a dat din cap a supunere. După o vreme însă, Butraysa îi ceru voie Salmei să planteze pomi pe terenurile rămase libere.

— Mătuşă dragă, recoltele nu mai ajung. Munceşti mult şi câştigi puţin. Ai văzut? Toată lumea plantează meri, pentru că nu au nevoie de multă muncă. Pe deasupra, pământul nostru e bun pentru cultura de meri. Există două soiuri: *starking*, cu fructe roşii, şi *golden*, cu fructe galbene. Îi curăţăm şi-i stropim o dată pe an, iar de crescut cresc foarte repede. Culegem apoi merele la sfârşitul verii şi le vindem negustorilor. Mărul care creşte aici nu este ca alte mere, îl caută negustorii pentru că are miezul tare şi rezistă să fie transportat în străinătate.

— Adică ar trebui să tăiem prunii şi rodiii?

— Tăiem ce vrei, păstrăm ce vrei.

— Nu ne-a mai rămas prea mult pământ.

Era semnul că fusese aproape convinsă.

— Mai rămâne de-o recoltă bună, zise Butraysa.

Când Butraysa aduse vorba despre terenul de la Bnahli, Salma se grăbi să scurteze discuţia, spunându-i că acolo ar putea construi o casă, căci pământul e bun pentru aşa ceva, mai ales că are apă în apropiere. Apoi, multă lume începuse să ridice case la Bnahli în ultima vreme. În cele din urmă, îşi dădu acordul, dar îi spuse să nu se atingă de terasele din jurul cabanei. Nimeni să nu pună piciorul acolo!

•••

Pământul se umpluse de livezi de meri, nu mai vedeai altceva prin văi şi pe dealuri. Oamenii erau foarte mulţumiţi de veniturile din recolte. Negustorii cumpărau, poeţii compuneau versuri despre frumosul nostru măr, care amintea de parfumul

fructului invocat în Psalmii lui David. Nimeni însă n-a luat în seamă că, odată cu mărul, intrase în viaţa lor şi otrava cu care stropeau pomii, Dimol. Oamenii se otrăveau şi picau precum muştele. Le dădeau să bea lapte nefiert sau apă sărată ca să-şi golească stomacul, doar că Dimolul era mai puternic şi mai rapid. Făcuse mai multe victime decât armele de foc în răfuieli. Otrava devenise sinonimă cu mărul. Şi, pentru că cel mai apropiat spital era la o distanţă considerabilă, iar doctorul îşi recunoscuse neputinţa în faţa otrăvii, preotul începuse să-i sfătuiască pe oameni cum să se lupte cu această armă a diavolului şi cum să se ferească de pericol. Le spusese că modernizarea avea şi părţi negative şi că trebuie să se poarte cu băgare de seamă.

— Acoperiţi-vă feţele ca să nu inhalaţi otravă! Spălaţi-vă mereu pe mâini înainte de a mânca! Şi mergeţi în pace cu Dumnezeu!

La fiecare înmormântare provocată de otravă, Butraysa aducea în discuţie nevoia de a deschide cât mai urgent un spital sau o clinică în sat şi toată lumea dădea din cap în semn de aprobare. Când le spunea însă că trebuie să discute cu deputaţii şi cu reprezentanţii regiunii, îi răspundeau disperaţi: „La ce bun? Ei nu ştiu despre necazul nostru? Şi în livezile lor mor oameni!”. Apoi se ridicau şi plecau, lăsându-l pe Butraysa cu gândurile lui. „Dacă fiecare dintre noi ar pune deoparte nişte bani din recoltă, am reuşi să construim un spital mic sau o clinică de urgenţă...”

Otrava a schimbat până şi limbajul iubirii, îndrăgostiţii ameninţau cu sinuciderea, iar mulţi chiar o făceau. Iubitul deznădăjduit îi spunea iubitei care-l chinuia: „Nu-mi mai rămâne altceva de făcut decât să beau Dimol”. Pretendentul respins de părinţii unei fete ameninţa că bea Dimol, ca să-i facă să se răzgândească. Chiar şi textele poeţilor au fost contaminate: otrava a devenit imaginea puterii şi a frumuseţii feminine responsabile atunci când inima cedează, fără a avea vreun remediu sau vreo scăpare. Altă dată, această frumuseţe lansa săgeţi care răneau şi provocau o suferinţă îndelungată şi o moarte lentă.

Într-o zi, Butraysa aduse acasă un radio.

— Pe Fecioară, mătuşă dragă, nu mai costă atât de mult un radio. Până şi ciobanii de la munte au câte unul.

Salma s-a bucurat mult şi a renunţat să se mai opună. Îi spuse doar:

— Trebuie să-l dăm mai încet când e vreun bolnav sau vreun mort în cătun.

Butraysa bătu două scânduri în peretele din faţa altarului Fecioarei şi făcu un raft. Luă radioul şi-l fixă bine la mijloc, să nu se încline într-o parte sau alta. Îl deschise şi începu să mişte acul verde pe ecranul numerotat până se opri unde se auzi vocea unei cântăreţe.

— Da, dar dă-l mai încet, e foarte tare, spuse Salma.

Apoi aduse o bucată de pânză brodată şi acoperi cu ea radioul.

— Închide-l acum, să nu se încingă.

După instalarea radioului, au venit mulţi să-l asculte, iar Salma era fericită să pregătească farfurii cu mâncare şi aştepta să înceapă seara, repetând cu voce tare:

— Fiţi bineveniţi cu toţii! Iar cei care nu ne iubesc, să nu vină!

Când vizitele lui Khalil s-au înmulţit în mod ciudat, am înţeles că nu venea doar pentru serile cu radio, şi l-am urmărit să văd pentru care dintre fete venea. Era pentru Emiline, mezina, care nu mai era deloc mică. Am deschis vorba şi i-am spus:

— Măi fată, Khalil e îndrăgostit de tine.

Emiline a negat bătând din picior.

— De-acum, de câte ori o să vină la noi, o să mă duc la Nabiha.

E adevărat, vărul Khalil era puţin sărit, nu foarte chipeş, nici foarte bogat cum poate şi-ar fi dorit Emiline, dar era tânăr şi avea toată viaţa înainte. Avea un suflet de aur şi-l iubeam tare mult pentru umorul lui şi pentru talentul de a-i face să râdă şi pe cei care nu râdeau nici când vedeau un bebeluş. Părea inteligent, nu era un idiot amuzant. Apoi, pentru că nu ţinea la băutură, refuza mereu al doilea pahar de *araq*. Se aşeza calm, mânca puţin şi mulţumea întruna, aşa cum fac străinii. Mi-era milă de el. Am bruscat-o chiar pe Emiline în seara în care, la venirea lui Khalil, s-a ridicat ca să plece la Nabiha. I-am spus:

— Nu, în seara asta mâncăm împreună. Sora ta e ocupată, are musafiri.

Când s-a golit casă, iar ea stătea tot lipită de Sabat, i-am spus:

— Ascultă-mă bine, Emiline. Este nepoliticos şi urât ce faci. Nu te-a obligat nimeni să fii drăguţă cu Khalil sau să-l iei de soţ. Cred că şi-a dat seama şi el. Ce-am să-ţi spun eu, în schimb, nu are legătură cu treaba asta şi vreau să-ţi intre bine în cap. Dacă te crezi superioară pentru că ştii două vorbe în franceză şi porţi hainele verişoarei Marta şi crezi că el nu e de nasul tău, o să-ţi arăt eu cât valorezi cu pantoful[44] ăsta!

— Jur pe Sfânta Rita că nu am vrut... doar că nu-l iubesc. Adică îl iubesc, dar ca pe un frate. Eu nu vreau să mă mărit, întreab-o pe Sabat.

— Nu întreb pe nimeni. Nu ţi-am spus nici să-l iubeşti, nici să-l iei de soţ. Însă nu-l umileşti la mine în casă, înseamnă că mă umileşti pe mine.

— Dar eu nu... ce-am făcut? repeta Emiline.

— Ce-ai făcut?!

Salma îşi scoase papucul din picior şi-l aruncă spre Emiline, nimerind-o în cap. Papucul o lovi şi pe Sabat, care încercase să-şi apere sora mai mică. Salma se năpusti asupra lor.

— Dacă nu este niciun bărbat în casa asta care să vă pună la punct, nu înseamnă că nu are cine să vă înveţe minte. Să îndrăznească vreuna să treacă peste pragul ăsta! De-acum încolo, nu mai pupaţi nici Marta, nici mers în piaţă sau la Cedri. O să vă bag eu minţile în cap. Nu vrei să te măriţi, Emiline? Foarte bine, stai în casă, atunci. Cine crezi că ar vrea să te ia de nevastă, ai văzut băieţi omorându-se pentru tine? Am îngropat vreunul care să fi băut otravă pentru ochii tăi frumoşi? Neruşinato! De fapt, voi nu aveţi nicio vină, eu am greşit când v-am dat frâu liber.

Le cuprinse frica, văzându-şi sora plângând în hohote, palidă şi cu buzele vinete.

— Gata, Salma! O să facem tot ce vrei tu, nu mai trecem pragul casei. Dar, pentru sufletul tatei, nu-ţi face atâta sânge rău, gata!

Serile cu radio şi-au reluat apoi cursul. Khalil, care pricepuse situaţia, venea mai rar decât înainte. În schimb, unchiul din

---

[44] În cultura populară arabă gestul cel mai înjositor la adresa cuiva este ameninţarea sau lovirea cu pantoful / papucul. Acest obicei a devenit celebru în mass-media occidentală când un ziarist irakian a aruncat cu pantoful către preşedintele american George W. Bush în timpul unei conferinţe de presă. De asemenea, imaginile cu statuia lui Saddam Hussein dată jos de pe soclu în 2003, în Bagdad, şi lovită cu papucii de către irakieni sunt la fel de cunoscute şi se subsumează acestui gest cultural (N.t.).

partea mamei venea în fiecare seară şi rămânea dus pe gânduri, suspinând. Câteodată se lovea cu putere cu palma peste frunte şi îşi muşca degetul arătător până la sânge, apoi clătina din cap, cerându-le celor prezenţi să tacă şi să fie atenţi. Ne dădeam seama că era vorba despre un cântec de dragoste la radio. Îi plăceau mai ales cântecele lui Abd al-Wahhab[45], care aveau asupra lui acelaşi efect pe care l-ar fi avut Dimolul. Muşchii îi deveneau rigizi, ochii îi îngheţau în orbite, îşi lăsa capul în piept, apoi îl ridica brusc.

— Unchiule dragă, cine te vede ar putea crede că nu ai radio acasă.

— Muzica nu se ascultă de unul singur, dragilor.

— Unchiule, pari îndrăgostit până peste urechi! Cine este femeia la care mergi atunci când nu vii la noi seara?

Dădea din cap cu amărăciune şi nu răspundea, confirmându-ne în felul acesta bănuiala şi lăsându-ne să înţelegem că iubirea era un lucru serios, care presupunea discreţie şi reţinere. Am crezut atunci că femeia pe care o iubea era, poate, măritată, dar cu siguranţă era din Beirut sau de undeva de pe coastă. Asta pentru că unchiul avea mereu la el reviste care nu ajungeau la noi în sat, pline cu poze de cântăreţe, actriţe, dansatoare. Simţeam că nu o va mai ascunde multă vreme şi că în curând ne va mărturisi. Aşteptam cu nerăbdare. De vreme ce ne-a tot arătat revistele, nu avea să mai treacă mult până când ne va dezvălui secretul.

•••

Saba s-a însurat.

Pe mireasă nu am văzut-o decât în ziua nunţii. Nu am mers nici măcar să-i cerem mâna, cum era obiceiul. Ne-am supărat la început, apoi am uitat de asta, căci unchiul Yusef se îngrijise de toate cele necesare. Mireasa era din Zahla sau de prin vecinătate, din câte am înţeles. Am presupus cu toţii că era rudă cu nevasta lui Hanna şi poate la fel de bogată ca ea. Saba nu a dorit să o prezinte decât rudelor bogate din familie. Când am văzut-o la nuntă, presupunerea noastră s-a adeverit. Trebuie să fie foarte bogată, căci de frumoasă nici nu putea fi vorba,

---

[45] Muhammad ‘Abd al-Wahhāb (1902-1991), muzician şi compozitor egiptean, considerat cea mai importantă figură a şcolii muzicale egiptene a secolului XX, dar şi arabe, în sens mai larg. Compoziţiile sale au fost cântate de mari artişti arabi cum ar fi Umm Kultūm, Fayrūz, ‘Abd al-Halīm Hāfiz, Laylā Murād etc. (N.t.).

oricând de mult plătiseră ca s-o dichisească. Avea o gură mare, cu buze groase care i se răsfrângeau peste faţă, iar ochii mici ca nişte nasturi erau înfundaţi în cap. Ni s-a părut că oaspeţii exagerau cu felicitările, ceea ce ne-a întărit convingerea că Saba îşi luase o nevastă cu stare.

Nu mai locuia în cătun, aşa că vizitele lui la noi s-au tot rărit, până am şi uitat cum o chema pe nevasta lui. Nu ştiu cum am ajuns să-i spunem, ironic, „mireasa”. Apoi ne-am gândit că probabil lui Saba îi era jenă să vină cu ea, iar aceasta se mulţumea cu compania nevestei lui Hanna, care era din acelaşi loc cu ea. În curând, n-au mai venit la noi deloc. Am presupus că Saba o va obliga să vină după ce vor avea copii.

Viaţa însă ne-a făcut să uităm şi de Saba, şi de nevasta lui bogată. Eram liniştiţi în privinţa lui, căci unchiul Yusef avusese grijă de Saba şi de viitorul lui, aşa cum făcea cu propriul fiu. Acum lucra cu Hanna la hotelul pe care-l construiseră la Cedri. Pe noi nu ne vizita decât de sărbători, singur, fără „mireasă”, iar atunci nu vorbea decât despre bucata de pământ pe care voia să o vindem. N-am înţeles ce nevoie avea el de pământul acela. El, care nu întreba niciodată de noi şi nu-l interesa să afle cum reuşiserăm să renovăm casă, să cumpărăm mobilă nouă şi să refacem cu totul parterul. Nu întreba nici măcar de fratele lui, Tannus. Nabiha îmi spunea că probabil Saba presupunea că Tannus a murit în străinătate.

Încercam să găsim o fată pentru Butraysa, care ne ducea de nas în continuare şi cheltuia cea mai mare parte din veniturile lui pentru casă, în ciuda opoziţiei noastre vehemente. De câte ori îi povesteam despre calităţile vreunei fete, se grăbea să spună că el nu se însoară, fără să întrebe măcar despre cine era vorba.

— Atunci, du-te la mănăstire, îi zicea Nabiha. Dar nici acolo nu mai primesc săraci. Însoară-te cu cine vrei, când vrei, dar pune deoparte nişte bani, ca să poţi să te însori cu aleasa ta.

Butraysa nu răspundea.

Adevărata noastră distracţie erau cei doi băieţi ai lui Nabiha, Yusef şi Faris, care păreau gemeni, căci al doilea fusese conceput pe când primul nu împlinise încă patruzeci de zile. Când a născut fetiţa, iar Faris avea doar şase luni şi sugea încă, i-am cântat în glumă: „Of, dragostea… dragostea…” S-a ruşinat şi mi-a zis că aşa a vrut Domnul.

Dar fetiţa... când am ţinut-o pentru prima dată în braţe, mi s-a topit inima. De când a ieşit din burta maică-sii, şi-a înfipt ochii ei mari ca doi cărbuni negri în privirea mea. Le-am spus de-atunci că vede şi înţelege ca un om mare.

Fetiţa asta a zdruncinat în mine multe lucruri. Ştiam când îi era foame şi simţeam cum îmi curge lapte din sâni, iar când o miroseam, aveam impresia că mi se deschid plămânii până jos, spre pântece. Nu îndrăznesc să spun, dar parcă de când s-a născut ea mi s-au mai rotunjit şoldurile, iar pielea mi-a devenit mai moale.

O simţeam înainte de a începe să plângă, iar când o luam în braţe, tăcea pe dată. Îşi schimonosea gura mică şi trandafirie în toate părţile. Mi se plângea că îi este foame, de parcă m-ar fi cunoscut... şi cred că mă cunoştea după miros; i-o dădeam apoi mamei ei ca s-o pună la sân, în timp ce o durere scurtă mă tăia peste piept.

O alintam „fetiţa mea”, „scumpa mea”, împărtăşind cu mama ei bucuria fără margini de a o avea. Era o bucurie specială, a noastră, care nu se semăna cu bucuria pentru cei doi băieţi pe care o împărtăşeam cu toată familia şi vecinii mai apropiaţi sau mai îndepărtaţi. Bucuria pe care o simţeam pentru această fetiţă era pentru noi două ca un pact secret, o complicitate suplimentară pe care nu puteam să o explicăm, chiar de-am fi încercat... Când îi scoteam hăinuţele ca s-o îmbăiem, îi priveam sexul micuţ şi trandafiriu ca un boboc de trandafir şi râdeam până ne dădeau lacrimile. Râdeam aşa, fără niciun motiv, încercând să găsim un nume pentru acest bobocel, pe care să nu-l mai ştie nimeni în afară de noi. De câte ori mi-o dădea în braţe, Nabiha îmi făcea cel mai de preţ dar, chiar dacă pretindea că mi-o dă în grijă, doar ca să se poată ocupa de cei doi băieţi.

— Of, sora mea dragă, ştiu că îţi cer prea mult, dar...

Aşa zicea Nabiha de fiecare dată, vrând parcă să nu mă simt vinovată de faptul că voiam să împart cu ea această fetiţă şi sentimentul de maternitate.

— Ce ne-am fi făcut fără Salma lângă noi? adăuga Najib.

În felul acesta, mă mai linişteam şi mă convingeam că le sunt într-adevăr utilă, mai ales că Najib dormea rareori acasă de când începuse să lucreze cu Hanna şi Saba la hotelul cel nou.

Când s-a născut Faris, Hanna îi adusese în dar lui Nabiha o liră din aur, iar Saba era atât de mândru de cadoul vărului lui, de

parcă ar fi contribuit cu jumătate din valoare. Ne-am dat seama că Hanna voia ceva, căci nu adusese o liră din aur nici când se născuse Yusef, băiatul cel mare al familiei. Hanna ne-a povestit despre hotel şi numărul mare de turişti pe care nu aveau unde să-i mai primească. Auzeam pentru prima dată cuvântul „turişti”, credeam că se numesc „clienţi”. Apoi, spunea Hanna, nivelul turiştilor nu mai permitea să angajeze oameni nepotriviţi şi, mai ales, care nu ştiau limbi străine, franceza în primul rând. Apoi, a ajuns la subiect:

— Najib, am nevoie de un *maître,* un director, un om de valoare, şi nu văd pe nimeni mai nimerit decât tine pentru această poziţie. Suntem rude, de ce să merg la un străin care va profita de ocazie ca să-mi mai şi fure din bani?

Nabiha i-a spus lui Hanna că Najib nu ştia franceză la nivelul unui director. Însă Hanna i-a convins pe toţi că poziţia lui Najib nu presupunea decât câteva cuvinte şi expresii foarte simple care se tot repetă. Apoi, Hanna a continuat să povestească despre cât de bine se câştiga la el în hotel: chiar dacă salariul era fix şi nu foarte mare, se făcea dublu şi mai mult de-atât din bacşiş. Saba, la rândul lui, explică principiul bacşişului, întrebând şi răspunzând tot el, de parcă ar fi fost un expert internaţional, întărind cele spuse de Hanna. A pus apoi mâna pe icoana Fecioarei, căci ştia că nu dăm doi bani pe ce spune Hanna şi că-l sfătuiserăm să nu se lase în seama lui, pentru că era un şarlatan.

— Încearcă, Najib. Dacă nu o să-ţi placă, te întorci acasă. Nimeni nu se va supăra pe tine.

— Încerc, a răspuns Najib şi a început lucrul la Cedri.

Am uitat până şi de Sabat şi de Emiline. Când Najib venea acasă şi rămânea peste noapte, eu mă întorceam la mine şi deseori eram surprinsă să le văd pe fete. Însă le avertizam tot timpul:

— Să nu credeţi că nu ştiu fiecare pas şi fiecare mişcare a voastră. Ştiu câte fire de păr aveţi în cap, de câte ori urcaţi la Cedri sau mergeţi cu Marta la Beirut. Dacă nu vreţi să vă măritaţi, nu am să mă cert cu voi din cauza asta pentru că... aşa am hotărât şi eu. Dar gândiţi-vă bine că domnişoara Marta a ajuns fată bătrână, în condiţiile în care ea vrea să se mărite, dar cu un bărbat străin. Dacă vreţi să...

Apoi simţeam brusc un soi de plictiseală, aşa că opream şirul vorbelor, prefăcându-mă supărată pe ele. Îmi îndreptam gândurile către fetiţă, bucurându-mă că o voi putea strânge la piept curând.

∵

— Hind, Hind! striga unchiul cu o insistenţă uimitoare.

De fiecare dată când rosteam câte un nume pe care să i-l punem fetei, unchiul se chircea de parcă avea o durere.

— Hind, continua, este cel mai frumos nume din lume. De ce să mai căutaţi altul? Vă spun eu! Hind o să fie.

Când i-am spus că nu este decât o rudă îndepărtată a fetiţei şi, deci, nu are dreptul să impună un nume de parcă ar fi tatăl copilului şi că Hind nu era numele unei sfinte pe care s-o iubim şi de care să ne temem, unchiul s-a posomorât. Doar că, dincolo de gesturile nervoase, nu spusese nimic cu noimă.

— Hortensia? Vreţi să-i daţi numele bunicii ei? Sau poate Almaza, cum o chema pe străbunică.

— Almaza? întrebă Nabiha. Şi de ce nu? Sau Diamant? Ar fi un nume modern, cum se poartă...

Unchiul nu-şi dădu seama că Nabiha glumea ca să-l mai distreze şi să-i mai uşureze povara.

— Bine, să fie Hind. De ce nu? Să îl întrebăm şi pe Najib, iar dacă îi va plăcea şi lui, aşa o s-o cheme. Hind.

— Hannuda[46], Hannuda al-Hawi, îi spuneam alintând-o. Nu eşti o Muzawwaq, deci nu eşti rudă cu mine, îi spuneam râzând.

Apoi o răsturnam în braţe şi îi sărutam cu foc funduleţul de copil care mirosea a iasomie şi apă de trandafir amestecată cu miere.

— Miere, miere! îi spuneam în vreme ce o acopeream cu sărutări pe pulpele mici. Eşti o baclava, o prăjitură umplută cu nucă aici şi cu fistic dincoace, adăugam sărutându-i călcâiele mici şi rotunde.

Ca să mi-o dea să dorm noaptea cu ea, am început să spun că băiatul cel mic era tot mai palid, probabil era gelos pe surioara lui. Nabiha îl lua atunci să doarmă cu ea, iar Hind rămânea să doarmă cu mine. Nici nu îndrăzneam să mişc. Mă bucuram de căldura trupuşorului ei mic în jurul căruia mă ghemuiam. Mă trezea noaptea de mai multe ori şi de fiecare dată mă bucuram

---

[46] Hannuda este diminutivul numelui propriu Hind, iar al-Hāwī este numele de familie.

să o iau din nou în braţe cu toată seninătatea cu care sfinţii îi dăruiesc pe cei nevinovaţi şi curaţi la trup şi la suflet.

Unchiul începuse să vină tot mai des în vizită la Nabiha, aducând cadouri pentru Hind, felicitând-o iar şi iar pentru alegerea numelui. Repeta cu mândrie:

— Aţi văzut ce bine i se potriveşte? Ar fi fost cu putinţă să aibă alt nume în afară de Hind?

Când o alintam şi-i spuneam Hannuda, el se supăra şi ne zicea să nu mai pocim numele copilului. *Haram*!

Văzându-l atât de ataşat de Hind, ni s-a făcut milă de el, căci sigur şi-ar fi dorit un copil. Tâmplele îi erau deja albe, dar asta nu-l făcea mai puţin chipeş, poate doar mai respectat.

— N-ai să rămâi mereu la fel de chipeş, unchiule, înconjurat de fete. De ce nu te însori? Cine este femeia la care mergi atunci când nu mai eşti de găsit? E străină? Din Beirut? De ce nu-i ceri mâna?

Până când, într-o seară, după ce s-au culcat copiii, a rupt tăcerea şi ne-a spus:

— O să mă însor, doar că problema nu e atât de simplă.

Apoi ne-a spus toată povestea. A zărit-o prima dată la Cedri, de la distanţă, iar soarele părea că străluceşte numai pentru ea pentru că avea părul lung şi auriu. Era înconjurată de lume multă, iar mai încolo erau adunaţi alţii care arătau spre ea. Unchiul, făcând uz de funcţia pe care o avea la primărie, a reuşit să se apropie de cercul din jurul ei. A aflat că se turna un film egiptean, iar ea – zeiţa, cum îi spunea unchiul – era actriţa Hind Rustom[47]. Apoi, după ce ne-a pus să jurăm cu mâna pe Evanghelie că nu vom scoate o vorbă decât atunci când ne va spune el, ne-a mărturisit şi care era motivul dispariţiilor lui. Se ducea la Beirut ca să vadă filmele în care apărea ea, în funcţie de programul anunţat în reviste, unde se publicau şi poze de-ale ei. Nu ieşea din cinematograf decât pentru a cumpăra un alt bilet şi asta făcea toată săptămâna cât rula filmul, iar dacă proiecţia dura mai mult, îşi prelungea şi el şederea.

Văzând cum îl priveam amândouă, ne-a asigurat că nu e nebun. Ne-a mai spus că o cunoscuse personal la Cedri şi vorbise cu ea. O invitase la cină, împreună cu toată echipa de filmare şi plătise bine câţiva tineri din sat să-i ţină la distanţă pe

[47] Cunoscută actriţă egipteană, născută la Alexandria în 1931, cu roluri celebre în filme regizate de mari regizori arabi, cum ar fi, printre alţii, Yousuf Shahin.

oamenii care doreau să o admire. Unchiul a început să enumere motivele care-l făceau să creadă că şi ea l-a plăcut:

— Sunt bărbat în toată firea, nu mai sunt un copil care se îmbată cu iluzii... Ya salam, *eşti foarte, foarte binevenit în Egipt! Ne faci o mare onoare!* a imitat-o în dialect egiptean, convins că îl va primi la ea, dacă se va hotărî să meargă.

Îl va cinsti şi onora, aşa cum făcuse el cu ea la Cedri.

Eram sigure că unchiul nu ne-ar fi ascultat în starea în care era, dacă i-am fi spus că astfel de vorbe se spun din politeţe şi că nu reprezintă sub nicio formă o invitaţie sinceră. Şi nici nu dovedesc în vreun fel că l-a plăcut sau că l-ar putea plăcea. Când l-a întrebat Nabiha dacă a vorbit cu ea între patru ochi, unchiul s-a supărat rău şi a certat-o pentru asemenea gânduri. Cum să creadă ea că un om curtenitor ca el îi poate propune aşa ceva unei fete respectabile, mai ales unei prinţese ca Hind, să-i strice reputaţia? Apoi, unchiul adăugă cu un soi de jenă:

— Nabiha, totul stă în priviri, nu ştiu cum să-ţi explic. Dintr-o mie de priviri, un bărbat ştie să interpreteze felul în care se uită o femeie.

Nabiha clătină din cap şi zise:

— Şi? Cum se sfârşeşte povestea?

— Ca toate poveştile de felul ăsta.

Cum nu mai ştiam ce să spunem, am tăcut cu intenţia de a amâna discuţia pentru o altă seară, când unchiul ar fi fost mai puţin tulburat şi mai puţin sentimental. Doar că el n-a suportat tăcerea noastră:

— Nu sunt sigur, adică sută la sută, de sentimentele ei pentru mine. Există o singură cale de a afla.

— Unchiule, vrei să pleci în Egipt? Ţi-ai pierdut minţile cu totul?

A clătinat din cap cu amărăciune şi regret, iar după o clipă de confuzie i-a răspuns Nabihei:

— Da, Nabiha. Voi merge în Egipt. Doar aşa voi putea afla ce e în sufletul ei şi dacă doreşte să-i fiu soţ şi sprijin.

Apoi, dorind să mai destindă atmosfera încordată, adăugă:

— Unchiul vostru este un bărbat bine, aş putea chiar să joc în filme. Sunt mai frumos decât actorii pe care i-am văzut alături de ea pe ecran.

Într-o ultimă şi disperată încercare, Nabiha a spus:

— Egiptenii sunt musulmani. O să te însori cu o musulmană, unchiule?

— Dacă va accepta să se mărite cu mine, trec la islam.

Ultima dată când ne-a vizitat înainte de a pleca în Egipt, unchiul nu ne-a dezvăluit nimic din planurile lui. A venit încărcat de daruri pentru Hind. Era într-o dispoziţie bună, în ciuda veştilor îngrijorătoare care se abătuseră peste sat. Când l-am asaltat cu întrebări, ne-a răspuns grăbit şi cu un fel de reţinere:

— Chestiunea este mai mult politică decât religioasă.

Despre clopotele care băteau neîncetat în cătunele din vale şi de pe deal, ne-a spus că totul pornise de la fata beiului din Zaghrata, care striga în piaţă că fuseseră atacaţi de musulmanii din Tripoli, care voiau să-i nimicească. Le intraseră în case ca să le violeze femeile. „Voi, bărbaţi creştini şi nobili, suntem în mare necaz! Ne-au atacat cu cuţite şi topoare! O, voi, mândrie a neamului maronit, care este bărbat să-şi ia arma şi să mă urmeze!” Iar când nimeni nu i s-a alăturat, ea a început să-i ocărască: „Să vă fie ruşine, muierilor!” A scuipat apoi un şir de vorbe spurcate, crezând că-i stârneşte astfel pe bărbaţi, de parcă ar fi fost câini.

— Nouă nu ne spune nimeni ce trebuie să facem sau ce nu. Au bătut clopotele şi s-au strâns câţiva tineri care au plecat cu ea, doar că au părăsit-o pe drum, înainte de a ajunge la Ehden. Nu vă temeţi! Asta e toată povestea. Când vom hotărî să-i apărăm pe creştinii din această ţară împotriva musulmanilor, vom alege singuri frontul pe care să luptăm. Mereu s-au mândrit că sunt puternici. De ce au nevoie de noi acum, când de fapt ei ne-au omorât mai mulţi oameni decât musulmanii din Tripoli?

L-am întrebat apoi ce se aude despre lupte şi despre morţii din rândul creştinilor.

— Sunt şi dintre ai noştri care luptă în vale, dar nu pe frontul lor. Cui îi spunea ea „mândrie a neamului maronit”, cine s-o creadă? Ne spune aşa doar când are nevoie de noi. Nu eram până mai ieri bastarzii musulmanilor, ai otomanilor şi ai neamului Hamada?!

Apoi unchiul a plecat.

Când războiul a înaintat către sat, iar numărul celor căzuţi în lupte aduşi în piaţă a crescut, unchiul trebuie să fi fost departe... cel mai probabil, în Egipt.

• • •

Cu durere şi umilinţă, femeile îşi dezveleau pieptul, iar bărbaţii capetele. Mărturiseam Domnului iar şi iar că suntem nişte păcătoşi şi mari ne erau păcatele. Nu suntem conştienţi decât de puţine nelegiuiri pe care le-au făcut mâinile noastre şi nu ştim multe despre faptele noastre care L-au supărat de Domnul. Cerem acum de la Tine milă, nu iertare!

Domnul trimite asupra noastră pedeapsa când doreşte şi ne iartă după cum Îi este vrerea, căci a Lui este înţelepciunea. Judecata Sa depăşeşte înţelegerea noastră, de aceea lecţia Lui este cumplită pentru cei cuprinşi de orgoliu, cei cărora nepăsarea le-a închis ochii şi au căzut în somnul unei linişti mincinoase.

Ştim bine toate acestea, dar deseori cădem în capcana uitării. Îi cerem îndurare Domnului şi plângem duminica pentru râsetele prosteşti de vineri. Uităm mereu că funia, deşi lungă, este mereu aproape de gâtul nostru. Diavolul este puternic, până şi pe Iisus L-a ispitit pe munte şi I-a dat fiori reci. Ce putem face noi, suflete slabe şi puţin credincioase?

Dumnezeu a ridicat pedeapsa de pe piscurile munţilor noştri şi am trăit apoi vremuri de bunăstare pe care nu le meritam. Însă înţelepciunea Lui, care scapă mereu înţelegerii noastre, ne-a condamnat la uitare. Am uitat să întrebăm Cerurile de unde venea toată această bunăstare. Meritam noi acest dar sau era doar o ispită de la diavol care, în acest fel, ne lărgea funia din jurul gâtului nostru ca să nu-i mai simţim strânsoarea sub amorţeala dulce a traiului bun?

•••

Tannus a plâns întruna la întoarcere, de emoţie şi bucurie. Tot ce văzuse pe drumul dinspre Siria către casă era atât de frumos de-ţi dădeau lacrimile. Totul era nou şi strălucitor şi nu doar pentru că drumul acesta era atât de diferit de poteca anevoioasă pe care mersese în noaptea în care fugise din sat cu teama-n suflet, ci şi pentru că frumuseţea lucrurilor depăşea cu mult ce-şi imaginase.

Oamenii din cătun, cu mic cu mare, femei şi copii, cei care îl cunoşteau pe Tannus şi cei care nu auziseră vreodată de el, se adunaseră să-l vadă. Cei care ajunseseră până în prag se îngrămădeau să-şi vâre capul înăuntru. Nici măcar cei care ajunseseră aproape de el nu reuşeau să-i audă răspunsurile la numeroasele întrebări. Unii au început să urle ca să se facă un

pic de linişte sau măcar să fie scoşi copiii afară. „Oameni buni, pe Sfânta Fecioară, haideţi să ne înţelegem!”. Câteva femei se apucară chiar să desfacă legăturile pachetelor înfăşurate în hârtie străină ca să vadă ce se găsea înăuntru. Butraysa luă pachetele şi le duse în bucătărie, dându-i afară pe oamenii pe care-i găsi acolo. Doar că, de fiecare dată când se întorcea cu un alt bagaj, îi găsea din nou în bucătărie în număr şi mai mare. Nimic nu părea să meargă cu ei: închidea uşa, îi dădea afară... până la urmă, a fost obligat să rămână în bucătărie, chiar dacă nu apucase să-şi îmbrăţişeze fratele.

Salma, năucită de atâta lume, se hotărî să nu-i mai salute şi să nu le mai ureze bun venit, deşi îşi dorea să împartă cu toată suflarea bucuria întoarcerii lui Tannus. Chipurile pe care le vedea acum în casă, cu gâturile întinse şi ochii ieşiţi din orbite îi păreau cu totul străine, din cauza expresiei lor. Începu să se întrebe: „Cine or fi ăştia şi de unde au răsărit?”. Îl întrebă pe unul dintre tineri, care părea cel mai violent, împingându-i pe ceilalţi:

— Ce cauţi aici?

Îi răspunse furios:

— Ce ştiu eu?

Apoi i se plânse că lumea nu-i dădea voie să înainteze ca să vadă ce se petrecea înăuntru.

Salma se aşezase pe terasă, aşteptând să plece lumea. Nu-l văzuse cum trebuie şi nici nu apucase să-l îmbrăţişeze cât dorea. Nu se obişnuise cu înfăţişarea lui cea nouă, încercând să-i reconstituie chipul nu fără efort, după ce-l privise pe fugă. Sosise la puţin timp după Tannus şi găsise casa plină de oameni care se dăduseră la o parte, făcându-i loc, după ce unii dintre ei spuseseră: „Lăsaţi-o să treacă! Este sora lui!”

Salma era la Cedri când a ajuns Tannus. L-a primit Nabiha, care le-a trimis vorbă Salmei şi lui Najib că Tannus se întorsese acasă. Najib nu putuse să plece de la muncă, dar îi găsise o maşină care să o aducă în sat, promiţând că va fi acasă înainte de miezul nopţii. Pe drumul spre casă, Salma tot încerca să se convingă, îşi tot repeta că Nabiha îi spusese că Tannus s-a întors. Asta însemna că s-a întors. Altfel, ce sens ar fi avut să trimită Nabiha pe cineva care să spună asta?

Chiar înainte de miezul nopţii, a ajuns şi Najib. Casa se golise de lume. Când a intrat Najib, au început din nou să plângă cu

toţii. Plânsul se întretăia cu puţinele cuvinte rostite, dând senzaţia că nu venise încă momentul pentru vorbe. Cuvintele puteau fi amânate! Noaptea aceea era pentru desfătarea privirilor care-l sorbeau pe Tannus, chipul lui, trupul, să se convingă că este bine, că era cu adevărat acolo şi că nu se schimbase mult. Era bine şi era chiar el, Tannus.

Râdeau, apoi iar plângeau şi-i puneau aceeaşi întrebare: „Eşti bine?”. Obosiţi de atâta bucurie, scoteau oftaturi lungi, apoi se pofteau la masă unii pe alţii, întindeau mâinile după farfurii, dar nu puteau să mănânce.

— Tannus, ea este Hind! zise Salma arătând către micuţa care-i dormea în braţe.

Tannus a zâmbit, apoi a început să plângă şi, odată cu el, toţi ceilalţi, privind către braţele Salmei.

— Eu îi spun Hannuda, adăugă ea, ştergându-şi nasul.

•••

Multe lucruri se schimbaseră în absenţa mea. Deşi îmi povestiseră, uneori pe scurt, alteori cu prea multe amănunte, ca să-mi facă întoarcerea mai uşoară, totuşi simţeam că lipseşte ceva, ceva al cărui nume nu-l ştiam şi care mă ţinea departe de ei.

Am văzut pe stradă un copil şi, din trăsăturile lui, am încercat să-mi dau seama al cui este. Nu am reuşit, iar asta m-a întristat. O să treacă cu timpul, mi-am spus. Nici eu nu mai sunt la fel. Oamenii se opresc când mă văd şi nu mă recunosc decât după ce se uită bine la mine.

Dar timpul nu a umplut golul care-mi macină sufletul. Nici când rămân singur acasă, nu mă apropii de lucrurile cele noi. Nu mă mai mişc prin casă ca înainte de plecare. E şi nu e casa mea. Mobila cea nouă şi frumoasă nu e obişnuită cu mine, de parcă s-ar întreba cine mai eram şi eu. Nu deschid radioul, însă mă bucur mult când Salma îl lasă să meargă, chiar dacă melodiile difuzate nu sunt toate pe placul meu. În bucătărie nu intru ca să-mi pregătesc de mâncare, nu mă duc decât când îmi spune Salma că mi-a pregătit ceva.

Uneori ud ghivecele cu flori de pe terasă când văd că au nevoie de apă, însă o informez pe Salma imediat ce ajunge acasă. Butraysa a renunţat să mă mai invite să locuiesc la parterul pe care-l pregătise special pentru întoarcerea mea, aşa

că a rămas gol, căci nici el nu vrea să doarmă acolo când vine în sat.

Rămân mult timp singur acasă. Întâlnirile noastre au devenit rare şi planificate, mai ales datorită Salmei. Cele două surori mai mici nu sunt niciodată acasă: Sabat e învăţătoare la şcoala maicilor şi doarme la mănăstire, căci are în grijă fetele ai căror părinţi au emigrat în Australia sau în alte părţi şi care vor ca fiicele lor să înveţe şi să se căsătorească în ţară. Se face carte mai serioasă la noi. Iar emigrantul care mai are pe cineva acasă sigur se întoarce. Ca şi cum şi-ar fi lăsat copilul ostatic, iar după o vreme ar veni să şi-l răscumpere. Mai erau şi orfanele de a căror educaţie se ocupa tot mănăstirea.

Emiline îşi petrece toată săptămâna la Beirut unde învaţă limba franceză şi să dactilografieze. Nu se întoarce decât la sfârşit de săptămână. Najib ne-a spus că domnul Dufour, scriitor şi filosof francez ataşat de ţara noastră, credea că Emiline este foarte inteligentă. El a îndrumat-o către şcoală şi a ajutat-o să se înscrie. Najib este convins că lumea de astăzi este a învăţăturii, iar fetele trebuie să aibă o meserie onestă. În cursul săptămânii, Emiline doarme la Salima, sora lui Najib, în Dora, unde este îngrijită cum se cuvine. Salima este foarte strictă în privinţa educaţiei.

Salma şi Nabiha lucrează la hotelul lui Hanna, vărul nostru. „Dar dacă vrei, nu se mai duc la muncă de mâine”, m-a asigurat Najib. Ştiam că Najib nu ar permite să se întâmple ceva care să le pună pe Salma şi Nabiha într-o poziţie neplăcută. Apoi, aşa cum a spus, prezenţa lui în hotel în fiecare clipă presupune şi să fie cu ochii pe ele, pentru a le şti în siguranţă şi respectate.

M-am gândit apoi, stând singur acasă, că dacă voiam ca Salma să nu mai lucreze, ar trebui să muncesc eu şi să adun suficienţi bani cât să compenseze şi salariul ei, mai ales că viaţa se scumpise.

Najib m-a asigurat că supraveghează tot ce se întâmplă în hotel, ştiind câtă încredere aveam în el. N-a zis nimic de sarcinile pe care le avea Saba. Când am întrebat-o pe Salma cu ce se ocupa Saba la hotel, mi-a răspuns că nu rămânea niciodată prea mult, căci îl însoţea pe Hanna peste tot. Plecau şi veneau cu maşina, nimeni nu ştia unde merg, nimeni nu-i întreba nimic, nici măcar unchiul Yusef, care stătea în hotel mai mult decât ei.

— Să nu-l întrebi pe Saba despre nevastă-sa, căci n-ai s-o vezi, mi-a spus Salma. L-a părăsit şi a fugit. Nimeni nu ştie unde. Poate le ai ei, la Zahla. Se pare că nu pot avea copii, iar ea este convinsă că Saba este de vină. Aşa vorbeşte lumea. Iar frate-tău ia foc dacă îi pomeneşte careva numele!

Cât despre unchiul din partea mamei, n-am putut crede aşa ceva... Mi-au spus oamenii că a vândut tot la preţuri modice, până şi casa bunicului, ca să se ducă după o actriţă egipteană, Hind Rustom. Mi-a mai spus lumea şi că fotograful armean Harmandian l-a văzut pe unchiul într-un film egiptean, într-un cinematograf din Tripoli. Nu am vrut să-l întreb pe armean chestiuni de familie, căci, deşi stabilit de mulţi ani printre noi, tot străin era. Când am auzit însă că Nadra Hlayhel începuse să construiască un cinematograf în sat, m-am temut că toată lumea o să-l vadă pe unchiul în vreun rol înjositor şi că vom deveni ţinta ironiei tuturor.

Salma şi Nabiha făceau cu schimbul la hotel, aşa că rareori le vedeam împreună. Când una era la muncă, cealaltă stătea cu copiii. Când Salma era acasă, nu-şi începea seara decât după ce adormea Hind. Hannuda îi umpluse inima şi viaţa. Salma nu se va mărita niciodată, indiferent cine ar fi pretendentul, căci practic băieţii şi fata lui Nabiha sunt ca şi copiii ei.

Îmi spun în sinea mea că poate e mai bine aşa. Salma pare să fi uitat că nu era frumoasă, iar teama că va rămâne fată bătrână îi dispăruse demult. Anii în care lipsisem aspriseră trăsăturile Salmei, care îmbătrânise. Doar că nu părea să fie deloc tristă din cauza asta. Oare îşi dădea seama cum ajunsese sau nu-i păsa? Înainte să fug în Siria nu-mi dădusem seama că Salma era... urâtă. Poate pentru că o iubeam foarte mult. Oare o iubeam mai puţin acum, de vreme ce începusem să o văd aşa cum era? Sau poate că perioada în care lipsisem mă făcuse să nu văd cât se schimbase, pentru că în toţi anii ăştia mi-o imaginam aşa cum o lăsasem demult, fără să iau în seamă că vremea trecea şi peste ea...

Copiii lui Nabiha, slujba ei la Cedri despre care vorbeşte foarte mult, toate astea o fac să uite de ale ei. Şi, de ce nu, poate e mai bine aşa. Poate este un dar de la Dumnezeu. Zic aşa pentru că o iubesc foarte mult pe Salma... nici nu ştie cât de tare o iubesc! Nu mă supăr când îmi cumpără haine scumpe din Beirut sau Tripoli, nu-i refuz cadourile ca să n-o supăr. Dar, în

compensaţie, cheltui fără să mă uit pentru casă şi pentru copiii lui Nabiha, ca să-i dau sentimentul că am bani, deşi ea nu m-a întrebat niciodată de unde îi am şi cu ce m-am ocupat cât am fost în Siria. Aştept momentul potrivit să vorbim, să-mi regăsesc ritmul vieţii, un loc de muncă sau *poste*, cum se spune aici.

De câte ori îmi povesteşte despre hotelul de la Cedri, mă arăt bucuros şi uimit. Nu cred tot ce-mi spune, pentru că deseori exagerează doar ca să mă ştie fericit. Poate că se teme că plec din nou, deşi încerc din răsputeri să-i arăt că sunt fericit acasă. Anii petrecuţi în Siria mi-au secat dorinţa de pleca. Aş fi putut să mă întorc cu mult înainte, dar Salma nu m-a întrebat de ce nu am făcut-o. Crede că nu trebuie să mă întrebe nimic dacă eu nu spun nimic. Şi, deşi mă bucur că e aşa, uneori mă doare că sora mea mă tratează ca pe un străin, cu prea multă consideraţie.

Salma trece apoi la veştile proaste, dar fără să insiste mult. Hala s-a măritat cu un străin, dar de treabă. Sora ei, Labiba, era foarte bolnavă, va trebui să o vizităm într-o zi. Mătuşa Fawz s-a mutat la Beirut, după ce îi murise soţul. Cele două nurori ale ei au rămas la Dahr al-Ayn. Pământul din Bnahli era cum îl ştiam. „Trebuie să-l însurăm pe Butraysa, degrabă. Orice fată din lumea asta l-ar vrea. E un prinţ, Butraysa, nu-i aşa?”

Aruncând vestea despre căsătoria Halei printre altele fără prea mare importanţă şi grăbind apoi ritmul destăinuirilor, Salma crede că nu voi avea timp să mă întristez. A spus-o ca şi cum ar fi încheiat o poveste. Mă gândesc că biata mea soră nu a fost îndrăgostită niciodată şi nu ştie ce înseamnă să iubeşti. Sunt uluit. Probabil crede că depărtarea m-a făcut s-o uit pe Hala şi chipul ei şi-a pierdut strălucirea. Se gândeşte că eu, trăind într-o lume-nelume, în marea agitată a vieţii, departe de ai mei, fugar rătăcitor, înfometat, înfrigurat şi însetat, am uitat-o pe Hala. Nu e cu putinţă ca Hala să fi rămas agăţată de firele plăpânde ale inimii mele. Aşa crede sora mea Salma.

Într-atât să fie de nepricepută într-ale iubirii? Sau îi este teamă pentru mine şi nu vrea să adauge încă o durere celor pe care crede că le-am suferit în pribegie?

Oricum, Salma nu lasă loc de interpretări în destăinuirile ei, presupun că îi e teamă să nu le transform eu în gânduri triste, chiar dacă povestea în sine e veselă.

— Oameni şi naţii felurite, conducători, preşedinţi, regi, prinţi, deputaţi, miniştri, străini şi arabi. Lume fel de fel... Clădiri,

hoteluri, cabane, piscine, teleschi, maşini, autobuze, restaurante.

Aşa încep toate poveştile Salmei despre Cedri, chiar dacă ceea ce urmează să spună e total diferit, rezumând astfel schimbările care au loc în viaţa noastră, a satului şi a întregii lumi.

— Fratele meu, n-ai să crezi ce am să-ţi povestesc, aşa îşi începe de obicei poveştile despre ce se petrece „sus”.

— Băiatul lui Abu Qablan a ajuns campion internaţional la schi! I-au dat o cupă mare din argint, pentru că i-a întrecut pe toţi străinii. Mezina lui Margo, Marianne... o mai ştii pe Marianne? Fata aia cu dinţii ieşiţi din gură. Ei bine, s-a măritat cu un baron din Austria. Baronul este un fel de prinţ în ţara lui şi locuieşte într-un palat adevărat. E ceva mai în vârstă. Se pare că l-au abandonat propriii copii, aşa că s-a însurat cu Marianne şi a dus-o în Austria, unde, pe Sfânta Fecioară, a ajuns baroneasă, înconjurată de servitori. O să le ia acolo pe sora ei mai mare şi poate pe Margo, ca să trăiască toate în palat.

Acum două zile, unchiul tău Yusef s-a fotografiat cu împăratul Iranului, şah, cum îi spun ei acolo. Era cu soţia lui, Thuraya, am văzut-o. E mai frumoasă ca luna. Dar Dumnezeu nu ne face perfecţi: se pare că nu poate avea copii, e stearpă, biata de ea. Pe şah îl cheamă Rida şi a venit însoţit chiar de preşedintele Chamoun[48]. N-am văzut în viaţa mea un bărbat mai frumos ca el. Şi nevasta lui e frumoasă, dar nu ca el. Au doi copii blonzi care-i seamănă lui, însoţiţi mereu de o guvernantă englezoaică. Din sat şi până sus la Cedri l-au purtat pe Chamoun pe umeri, ba au luat pe sus şi maşina în care era, ca să vadă oaspeţii cât de tare îl iubim. E adevărat că nouă ne plac mai mult francezii, iar el îi preferă pe englezi. Yusef Karam al III-lea din Zaghrata a organizat manifestaţii în faţa Parlamentului din Beirut, vrând să fie singurul conducător al maroniţilor, cu sprijinul şi la îndemnul francezilor, care vor să slăbească puterea lui Chamoun. Aşa am ajuns noi să fim de partea englezilor şi împotriva francezilor şi a celor din Zaghrata. Chamoun a ţinut un discurs şi a spus că această regiune a dat ţării bărbaţi fără egal. Iar şahul Iranului a adăugat: fără egal în lumea întreagă. Arabii l-au numit pe

[48] Camille Nimr Chamoun a fost un om politic libanez, membru şi lider politic al comunităţii creştine maronite, preşedinte al Libanului între 1952 şi 1958.

Chamoun „tânărul erou al spiritului arab”, căci a apărat Palestina împotriva Americii.

Să ştii, Tannus, că acolo afli mai multe decât de la radio, care a ajuns să mă enerveze, mai ales buletinele de ştiri! Eu sunt mai informată decât ele.

Ieri, de pildă, au sosit nişte doctori de copaci din străinătate care au spus că cedrul nostru este bolnav. Lumea a râs, nimeni nu i-a crezut. Au adus cu ei scări şi s-au urcat în copaci. Oamenii le-au trimis vorbă să se poarte frumos cu cedrii Domnului, care nu se pot îmbolnăvi, pentru că se află dintotdeauna sub protecţia lui Iisus. Când au aflat că doctorii sunt nemţi, i-au acuzat că sunt spioni care vor să lanseze zvonuri false despre cedri ca să distrugă bunul renume al ţării noastre.

Au făcut apoi o delegaţie care a mers la patriarh, cu o plângere pe care au semnat-o toţi şi în care au demontat argumentele nemţilor şi au cerut să fie alungaţi imediat. Nimeni nu reuşise vreodată să numere cedrii, cum puteau ei spune că le-a scăzut numărul? În plângere era invocată şi povestea lui Daoud Paşa, care încercase să răspundă provocării de a număra cedrii cu ajutorul armatei sale; a dat ordin ca fiecare soldat să se oprească în dreptul unui copac. Doar că i s-au terminat soldaţii fără să fi reuşit să numere toţi cedrii şi s-a recunoscut învins. Cum nemţii s-au încăpăţânat, oamenii le-au luat una dintre maşinile cu care veniseră şi au aruncat-o noaptea în prăpastie. Biata maşină, arăta de parcă ar fi muşcat-o câinii!

Primim pe toată lumea cu inimile deschise, îi omenim cum nu se mai întâmplă nicăieri în lume. Dar nimeni nu ne înţelege problemele. Numai Dumnezeu din ceruri ne înţelege. Chiar dacă cedrii sunt o sursă de venit pentru noi toţi, putem să închidem pădurea când vrem. Până şi ciobanii din munţi, care se ocupă acum cu parcările, cu teleschiul sau vând sandviciuri şi suveniruri din lemn de cedru, au spus: „Cinstea noastră este mai presus de bani. Ne întoarcem în munţi de unde am plecat!”. Pe scurt, nemţii au plecat într-o noapte şi noi am dat petrecere mare la Cedri. Întreab-o pe Nabiha cât am dansat şi am cântat în noaptea aceea! Ţi-l aminteşti pe Sulaiman Abu Shahbar, vestitul poet, care umblă numai beat? Până şi străinii s-au adunat în jurul lui ca să-l asculte, deşi nu înţelegeau nimic din ce spunea, dar râdeau şi aplaudau odată cu noi. Le-a făcut de ruşine tot neamul nemţilor. Are o voce groaznică, dar versurile

erau foarte puternice, sculau şi morţii din morminte. Ştii cum se spune, Tannus, că poezia e mai puternică decât sabia şi taie mai abitir decât ea. Ţi-l aminteşti pe avocatul Fakhr, pe care unchiul tău Yusef a încercat să-l facă un mare conducător când era certat cu beiul? Un singur vers l-a distrus pe vecie. Povestea e aşa: unchiul Yusef, care organiza tot soiul de mese şi petreceri la care invita oaspeţi de departe doar ca să-i arate beiului că avea relaţii importante, a primit într-o zi o delegaţie în cinstea căreia a întins o masă mare. Printre oaspeţi se afla un bărbat din familia al-Khazin, iar unchiul i l-a prezentat pe Fakhr, spunându-i că vorbea ca un conducător fără pereche. La sfârşit, în drum spre casă, Ibn al-Khazin a compus o poezioară despre Fakhr. Versurile au devenit celebre, toată lumea le-a reţinut şi le-a repetat. Iată ce a compus Ibn al-Khazin:

Minunat drumul către al-Jabba
Cu gropi adânci ca şanţurile
Dac-ar fi fost mădularul meu în locul lui Fakhr
Le-ar fi astupat până acum...

Când au ajuns versurile la urechile unchiului Yusef, l-a alungat pe Fakhr din casa lui: „Nu vreau să te mai văd, nici în casă, nici în sat!” Întreabă-l pe Saba, era acolo. De-atunci, Fakhr a dispărut, nu l-a mai văzut nimeni.

Dar fii atent ce le-a spus Sulaiman nemţilor. Am reţinut versurile ca să ţi le spun. E adevărat că are o voce urâtă, dar aceste versuri vor rămâne pentru veşnicie! Nu sunt doar pentru nemţi, ci pentru toţi străinii. Vocea mea nu e atât de frumoasă ca a ta, dar ascultă:

Of, of, of...
Pe cai ne-am suit şi-n luptă ne-am aruncat
Marea şi uscatul în palme le-am purtat,
De câte ori ne răsucim mustaţa,
Leul în pădure îşi fereşte viaţa,
Munte sfânt, binecuvântaţi fie cei drepţi,
Munte sfânt, niciodată supus,
Comorile tale sunt fără de preţ,
Numele ţi-e scris mai sus de soare.

Vezi? Doamne, îmi curg lacrimile fără să-mi dau seama. Ah, de-aş fi avut o voce mai frumoasă.

Tannus, nu te mai aud cântând... *Khô* nu-ţi mai place să cânţi?

•••

— Fie la mănăstire, la Quzhaya, fie în armată... zise unchiul Farid.

— Khalil este băiatul meu cel mare şi îl iubesc, dar acum nu mai hotărăsc eu, ci fratele meu Yusef. Şi are dreptate. Khalil a mers prea departe. Nu vrea să stea de vorbă cu nimeni, nici cu unchiul Yusef, nici cu mine, nici cu preotul. Nu protestează şi nu refuză pe nimeni, dar nu face decât ce-i trece prin cap. Nimeni nu înţelege ce este în mintea lui.

Unchiul tău Yusef este de părere că, deşi băiat deştept, Khalil e sărit de pe fix, a ajuns să fie un scandal ambulant. Cei doi fraţi mai mici, Nadim şi Finianos, sunt disperaţi şi le este ruşine cu el. Refuză să-i mai poarte de grijă sau să-i mai vorbească. Ce pot eu să fac pentru el? A fost de acord să se înroleze în armată, apoi a fugit. Pare să fie de acord cu orice îi spun, apoi... O nenorocire, Tannus. Tu ce părere ai? Ştiu că vine la tine uneori. Poate vorbiţi. Poate îţi spune ce-i trece prin cap. Ce crezi, Tannus? Unchiul tău Yusef crede că e nebun din cauza haşişului. Eu nu cred că haşişul poate tulbura aşa mintea omului! Tu ai fost la mănăstire la Quzhaya şi ai văzut tot soiul de nebuni pe care-i legau peste noapte în peştera făcătoare de minuni, iar dimineaţa erau din nou întregi. Să-l ducem şi pe Khalil acolo? Tu ce crezi, Tannus? Spune-mi, de dragul sufletului părintelui tău, ce să mă fac cu el? Este băiatul meu cel mare şi-l iubesc mult, dar nu mai pot. Tannus, tu eşti mai mare, vorbeşte cu el, poate îţi dă ascultare ca unui frate mai mare.

Unchiul Farid ştia cu siguranţă cât îl detestam pe unchiul Yusef, fratele lui, sau cel puţin bănuia, căci nu-l vizitam decât foarte rar, nu mă sfătuiam cu el niciodată şi nu-i dădeam ascultare. M-am mulţumit să-l bat pe umăr şi să-i spun:

— Fii fără grijă, unchiule Farid, Khalil nu şi-a pierdut minţile. E doar leneş, nu are chef să muncească. E adevărat, poate că glumeşte mai mult decât ar fi cazul, e şi încăpăţânat, şi nu ascultă pe nimeni. Ai dreptate, dar nu te teme. Eu mă întâlnesc cu el foarte des, vine pe la noi şi petrecem serile împreună. Nu mi se pare deloc nebun, dar promit că am să vorbesc cu el.

Stăm de vorbă adeseori şi am avut impresia că mă şi ascultă. Nu te teme!

I-am spus lui Khalil că mi se rupe inima de mila tatălui său.

— Khalil, dacă tatăl tău a venit să discute cu mine, înseamnă nu mai avea la cine să apeleze. Unchiul Farid nu se aşteaptă ca eu să-ţi găsesc ceva de făcut, căci nici eu nu muncesc. Tatăl tău ştie foarte bine că nu am slujbă sau relaţii şi că stau acasă şi, cu toate astea, a venit la mine.

— Nu, tata a venit la tine sperând că o să-mi bagi minţile în cap, e convins că sunt nebun. Şi pentru că eşti tovarăşul meu, se aşteaptă să mă îndrumi şi să mă convingi să mă înrolez, de exemplu. S-au pus de acord că nu există altă soluţie pentru mine decât armata, ar scăpa de mine şi nu ar mai avea de ce să le fie ruşine. Unchiul tău Yusef i-a spus tatălui meu: „Trimite-l în armată şi aranjez să i se treacă cu vederea nebunia. În armată nu ai nevoie de mare efort sau de bani. Dumnezeu a creat slujbele în armată pentru oameni ca fiul tău, care nu se pricep la nimic.”. El crede că armata o să-mi bage minţile în cap şi o să facă din mine bărbat adevărat. Doar că eu nu am niciun chef să mă înrolez. Îmi place aici. Armata înseamnă închisoare şi ordine. Apoi, de unde mi-aş mai cumpăra haşiş? Ha, ha, ha!

Râsul lui Khalil semăna cu al nebunilor, părea că-i iese direct din stomac, nu din piept. M-a făcut şi pe mine să râd cu poftă, din inimă. Râsul lui era contagios, indiferent de motiv. Nu râd la ce spune, ci la cum râde, deşi de multe ori nu identific cauza.

Tot ce povesteşte Khalil te face să râzi, chiar şi în lipsa haşişului. Mi-a spus că unchiul Yusef nu-şi bagă nasul deocamdată în treburile mele, dar, la primul gest care nu-i va fi pe plac, o va face. „Unchiul Yusef şi alţii spun că banii pe care-i ai sunt furaţi. Spun că i-ai fi înşelat pe sirieni şi că ai fost apoi nevoit să fugi încoace. Sirienii sunt proşti, ca în toate bancurile care se spun despre ei, şi pe tine te-au luat drept un mare erou refugiat la ei, prigonit de francezi. Se ştie cât de tare îi urăsc sirienii pe francezi. Şi pentru că nu sunt foarte deştepţi, aşa cum sunt muncitorii nusayriţi care lucrează pe pământurile noastre, au avut încredere în tine şi te-au onorat. Tu ai fi profitat de încrederea lor, le-ai furat banii şi te-ai întors în sat”.

Râdem până cădem pe spate cu picioarele în sus, ca greierii. Şi când îl întreb:

— De ce râdem? Ar trebui să ne supere foarte tare astfel de vorbe.

Khalil scoate un fel de chicot:

— Eu, furios? Au... au!

Râdem din nou ca nebunii. Ne plimbăm serile, discutând cu voce joasă, ca să nu fim descoperiţi. Temele de discuţie sunt din ce în ce mai serioase, cu sau fără haşiş. Uneori îl întrebam:

— De ce vrei, Khalil, să creadă oamenii că nu eşti zdravăn?

— Eu nu vreau nimic de la oameni, ei vor ceva de la mine. Râd de mine din plictiseală.

— Bine, dar spune-mi atunci de ce vorbeşti uneori în arabă literară[49]? Care-i treaba cu arabă literară? Şi, mai ales, cum de-o ştii?

Khalil începe să repete acele expresii bizare[50], fără să-mi răspundă la întrebare.

— Zăpada *se lichefiază*! le spun oamenilor care privesc cu groază în jurul lor. Sau când îl văd pe vreunul că se grăbeşte, îi spun: *degrabă, degrabă*!, iar el o ia la fugă, în vreme ce eu leşin de râs. Apoi, câteodată, mă uit la cineva şi-i zic pe nepregătite: *dezleagă-ţi turbanul*!*,* iar împricinatul îşi pipăie îngrozit capul. Ha, ha, ha! Când a venit preotul să-mi ceară socoteală şi să mă întrebe de unde ştiam astfel de cuvinte, i-am spus: „Nu le inventez, le-am învăţat de la marii filosofi" şi le-am înşirat numele fără să ştiu de unde-mi ieşeau: Az-Zamakhshari, Abu Hanifa al-Ghazali, Ibn Qutayba al-Isfahani, Safwan ibn Ghayalan. „I-ai citit?", l-am întrebat pe preot. „Trebuie să-i citeşti, apoi să te întorci să discuţi cu mine. Of, ce fel de oameni mai sunt şi ăştia care nu citesc?!". S-a posomorât dintr-odată şi m-a lăsat în pace. Ha, ha, ha!!!

Folosirea acelor expresii nu avea mereu urmări pozitive. Într-o zi, Khalil a dat peste un străin care mergea spre piaţă cu nişte cărţi sub braţ, uitându-se la case ca şi cum ar fi căutat o anume adresă. Khalil l-a urmărit de la distanţă, iar când şi-a dat seama că nu căuta nicio adresă, s-a apropiat şi l-a salutat politicos, oferindu-şi serviciile, aşa cum cer regulile ospitalităţii şi ale generozităţii. Încrezător în bunele intenţii ale lui Khalil, străinul a

---

[49] Referirea este la varianta literară a limbii arabe care nu se vorbeşte spontan, ci se asimilează prin învăţare în sistemul de educaţie (în arabă, *al-'arabiyya al-fuṣḥā*).

[50] Cuvintele folosite sunt din fondul clasic al limbii arabe, de aceea stârnesc uimirea celor care le aud şi care nu sunt obişnuiţi cu acestea (N.t.).

mărturisit că venea din al-Kura cu treabă. Khalil l-a întrebat dacă făcea negoţ cu ulei de măsline, dar străinul i-a răspuns că nu, arătând către cărţile pe care le ţinea sub braţ. Atunci, Khalil s-a apropiat de el, făcându-i cu ochiul şi i s-a adresat în arabă literară:

— Aşadar, eşti naţionalist. Creştin şi naţionalist. M-ai nimerit la fix. Nici nu putea găsi pe cineva mai potrivit la noi în sat. Eu sunt maronit sadea, dar şi naţionalist ca tine în taină. Dacă vrei să înfiinţezi un partid politic, ai găsit omul. O să-ţi arăt cine te-ar susţine şi te-ar ajuta. Aici sunt şi protestanţi, şi comunişti – nimeni nu-i ştie mai bine decât mine, căci activează clandestin.

Străinul negă şi spuse:

— Nu, fratele meu, nu am nicio legătură cu politica. Am venit aici ca să predic cuvântului Domnului. După cum vezi, am cu mine o Evanghelie.

— Aha, acum am înţeles! Eşti dintre martorii lui Iehova. De ce n-ai spus aşa, omule? Avem şi noi martorii lui Iehova, doar că se ascund. Ştii de ce? Pentru că satul este al maroniţilor, Dumnezeu să te păzească de ei, sunt cam extremişti. Eu nu sunt aşa, mie îmi place diversitatea şi chiar o încurajez. De aceea, am să te duc la conducătoarea martorilor lui Iehova şi o să te las în mâinile ei, ca să fii în siguranţă. Astfel, misiunea ta îşi va atinge scopul. Haide, vino cu mine. Dumnezeu a vrut să ne întâlnim.

Khalil l-a condus pe străin la prăvălia lui Margo. Khalil i-a şoptit ceva la ureche lui Margo, apoi, înainte de a-l lăsa acolo, i s-a adresat cu voce tare în arabă literară:

— Femeie, cinsteşte-l cum se cuvine pe acest om, servitor al Domnului, căci Domnul l-a călăuzit către tine.

Dacă nu ar fi intervenit preotul care a ameninţat-o pe Margo că o excomunică, aceasta l-ar fi lovit pe străin până l-ar fi omorât. Căci nu s-a mulţumit să-l lovească cu pumnii, ci a ridicat greutatea de un kilogram şi era gata să-i spargă ţeasta dintr-o lovitură. Când preotul a ameninţat-o cu excomunicarea, ea a lăsat greutatea din mână, a luat talerul de pe cântar şi l-a lovit pe străin peste gura plină de sânge, ţipând la prelat că vrea să-l scoată pe diavol din acest martor al lui Iehova şi că el, ca om al bisericii, ar trebui s-o înţeleagă. La insistenţele preotului, a lăsat talerul. Oamenii l-au dus pe străin la fântâna de lângă biserică, l-au spălat pe faţă şi i-au spus: „Întoarce-te la al-Kura. Predică

acolo Evanghelia. Noi avem Evanghelia noastră şi nu avem de gând să o schimbăm. De data asta, Dumnezeu te-a salvat!”

Khalil râdea cu lacrimi, dar, de data aceasta, chiar avea remuşcări.

E mai mic decât mine cu câţiva ani, dar pare mai înţelept într-ale vieţii, deşi nu a plecat niciodată din sat. Câteodată se miră de naivitatea mea şi spune: „Ce-i cu tine, frate? Unde ai trăit până acum? Să te învăţ eu?”. Altă dată mă întreabă: „Chiar ai crezut ce ţi-am povestit? Am glumit... să zicem că am exagerat. Foarte uşor poate cineva să te păcălească!”

Despre fete şi femei şi poveştile de amor, Khalil ştie tot ce se întâmplă nu doar în sat, ci şi prin satele vecine. Ştie soţia cui se iubeşte cu soţul cui, unde se întâlnesc şi când. Când îl întreb, îndoindu-mă de sursele lui, îmi spune:

— Eşti liber să crezi sau nu. Ştiu toate astea şi verific personal zvonurile şi vorbele oamenilor. Am metodele mele şi informatorii mei. Sunt mai tare şi mai nobil decât jandarmii, nu dau pe nimeni în vileag şi nu stric casa nimănui.

Când Salwa a încercat să se omoare, lumea a spus că a băut din greşeală puţin Dimol, crezând că este o sticlă de apă. Cum să crezi aşa ceva? Ce are sticla de Dimol în comun cu sticla de apă? Şi de ce să fi pus cele două sticle una lângă alta? Adevărul este că Salwei i-a căzut cu tronc unul dintre muncitorii nusayriţi care lucrează pe pământul bărbatului ei. I-am văzut eu împreună, goi puşcă, lângă cimitirul Sfântul Antonie. Am crezut că era o încăierare şi, pentru că era noapte şi nu vedeam prea bine de la distanţă, m-am apropiat. Era lună plină, aşa că am văzut tot. Se rostogoleau pe pământ ca animalele sălbatice când se luptă. Doamne, Dumnezeule! Îţi îngheţa sângele... o ridica în sus şi o pupa peste tot... pe gât, pe sâni. Iar eu, de frică să nu mă vadă cineva că stau la pândă prin cimitire, am tăcut chitic, spunându-mi că am să-i previn, dacă am să văd pe cineva venind. Am rămas acolo până când s-au întors în sat, fiecare pe altă potecă. Mi-am dat seama că se iubeau foarte tare de vreme ce se întâlniseră într-o noapte cu lună plină. Trebuie să ţi-l arăt pe nusayritul ăsta, ca să vezi cu ochii tăi cât este de chipeş. Dacă ţi-l imaginezi îmbrăcat în haine frumoase şi aranjat, este chiar mai arătos decât Wahib at-Taraya, care este dat ca exemplu de frumuseţe, chiar dacă au trecut ani de la moartea lui. Biata Salwa! Când s-a îmbolnăvit, lumea a început să spună

că ar avea tuberculoză şi să se teamă că este contagioasă. I-au spus bărbatului ei să o ducă la spital, la Bhannas. Se îmbolnăvise pentru că iubitul ei se întorsese la el acasă şi o lăsase. Apoi, din cauza nefericirii şi a dorului, a încercat să-şi ia zilele. Ai văzut cum a ajuns? O mână de oase.

Ştiu tot ce se întâmplă, dar nu spun nimic nimănui, doar ţie. O ştii pe Leila, fata lui Ghustin? Aia care şi-a vopsit părul blond, apoi a dispărut. Poţi să-ţi spun unde e, dacă vrei. Pot să te şi duc la ea! Leila acum îşi spune Layali, şi-a deschis un restaurant la Hadath. Un cabaret, de fapt, aşa cum vezi la Beirut. După miezul nopţii se transformă în bordel. Plăteşti zece lire şi faci cu ea ce vrei. Hai să mergem într-o noapte, măcar să ne uităm. Tannus, tu ce părere ai despre femei, despre dragoste? Hai cu mine la Layali. Cântă, dansează şi are fete de tot soiul. Bem şi noi un pahar, două şi ne întoarcem, dacă nu vrei şi altceva. Nu ne obligă nimeni. Fetele sunt drăguţe, dar nu insistă. Apoi, Leila ne poate face un preţ bun. Ce zici? Uneori îmi face cadou câte o ţigară cu haşiş. Ce spui?

Poveştile lui Khalil îmi dau sentimentul că sunt un puştan sau un idiot. Şi, deşi mă amuză, uneori îl cert ca să-mi păstrez demnitatea. Am început să-i refuz ţigările cu haşiş şi să-i spun că, dacă o ţine tot aşa, toate planurile noastre serioase se vor duce de râpă. Căci ce plănuisem noi cerea multă prudenţă, iar comportamentul lui urma să ne aducă necazuri şi să le deschidă ochii oamenilor.

— Khalil, dacă nu te potoleşti şi nu te comporţi ca un bărbat în toate minţile, nu mai facem nimic împreună.

A dat din cap în semn de aprobare. I-am spus cu o mină morocănoasă şi serioasă:

— Am să aştept şi am să văd!

De unde eram vedeam casele care dădeau spre vale, lipite parcă de stânci, înainte de povârnişurile ascuţite. Păreau de nelocuit. Ferestrele lor luminate în noapte dădeau către hăul prăpastiei. Ne-am întrebat atunci cum de nu cădeau oamenii direct în prăpastie când ieşeau din casă.

De aici vedeam şi luna când răsărea din spatele cupolei bisericii. Un disc mare şi roşu de lumină care, cu cât se ridica peste piscurile înalte ale munţilor, se făcea portocaliu, iar după ce trecea complet de culmi, începea să urce deasupra cupolei şi se făcea tot mai alb şi mai strălucitor. Stelele dimprejurul ei

scânteiau cu atâta putere, încât se putea zări fără greutate şi râul care curgea în vale. Iarna şi primăvara nu aveai nevoie de strălucirea zăpezii ca să poţi vedea pe culmea din faţă o vulpe sau un şacal apărând şi dispărând printre potecile stâncoase şi arbuştii sălbatici.

Lumina lunii este alb-argintie, iar discul ei pare mult mai mare decât al soarelui, când se zăreşte printre nori şi ceaţă. Datorită mărimii şi apropierii ei de Pământ, avem impresia că îi vedem munţii, văile şi toate formele de relief care seamănă cu un lighean mare de faină peste care s-a vărsat apă, înainte de a deveni aluat. Lumina ei alb-argintie pare uneori amestecată cu ulei, ca şi cum o mână abilă ar fi şters delicat, cu un şervet mare, tot ce străluceşte. Cum altfel să putem contempla, de la aşa distanţă, reflexia umbrelor nopţii?

Luna plină smulge vălul întunecat de pe faţa nopţii. Şi chiar dacă alungă obscuritatea, nimeni nu are curaj să se avânte, nici hoţii, nici amanţii. Casele pot să rămână cu ferestrele deschise şi uşile neferecate, iar lumea doarme liniştită. Luna îi împiedică pe îndrăgostiţi să iasă la întâlniri secrete, aşa că se mulţumesc să suspine adânc la uşi, pe terase sau în aşternut.

Luna plină aprinde flacăra dorinţelor şi le alimentează, însă o ţine mocnită, în aşteptarea unei nopţi potrivite. Vocea care se înalţă din aparatul de radio acoperă urletul lupilor, lătratul câinilor vagabonzi şi mieunatul pisicilor care se împerechează pe străzi, sub ferestrele amorezilor.

În locul acesta umbrit, sub un stejar mic, dar cu frunziş bogat, reuşesc să mă izolez cu totul. Mă gândesc la tot felul de lucruri, îmi imaginez unele, retrăiesc altele. Mă simt învăluit de un sentiment inexprimabil, care-mi umple inima. Cuvintele-mi sunt puţine şi nu-mi ajung când simt nevoia să descriu frumuseţea din jurul meu, pe care o absorb cu greu, ca pe o licoare pe care n-o pot înghiţi, îmi arde gâtul şi-mi provoacă lacrimi. Parcă lumea se năpusteşte asupra mea, fără să am cu ce sau cum să ripostez.

Aşa mă simt când mă gândesc la Hala măritată şi plecată departe, înainte să-i spun ce e în inima mea. La fel simţeam şi când o găseam la noi, în vizită. Şi nu era din cauza situaţiei mele precare, ci din pricina faptului că mă sufocam, mă înecam sub acest torent violent care mă invada şi căruia mă abandonam cu

totul. Inima-mi era o piatră pe fundul unei fântâni adânci care cobora până în miezul pământului, până în Infern.

Dintotdeauna, n-am ştiut decât să plâng. Lacrimile împiedică vorbele. În lipsa vorbelor, trupul devine neputincios, o stâncă pe care, oricât ai lovi-o, nu se clinteşte.

Poate din cauză că nu fusesem prea mult la şcoală. Am învăţat puţin, mult mai puţin decât avea nevoie sufletul meu ca să-şi găsească liniştea. Când trăia tata, ghicea tot timpul ce voiam să spun. Mă privea în ochi înainte să încep să plâng, şi rostea adesea cuvintele pentru amândoi. Când a murit, a luat cu el cuvintele. Nu-mi mai ieşea din gură niciun cuvânt, simţeam însă cum se strâng în mine şi cresc din ce în ce mai mult, ca o tumoare. Am mers la Iisus, cu speranţa c-o va sparge. M-am rugat mult... cu ce aveam la îndemână, doar că nici pentru rugăciune nu aveam cuvinte suficiente. M-am întristat când am văzut că nici Iisus nu-mi răspunde... Mi-am spus atunci că nici El nu mă vrea, nu mă iubeşte... Dar mă va iubi cineva vreodată? Cine?

Nu ştiu să vorbesc, nici să fiu între oameni. Nicio limbă nu-mi este cunoscută. Nici măcar în arabă, limba mea maternă, nu ştiu să exprim regretul sau iubirea. Nici cu Salma, sora mea, nu mai ştiu să vorbesc de când m-am întors şi mi se pare că nici ea nu ştie cum să-mi vorbească. Până acum nu mi-a pus niciuna dintre întrebările care i se învârt prin minte şi la care îşi doreşte cu ardoare răspunsuri...

După ce m-am întors, am încercat să mă ascund o vreme în spatele banilor pe care-i adusesem sau pe care pretindeam că-i aveam. Mi-am spus în sinea mea că lumea îl ascultă pe bogat, fără să fie nevoie ca el să vorbească sau, cel puţin, nu se aşteaptă să vorbească mult şi-l lasă în pace. Până şi tăcerea bogatului este respectată.

Cu banii care mi-au rămas din Siria am cumpărat nişte corzi, nişte centuri, nişte inele de fier şi din cauciuc. Am mai cumpărat o maşină veche americană care avea în spate o remorcă.

Hârtiile pe care le găsise Salma lângă puşca cea veche nu păreau să aibă vreo utilitate. După ce ne-am dat seama că nu erau acte de proprietate pe bunuri sau terenuri şi erau scrise într-o limbă neclară şi indescifrabilă, Salma a presupus că reprezentau o amuletă sau o incantaţie care apăra puşca, să nu fie găsită de nimeni. Puşca fusese ascunsă la subsol, cum se

ascund comorile, nu am fi găsit-o dacă Butraysa nu s-ar fi apucat să renoveze. Am lustruit-o şi am pus-o la loc în învelitoare, pentru că nu ştiam ce am fi putut face cu ea. Era foarte veche. Am uitat apoi de hârtii. Mie însă nu mi-au ieşit din minte. Începusem să cred că erau o scrisoare de la tata, mai mult decât o incantaţie menită să protejeze puşca.

Când i-am arătat hârtiile lui Khalil, singurul cu care vorbeam, mi-a spus că reprezintă harta unei comori. A început să-mi dea exemple de comori dezgropate, care rămăseseră secrete bine ascunse în familii care erau astăzi bogate şi influente. Desigur, vărul meu e puţin nebun. Apoi, mi-am amintit ce se spunea despre averea familiei monseniorului şi despre lingourile cu care cumpărase pământuri şi salvase oameni de la moarte în vremea otomanilor. Mi-am amintit şi ce-mi povestea tata, care ştia de la bunicul şi străbunicul lui cum că satul nostru arsese din temelii acum vreo mie de ani, iar oamenii, înainte de a fugi, îşi îngropaseră aurul. Uneori, când aram mai adânc, se-ntâmpla să găsim monede din metal. Dacă am fi săpat mai mult, am fi găsit probabil stratul de cenuşă.

— Bine, i-am spus lui Khalil. Să zicem că este o hartă, cum să o descifrăm?

— Noi nu putem, dar e un şeic la Tripoli care citeşte ce s-a şters, descifrează ghicitori şi interpretează destine, căci lucrează cu spirite care-l ajută. Dar este foarte scump, nu acceptă bani obişnuiţi, doar monede de aur.

Am cumpărat monede din aur şi am plecat la Tripoli, unde l-am căutat pe şeic două zile şi două nopţi. Eram furios şi gata să mă întorc, dar Khalil insista că asta era o dovadă în plus a puterii şeicului, care apărea şi dispărea după cum voia şi că dificultatea de a-l găsi era o garanţie în plus.

Harta pe care o aveam chiar indica o comoară, ne-a zis şeicul după ce era gata să leşinăm de frică, dar nu o comoară îngropată, ci una ascunsă într-o peşteră cu acces foarte dificil. Multe monede din aur într-un urcior de lut din peşteră. Şeicul ne-a mai luat nişte monede ca să ne dea un descântec pe care trebuia să-l citim ca să rupem vraja urciorului. Altfel, când l-am fi găsit şi l-am fi deschis, am fi găsit înăuntru numai mâl, praf şi cenuşă. Şi chiar dacă am găsi aur în ulcior, ar dispărea într-o clipă dacă nu vom rupe vraja recitând descântecul lui. După ce ne-a dat hârtia, ne-a prevenit:

— Să nu cumva să vă întoarceţi la mine! Dacă îmi veţi vedea chipul a două oară, aurul vostru se va preschimba în scorpioni de al căror venin nu veţi putea scăpa.

Am aşteptat o noapte fără lună... apoi nopţi nenumărate fără lună. Mergeam cu maşina până unde se putea coborî, încercând să nu atragem atenţia. Scoteam din portbagaj cablurile şi scripeţii şi câteva lumânări, apoi coboram agăţaţi de corzi până jos, în peştera în care credeam că ar trebui să căutăm, după hartă. De fiecare dată, cobora doar unul dintre noi cu o lumânare, un chibrit şi foaia cu descântecul, iar celălalt rămânea afară ca să tragă câte puţin de cablul legat de cârligul din spatele maşinii.

Am găsit rămăşiţe ale păsărilor de pradă, care se transformaseră în praf cu timpul, dar şi diverse oase de animale. Apoi într-o grotă mai mare am dat peste două schelete despre care am presupus că erau ale unor copii care se aventuraseră aici înaintea noastră. Khalil însă era de părere că scheletele ar fi aparţinut strămoşilor noştri care trăiau în peşteri. Când l-am întrebat de ce ar fi ales ei să trăiască în locuri atât de greu accesibile, că doar nu aveau aripi ca să zboare către suprafaţă, Khalil a zis că pe atunci valea nu era atât de adâncă şi că peştera era mai sus de nivelul de acum. La întoarcere ne-am îmbătat, iar Khalil a început să râdă de strămoşii noştri, despre care se povestea că ar fi fost uriaşi.

— Uriaşi? Erau mai mici decât Shallita, cred că Shallita e singurul lor urmaş! Ha, ha, ha! Shallita, piticul satului, singurul urmaş al primilor locuitori ai Pământului!

Râdeam mult ca să nu ne întristăm gândindu-ne la toţi banii pe care-i plătiserăm. După ce era să murim în noaptea aceea, când scripetele pe care era coarda a început să coboare cu mine în loc să urce, iar Khalil încerca în zadar să împiedice maşina să alunece spre prăpastie, am jurat amândoi pe Sfântul Quzhaya că a fost ultima încercare. Şi aşa a fost.

Ne-am întors la ale noastre. Râdeam mai mult decât înainte, fumam haşiş şi ne îmbătăm, ca să uităm de banii pe care i-am pierdut. Nici maşina nu mai puteam s-o vând cu motorul stricat. Îi văd de-aici scheletul negru, pierdut printre buruieni. Nu simţeam deloc amărăciune, deşi această maşină abandonată era semnul clar al eşecului.

M-am întristat că nu mai pot să-l văd pe Khalil. Fraţii lui, Nadim şi Finianos, i-au interzis cu desăvârşire să mai vină la mine, iar uneori nu-l lasă nici să iasă din casă. Nu ştia nimeni de aventurile noastre nocturne în căutare de comori, doar că unchiul Rizq începuse să fie îngrijorat de absenţele repetate. Cum Khalil nu a răspuns clar ce făceam noi noaptea, i-au interzis să mă mai vadă, spunându-i că vărul Tannus era cu siguranţă mai nebun decât el. Chiar dacă ar fi vrut să fugă ca să mă vadă, era puţin probabil că mă va găsi, nu-i arătasem niciodată locul în care obişnuiam să mă retrag. Iar eu nu încercam să-l văd ca să nu-i sporesc îngrijorarea şi să nu-i grăbesc plecarea în armată sau la peştera nebunilor, la mănăstirea Mar Quzhaya.

Uneori, contemplu îndelung mănăstirea, mă rog Sfântului Quzhaya, poate o să mă ierte pentru că am fugit din casa lui. Deseori, îmi amintesc de fratele Laba al-Hasruni, mai mult decât de ceilalţi. Mi-e tare dor de el şi mă bate gândul să-l vizitez... o fi îmbătrânit. Cel mai probabil. Dar nu îndrăznesc... nu am curaj.

De fapt, nu am curaj să fac nimic. Nu am pe nimeni.

Nu mi-a mai rămas decât vocea. Uneori cânt, dar încet, să nu mă audă cineva. Doar că vocea nu este un om cu care să vorbesc; cu toate astea, e singurul meu prieten. Vocea nu este un baston în care să te sprijini când mergi, cu toate astea deseori am impresia că înaintez sprijinindu-mă în ea. Dar vocea mea nu poate vorbi, iar când o face, mi se adresează tot mie... în vreme ce cel care iubeşte aşteaptă răspunsul celuilalt.

Simt că Salma, care mă iubeşte cu adevărat, mă aşteaptă la uşă. Poate că a sosit timpul să vorbesc cu ea, să-i povestesc ceea ce aşteaptă să audă, să-i deschid poarta către viaţa mea ascunsă. Ne ajunge că păstrăm tăcerea asupra unui secret, cel pe care l-am îngropat împreună la Bnahli, lângă cabana din câmp.

Noaptea, mă uit spre cabana de la Bnahli. Nu i se vede nici măcar conturul de aici. Probabil că ierburile dese care au acoperit-o s-au făcut copaci în toată regula. Nu-l voi uita nicicând pe omul ăla. Nu-l uit pentru că nu pot să vorbesc despre el nici cu Salma, nici cu Najib. Pedeapsa divină ne va lovi la un moment dat. Dacă ar fi vrut să ne căim ca să fim iertaţi, Dumnezeu ne-ar fi dat puterea să vorbim, ar fi dat căinţei

noastre un glas, puterea de a recunoaşte la confesional. Mă gândesc adesea la pedeapsă şi o aştept.

Mă gândesc apoi la familia nefericitului. Nimeni nu a venit să-l caute. Au rămas acolo, la ei în ţară, fără să ştie unde ar putea să-l plângă. Probabil că sunt la fel de săraci ca noi, altfel ar fi venit. N-au bani, nici glas cu care să ceară dreptate sau să ducă acasă trupul fiului lor. Apoi, mă gândesc cu amărăciune că morţii din războaie, mai ales cei săraci, nu sunt copiii nimănui.

PARTEA A TREIA

•••

...Chiar dacă pedeapsa Domnului va cădea asupra noastră în ziua Judecăţii de Apoi nu înseamnă că Iisus vrea să ne chinuie până atunci. Ne lasă să ne trăim viaţa, apoi o să ne lase să murim şi să petrecem timp îndelungat în morminte, până când va trimite după noi pentru ultima Judecată. Îngerii vor suna atunci din trompete, iar noi ne vom aduna oasele şi ne vom duce către judecata Domnului cea de pe urmă.

Dar Dumnezeu amână pedeapsa şi ne lasă şi nouă, păcătoşilor, mulţumirea de a uita şi de a ne bucura de viaţă. Cât a rămas însă până la Judecata de Apoi, Dumnezeu ştie că nu putem să socotim cu minţile noastre, nu putem nici măcar să ne imaginăm. Dacă ar fi dorit să ştim, ne-ar fi spus cu siguranţă. Aşa că ne dă voie să ne jucăm în curtea acestui timp, fiecare zi de bucurie pe care o trăim se întâmplă pentru că aşa îi este vrerea, nu c-ar fi o capcană ca să ne lungim lista păcatelor.

Evangheliile nu ne spun cum se bucura Iisus, dacă râdea sau glumea cu tovarăşii lui sau cu discipolii. În Evanghelii, Iisus ne apare mereu trist şi gânditor, posomorât şi furios pe lume. Nici când face minunile, când îi vindecă pe orb sau pe olog, nici atunci Evangheliile nu ne spun cum sărbătorea. Dar sunt Evanghelii pe care nu le cunoaştem şi care trebuie că povestesc despre asta, despre cum petrecea la ospeţe şi nunţi, despre cum se bucura când întâlnea oameni în călătorii şi alte amănunte din viaţa Lui de dinainte de crucificare pe Golgota. Trebuie să se fi întâmplat aşa, căci Iisus este şi om.

Dar Evangheliile preferă să ne inspire frică. Ziua Judecăţii va veni fără îndoială, dar nimeni nu ştie când. Iisus preferă să uite. Pentru că El vrea să ne distrăm puţin înainte de a sosi clipa, înainte de a veni împărăţia lui Dumnezeu Tatăl.

Chiar dacă păcatele noastre sunt de neiertat, n-o să ne punem singuri ştreangul de pe-acum, ca idioţii, care cred că dacă-şi petrec viaţa cu ochii pironiţi la ştreang, când clipa le va bate la uşă, îşi vor fi şters prin aceasta toată vina.

Nu aşa va arăta Judecata de Apoi şi nici pedeapsa ei. Pentru că Iisus s-a bucurat de viaţă. A râs, s-a distrat, s-a amuzat, a iubit, a glumit, a băut şi a cântat. Poate că în Evangheliile care nu au ajuns la noi, Iisus cânta. Poate că avea o voce frumoasă în natura Sa umană, despre care cărţile bisericeşti nu ne spun prea multe.

Altfel cum ar fi posibil ca Iisus să ne răscumpere păcatele, fără ca El să fi cunoscut suferinţa în propriul trup, cum ar fi putut să moară pentru noi?

•••

Viaţa noastră se transformase într-un şir de bucurii, aşa încât începuserăm să ne întrebăm cum să ne chivernisim mai bine ca să nu ratăm nimic din mulţimea de şanse oferite. Lăsam în urmă sentimentul de vinovăţie şi teama de Judecata de Apoi, de fiecare dată când ne bucuram, râdeam şi eram fericiţi. Toate astea ţineau de trecut. Le uitaserăm.

Până şi zăpada.

Zăpada despre care credeam în iernile aspre că este o pedeapsă divină, un preţ pentru păcatele noastre făcute cu voie sau fără de voie, se transformase într-o binecuvântare. Zăpada ne-a deschis larg drumurile şi au început să vină la noi oameni de pretutindeni. Banii se adunau cu uşurinţă şi foarte repede ne-am obişnuit cu bogăţia, noi care trăiserăm secole de-a rândul în sărăcie şi foamete, într-o modestie pe care astăzi o considerăm mai degrabă umilinţă, crezând că asta ne era soarta, fără să îndrăznim să o luăm la întrebări sau să o înfruntăm.

Traiul bun şi îndestulător i-a făcut să se întoarcă acasă şi pe unii dintre cei care plecaseră departe din cauza sărăciei. S-au întors bogaţi, şi-au construit palate, au aruncat cu banii şi au ajuns deputaţi, bei sau şeici. Cu două sau trei diamante din cele pe care le-au adus din sălbăticia Africii, unde oamenii nu le ştiau valoarea şi nu aveau nevoie de aceste pietre, puteai să cumperi satul cu totul, cu case şi pământuri. Cu două sau trei diamante, iar ei aveau lăzi întregi...

Apoi haşişul a adus bunăstarea altora, a lărgit drumurile şi le-a asfaltat în locuri care nu interesau pe nimeni înainte. Prosperitatea s-a pogorât peste noi, fără ca nimeni s-o poată împiedica, mai ales după ce bogaţii satului au început să colaboreze şi să ofere oamenilor slujbe. Diamantele şi haşişul, alături de livezile de meri, hoteluri, restaurante şi turism i-au

făcut pe beii din vechile familii să-şi revizuiască socotelile, mai ales când au văzut că prelaţii şi chiar unii oameni de stat stăteau de-acum în capul meselor la ospeţele noilor căpetenii, de parcă în fiecare zi era sărbătoare. Limita a fost atinsă când oamenii vechilor bei au început să discute pe faţă despre salariile mari şi armele noi şi frumoase pe care le aveau slujbaşii noilor îmbogăţiţi. Lucru cu atât mai uimitor, cu cât lor nu le trecuse prin cap vreodată să ceară ceva, fiind călăuziţi doar de loialitatea faţă de bei pe care o moşteneau din tată în fiu. Beii au hotărât să se reunească degrabă ca să se alieze. Cine nu venea la aceste întâlniri nu avea decât să rămână închis în casă, să plângă după vremuri apuse şi să vorbească o limbă care nu mai stârnea nici mila. Din când în când, foşti aghiotanţi le trimiteau în secret cadouri, mai ales celor a căror sărăcie devenise evidentă şi ruşinoasă.

Începuseră să sacrifice animale chiar şi vinerea şi să le atârne în piaţă. Preotul se oprea lângă capra sau vaca sacrificată ca să vadă cine din această generaţie lipsită de credinţă şi de ruşine va mânca de dulce şi va încălca porunca Bisericii. Măcelarul se ruga de diavol să nu-i îndepărteze clienţii care se jenau să se apropie de prăvălia lui ca să cumpere carne. Chiar dacă reuşea să-l convingă pe preot şi să-l facă să plece, acesta se ascundea pe furiş în prăvălie ca să-i surprindă pe enoriaşi. Măcelarul îl asigura că animalele sacrificate mergeau la hoteluri, mai ales la Cedri, unde erau găzduiţi turişti străini care nu ştiau orânduielile Bisericii, mai ales cele legate de ziua de vineri. De altfel, mulţi dintre ei nici nu erau creştini.

Carnea se vindea de-acum şi în prăvăliile obişnuite, în ciuda protestelor măcelarilor de profesie, care aveau îndoieli fie legate de calitatea ei, fie de maniera în care fusese sacrificat animalul, care poate modifica gustul cărnii. Alegerea unui animal bun de sacrificat dintr-o turmă de sute de capete presupunea atenţie şi pricepere care nu lăsau loc de şiretlicuri. Apoi, mai era vorba despre felul în care era sacrificat animalul şi de cum era golit de sânge. Cel mai bine se vedea în ficat, care se mânca crud şi avea un gust dulceag sau se arunca la gunoi, dacă era plin de sânge închegat.

Toate astea nu mai foloseau la nimic, căci animalele dispăreau oricum din galantare până-n seară şi găseai carne aproape în fiecare casă. Dispăruse cu totul obiceiul de a face

provizii, şi de a tăia carnea în fâşii, care erau apoi uscate şi ţinute în zăpadă peste iarnă, sau macerate în urcioare cu vin. Acum gospodinele aveau conserve colorate de toate soiurile înşirate pe rafturi şi frigiderul aşezat chiar în salon, cu congelatorul plin cu recolta de sezon. Devenise un semn de bunăstare să scoţi din frigider fasole congelată, chiar dacă era în plin sezon de recoltare şi o găseai proaspătă, la piaţă.

Noile prăvălii vindeau acum lucruri la care nici nu te puteai gândi înainte. Nu doar graţie progresului, ci mai ales străinilor care se stabiliseră în sat şi pe care-i numeam *estivali.* Veneau la noi vara şi închiriau locuinţe, fugind de căldurile din zona litoralului. Îi numeam *estivali* şi iarna, când le închiriam casele în sezonul de schi, cu preţuri mai mici decât la pensiuni şi hoteluri. Din cauza lor se schimbase şi aspectul pieţei, se deschiseseră magazine care vindeau sau închiriau haine şi costume de schi, apăruseră garaje care reparau maşinile şi autobuzele stricate în drum spre Cedri, mici dughene cu sandviciuri şi suveniruri din lemn de cedru. Turiştii au aflat foarte repede că preţurile de la noi, chiar dacă erau mari, nu ajunseseră exorbitante, ca la Cedri.

Toate schimbările acestea nu se făcuseră doar din interes material, ci şi din dorinţa de a înfrumuseţa locul. Copacii care înconjurau fântâna din faţa bisericii fuseseră scoşi pentru a face loc unei staţii de transport public. Acesta era util mai ales de când devenise tot mai greu să parchezi maşinile pe uliţele înguste, în pantă ale cătunului. Pe urcuşul abrupt către piaţa Mar Yuhanna, construiseră o scară pe lângă care au apărut repede magazine şi buticuri cu afişe în franceză: patisier, cofetar, vânzător de porţelanuri, o staţie de benzină şi un service. Până şi vitrina prăvăliei lui Bchara îşi schimbase înfăţişarea: era acum complet din sticlă, iar în faţa ei apăruseră grămezi de recipiente colorate din plastic, în vreme ce alături avea două rezervoare, unul cu benzină, celălalt cu păcură. Deasupra celor două rezervoare, pe o scândură mare din lemn, fiul lui Bchara scrisese lăbărţat: *închiriem şi vindem de toate*, apoi dedesubt, ceva mai mic: *case, mobilă*, *echipamente de schi*, *sobe, îngrăşământ agricol etc.* Şi *avem post telefonic.* Cele două cinematografe îşi puseseră afişaje luminoase în vitrinele care dădeau spre drumul principal. Primul se afla în piaţă, lipit de noul abator de pui, iar cel de-al doilea tocmai la intersecţia

de unde se urca spre Cedri. Primul era mai mic şi se numea *Rivoli*, dar lumea îi spunea *cinema Nadra*, şi păstra în vitrină afişele unor filme mari pe care oamenii le îndrăgiseră, mai ales filme de acţiune şi karate. Al doilea era ceva mai mare şi mai serios şi se numea *La Corrida.* Oamenii îi spuneau *cinema Shidiaq*, după numele patronului care se întorsese recent din Africa, şi avea ca specific filme de război şi indiene. Filmele se înnoiesc în fiecare săptămână sau la două săptămâni, iar sala se poate transforma şi în teatru, pentru că are o cortină groasă în faţa ecranului, are două etaje, fosă pentru orchestră şi balcon. Spectatorul plăteşte biletul la casă, nu direct proprietarului, ca la *Rivoli*, unde se mai poate şi negocia preţul, mai ales dacă filmul a început. Pentru că preţul de închiriat pentru casele care dădeau spre piaţă era mai mare, începuseră să adauge câte un etaj din beton, care luase locul cărămizii. Acoperişurile înalte, împodobite cu lumini, se transformaseră în cafenele şi restaurante frumoase, cu muzică tare, ca o invitaţie pentru clienţii care poate altfel nu ar fi ridicat ochii să le vadă.

Ah! Toate aceste bucurii! Toată această bunăstare... şi fericire!

Cum să te arăţi nerecunoscător sau nemulţumit?

Cu toate astea, s-au ridicat unele voci, dar puţine şi timide, care protestau şi avertizau, pe care nu le-a auzit nimeni şi cărora nu s-a obosit nimeni să le răspundă. Preotul, de care nu mai ascultau decât babele şi fetele bătrâne, ne-a prevenit despre mânia lui Dumnezeu şi decăderea morală, mai ales când a auzit că s-a deschis un club de noapte unde, într-una dintre seri, au ales o regină a frumuseţii. Apoi a aflat că dansau aproape pe întuneric, cum făceau străinii în hotelurile de la Cedri şi că buricele fetelor atingeau pântecele băieţilor. Ruşinea îl împiedică pe preot să intre în amănunte.

Câţiva tineri care-şi făcuseră studiile în străinătate se întorseseră şi puseseră pe picioare Asociaţia culturală şi sportivă a tineretului, dar nu-i lua nimeni în seamă. Se întâlneau şi cereau o grămadă de lucruri – să construiască un depozit frigorific pentru mere, care să fie controlat de o cooperativă a proprietarilor de livezi, aşa încât să-i împiedice pe negustori să pună monopol pe preţuri; un spital, ca să nu mai moară oamenii pe drumuri. Unii pomeneau de banii care veneau din vânzarea cărţilor lui Jibran, fiu al satului şi geniu al literaturii mondiale,

înjurându-i pe membrii comitetului însărcinat cu colectarea acestor venituri şi spunând despre ei că sunt o adunătură de şarlatani protejaţi de oficialităţi, cu care-şi împart banii pentru săraci şi studenţi fără posibilităţi. Banii de pe o singură carte a lui Jibran, susţinea unul dintre ei, ar fi ajuns pentru ridicarea unei şcoli, a unui spital şi chiar a unei universităţi, aşa cum fusese dorinţa scriitorului. Dar nimeni nu-i asculta pe aceşti tineri care făceau mult zgomot pentru nimic, nici măcar taţii lor care, de multe ori, erau ruşinaţi şi se scuzau în locul fiilor faţă de cei pe care aceştia îi insultau public. Cât despre cei câţiva extremişti care înjurau pe toată lumea şi care vorbeau despre nevoia de înnoire şi despre înfiinţarea mai multor partide politice, aceştia au fost renegaţi de propriile familii, unii dintre ei chiar alungaţi din casă. Li s-a interzis să mai pună piciorul în sat, după ce fuseseră acuzaţi de ateism, simpatii comuniste şi naţionaliste sau de importarea unor idei periculoase de acest tip. Tinerii care vorbeau despre aceleaşi idei, dar politicos, mergând în continuare la biserică şi respectându-şi familiile, au fost toleraţi şi invitaţi la discuţii şi dezbateri. Li se spunea „noua generaţie”, mai în glumă, mai în serios. Cel mai probabil, în glumă, căci mulţi erau săraci, iar părerile lor nu contau.

Printre ingraţii care nu se bucurau deloc de bunăstarea care ne invadase se număra şi Tannus.

•••

În fiecare dimineaţă, odată ce răsare soarele, deschid ochii cu un gust amar în gură. Spre prânz, dispoziţia mi se schimbă fără să ştiu cum. Nu cred să aibă vreo legătură cu lumina sau cu discuţia pe care o port cu mine însumi în primele ore ale zilei, încercând să mă conving că nu există niciun motiv pentru crisparea care-mi leagă stomacul şi mi-l împinge în jos către o fântână întunecată.

Nu mai simt nevoia să ies din casă ca să fug de oameni, nu mai fug de Salma, Nabiha sau Najib. Doar că orice ar spune sau ar face, simt în continuare că nu sunt bun de nimic.

La vârsta mea, orice bărbat ar fi trebuit să aibă familie, casă şi copii. Ar fi trebuit să am o nevastă, o slujbă şi prieteni, să fiu un om respectat.

Mă copleşeşte tristeţea pentru Salma. Nu pentru că o dezamăgesc la fel de mult pe cât mă iubeşte ea, ci pentru că o văd mereu atentă la mine, aşteptând să mă vadă fericit. În

fiecare zi, fie că vorbeşte, fie că tace, Salma se gândeşte cum să mă facă fericit. Când are câte o idee, mă grăbesc să fiu de acord cu ea, deşi mi-e teamă de eşecul iminent care i-ar accentua nefericirea. Îmi spuneam că voi reuşi, nu puteam să o refuz de la început, după câte a îndurat pentru mine.

Salma a schimbat tactica. Acum spune că slujba şi banii nu sunt atât de importante şi că mai presus de orice sunt fericirea omului, liniştea lui şi să facă în viaţă ce-şi doreşte. Dar o spune din lipsă de alternative. Asta mă întristează din cale afară, căci ea îmi dă acum din propriile resurse ca să pot trăi.

De când se stabiliseră la Beirut şi nu mai veneau în sat decât arareori, le simt prezenţa în casă mai mult decât dacă ar locui cu mine. Ştiu că mă privesc tot timpul cu îngrijorare, iar eu nu am nimic să le spun. Când vin, sunt distraşi de tot soiul de lucruri, fie vorbesc între ei, fie sunt ocupaţi cu copiii, cu masa sau bucătăria, fie merg la piaţă. Uneori se duc la evenimentele din sat. Am impresia că lipsa lor de atenţie la adresa mea e intenţionată, ca să nu pară că sunt îngrijoraţi din cauza mea. Cum să mă ajute dacă nu ştiu care e problema? Poate că evită să deschidă discuţia, crezând că sunt doar leneş.

Sau poate că încep să mă uite. Să mă uite, nu să mă ignore. Viaţa lor între Beirut şi satul nostru nu prea le lasă vreme şi nici loc să se gândească la Tannus şi la problemele lui. Dar gândurile astea nu zăbovesc mult în inima mea, căci la fiecare vizită văd cât de mult mă iubesc. Toată această iubire nu mă împiedică să recad în melancolie.

Salma ştie tot, ca şi cum am avea o singură inimă. Puţinii ani care ne despart şi în care s-au născut fraţii şi surorile noastre m-au făcut mereu să simt că suntem gemeni, că ne-am născut deodată, în aceeaşi clipă, şi că nu ne-am despărţit niciodată.

Simt astfel, deşi nu prea semănăm. Salma mă răneşte de multe ori şi se grăbeşte să nu-mi dea crezare, dar reuşim mereu să vorbim unul cu altul, chiar dacă avem păreri diferite.

De aceea îi spun Salmei tot. Aproape tot ce mi se întâmplă. Când se înfurie şi mă dojeneşte, luându-şi în serios rolul de soră mai mare, nu mă supăr. Cuvintele nu ar avea niciun sens în mintea mea dacă Salma nu le-ar aproba sau nu le-ar respinge vehement. Nu fac asta ca să mă asigur că gândurile mele sunt corecte, ci pentru că am nevoie de un martor al acestei vieţi

solitare... atât de solitară încât, dacă aş dispărea, nu ar rămâne în urma mea nimic, nicio umbră, nicio urmă, nimic.

De fiecare dată când Salma încearcă să mă ajute, sufletul meu tresare, în ciuda faptului că ştiu foarte bine că eşecurile mele repetate o vor întrista iar şi iar. Îmi spun mereu că Salma nu a încetat să mă iubească şi că nu a renunţat cu totul la mine. Nu încă.

•••

— Este fratele meu, Antoine, i-a spus Salma bărbatului cu care intrase în casă.

Abia s-a uitat la mine. Nu-mi vorbise despre această vizită, aşa că am înţeles repede că a vrut să mă pună în faţa faptului împlinit. Îmi schimbase şi prenumele, aşa cum se face astăzi... aşa că mi-am dres vocea pregătindu-mă să fiu examinat de către acest bărbat care m-ar fi putut angaja să cânt. Aşa voia Salma, care nu se dăduse bătută încă.

Bărbatul m-a cercetat repede şi relaxat, fără menajamente, cu un soi de impertinenţă. Vorbea cu sora mea, în vreme ce continua să mă măsoare cu privirea. Mi-am spus în sinea mea că nu era nimic rău să fii vânzător de mere în sezon şi organizator de petreceri în restul timpului. Am început să-mi dreg vocea, zâmbindu-i Salmei ca să ştie că eram gata.

După ce am terminat de cântat prima *qasidă*[51] pe care am interpretat-o fără tragere de inimă, dar cu multă grijă, bărbatul a spus:

— Să-ţi fie de bine, frumos... frumos. Dar să vorbim deschis, dacă sunteţi de acord...

Am încuviinţat şi, deşi ştiam dinainte ce va spune, m-am prefăcut curios, ca să vadă Salma că sunt serios şi deschis observaţiilor.

— Domnul Antoine este un bărbat chipeş, impunător, dar din păcate nu mai este tânăr. E adevărat că nu toţi cântăreţii sunt tineri, dar au debutat în tinereţe şi au devenit celebri. Oamenii nu se întreabă ce au făcut înainte.

Apoi, este vorba şi despre voce, şi despre interpretare. Aveţi o voce foarte frumoasă, fără nicio îndoială, dar este o voce dificilă, nu ştiu ce cântec ar putea fi compus ca să i se potrivească. O voce frumoasă, dar grea, stilul nu este nici beduin, nici rural, nici

---

[51] Poem specific literaturii arabe preislamice, preluat şi dezvoltat ulterior în lirica arabă până în perioada contemporană (N.t.).

tradiţional, nici romantic. Extraordinară, doar că nu se potriveşte în zilele noastre. O voce ca asta trebuia lucrată din copilărie, ca să i se găsească un registru potrivit în care să se formeze, un stil propriu. Sincer vă spun, eu nu sunt profesor de canto, dar... Apoi, vocea este frumoasă, prezenţa e plăcută, dar de ce să cântăm *Yā māl Šām*[52]*?* Ce treabă avem noi cu Damascul? Eu nu mă opun, fiecare e liber să cânte ce vrea, spun doar că asta ar complica şi mai mult situaţia. Mă refer la public şi la clienţi. E foarte dificil, cu tot respectul. Poate nu-i va părea la fel altcuiva. Oricum, nu este o voce populară care să-i înveselească pe petrecăreţi.

Vă dau un sfat, din toată inima. Să meargă domnul Antoine la radiodifuziunea din Beirut, acolo îl vor testa şi poate o să-l înscrie într-un cor, în funcţie de registru. Poate găseşte un cabaret la Beirut sau la Tripoli, unde timbrul lui să se potrivească. Stilul acesta, mai apropiat de *tarab,* se cântă de regulă în bucăţi mici spre finalul serii, căci este greoi şi sparge petrecerea. Cu toată sinceritatea, vocea este foarte frumoasă, dar... îmi pare rău *sitt* Mimi.

După ce a plecat, am izbucnit amândoi într-un râs puternic. Am exagerat puţin ca să-i demonstrez Salmei că nu eram deloc afectat de vorbele lui.

— Ei, ce-am pierdut? zise Salma. O ceaşcă de cafea?

Salma încerca să mă aline, nu numai din cauza celor spuse de bărbat despre mine şi vocea mea, ci mai ales pentru că nu protestasem deloc la schimbarea numelor noastre în Antoine şi Mimi. Altă dată aş fi protestat, dar Salma îmi tot spusese că nu făceam nimic ca să uşurez lucrurile în relaţia mea cu oamenii, că mă puneam de-a curmezişul, că mă împiedicam de detalii fără importanţă.

— Poţi să-ţi alegi ce prenume doreşti, dar dacă nu-ţi place schimbarea, păstrează-l pe al tău, mi-a zis.

L-am schimbat. Salma avea dreptate. Dar nu foloseam aceste prenume decât în faţa străinilor care nu ne ştiau deloc prenumele noastre vechi. Însă mi se părea greu şi, desigur, exagerat ca pe soţia unchiul meu Rizq să o strig Christiane în loc de Masihiyye, aşa că m-am hotărât să-i spun Umm Thérèse, după numele primei sale fiice, Theresia. Am acceptat în schimb

[52] Šām (ar.), toponim care se referă fie la întreaga regiune a Levantului, fie doar la Siria sau, mai restrictiv, la oraşul Damasc (N.t.).

numele cel nou al fiicei ei Almaza, care se numea acum Diamant, deşi, după părerea mea, ajunsese la o vârstă la care nu mai mergea să-ţi schimbi prenumele.

Unele prenume chiar meritau schimbate. Butraysa, care este un nume de alint, folosit pentru copii. Dar în loc să devină Butrus, s-a transformat în Pierre, altfel un prenume frumos şi potrivit pentru un inginer respectabil.

Sabat a cunoscut pe plaja de la *Long Beach* un ofiţer din Marina franceză care ne vizita ţara la bordul navei *Colbert* şi cu care s-a măritat. Trăieşte cu el la Toulon, despre care ne spune în scrisori că seamănă mult cu Junieh. Acolo şi-a schimbat prenumele în Elizabeth pentru că este mai uşor de pronunţat în Franţa, iar când soţul ei a alintat-o spunându-i Lisa, aşa a rămas.

Cât despre Emiline, numele ei a devenit Emilie, corectând astfel greşeala pe care o făcuseră părinţii noştri care adăugaseră un „n” fără vreun motiv clar. L-au auzit probabil greşit, nu se ştie cum, dar făcând apoi investigaţii ne-am dat seama că nu exista nicio sfântă cu numele Emiline. Ne-a confirmat şi domnul Bounoure, care luase în sarcina sa studiile lui Emilie, apoi o angajase ca secretară în biroul lui de la Beirut, după care plecaseră împreună la Cairo, unde el primise un post important. Se pare că nu se putea dispensa de ea.

Unchiului Shhade, care se întorsese din Egipt într-o stare lamentabilă, începuserăm să-i spunem Didi ca să-i mai uşurăm suferinţa. Cu el nu mai mergeau vechile glume, aşa că tot inventam şi născoceam, neştiind de fapt ce am putea să facem cu el şi pentru el. Din fericire, noul primar, care ne era rudă, i-a dat înapoi slujba pe care o abandonase, deşi nu prea ştia ce responsabilităţi avea. Trecea din când în când pe la primărie ca să semneze condica, dar în afară de asta îşi stabilea singur sarcinile de serviciu care, dată fiind starea sa sufletească, erau puţine şi rare. Am încetat, în cele din urmă, să-i mai spunem Didi.

Unchiul Shhade a hotărât că mă însoţeşte la întâlnirea pe care mi-o aranjase Salma în salonul hotelului, cu cel mai important responsabil artistic al festivalului de la Cedri. Unchiul a venit la mine în ziua dinaintea festivalului care, fiind la prima ediţie, era gratis pentru locuitorii din zonă. Simţea că este de datoria lui să mă îndrume în lumea artistică, pe care el o cunoştea foarte

bine, iar eu, deloc. Deşi eşuase în experienţa lui, puteau fi trase învăţăminte mai curând din eşec decât din reuşită.

— Ridică-te şi adu-mi un pahar de *araq*! De mâncare nu vreau, poate doar nişte roşii şi castraveţi. Cască bine urechile, căci n-am mai spus nimănui. Cred că este de datoria mea să-ţi vorbesc şi te rog să nu-ţi iasă pe urechea cealaltă. Unchiul e ca un tată, e de datoria mea.

Unchiul mi-a povestit cum şi-a bătut joc de el actriţa Hind Rustom, cum îl înşelaseră egiptenii şi îi furaseră toţi banii, pentru că le dăduse crezare ca un creştin bun ce era. Îi organizaseră tot felul de petreceri la care îi făcuseră cunoştinţă cu şeici care păreau dornici să finanţeze un film în care să aibă rolul principal, alături de Hind Rustom. Ca să nu-i trezească suspiciunile, îi prezentaseră un paşă egiptean creştin, despre care îi spuseseră că era de origine libaneză iar părinţii lui se refugiaseră în Egipt, fugind de războiul din 1860 în care creştinii fuseseră măcelăriţi. Acest paşă creştin, în care unchiul s-a încrezut cel mai tare, s-a dovedit a fi un şarlatan. Când unchiul a început să-l ameninţe că se duce la tribunal dacă filmările nu începeau imediat şi dacă nu o vedea pe Hind ca să ajungă la o înţelegere cu ea, acest paşă i s-a înfăţişat aducând cu el o fată blondă pe care i-a prezentat-o drept Hind. Adevărat că era diferită de cea de pe ecran, dar era oricum o regină care dădea magie ecranului. Nemernicul uitase că unchiul o întâlnise deja pe adevărata Hind şi stătuse de vorbă cu ea în Liban. La poliţie au întrebat dacă avea probe, abia înţelegeau ce le spunea[53]. Apoi au descoperit că avea probleme cu documentele de şedere şi l-au sfătuit să meargă la ambasada Libanului sau să se întoarcă în ţara sa.

— Nu zic că sunt un fraier, dar aşa este lumea artistică. Plină de şarlatani şi de nemernici. O lume de curve. Musulmani care se aliază împotriva unui creştin. O să-mi spui, poate, că Sabah, Badi’a şi Asia au reuşit în Egipt, creştini fiind. Iar eu am să-ţi răspund că s-au convertit în secret la islam. Altfel, cum se explică de pildă că Sahab s-a măritat cu un musulman, apoi a

---

[53] În arabă, în original *bi l-kādi yafhamūna lahğtī* („înţelegeau cu greu dialectul meu”). Replica face referire la dificultatea de înţelegere de către egipteni a formei de arabă vorbite în regiunea Muntele Liban, fenomen recurent în spaţiul arab în situaţiile de utilizare de către vorbitori a formelor locale de arabă, diferite unele de altele, în funcţie de distanţa între teritoriile locuite de arabi, dar şi de alţi factori socio-lingvistici (N.t.).

divorţat şi s-a măritat din nou de câteva ori? Cum? Să nu-ţi mai spun de câte ori au încercat să mă drogheze...

Discuţiile acestea cu unchiul Shhade nu duceau nicăieri. Starea asta a lui, deşi comică, nu mă făcea deloc să râd. Când îl vedeam aşa, îmbătrânit şi sărăcit, nu puteam să nu mă gândesc la mine.

Băuse mult, aşa că a rămas peste noapte şi a dormit pe canapea. A doua zi, trebuia să pornim de dimineaţă spre Cedri, cum ne sfătuise Salma, mai ales că participarea la festival era gratuită. Trebuia să ajung liniştit la întâlnire, înainte ca formaţia să se apuce de pregătirile pentru festival.

Doar că la amiază unchiul tot nu se trezise. Exact când mă gândeam să-l las acasă şi să urc singur la festival, s-a trezit şi a început să urle la mine ca nebunul, îmboldindu-mă să mă grăbesc şi repetând întruna:

— *Yalla*, *yalla*! Am întârziat! Grăbeşte-te!

Înainte de ultima curbă care dădea spre drumul principal, mi-am dat seama că nu va fi deloc simplu. Mi se părea imposibil să mai ajungem la întâlnire, urcam pe jos pentru că nicio maşină nu oprea să ne ia. Unchiul, care mergea înainte energic şi optimist, le făcea semn să oprească, strigând:

— Stop! Sunt de la primărie! Stop! Primăria!

În cele din urmă, a oprit un cunoscut de-al unchiului, doar că nu ne-a dus decât câţiva metri, până la terenul lui, scuzându-se că era foarte cald şi că maşina lui, un *pick-up*, era pe punctul de a se dezmembra.

Cu fiecare metru pe care-l făceam, vedeam că mulţimea se revărsa pe străzi. Oamenii ştiau că trebuiau să urce devreme ca să prindă locuri bune pentru festival. Unchiul s-a enervat rău şi a spus că oamenii din sat şi din împrejurimi invitaţi gratuit la festival nu puteau fi atât de mulţi şi e clar, veniseră şi străini. Când a început să-i caute din ochi pe străini, am avut o presimţire neagră şi am hotărât că trebuie să-l conving să ne întoarcem. Dar era deja prea târziu. Înainte să-l ajung din urmă, începuse deja să urle că există oameni din Zaghrata sub acoperire. L-am scos cu greu din mâinile lor şi, când l-am tras deoparte, am văzut că avea faţa plină de sânge. Continua să blesteme şi să înjure şi să spună:

— Am întârziat, haide!

Salma a rămas la Cedri tot timpul festivalului, nu a mai coborât în sat. Poate era mai bine, avea timp să se calmeze. L-am întâlnit în piaţă pe Najib şi i-am povestit păţania mea şi a unchiului Shhade. L-am rugat să-i povestească totul Salmei, ca să nu se supere pe mine.

— Spune-i, te rog, că sunt foarte supărat pentru că am ratat o întâlnire atât de importantă. Dar nu a fost intenţionat! Spune-i că Tannus este tare necăjit, îmi pare tare rău şi sunt tare trist.

Salma a venit acasă câteva zile, înainte de a pleca din nou la Beirut. A trebuit să-i povestesc ce ni se întâmplase, de nu apărusem la o întâlnire atât de importantă. M-am jurat pe Fecioara Maria şi am ridicat mâna spre icoana ei de fiecare dată când mă opream asupra detaliilor importante. Doar că nu am putut să mă abţin şi am râs, din ce în ce mai tare spre finalul povestirii. Mă durea burta de cât râsesem şi aproape că mă tăvăleam pe jos. Când mi-am şters lacrimile, am văzut chipul palid al Salmei şi buzele strânse. M-am oprit brusc şi am vrut să-i cer iertare... dar nu am făcut-o.

— Eşti la fel de tâmpit ca unchiul tău! Sunteţi la fel şi vei sfârşi exact ca el. Greşeala este a mea, căci am avut încredere în tine. Am încercat să te ajut pentru a mia oară, dar nu meriţi. Nu vrei nici să munceşti, nici să cânţi. De ce-ai face-o, când totul îţi vine de-a gata?

Salma a regretat imediat vorbele dure, era prima dată când mă rănea în felul acesta. Eram complet uluit. Am ieşit din casă, înainte să înceapă să plângă.

Am început să merg repede, cu capul în pământ, ca să nu văd pe nimeni, ca să nu vorbesc cu nimeni. La marginea satului am luat-o pe o potecă spre biserica *Sacre-Coeur.* Nu era nimeni acolo. M-am aşezat cu spatele lipit de uşa capelei, decis să-mi petrec noaptea acolo, să aştept să plece Salma la Beirut, apoi să mă întorc acasă.

Nu voiam s-o văd. Nu pentru că eram supărat pe ea... ea, care nu mi-a spus niciodată ceva atât de crud. Dar ce a fost spus nu mai poate fi luat înapoi. Nu voiam s-o văd mânioasă pe ea însăşi, regretând... ştiam că va plânge de durere când mă va vedea.

Voi plânge şi eu.

Dar asta nu va folosi nimănui.

Lacrimile nu pot lipi la loc cioburile.

Iar inima mea este acum în mii de bucăţi.
Nu vreau să o văd pe Salma.

•••

Ce mi-a povestit Tannus în noaptea aceea mi-a schimbat viaţa întreagă, trupul, inima şi sufletul deopotrivă. A venit la Beirut, după ce îl căutasem cu inima strânsă de grijă prin sat şi-l aşteptasem timp de patru zile.

Eram singură acasă. A intrat, dar nu a venit să mă îmbrăţişeze, aşa că nu am făcut-o nici eu. Nu i-am cerut iertare. A început să se uite prin casă de parcă ar fi văzut-o pentru prima dată sau căutând un loc unde să se aşeze după drum.

Mi-a mărturisit apoi că îi vine greu să vorbească, chiar şi cu el însuşi, iar asta se explica, poate, prin faptul că mersese la şcoală mai puţin decât ar fi trebuit. Tot ce învăţase în viaţă i se oprise în gât, nu pe limbă... acolo era secretul, doar că acum nici asta nu-i mai era de vreun folos.

Învăţase multe lucruri în viaţă, dar tocmai pentru că erau multe ajunseseră să nu-i fie de niciun folos. Ca atunci când aurul pe care-l duci în spate îţi depăşeşte forţa braţelor şi a spinării, devenind astfel o povară cu care nu ai ce să faci. Văzându-mă nedumerită, Tannus a zis că tot ce-mi povestise despre viaţa lui în Siria complicase situaţia, mă îndepărtase de el şi-l făcuse să se simtă ca un străin. Ne povestise doar lucrurile fără însemnătate, ca atunci când povesteşti străinilor pe care nu-i vrei în viaţa ta. Nu spusese de fapt ce avea pe suflet, ci evitase întrebările insistente care sunt mai rele ca datoria, nu ai unde să te ascunzi de ele.

— Când am povestit acele frânturi, am mai făcut o greşeală, am înşelat încrederea celor care mă iubesc, am lăsat să se aşeze între mine şi ei o distanţă rece. Am crezut că nimeni nu poate să mă înţeleagă, nici măcar sora mea, Salma.

Când ai început să spui că oamenii din Alep sunt la fel de proşti ca restul sirienilor şi că arabii sunt toţi o apă şi-un pământ, indiferent de rang, că musulmanii, cu excepţia celor care mă învăţaseră pe mine şi care păreau să fie diferiţi, poate pentru că nu sunt botezaţi de Sfântul Maron, că scriptura lor, Coranul, fusese scrisă de călugărul Bahira plagiind Biblia şi Tora, am obosit şi am renunţat să-ţi mai explic, mi-era oricum greu să vorbesc. Mi-am spus apoi că era mai bine să te las să fii ca toţi ceilalţi şi nu să te simţi străină ca mine, să nu încerci să le

corectezi părerile. Mă îndoiam că aş fi putut să-ţi transmit tot ce învăţasem acolo. Nu învăţasem cum să vorbesc ca să-ţi pot vorbi la rândul meu, ci învăţasem cum să-mi folosesc vocea, iar asta nu-ţi puteam transmite.

Dar am cugetat zile de-a rândul, mi-am zis că ar trebui să încerc. Să încerc cu puţinele instrumente pe care le am la dispoziţie.

Când am fugit în Siria, trecând munţii cu alţi fugari, i-am lăsat să creadă că eram un fel de erou care se luptase cu francezii şi că omorâsem pe unul de-al lor, un ofiţer.

M-au primit ca pe un erou, însă după doar câteva zile au înţeles cum stăteau lucrurile, dar s-au purtat la fel. Nu au spus nimănui. Mai mult, unii dintre ei spuneau cât de importanţi sunt arabii creştini din Liban şi din toate teritoriile arabe, căci ei păstraseră limba arabă şi se ridicaseră împotriva turcilor şi a limbii acestora. Călugării creştini făcuseră din bibliotecile lor adevărate citadele de necucerit şi îi învăţaseră pe copii idei măreţe despre libertate. Curând am început să le cânt serile, ca semn de mulţumire pentru purtarea lor faţă de mine. Le-am cântat nişte imnuri din cele învăţate la mănăstirea Mar Quzhaya şi s-a dovedit că unii dintre ei erau creştini, cântau odată cu mine, iar la sfârşit îşi făceau semnul crucii.

Au început apoi să se certe între ei şi chiar să scoată armele. Am fost tare surprins, m-am întristat şi m-am temut în acelaşi timp. Am fugit cu doi dintre ei la Damasc, unde am stat o vreme ascunşi. Nu ieşeam decât noaptea şi atunci doar în cartier.

După aceea, francezii au plecat, iar lumea a sărbătorit independenţa[54]. Am ieşit să mă plimb prin Damasc, uimit de cât de mare şi frumos este oraşul. În curând, cei doi tovarăşi ai mei s-au certat şi ei din cauza faptului că fiecare era în alt partid şi se acuzau reciproc de trădare şi laşitate. Nu înţelegeam de ce se ceartă, aşa că nu puteam să-i împac. M-am gândit chiar că aş putea să mă întorc acasă, căci şi ţara noastră îşi obţinuse independenţa şi toate armatele străine părăsiseră Libanul.

Însă, într-una dintre seri, plimbându-mă prin Damasc, am intrat într-un han vechi care avea o cupolă mare deasupra unei fântâni arteziene. Nu aveam bani ca să mă aşez la o masă şi să

---

[54] Siria, aflată sub mandat francez, obţine o independenţă parţială în 1943, alături de Liban, urmând ca trei ani mai târziu, în 1946, să-şi proclame independenţa de stat. Trupele franceze se retrag şi ele tot în 1946 (N.t.).

comand ceva, îmi ajungeau doar cât să mă întorc la Beirut cu autobuzul. M-am aşezat într-un colţ de unde puteam privi. Hanul s-a umplut de lume, mulţi stând în picioare, ca mine. Chelnerii nu veneau să ne întrebe ce vrem să bem, dar nici nu ne dădeau afară. M-am mirat să văd o astfel de adunare. Când a apărut formaţia în capătul celălalt al sălii şi au început să zornăie instrumentele, lumea a aplaudat, iar cei care stăteau în picioare lângă mine şi-au întins gâturile şi s-au ridicat pe vârfuri, împiedicându-mă să mai văd ceva pe scenă. După o furtună de aplauze, o voce puternică şi ciudată a început să plutească peste oameni, acompaniată de muzică, începuse recitalul.

Dragă Salma, aici iar îmi lipsesc cuvintele... E înspăimântător... cum să-ţi descriu ce mi s-a întâmplat acolo? Căci s-a întâmplat ceva în mine, cum să dau glas acestor trăiri?

Melodia pe care o auzeam a avut asupra mea efectul unei crize de epilepsie. Nu exagerez deloc, dragă Salma. Vocea mi-a pătruns adânc în trup, aveam impresia că o absorbeam prin toţi porii. M-am aşezat pe o lespede de piatră din spatele meu şi, la adăpostul picioarelor celor din faţa mea, am ascultat ceva ce nu mai auzisem în viaţa mea. Mi-am pus capul în palme, iar lacrimile îmi curgeau gârlă. Eram atât de fericit, cum nu mai fusesem niciodată până atunci.

O, Doamne! Oare cum reuşea acest bărbat pe care nu puteam să-l văd să cânte aşa de suav şi de puternic în acelaşi timp, când cu o voce limpede, afectuoasă şi tristă, când tunătoare, gravă şi sacadată, apoi frântă şi chinuită? Părea că se roagă şi că blestemă în acelaşi timp... inima care-l asculta avea nevoie de ajutor ca să nu-şi oprească bătăile. Toate cântecele erau despre iubire, dar se învârteau, se transformau şi alunecau de la iubirea pentru femeie la iubirea pentru Dumnezeu şi pentru toată creaţia Lui. Îmi năvăleau în suflet toate chipurile pe care le iubisem vreodată: tata, apoi Iisus, mama, chipul drag al Halei şi al tău, Salma.

Ani întregi m-am pregătit pentru cuvintele astea grele, care mi s-au tot învârtit prin cap, fără să le pot prinde. De câte ori am încercat, nu-mi ieşea decât un şuierat din plămâni care se bloca în gât, care-mi apăsa inima şi-mi astupa privirea. Dar acum îţi spun tot, o să termin povestea cu cuvintele puţine pe care le ştiu.

Nu am reuşit să părăsesc localul odată cu oamenii care au rupt rândurile la sfârşitul petrecerii. Am rămas pironit locului până a venit un chelner şi m-a bătut pe umăr. M-am ridicat şi i-am mulţumit, în lipsă de altceva. Apoi le-am propus, lui şi colegilor săi, să-i ajut să spele farfuriile, să aranjeze mesele şi să cureţe localul. Au acceptat.

Am petrecut seara cu ei. Mi-au spus că muzica pe care o auzisem aparţinea genurilor *quduc*[55] şi *muwashahha*[56] şi că mulţi solişti le stăpâneau. Mi-au mai spus că existau şcoli pentru aşa ceva şi că cele mai bune se aflau la Alep.

Alep.

Cu banii pe care-i mai aveam în buzunar, m-am îndreptat în zori către piaţa de unde plecau autobuzele spre Alep.

Tannus mi-a povestit lucruri extraordinare despre Alep. Că este mai mare şi mai frumos decât Damascul, dar şi foarte vechi, precum muntele nostru, dacă ar fi să dăm crezare istoriei. Are biserici multe şi mari, de cinci ori mai mari decât Mar Saba a noastră. Tot acolo e şi mănăstirea Sfântului Simeon Stâlpnicul care, aşa cum spune legenda, ne-a scăpat de păgânism şi a pus bazele Bisericii maronite la noi. Mai frumos este că şi mormântul Sfântului Maron se află tot la Alep, în cătunul Barrad, din vestul oraşului. Pe lângă toate acestea, oraşul avea patruzeci şi cinci de biserici. Creştinii din Alep, a mai spus Tannus, nu-i urăsc pe musulmani, ci se aliaseră cu aceştia împotriva cruciaţilor şi apoi a francezilor.

Dragostea lui Tannus pentru Alep nu se limita la creştinii de acolo şi situaţia lor deosebită. Mi-a vorbit despre mulţimea naţiilor şi a raselor ca despre o binecuvântare de la Dumnezeu. Mi-a povestit despre vechea citadelă a oraşului, cu porticuri semicirculare, despre căile ferate care legau teritoriile arabe de Istanbul, despre Drumul Mătăsii care se oprea în pieţele

---

[55] *Qudūd* (ar.), morfologic pluralul lui *qadd*, gen muzical specific Siriei, apărut în zona oraşului Alep, cu o istorie foarte veche. Se pare că introducerea acestui gen muzical, la origine popular, în biserica siriacă drept suport pentru imnul religios, îi este atribuită lui Efrem Sirul, în anul 306 d. H., fiind un mijloc de a-i atrage pe credincioşi la slujbe (N.t.).

[56] *Muwaššah* (ar.), formă poetică apărută în secolul al X-lea la Cordoba şi care se răspândeşte apoi în întreaga Andaluzie, reprezentând o contribuţie majoră a Spaniei musulmane la poezia arabă. Genul poetic *muwaššah* s-a răspândit şi în Maghreb, precum şi în Orientul Apropiat, unde este cântat în public şi acompaniat de muzică (cf. Yse Thoraval, *Dicţionar de civilizaţie musulmană*, editura Univers Enciclopedic, Bucureşti, 1997, pp. 218-219).

acoperite ale Alepului, de zece ori mai mari decât satul nostru şi târgul lui. Nu l-am întrerupt nici când aş fi simţit nevoia să aflu mai multe amănunte. Parcă ne plimbam unul lângă altul prin Alep.

— Salma, nici nu-ţi imaginezi câte feluri de mâncare sunt în Alep! Nu vorbesc despre frigărui, despre ele îţi povestesc mai apoi... dar *kebbele*! *Kebbele* despre care noi credem că sunt ale noastre şi ne mândrim cu ele... în Alep au şaptesprezece feluri de *kebbe.* Şaptesprezece feluri pe care le pregătesc în casă, iar casele, vai, cum arată casele!

Zile întregi am mers pe străzile Alepului fără ţintă, vrăjit. Seara mă duceam la Sfântul Ilie, biserica maroniţilor, flămând şi obosit, cu capul plin de ceea ce văzusem peste zi. Vorbeam cu sacristanul căruia îi puneam tot mai multe întrebări la care îmi răspundea cu blândeţe şi răbdare, apoi rămâneam peste noapte într-una dintre dependinţele bisericii. Sacristanul m-a sfătuit să adun ceva bani ca să-mi iau alte haine, să-mi închiriez o casă sau o cameră la hotel, înainte de a merge la şcoala de interpretare pentru care venisem la Alep. Frecvenţa era obligatorie, mi-a atras el atenţia, aşa că trebuia să fiu pregătit. Mi-a găsit apoi ceva de lucru la un hotel frumos şi foarte cunoscut, *Baron*. Mi-am închiriat o cameră în cătunul al-Jdeida, aproape de poarta al-Yasmin.

După ce m-au primit la şcoală, mi-am cumpărat un Coran. Nu ca să mă fac musulman şi nici ca să mă rog, l-am cumpărat pentru lecţiile de dicţie. Trebuia să trec prin regulile interpretării, să dezleg normele de *tajwid*, mai întâi ascultând, apoi citind, înţelegând când se coboară, când se rotunjeşte şi doar la final interpretând. Există reguli diferite de a reda o consoană, se contractă sau se leagă de vocala care o urmează, se pronunţă emfatic sau din gât. Unele consoane nu au sunete care să li se opună, în vreme ce altele, da, precum sunetele şoptite sau cele cu rezonanţă. Ele pot reda deopotrivă forţa şi moliciunea, pot sugera închidere sau deschidere.

La şcoală am învăţat cum să ascult. Mi-am ascultat profesorii. Am ascultat cu atenţie înregistrările lui Abdel Basit abd as-Samad, Sabri al-Mudallal, Omar al-Batsh, Abu l-Jud Muhammad Munzir Sarmini, at-Tirmizi, Sayyid Darwish şi ale altora. M-au învăţat tot ce ştiau, fără să-mi reproşeze că eram creştin. Iar învăţământul nu era religios, căci atunci când mi-am început

exerciţiile de interpretare în faţa profesorilor, am ales să cânt *muwashshah* şi imnuri creştine, dar şi poeme de dragoste, *qudud* vechi şi nou.

Am intrat apoi într-o formaţie muzicală compusă din mari instrumentişti şi interpreţi, printre care Shukri al-Antaki, Muhammad al-Bushi, Antoine Zabitha, Omar al-Hajjar şi Mustafa as-Sabuni.

Ştiu, dragă Salma, că nu te interesează toate astea, dar povestitorul întâlneşte în drumul lui conuri de umbră prin care rătăceşte doar ca să reuşească apoi să găsească potecile drepte şi luminate ale memoriei.

Am fost tare fericit acolo.

După cursuri, mergeam la cafeneaua *Caffé du Chaldéen* unde îmi repetam tot ce învăţasem la şcoală. Înainte să se întrerupă curentul, porneam agale spre camera mea. În cafeneaua asta am întâlnit un bărbat. Se numea Najib Knayder şi era patronul unui ziar, *al-Marsah.* Mi-a spus lucruri extraordinare despre viaţa artistică a Alepului. Mi-a povestit despre o cântăreaţă celebră, Umm Muhammad at-Tallawiya, foarte înzestrată şi respectată. Toţi artiştii care voiau o confirmare a talentului lor trebuia să treacă prin Alep. Veniseră mulţi din Egipt, ca Abdo al-Hamuli şi Sayyid Darwish, din Irak, Ahmad al-Musalli, care era orb, şi o minunată interpretă de *maqame* irakiene, Sultana Yusef. Se pare că era cu adevărat o sultană, căci toată lumea se temea de judecata ei.

Mi-a spus apoi că trebuia să-mi cumpăr un gramofon şi m-a îndrumat către magazinul lui Khatchadur Chahine, pe strada al-Till.

Najib Knayder zicea că genul *qadud* presupunea deopotrivă muzică şi vers într-un tot armonios şi că era cunoscut încă de pe vremea lui Efrem Sirul, fiind la origine o rugăciune creştină. În vreme ce *tajwid*-ul coranic, interpretarea şi *muwashshah*-ul andaluz veniseră să întărească legătura dintre cuvinte şi muzică. De aceea se spunea acum *qudud*, adică o formă de plural, în locul lui *qadd*[57], singularul de la origine.

Am cumpărat un radio, apoi un gramofon şi câteva discuri, mai ales că, de când lucram în orchestră, îmi permiteam un trai acceptabil, chiar decent. Am părăsit slujba de la hotel şi aşa mi-a rămas timp suficient ca să exersez ore întregi.

---

[57] Vezi nota 55.

Într-una dintre seri, Najib Knayder mi-a spus: „Trebuie să te auzim cântând!”. Prietenul lui care conducea ziarul *al-Amal* s-a ridicat şi a închis uşile cafenelei, apoi mi s-a adresat: „Suntem aici ca să te auzim. Cântă-ne şi-ţi vom spune părerea noastră despre vocea ta. Consideră-l un examen real”. Patronul cafenelei şi-a tras şi el un scaun lângă cei doi prieteni şi m-a îndemnat: „Haide!”

•••

Tannus a început să-mi cânte melodiile pe care le interpretase în seara aceea la *Caffé du Chaldéen*, dar s-a oprit brusc. Am crezut că era din cauza lacrimilor care-i sugrumau vocea. Inima-mi era agăţată de buzele lui, căci nu-l mai ascultasem până acum cântând.

— Nu voi cânta decât după ce am să închei povestea, mi-a spus Tannus. Noaptea asta e numai bună de povestit, dacă vrei să mă asculţi până la capăt. O poveste neterminată este ca o minciună.

Într-o seară, am luat autobuzul către cătunul al-Aziziyya. Cei doi prieteni despre care ţi-am vorbit mi-au făcut cunoştinţă cu alţi melomani, aşa că am început să am curaj să cânt pe la petreceri. De fiecare dată când apăream în faţa oamenilor, vocea-mi era mai bună, mai flexibilă, mă duceam cu ea unde voiam, lăsându-mă condus de reacţiile şi comentariile publicului.

Eram în autobuz şi mă rugam cu rozariul în mână când am văzut-o. Am văzut-o pe Hala. Hala! Am zis cu voce tare: „E Hala!”. Însă privirile uimite ale călătorilor m-au făcut să tac şi să mă ruşinez.

„De ce-mi trimiţi astfel de vedenii, Fecioară?” am întrebat-o pe neprihănita Maică a Domnului. „De ce s-o văd pe Hala acum?”. Eram zăpăcit. „De ce să-mi apară în faţă chipul ei după atâţia ani?”. Am încetat să mă mai rog.

Gândurile mi s-au îndreptat înspre Hala, de parcă abia aş fi plecat din sat. Nu mă gândisem foarte mult la ea, la cum venea seara la noi sau la cum mergea pe drum. Îi vedeam chipul cu claritate. Chip frumos, blând, destins, gata să zâmbească. Nu aşa mi-o aminteam, ci mai degrabă tristă, posomorâtă, plină de reproşuri, aşa era chipul pe care-l uitasem.

Mă desprindeam uşor de lume, atât de tare mă copleşise vederea chipului ei; m-a cuprins un dor nebun de ea, un dor de nedescris.

La începutul concertului, inima-mi sărea din piept şi nu reuşeam să-mi controlez respiraţia. Mă simţeam zdrobit, nu auzeam orchestra, nu vedeam publicul. Nu-mi doream decât să fiu singur, să mă întind şi să mă odihnesc.

Dar eram pe scenă, aşa că am început să cânt.

Vocea care a prins să iasă din mine, din inima mea, m-a înspăimântat. Simţeam cum iese din gât, apoi pe gură, fără ca eu să o ţin sub control. Abia ce o prindeam, că se şi smucea şi pornea în galop ca un cal neîmblânzit, luându-mi şi trupul cu ea. Am închis ochii, mi-am pus mâna pâlnie la ureche şi am dat frâu liber acestei voci. Am uitat de lume şi am cântat doar pentru chipul frumos al Halei. Fără să ţin ritmul, fără să-mi amintesc regulile, cu excepţia celor pe care vocea mea le urma de bunăvoie. Am simţit cum îmi şiroiau lacrimile pe obraji. Mi s-a făcut ruşine. Am deschis ochii şi am auzit un oftat greu din sală. Oamenii au început să aplaude frenetic. Cei din primele rânduri m-au rugat s-o iau mai uşor, să am milă de sufletele lor şi să mă opresc puţin. Unii, impresionaţi, îşi ştergeau lacrimile.

Eram deopotrivă fericit şi nedumerit. Cu toate că m-au rugat să le mai cânt, m-am oprit şi am coborât de pe scenă, cerându-mi iertare. M-am întors acasă, copleşit de noua mea voce, dar şi temându-mă de ea. Mă gândeam că am nevoie de timp să o exersez. Dar nu am rămas mult cu gândurile astea, căci chipul Halei mi-a apărut din nou, alungând orice alt gând. M-am lăsat în seama ei.

Mi-a trecut apoi prin cap că Fecioara îmi trimitea un mesaj, poate că venise momentul să mă întorc în satul meu. Acest gând a prins putere, mai ales că în ultima vreme se înmulţiseră protestele şi manifestaţiile în tot oraşul; poate chiar trebuia să mă întorc în Liban.

Doar că am văzut-o din nou pe Hala... în acelaşi loc.

De data asta, am coborât din autobuz. Se prea poate să fi fost ea. Poate că se măritase cu un sirian şi locuia în Alep. Am urmărit-o de la distanţă. Era însoţită de o femeie în vârstă, care se mişca greu. Înaintam precaut, apoi o lăsam să se îndepărteze puţin. Am depăşit-o şi m-am întors să-i văd chipul, dar ea îşi continua cumpărăturile şi nu se uita spre mine. M-am apropiat. Trebuia neapărat să ştiu, înainte de a pierde şi această ocazie.

M-am apropiat. Era Hala. Dar mi-am dat seama dintr-odată că era Hala fără anii pe care ar fi trebuit să-i adaug şi care trecuseră de când o văzusem ultima dată.

M-am îndepărtat repede. Transpiram puternic, iar inima îmi bătea de-mi spărgea pieptul. M-a speriat asemănarea dintre fata asta şi Hala. Când şi-a terminat cumpărăturile, n-am putut să fac altceva decât să merg în urma ei, atras ca de un magnet. Am aflat unde stă. Era o casă mare, veche şi impunătoare, care dădea spre hanul Cadiului.

Am început să merg în fiecare zi la hanul Cadiului, mă aşezam la o masă aproape de intrare, de unde puteam observa atât casă, cât şi pe meşterii artizani. Nu m-am întrebat ce căutam acolo, mai ales după ce aflasem că nu era Hala. Am uitat în curând această întrebare. O urmăream de fiecare dată când ieşea din casă... şi, Doamne, cât era de frumoasă! Se îmbrăca elegant, chiar dacă nu după ultima modă. Avea părul des, de culoarea ambrei, mereu ridicat şi împletit, dând la iveală un gât graţios. Când mergeam în spatele ei, doar la câţiva metri, îi simţeam parfumul ca un val uşor.

Ali, proprietarul hanului, a observat interesul meu pentru această fată şi m-a întrebat dacă eram îndrăgostit de ea. Când i-am spus că da, mi-a povestit că venea dintr-o familie cu probleme şi că, la început, crezuse că sunt agent de informaţii, dar cu timpul pricepuse că era vorba despre altceva. Mi-a spus că fata era bine-crescută şi educată, dacă asta urmăream să aflu. M-a sfătuit să merg să mă prezint şi să vorbesc cu femeia în vârstă, care s-a dovedit a fi mătuşa ei. Mamă nu avea. Murise.

— Cât despre tată, te las să descoperi singur, căci eu nu mă bag în treburi din astea. Îţi spun doar că tatăl ei nu locuieşte aici, ca să ai cui să-i ceri mâna, a zis Ali.

I-am spus că nu eram atât de grăbit şi a plecat într-ale lui, zicându-mi că nu a vrut decât să-mi dea un sfat. I-am propus apoi să cânt în hanul lui două-trei seri de joi pe lună şi a acceptat pe loc, după ce m-am mulţumit cu procentul din câştiguri pe care urma să mi-l plătească.

Aşa am ajuns să cânt pentru ea la hanul Cadiului.

Cântam pentru ea, dar vedeam mereu chipul Halei, pe care am iubit-o nespus şi pe care am pierdut-o, fără să ştiu de ce sau cum. Hala, pe care nu am ştiut cât de mult o iubesc decât după ce am părăsit-o, pe ea şi ţara mea. Hala, care mă iubise din

toată inima şi care-mi şi mărturisise iubirea ei. Iar eu am fugit, găsind în moartea acelui soldat francez un argument pentru asta. Cum de se întâmplase? Pentru că eram tânăr şi neştiutor sau pentru că eram îngrozit de ce făcusem la Bnahli? Nu-mi dau seama. Ştiu doar că această iubire care mi se aprinsese din nou în suflet după atâţia ani de pribegie mă măcina şi mă stăpânea cu totul. Parcă aveam alt trup, alt suflet, alt glas şi totul pentru un chip nou, care mi-l aducea în minte pe cel pe care-l iubisem nespus. Deşi ştiam că fata asta nu era Hala, am început totuşi să cânt pentru ea, de parcă ar fi fost prima şi ultima mea reprezentaţie. Îmi puneam gaj chiar viaţa şi inima. Paradoxal, astfel mă îndepărtam de Hala pentru care cântam şi mă apropiam mai tare de această fată.

Prezenţa mea la hanul Cadiului mi-a adus multă faimă. Oamenii veneau să mă asculte din cele mai îndepărtate cătune ale oraşului. Ali a împodobit hanul şi o parte din stradă. Mi-a oferit şi mai mulţi bani, ca să cânt în mai multe seri. Am refuzat. I-am explicat că nu ar mai avea aceeaşi valoare, dacă ar deveni ceva obişnuit, aşa cum dorea el. Eram convins de argumentele mele, dar voiam la fel de tare ca fetei să i se facă dor de mine, să-i lipsească vocea mea. Eram sigur că mă văzuse şi ştia cine sunt.

Într-o seară, am găsit-o aşteptându-mă în faţa casei.

Şi Tannus mi-a destăinuit apoi povestea lui de iubire cu această fată din Alep. Deşi se jena faţă de mine şi a omis câteva detalii, am urmărit povestea de parcă auzeam pentru prima dată vorbindu-se despre dragoste. Când a descris parfumul pe care îl respira lacom pe gâtul ei, am văzut cu claritate trupul fetei, în toată goliciunea lui şi gura fratelui meu care se plimba peste acest trup. Un bărbat care adulmeca trupul unei femei. Ca şi cum nu ar fi fost fratele meu. Am văzut ce nu credeam că voi vedea în viaţă. Am văzut cu tot trupul, am simţit prin toţi porii. De parcă eram, la rândul meu, un bărbat care o iubea pe această femeie deodată cu fratele meu şi pentru el. Ca şi cum i-aş fi stat alături în această iubire, care părea imposibil de descris sau de înţeles.

Nu-i pomenise numele înainte de întâlnirile lor nocturne: Fatima.

— Fatima mi-a cerut să o iau de nevastă. „Dacă mă iubeşti precum spui, însoară-te cu mine! Ştiu că eşti creştin, dar sunt

gata să fug cu tine în Liban şi ne vom căsători acolo. Oricum, nu vreau să trăiesc în Alep. Urăsc oraşul acesta! Nu mă va urmări nimeni ca să-mi ceară socoteală, să mă omoare sau să mă aducă înapoi. Nu va întreba nimeni de mine. Tata este de ani de zile în închisoare şi acolo îşi va petrece restul vieţii. Iar bărbaţii din familie nu vor să mai ştie de mine sau de el. Nu ştiu nici măcar în ce închisoare este, altfel te-aş fi trimis la el ca să mă ceri de nevastă. A fost un om de onoare, un erou. Au venit într-o dimineaţă şi l-au luat, spunând că este trădător şi agent străin. L-au aruncat în închisoare. Spui că iubeşti Alepul. Ei bine, eu îl urăsc! Fugim la Beirut şi ne căsătorim acolo. Dacă vrei, mă botez”, a spus ea.

Tannus a plâns mult înainte să plece din Alep şi să o lase în urmă pe Fatima, aşa mi-a spus el.

— Fatima ar fi suferit mult printre noi, iar eu aş fi suferit alături de ea. Orice cuvânt despre musulmani pe care l-ar fi auzit i-ar fi străpuns inima ca un pumnal. Chiar dacă ar fi trecut la creştinism, tot nu ar fi putut să fie una de-a noastră. S-ar fi înstrăinat cu fiecare zi. O iubeam mult pe Fatima, dar nu am putut să fac nimic pentru ea. Nici pentru mine. Şi astfel, am părăsit Alepul, dragă Salma, şi m-am întors acasă.

Aceasta este povestea fratelui tău căruia i-a fost scris să cadă pradă propriilor slăbiciuni. Aceasta este şi povestea vocii mele, care este tot ce mi-a rămas. După ce s-a perfecţionat şi a devenit parte din mine, acum nu-mi mai foloseşte la nimic. I-a trecut vremea. Mi-e milă de vocea mea, pătimesc alături de ea. Cu toate astea, nu mai cânt decât atunci când sunt singur. E ceva mai presus de voinţa mea. Vocea are nevoie de urechi care să o audă şi să o înţeleagă, iar pe mine nu mă ascultă decât propria-mi inimă. M-am întors prea târziu în ţara mea, s-a dus timpul pentru vocea mea.

Asta e situaţia în care mă aflu, Salma, acum şi aici.

Apoi a început să cânte cu o voce pe care nu o mai auzisem. Îl ascultam şi-mi curgeau lacrimile. Plângeam la frumuseţea acestei voci. Vocea fratelui meu. Plângeam pentru cât de amară era părerea mea de rău. Plângeam pentru că nu mai aveam cuvinte.

•••

M-am schimbat mult din noaptea aceea. Oh, cât m-am schimbat după ce am auzit povestea lui Tannus, după ce l-am auzit cântând.

Am plâns mult, am plâns de tristeţe, nu atât pentru el, cât pentru mine.

Singurătatea mea e mult mai profundă decât a lui. Eu nu am nicio amintire a plăcerii, nicio voce care să-mi ţină de urât. Nicio dragoste pierdută nu mi-a umplut inima de tristeţe şi durere. Niciun chip iubit după care să-mi fie dor. Nicio poveste de iubire pentru a cărei pierdere să mă întristez sau de a cărei savoare să-mi amintesc.

Şi mie mi-a trecut vremea... Doar că eu m-am trezit cu amărăciunea celui care a pierdut lucruri de care nu s-a bucurat niciodată şi despre a căror existenţă nici măcar nu a ştiut.

A fost ca şi cum viaţa pe care am trăit-o nu era a mea. Viaţa unei femei pe care nu o cunosc şi pe care n-am întâlnit-o niciodată. Mă uimeşte cum stă acum în faţa mea încercând să intre într-un loc şi plin, şi gol în acelaşi timp, încercând să ocupe un spaţiu pe care mă obligă să-l inventez pentru ea.

De ce nu m-am îndrăgostit niciodată? De ce n-am iubit, nu am atins, nu am adulmecat vreun bărbat?

M-am îndrăgostit oare de Najib, odată cu Nabiha, şi de Hala, împreună cu Tannus?

Am născut oare copiii Nabihei? Uterul mi s-a umplut oare de maternităţi înşelătoare?

Am împrumutat vieţile celor pe care-i iubesc, în timp ce încropeam una pentru mine. Mi-am trăit viaţa pe datorie, crezând că este proprietatea mea şi că pot dispune de ea cum doresc.

Ar fi fost mai bine să nu mă trezesc şi să nu văd cum trupul meu, care nu fusese frumos nici în tinereţe, era acum şi urât, şi îmbătrânit. Ar fi fost mai bine să nu simt acum toate aceste dorinţe pentru care nu mai am un trup.

Trezirea asta a mea seamănă cu pedeapsa supremă. La ce bun să desluşesc unde-i greşeala, atâta vreme cât căinţa nu-mi va aduce înapoi ocaziile pierdute?

Poate că aşa m-am născut... incompletă, precum cineva care se naşte, de exemplu, fără braţe. Nu simt dorinţă. Cred că, dacă m-ar consulta un ginecolog, ar găsi cu siguranţă o malformaţie.

Dacă şi-ar băga mâna în mine ca să verifice ce se verifică de regulă la o femeie, nu ar găsi nimic.

Să fie oare din cauza mamei care, de când eram mică, mi-a povestit despre castitate şi, mai ales, despre preţul pierderii acesteia, cum i se întâmplase lui Yusifiyya nebuna, care, după ce se lăsa pradă poftelor bărbaţilor, lepăda când şi când, umplând ligheane mari cu sânge. Sau să fie din pricina călugăriţelor pure şi caste cu care îmi doream să semăn, pentru a fi cât mai aproape de imaginea Maicii noastre cea fără de prihană şi mereu însoţită de privirea lui Dumnezeu Atotvăzătorul? Ochiul lui Dumnezeu ne urmăreşte oriunde şi vede tot ce facem.

Dar de ce eu dintre toate fetele? De ce altele au putut să iubească? Să se îndrăgostească şi să accepte acest sentiment fără vină sau remuşcare?

Îmi desfac coapsele. Mă ating şi îmi introduc degetele adânc în vagin, până la himen. Tot ce ating este uscat. Mă întreb de ce mă doare... poate unghiile mele rănesc peretele vaginului sau poate că această carne pe care nu a mai atins-o nimeni nu suportă niciun contact. Înmoi mâna în ulei şi reîncep căutarea, închid ochii, încercând să găsesc în minte un bărbat pe care să-l doresc. Nimeni. Încerc, dar feţele bărbaţilor se succed cu repeziciune şi nu reuşesc să mă opresc la niciunul. Obosesc. Mă doare braţul. Îl simt ca pe o bucată de lemn agăţată de umăr. Nu mi-am văzut niciodată coapsele atât de slabe, cu pielea flască acoperind oasele. Îmi aduc aminte cât de bucuroasă am fost când mi-a încetat menstruaţia şi mi-am recăpătat curăţenia trupului de fetiţă, fără dureri, fără sânge murdar şi cheaguri fetide.

Ciudată această negare a trupului... Nu o înţeleg. Nimeni nu mi-a spus să fiu atentă la mine.

Aşa-zisa viaţă închinată fraţilor şi surorilor mele este doar o iluzie, o prostie. Nu am sacrificat nimic. Nicio poveste de iubire şi niciun bărbat care m-ar fi luat de lângă fraţii mei orfani. Aşa-zisul meu sacrificiu nu era decât o iluzie.

Acum mi-e milă de mine, căci nu am simţit această lipsă şi nu m-a întristat handicapul pe care-l aveam. Îi mulţumeam Domnului dimineaţa şi seara pentru asta. Mă rugam Sfintei

Fecioare pentru orice, de teamă să nu o supăr şi să-şi ia mâna binevoitoare de deasupra mea.

Nu mi-am dat seama ce-mi lipseşte, ca să-I cer Domnului. M-am mulţumit cu ce mi-a dat, temându-mă de judecata Lui aspră. Cred că asta e o dovadă clară de necredinţă.

Nu se spune în Evanghelia după Matei: *Oricui are i se va da şi-i va prisosi*, *iar de la cel ce nu are se va lua şi ceea ce are*? Nu sunt eu precum servitorul care i-a înapoiat stăpânului său talantul[58] din argint fără să-l ducă la masa zarafilor şi să caute să-l înmulţească, cum făcuseră ceilalţi doi? Şi tocmai pe el l-a certat stăpânul, după ce i-a spus: *Stăpâne, am ştiut că eşti un om aspru, care seceri unde n-ai semănat şi aduni de unde n-ai împrăştiat şi, pentru că m-am temut, m-am dus şi am ascuns talantul tău în pământ. Iată, ai ce este al tău!* Stăpânul l-a acuzat că este leneş, că nu a vrut să rişte, preferând siguranţa şi mulţumindu-se cu puţin. Nu a avut încredere în stăpânul său, aşa încât să-şi pună la bătaie talantul din argint.

Evanghelia după Matei nu ne spune însă ce s-ar fi ales de servitor dacă acesta ar fi riscat, ar fi pariat şi ar fi pierdut şi puţinul pe care-l avea, întorcându-se cu mâinile goale la stăpânul său. I-ar fi spus oare: *Ai riscat şi ai pierdut, acum haide să petreci cu ceilalţi?*

---

[58] Tot la fel, un om, voind să plece într-o călătorie, şi-a chemat servitorii şi le-a încredinţat bunurile sale. **15** Şi unuia i-a dat cinci talanţi, altuia doi, iar altuia unul, fiecăruia după propria putere. Apoi a plecat. Îndată, **16** cel care primise cinci talanţi s-a dus, a lucrat cu ei şi a câştigat alţi cinci. **17** La fel cel cu doi talanţi, a câştigat alţi doi. **18** Dar cel care primise unul s-a dus, a săpat o groapă în pământ şi a ascuns banii stăpânului său. **19** După mult timp, a venit stăpânul acelor servitori şi le-a cerut cont. **20** Venind cel care primise cinci talanţi, a adus alţi cinci talanţi, spunând: «Stăpâne, cinci talanţi mi-ai dat, iată alţi cinci talanţi am câştigat!». **21** Stăpânul i-a zis: «Bine, servitor bun şi credincios! Peste puţin ai fost credincios, te voi stabili peste multe. Intră în bucuria stăpânului tău!». **22** Venind apoi cel cu doi talanţi, a spus: «Stăpâne, doi talanţi mi-ai dat, iată alţi doi talanţi am câştigat!». **23** Stăpânul i-a zis: «Bine, servitor bun şi credincios! Peste puţin ai fost credincios, te voi stabili peste multe. Intră în bucuria stăpânului tău!». **24** [În sfârşit], venind şi cel care primise un talant, a zis: «Stăpâne, ştiam că eşti un om aspru, care seceri unde n-ai semănat şi aduni de unde n-ai împrăştiat **25** şi, pentru că m-am temut, m-am dus şi am ascuns talantul tău în pământ. Iată, ai ce este al tău!». **26** Dar stăpânul i-a răspuns: «Servitor rău şi leneş! Ştiai că secer unde n-am semănat şi adun de unde n-am împrăştiat. **27** Deci trebuia să depui banii mei la bancheri, iar la venirea mea, aş fi retras ce este al meu cu dobândă. **28** Aşadar luaţi de la el talantul şi daţi-l celui ce are zece talanţi! **29** Pentru că oricui are i se va da şi-i va prisosi, iar de la cel care nu are se va lua şi ceea ce are. **30** Iar pe servitorul netrebnic aruncaţi-l afară în întuneric: acolo va fi plânset şi scrâşnirea dinţilor!». (Biblia catolică, Matei 25: 14-30, *Pilda talanţilor*).

Dar cine sunt eu să-L iau la întrebări pe Dumnezeu? Şi ce folos acum, după ce am uitat unde mi-am ascuns talantul?

Am început să mă învârt prin casă căutând ceva care să-mi abată gândurile. Nici măcar talantul ăsta nu mi-l dăduse Domnul... măcar frumoasă să fi fost. Să fi moştenit ceva de la părinţii mei, care fuseseră frumoşi amândoi. Iar vocea... vocea-mi era precum gâjâitul unei găini care se îneacă.

Îmi şterg lacrimile şi zâmbesc cu amărăciune, căci mi se pare o comparaţie reuşită. Gâjâitul unei găini care se îneacă...

Merg la Nabiha şi mă urc în pat lângă micuţa Hannuda. Ridic uşor pătura şi mă apropii de căldura blândă a trupului ei. Mă fac covrig în jurul ei, încercând să nu o ating cu picioarele mele reci. Când coapsele mele s-au lipit de picioarele ei micuţe şi pline, am simţit pe deplin bucuria stăpânului şi am uitat complet pilda talanţilor din Evanghelia după Matei.

•••

— Trebuie să mergi în Egipt, i-a zis unchiul lui Tannus. Egiptul este patria artelor! Nu te gândi la ce-am păţit eu! Am fost un idiot. M-am tot gândit la ce mi s-a întâmplat acolo. Trebuie să profiţi de experienţa mea şi să tragi foloase din aceasta. Am înţeles că nu vrei să cânţi *jabali,* nici *'atābā* sau *mīğānā*, dar ca să lucrezi în domeniu şi să devii celebru, nu există loc mai potrivit decât Egiptul. Învaţă din neghiobia mea! Nu face caz că eşti creştin. Nu-ţi spun să-ţi abandonezi religia, ci doar s-o păstrezi pentru tine. Tannus este un prenume care nu lasă loc de îndoială. Ar trebui să-ţi găseşti un nume de scenă care să meargă în toate situaţiile. Alexandra Badran a devenit Nur al-Huda, iar Janette Faghali a devenit Sabah. Ea a cântat în Egipt piesele marilor compozitori Qassabji, Sumbati şi Zakaria Ahmed. Nu există compozitori mai buni decât ei. Vezi însă şi exemplul lui Laure Dakkash. Nu şi-a schimbat numele, aşa că a rămas pe dinafară... n-a mai auzit nimeni de ea. Su'ad Muhammad şi Najah Salam nu au fost nevoite să-şi schimbe numele, dar ele nu au rămas în Egipt foarte multă vreme. Prima avea o voce minunată, dar nu era deloc frumoasă şi s-a mai apucat să facă şi copii, abandonând arta. Nazik, Afaf, Kahraman, Hanan, Nahawand sunt nume potrivite, nici creştine, nici musulmane. Doar că aceste voci au ales să nu părăsească Libanul. Unde sunt ele acum, faţă de cele care au plecat Egipt? Eh?

— Tot ce spui este adevărat, unchiule. Dar tu vorbeşti despre nişte vremuri apuse. A trecut moda asta. Apoi, nici să nu aud de cântat în dialectul egiptean sau beduin.

— Tu eşti demodat, nu vremurile, i-a răspuns unchiul furios. Habar nu ai ce se cere astăzi pe piaţă. Eu am greşit venind la tine. N-ai decât să rămâi închis în casă.

Apoi a dispărut.

De data aceasta însă nu ne-am mai bătut capul şi nu l-am mai căutat. Ne-am zis că o să apară el, aşa cum se întâmplase şi în trecut. Apoi ne-am luat cu ale noastre şi am uitat.

Eu trebuie să mă împart între mai multe case în care locuim pe rând.

Căsuţa pe care am închiriat-o în ad-Dawra, în apropiere de locuinţa lui Nabiha, a devenit reşedinţa principală. Mulţi dintre vecinii noştri din sat închiriaseră lângă noi, căci oamenii erau obligaţi să locuiască la Beirut, unde se aflau toate şcolile şi universităţile bune. Sezonul de cules merii nu presupunea să locuim tot timpul anului la Cedri, iar satul nu putea oferi de lucru pentru toată lumea.

Nici eu, nici Nabiha nu mai lucram la hotel. Hanna adusese personal calificat. Najib, în schimb, continua să lucreze acolo, mai ales după ce deschiseseră un club de noapte a cărui activitate nu se oprea şi unde veneau oameni de peste tot, în special la sfârşit de săptămână. La plecarea de la hotel, Hanna îmi oferise o sumă mare de bani, ca recompensă, pe care o depusesem la bancă.

Sabat, Lisa, s-a întors din Franţa pe nepusă masă. Şi-a închiriat o casă micuţă în cătunul evreiesc, la Wadi Abu Jamil. A adus cu ea o fetiţă blondă căreia îi spune Françoise şi cu care vorbeşte numai în franceză. Ne-a povestit că soţul ei a murit într-un accident de motocicletă şi, cum n-a avut niciodată relaţii bune cu familia lui, a luat hotărârea să plece de-acasă, mai ales că ei insistau să stea împreună. Saba a intervenit şi i-a spus că nu poate să locuiască singură, nu se cade, decât dacă închiriază ceva în apropiere de noi, la ad-Dawra. Sabat i-a explicat că intenţionează să urmeze nişte cursuri la o şcoală din apropiere, iar pe Françoise o va înscrie gratuit la şcoala franceză, unde nădăjduia să predea şi ea în viitor.

— Bine, dar Salma să locuiască cu tine, a consimţit Saba.

Nimeni nu-l mai băga în seamă pe Saba, dar din când în când mergeam să dorm la ea. Încercam chiar să o îndrăgesc pe Françoise, fetiţa ei, deşi nu-mi intra deloc în suflet. Poate şi din cauza limbii, se uita la mine ca proasta atunci când îi vorbeam. Aveam impresia că nu era prea deşteaptă.

Sabat, care ţine morţiş să i se spună Lisa, vine arareori la noi în vizită. E mereu ocupată sau aşa ne spune. De la ea am aflat despre Marta, care s-a măritat cu un kuweitian cu care a fugit în Kuweit, în ciuda opoziţiei familiei. Unchiul Yusef a răspândit vestea că Marta s-a măritat în biserică, după ce kuweitianul s-a botezat creştin. Am aflat apoi că Marta îşi petrecea verile în Bahamdun, unde avea o vilă frumoasă cumpărată de kuweitian, pe care nu-l văzuse nimeni niciodată. Marta evita să vină acasă, în sat.

Emiline ne trimitea scrisori din Egipt, una sau două pe an. În ultima ne-a anunţat că domnul Bounoure murise, iar ea era directoarea unui pension, avea deci o funcţie foarte importantă şi era foarte iubită şi apreciată de călugăriţe. Dormea în pension. Era mulţumită.

Butraysa se însurase cu o fată frumoasă pe nume Silana, dar noi toţi îi spuneam Lulu. Nu o plăceam deloc. Înainte de a se însura, i-am spus lui Butraysa că fata asta avea un renume prost şi că voia să se mărite din interes. S-a supărat pe mine şi mi-a spus că omul trebuie să fie iertător şi să nu judece trecutul, oricum ar fi fost acesta. Am încetat să mai merg în vizită la ei, nu puteam să-l văd că regreta ce făcuse. Casa lor era mereu murdară şi în dezordine, iar Lulu mereu bolnavă. Nu făcea decât să mănânce şi să se îngraşe înfiorător, parcă era o căpuşă care-i sugea sângele. Îl văd tot mai rar. Când mi se face dor de el, mă apucă deopotrivă furia şi mila. Aştept să vină el la noi. Când vine, face orice ca să pară fericit în faţa mea şi din pricina asta nu prea avem ce să ne spunem. Încep să o blestem imediat ce pleacă şi să o rog pe Fecioară să-l scape de această povară.

S-au întors din Australia şi băieţii lui Ibn Dabbak, fraţii buni ai lui Butraysa. Aşa le ziceam noi, la grămadă, băieţii lui Ibn Dabbak. Saba era de părere că fugiseră de-acolo, însă nimeni nu-l credea.

Îl iubeau aşa de tare pe Tannus, că nu se mai despărţeau de el, în sat sau la Beirut. Nu semănau deloc cu ceilalţi emigranţi din Australia, cărora le spuneam ironic *country.* Nu plângeau

după *country*, iar accentul lor australian abia se simţea. Erau bine clădiţi toţi trei, cu trupuri puternice ca ale luptătorilor. Din puţinele cuvinte în engleză pe care le foloseau am reţinut *fuck off* şi *fuck off, man*... pe *fuck* îl foloseau la începutul sau la sfârşitul frazelor, când înjurau, când se bucurau sau în orice alt moment.

Mike, John şi George ne-au spus că s-au întors definitiv. Mike, fratele cel mare, s-a stabilit în sat. I-a mărturisit lui Tannus că nu avea de gând să mai lucreze sau să-şi deschidă o afacere, avea destui bani să trăiască până la sfârşitul vieţii în casa impunătoare pe care şi-o ridicase la drumul principal. La vârsta lui, nu avea de gând să se mai însoare, mai ales că îi era frică de femei şi de puterea lor, i se păreau toate nişte stricate.

Întoarcerea băieţilor lui Ibn Dabbak ne-a acaparat mult timp atenţia. Aştept cu sufletul la gură întâlnirile lor cu Tannus ca să aflu amănunte despre viaţa lor reală, nu ce spunea lumea.

Tannus e mai tânăr decât ei, însă se simte excelent în compania lor. Petrece mai mult timp cu John şi George. Râde mereu şi aproape că nu se despart. Tannus mi-a povestit că John şi George lucraseră ca paznici la un club de noapte din Melbourne, adică băieţii cu muşchi care îi aruncă afară pe scandalagii şi îi pun la punct pe cei care s-au cherchelit şi refuză să plătească nota. Tot ei le apărau pe dansatoare şi pe fetele care lucrau la bar. Într-o zi a fost o mare încăierare, iar câteva bande de tineri australieni înarmaţi cu bâte şi cuţite au dat buzna în club şi le-au rupt oasele celor doi fraţi. După acest incident, patronul clubului le-a cerut să dispară din ochii lui! *„Fuck off,* nu sunteţi buni de nimic! Asta nu e o răfuială personală! Treaba voastră era să apăraţi clubul! Dispăreţi!”

Tannus a râs din toată inima, înainte de a continua:

— John şi George aşteptau ca patronul clubului să-i ajute să se răzbune, aşa că nu le-a plăcut cum le-a vorbit. Au hotărât să-l facă să plătească. Au mers la el într-o noapte şi i-au furat tot ce avea: banii din seif şi bijuteriile din aur ale nevesti-sii. Mike, care era însurat cu una dintre fetele din club, cu care ducea o viaţă amară, a priceput pe loc că îi ajunsese cuţitul la os şi el va plăti şi pentru fraţii lui. Aşa că a fugit împreună cu ei şi s-au întors în Liban.

Tannus credea că planul fraţilor John şi George era să închirieze sau să cumpere un club de noapte, iar pentru asta îşi

petreceau multă vreme prin cătunul Zaytuna din Beirut, dormind într-un apartament mobilat din Hamra. Se pare însă că luptele îi interesau cel mai mult, mai ales dacă protagoniştii erau fraţii Saada. Nu le scăpa niciun meci, iar pentru asta îşi cumpăraseră şi un televizor. Tannus mi-a mai spus că George căuta de zor o femeie bogată cu care să se însoare, căci plănuia să-şi cumpere clubul, nu să-l închirieze. Era convins că Beirutul se dezvolta rapid şi că cine deţine astăzi o afacere, mâine va avea o mină de aur.

— Armeanca, lăptăreasa, l-a moştenit şi pe taică-su, apoi pe bărbată-su, şi toată lumea zice că este bogată din cale-afară. De când au venit armenii în Liban, ea tot strânge ban pe ban, fără să cheltuiască nimic. Siranush, aşa o cheamă. Dar nu e frumoasă. Vreau să spun că nu e frumoasă deloc, i-am zis lui Tannus.

Am invitat-o pe Siranush la noi şi am sfătuit-o să se aranjeze cum trebuie, căci aveam să-i prezint un bărbat frumos, bogat şi respectabil. George a sosit înaintea ei. S-a aşezat să o aştepte, împreună cu Tannus şi John. Îi plăceau femeile frumoase, dar nu era nicio nenorocire dacă Siranush nu era. Chiar dacă o va lua pentru bani, nu se va purta rău cu ea niciodată. Doar era un *gentleman*! Apoi, armenii erau creştini ca noi. Şi oameni de bine.

Când a intrat Siranush, cei trei s-au ridicat să o salute, apoi s-au aşezat în tăcere. Până şi eu m-am aşezat uimită, holbându-mă la ea de parcă o vedeam pentru prima dată. Nu puteam să scot niciun cuvânt. Machiajul în multe culori cu care-şi acoperise aproape în întregime faţa arăta foarte bizar. Rochia făcută din bucăţi de pânză, de parcă erau adunate de nu ştiu unde, era scurtă şi lăsa să se vadă două picioare robuste cu genunchi proeminenţi.

Am schimbat priviri în tăcere, iar George sorbea înghiţituri mari de whisky, căutându-şi parcă vorbele. Am luat-o pe Siranush cu mine în bucătărie, încercând să mai dreg puţin lucrurile. I-am aranjat părul, apoi i-am şters cu degetele fardul de pe pleoape şi rujul de pe buze. Mi-a mărturisit că aşa ieşise din mâinile vecinei ei, care era coafeză, deşi ea nu fusese deloc convinsă.

Când m-am întors cu ea în salon, i-am găsit pe cei trei râzând pe înfundate. Niciunul nu se putea stăpâni. George a încercat

totuşi să fie serios, după ce a văzut că mă supăr. I s-a adresat lui Siranush:

— *Excuse me, ma'am*, viaţa în doi este ca un pact... e posibil ca eu să nu te plac sau tu să nu mă placi... sunt sincer! Străinii sunt sinceri!

A izbucnit apoi într-un hohot de râs care s-a terminat, ca de obicei, cu un *fuck, man*! După ce a plecat Siranush, dându-şi seama că nu are nicio şansă cu George, s-au apucat să râdă aşa de tare încât părea că strigă.

— Salma, verişoara mea dragă, *I love you*! mi-a zis George. Să-i ia dracu' de bani! *Fuck* tot iaurtul şi brânza! Sunt bărbat chipeş, bătrân nu sunt, iar asta nu-i femeie! E o *hize*!

L-am întrebat ce însemna *hize* şi de unde apăruse cuvântul acesta.

— Nu ştiu, *man,* ceva în arabă care înseamnă orice în afară de femeie. Mi-a venit să spun aşa când am văzut-o pe femeia care a fost aici.

Doamne, cât am râs în seara aceea!

Apoi, cuvântul *hize* a intrat în vocabularul nostru, întărind relaţia noastră de prietenie şi afecţiune cu George şi John, cu care ne vedeam de-acum aproape în fiecare zi.

•••

Toate locuinţele pe care le închinaserăm la periferia Beirutului, noi şi cei din satul nostru, se aflau una lângă alta, de parcă am fi mutat satul cu totul. Desigur, casele noastre se aflau la distanţă de cele ale neamului Zaghrata. Preferam să fim vecini cu armenii, cu şiiţii *metwali*, chiar şi cu palestinienii, dar să stăm la distanţă de Zaghrata. Pe cât ne stătea în putinţă, ne ţineam departe de probleme şi de conflicte, oamenii voiau să muncească, să trăiască bine şi să culeagă roadele bunăstării ţării.

Dar, ca de obicei, viaţa dă cu o mână şi ia cu alta.

Am aflat că Saba fusese arestat în America. Unul dintre partenerii cu care făcea contrabandă îl turnase şi fusese arestat pe aeroport. Aşa ne-a spus Hanna, care s-a jurat că el nu are nimic de-a face cu contrabanda şi că doar lăcomia fratelui nostru îl adusese acolo. A venit apoi şi unchiul Yusef, care a întărit spusele lui Hanna, întrebându-se de ce să fi făcut el sau fiul său contrabandă? Ce le lipsea? Când Tannus a propus să plece în America, unchiul Yusef i-a spus că nu ajută la nimic şi

că va încerca să găsească un avocat bun pentru Saba sau să trimită unul de-aici.

Am întors problema pe toate feţele şi nu am găsit nicio soluţie. Apoi unchiul Yusef a murit şi deznădejdea noastră a sporit. Hanna evita subiectul, iar în rarele ocazii când vorbea cu noi, ne sfătuia să ne vindem puţinele terenuri care ne mai rămăseseră sau să ne dăm silinţa să strângem voturi pentru el, căci voia să candideze la parlamentare.

John şi George erau de părere că situaţia lui Saba era fără ieşire, fusese prins în flagrant.

— Un idiot! se indignau ei. A crezut că America e un soi de Aynata sau că acolo merge la mica înţelegere, cum se întâmplă în Liban. Un idiot!

Încheiau subiectul, lăsându-l pe Saba în plata Domnului, iar pe mine şi pe Tannus pradă confuziei şi tristeţii.

Ne-am trezit apoi cu o altă problemă pe cap. Yusef, fiul lui Nabiha şi al lui Najib, a fost gata să implice toţi bărbaţii din familie într-un război împotriva armenilor. Yusef sau Zuzu, cum îi spuneam, de a cărui lene la învăţătură se plângea mereu mama lui, mai ales că plătise pentru şcoală cât pentru un apartament, căuta problemele cu lumânarea, iar când nu le găsea, le inventa. Când lipsea Najib, Nabiha venea la noi să se plângă şi să ceară ajutor. Nabiha credea că John şi George avuseseră o influenţă proastă asupra fiului ei. George s-a supărat când a auzit şi a asigurat-o pe Nabiha că nu l-a sfătuit de rău pe Zuzu, i-a spus doar că trebuie să-şi apere demnitatea, să nu se lase impresionat de armeni, care erau, la urma urmei, nişte străini în ţara noastră. Dar i-a spus şi că muşchii nu înseamnă totul.

S-a ajuns ca armenii din cătunele Amanos, Policarpos, Camp Mer'ash şi al-Karantina să facă front comun împotriva noastră şi a arabilor din cătun. Am mers împreună cu Nabiha la jandarmerie, la Mar Yusef, însă nu ne-a băgat nimeni în seamă.

— *Fuck arman*[59] a zis George nervos. Cine e şeful lor? Am să vorbesc cu el *man to man* şi o să ajungem la o înţelegere!

Zuzu a recunoscut că şeful comunităţii armene, pe care oricum nu-l cunoştea, nu putea rezolva problema, căci era o chestiune personală. Zuzu fusese bătut de un armean, dar preferase să nu răspundă la fel, să nu recurgă la muşchi. A tăcut

---

[59] În arabă: armeni.

mâlc, dându-i de înţeles armeanului că se împăcase cu soarta. Apoi au mers cu toţii pe plaja de la Antilias, Zuzu fiind însoţit şi de Faris, fratele lui mai mic, ca să pară totul cât mai credibil. Acolo, l-a uns cu ulei de plajă pe şeful găştii armenilor, care era extrem de păros, spunându-i că îl va ajuta să se bronzeze mai bine şi să aibă pielea mai frumoasă. După aceasta, a zbughit-o acasă. Doar că uleiul cu pricina nu era de plajă, era pentru epilare completă şi imediată. Nimeni nu a râs la auzul poveştii.

Khalil s-a îngălbenit la faţă şi a fost de părere că trebuie chemată armata. John a ţipat nervos:

— *Fuck you, fuck you, man,* 'tu-i pastrama… Asta e război în toată regula, *man!* Eşti complet nebun, Yusef! *Crazy*, fără creier!

George a promis că se va ocupa de problemă şi i-a ordonat lui Zuzu să nu iasă din casă. S-a dus la armeni şi le-a spus că băiatul nu a intenţionat aşa ceva şi că încurcase uleiurile. Nu citise cum trebuie pe etichetă şi, în loc de ulei de plajă, luase din dulapul mamei lui uleiul pentru epilat. Apoi i-a invitat pe armeni, pe cei care au vrut să vină, la o petrecere în Zaituna în cinstea lor, iar problema a fost uitată.

Departe însă de a se potoli, Zuzu s-a implicat în tot mai multe conflicte, pe fondul manifestaţiilor de la Beirut, despre care a vorbit şi presa, sau al celor din taberele de palestinieni de la Tell az-Za'tar sau la Dbayye, cărora li se alăturaseră şi alţi musulmani. Însă această poveste era cu mult peste puterile noastre. Nimeni nu putea, nici Najib, nici George, nici John, nici Tannus, nici toţi oamenii care ne trecuseră vreodată pragul.

Toate acestea s-au întâmplat la puţin timp după blestematul război din '67, ale cărui urme ne-au marcat multă vreme.

•••

Înainte de războiul din '67, trăiam în pace; am fost foarte uimiţi când a izbucnit. Am fugit degrabă în sat ca să ascultăm la radio ştiri din care nu înţelegeam nimic. Ne întrebam de la ce se luaseră arabii şi evreii. Evreii ocupaseră Palestina cu multă vreme în urmă şi îi alungaseră de acolo pe arabi sau, în fine, parte din aceştia îşi vânduseră casele şi pământurile, apoi plecaseră. Dar toate acestea se întâmplaseră cu mult timp în urmă… cum se explica, deci, acest război acum? Lumea credea că Abdel Nasser[60] dorea să-i sfideze pe evrei şi să le ia înapoi

[60] Preşedintele egiptean Gamal Abdel Nasser este principalul lider arab implicat în războiul din 1967 împotriva Israelului. Fragmentul face o serie de referiri la receptarea

pământurile pe care le câştigaseră, devenind astfel conducătorul tuturor arabilor. Unii erau trup şi suflet de partea lui, căci credeau că, dacă va câştiga războiul, o să-i ia de pe capul nostru pe palestinieni şi o să-i ducă înapoi pe pământurile lor. Alţii erau de părere că Nasser, câştigând războiul, o să le dea peste nas creştinilor, mai ales maroniţilor, care fuseseră la originea independenţei Libanului. În acest timp, melkiţii şi alţi creştini, printre care se aflau şi naţionalişti şi comunişti, nu erau câtuşi de puţin interesaţi de soarta patriei libaneze, căci se aliaseră cu musulmanii, cu ruşii şi cu sirienii împotriva acesteia, toţi nişte trădători care complotau necontenit lovituri de stat.

Războiul s-a terminat înainte de a apuca să facem provizii, înainte chiar de a reuşi să ne vopsim ferestrele caselor în albastru-închis, ca să nu ne vadă noaptea avioanele israeliene. Unii vecini nu-şi cumpăraseră deloc provizii şi ne luau în râs, spunându-ne că Israelul n-o să ne atace niciodată, că nu are nimic cu creştinii. După doar cinci zile, am aflat că arabii au fost înfrânţi. Avioanele israeliene ne survolau cerul, se duceau şi veneau, de parcă erau la paradă.

Margo se urca pe terasa casei ei, făcea cu mâna spre avioane şi striga:

— Trăiască Eshkol[61]! Cel mai bun să câştige! Daţi-le foc! Trăiască Ben Gurion! Au reuşit în câteva zile să zdrobească milioane de musulmani, deşi sunt la fel de puţin ca noi! Coborâţi aici, am să vă pregătesc o masă mare cât toată piaţa!

Cum nu râdeam laolaltă cu ceilalţi, Margo îmi arunca priviri crunte:

— Ce ai? De ce mă priveşti aşa?

— Pentru că nu pari să te bucuri.

— Ce motive aş avea să mă bucur? Au lăsat în urmă o mare de sânge. Dumnezeu să aibă milă de mamele lor! Nu-ţi dai seama, de-acum, vor fi şi mai mulţi palestinieni la noi.

---

figurii lui Nasser în rândul celorlalte state arabe, care se temeau de influenţa crescândă a Egiptului şi de rolul de lider regional, lider al tuturor arabilor, asumat de preşedintele său, în virtutea politicii panarabe care a animat constant parcursul Egiptului sub Gamal Abdel Nasser. Textul nu este lipsit de remarci muşcătoare la adresa palestinienilor stabiliţi în Liban după 1948, percepuţi ca element străin ţesăturii sociale, oricum extrem de complicate, a Libanului (N.t.).

[61] Levi Eshkol, un om politic social-democrat israelian, originar din Ucraina, şi prim-ministru al Israelului în perioada 26 iunie 1963 - 26 februarie 1969.

— O să le venim de hac, oricât de mulţi ar fi! a zis Margo, apoi a început să râdă şi a făcut cu mâna, fără să privească însă spre cer, ci spre mine, cu un soi de provocare stranie.

Am găsit-o a doua zi aşteptându-mă în faţa casei, însoţită de fiul ei cel mare, care încerca să o ţină pe loc. Fără să-mi dau seama cum s-a întâmplat, m-am trezit deasupra ei, cu mâinile înfipte în părul ei blond, înconjurate de oameni care încercau să ne despartă.

— E sfârşitul lumii! a zis preotul care apăruse şi el.

Mă gândeam că eram încă foarte în putere, deşi nu mai eram tânără. Le-am răspuns bărbaţilor care încercau să ne oprească:

— Ea a început! Ea a început! m-am apărat eu.

— Îţi place Egiptul, ţara dansatoarelor şi a curvelor! ţipa Margo cât o ţinea gura. Casa voastră e roşie de multă vreme şi vă vorbeşte lumea! Cine ştie ce face soră-ta în Egipt! Căraţi-vă la voi acasă... urla ea, apoi cuvintele pe care le scotea au devenit de neînţeles.

Preotul a vrut să discute cu bărbaţii, de teamă ca o simplă ceartă între femei să nu degenereze într-un război între familii. Ştia foarte bine că puşca bunicului nu era singura armă ascunsă în casele noastre. Mulţi erau de părere că lucra ca spion pentru armată, că era agent activ al serviciilor secrete şi că nu trebuia sub nicio formă să fie aduse în discuţie în faţa lui lucruri importante.

Chiar dacă în cătun liniştea revenise, în sat atmosfera era tot tensionată. John şi George le spuneau celor care-şi petreceau serile la noi:

— *Fuck siyasa*![62] Oamenii vorbesc mult pe-aici... Nu pot să vă înţeleg. Pierdeţi atâta vreme cu vorbitul şi vă neglijaţi treburile. *Fuck siyasa*! Care-i treaba? Popor mort şi laş! Unde sunt tinerii? Unde sunt?

Când John şi George s-au dus la Organizaţia de tineret în căutare de opinii şi viziuni noi, departe de poveştile şi închipuirile trecutului, cum spuneau ei, nu au găsit pe nimeni. Li s-a spus că organizaţia se rupsese în două şi apoi se desfiinţase după o serie de neînţelegeri care se soldaseră cu câţiva răniţi şi cu fuga din sat a altei părţi dintre membri, nimeni nu ştia încotro.

---

[62] Politică.

Treptat, lumea a început să plece din sat, care la slujbe, care la scoli, căci examenele băteau la uşă. Deşi fusese un război devastator, noi nu prea-i simţeam consecinţele, tot aşa cum nu-i înţeleseserăm motivele.

Avioanele nu bombardaseră Beirutul. Găsisem oraşul aşa cum îl lăsasem cu puţin timp în urmă. Doar că tensiunea se simţea în aer şi creştea zi după zi.

Manifestaţiile care începuseră după demisia lui Nasser deveniseră tot mai dese. Şi, deşi aveau loc departe de cătunul nostru, le simţeam reverberaţiile. De exemplu, luptele dintre armenii care se împărţiseră în două partide, Taşnak şi Hanşak. Tinerii noştri se temeau să mai iasă noaptea. Când Nabiha a ieşit de una singură noaptea ca să-şi aducă acasă fiul, pe Yusef, prins cu jocurile de noroc, Tannus a certat-o şi i-a spus că ar fi mai prudent să-i ceară sfatul.

Aşa treceau zilele, unele normale, altele furtunoase. Zile de muncă şi zile de manifestaţii. Într-o zi, John a venit la noi livid la faţă.

— Dracu’ să-i ia pe arabi! Dracu’ să-i ia pe israelieni! Dracu’ să-l ia de acord de la Cairo!

Nu ştiam ce îl apucase.

— Trebuie să ne gândim să emigrăm din nou!

Apoi ne-a povestit cum una dintre manifestaţii o cotise către clubul lui, iar oamenii îi spărseseră vitrina cu totul şi îi distruseseră în întregime maşina lui americană. Nu mai putea fi nicidecum reparată.

— *Fuck al-arab*! Ce vină am eu că au pierdut ei războiul? Sau clubul meu este cumva bază pentru rachetele israeliene?

Au trecut zilele, unele mai liniştite, altele mai tensionate. Într-una din zile, m-am dus împreună cu Tannus să o vizităm pe Sabat, ca să vedem ce mai face, mai ales că ea locuia în cătunul evreiesc. Aproape toată lumea din bloc plecase.

— Mulţi au fugit, ne-a spus Sabat, alias Lisa. Parte din ei în America, alţii în schimb mi-au spus în secret că au de gând să se ducă în Israel. Cei mai mulţi sunt săraci, dar au primit ajutoare şi bani de la israelieni. La noi nu se gândeşte nimeni şi nici nu avem unde să fugim.

Ne-a spus şi că erau câteva familii care nu voiau să-şi abandoneze casele. Alţii îi încredinţaseră ei cheile şi

dispăruseră, convinşi că se vor întoarce după ce norii se vor fi risipit.

Când ne-am întors acasă, John ne-a zis că e momentul pentru cumpărat case şi magazine de la evrei, căci preţurile sunt la pământ. Cei care vor să plece lasă preţurile foarte jos. Apoi a uitat discuţia.

Am organizat o petrecere pentru Yusef, zis şi Zuzu, care luase examenul de bacalaureat în Egipt, după ce nu reuşise la cel libanez. Spunea peste tot că nu luase examenul din cauză că tatăl lui, ca să-l pedepsească, îl luase de la şcoala privată şi-l obligase să meargă la o şcoală de stat, în care nu a putut învăţa nimic.

Am fost apoi toţi foarte surprinşi să aflăm că Yusef, abia intrat la Universitatea arabă, se şi afiliase Ligii susţinătorilor revoluţiei palestiniene.

— Bandă, nu ligă! striga Najib plin de furie, sărind să-l atingă cu o curea groasă din piele. Nu vreau să mai aud de nicio universitate! Nu mai ieşi din casă! Golan! Bun de nimic! Aşa te-am crescut eu? Când te iei la harţă cu palestinienii, când cu libanezii! Ce treabă avem noi cu politica? O să te omoare într-o zi, idiot fără minte!

Yusef venea serile la noi şi ne vorbea cu mare patos despre palestinieni, ca un poet pasionat, cum nu-l auzisem vreodată.

— Măi, Farid al-Atrash[63], ne-ai făcut să plângem, îi spuneam eu.

Îi apăra cu ardoare, spunând-ne că îi ştie pe mulţi dintre ei şi că nu şi-au vândut pământurile, cum se spune, ci le-au fost smulse cu forţa şi pângărite de către evrei. Pângărite? Nu mai folosi cuvinte indecente, îi spuneam eu. Tannus era în schimb de părere că Yusef era de-acum un tânăr în toată firea şi că trebuia să-l ascultăm cu respect, altfel aveam să-l pierdem definitiv.

Yusef începuse să iasă cu Tannus la clubul Zaytuna. John şi George îl convinseseră pe fratele meu să cânte în clubul lor la finalul serii, după ce repararseră vitrina. Treptat îşi crease un public care aştepta cu nerăbdare numărul lui, după ce plecau împătimiţii de dans şi de muzică străină. Însă adevărata stea a clubului, care aduna o grămadă de clienţi şi pe care o plăteau cu greutatea ei în aur, era Jakline.

---

[63] Unul dintre cei mai mari interpreţi de muzică arabă tradiţională, născut în Siria, în 1915.

Jakline era frumoasă, blondă, cu un piept generos, dar nu avea deloc voce. De aceea, cântecele ei erau mai degrabă şoapte lascive.

Ridică-te şi stinge lampa / Ridică-te şi dansează samba...

George, de bucurie că vedea clubul plin de clienţi, striga cu încântare:

— *Fuck* electricitatea!

Jakline era o răsfăţată, mai ales că începuse să cânte şi la televiziune, iar turiştii arabi o cunoşteau de-acum şi veneau după ea în club.

Ceruse o mărire de salariu. Când John şi George au ezitat, le-a spus:

— Totul e doar rodul muncii mele! Ce-mi oferă în schimb scena voastră? Aţi văzut cum este Epy Club? Sabah poartă o rochie făcută în întregime din lămpi. Când apare pe scenă, este întuneric, apoi rochia ei se aprinde în mii de lămpi! În schimb, aici este totul datorită mie! Sabah cântă: „Iubite, mă luminezi cu lumina ta! Stinge lumina!” Atunci, luminile de pe scenă se sting şi rămâne doar rochia ei. Iar eu tot cânt despre lampă, căci nu am bani pentru un spectacol grandios sau pentru nişte versuri cum trebuie. Mergeţi şi vedeţi cum arată Epy Club!

Când nu mergea cu unchiul lui în club, Yusef petrecea la mine multe seri şi ne distram de minune. Părea să fi uitat de partizani şi de politică. Drumul către Universitatea arabă din Beirut devenise tot mai complicat, căci lucrurile scăpaseră de sub control, conflictele între studenţi se înmulţiseră şi nici nu ştiai cine şi de ce te loveşte. Yusuf voia să-şi echivaleze studiile şi să intre la o altă universitate.

Câteodată, dar foarte rar, apărea şi fratele lui, Faris, la seratele noastre. Se ţinea la distanţă de toată lumea, iar adesea îl întrebam pe Yusef despre el.

— Faris e foarte deştept, mătuşă dragă, studiază foarte mult, îmi spunea Hind. Citeşte, face sport, nu-i place să piardă vremea trăncănind. O să ajungă un arhitect celebru.

Lui Yusef nu-i plăceau cuvintele surorii lui şi spunea că fratele lor nu era popular ca el şi că nu era cu totul absorbit de studiu şi sport, cum credeau unii. Era secretos şi ascuns, nimeni nu ştia nimic despre el.

— Îţi spun eu, Hind, lui Faris îi este ruşine cu noi. Nu-şi cheamă în vizită pe niciunul dintre colegii ăia ai lui cu care, de altfel, vorbeşte doar în franceză. Tata nu-i cere socoteală despre acţiunile lui politice, doar pentru că nu ştie nimic despre ele. Îl crede om cu scaun la cap şi bine-crescut, pentru că are rezultate bune la şcoală. Dar fratele tău, dragă Hind, este un bandit periculos, cu inima de piatră. O să ajungă om politic, nu arhitect, cum credeţi voi toţi.

Pe Hind o deranjau vorbele lui Yusef, însă cu tindeam să-i dau crezare, căci Faris prea se purta respectuos cu noi, de parcă ar fi vrut să ne ţină la distanţă cu răceala lui.

Hind, care rămânea să doarmă la mine aproape în fiecare seară, se făcuse o adolescentă frumoasă. Îşi făcea lecţiile la mine, mânca şi dormea la mine, umplându-mi inima de bucurie. Din când în când o tachinam, punându-i mâna pe piept:

— Arată-mi puţin să văd dacă trebuie să-ţi cumpărăm sutien sau mai aşteptăm.

Iar când o întrebam dacă îi place vreun băiat, râdea şi-mi răspundea roşind:

— O să-ţi spun când va fi cazul.

Lui Hind îi plăcea să-l asculte pe Tannus cântând. Când mă simţeam bine şi mi-era dor de vocea lui, îl rugam să ne cânte acasă cele mai frumoase melodii de la club. Mi se părea că acolo nu le cânta din tot sufletul, că pentru el doar era o sarcină.

Din această pricină şi pentru că era prea în vârstă ca să mai devină celebru, îl rugam să cânte acasă când avea stare şi-i arătam necontenit cât de mult îmi plăcea vocea lui şi cât de tare mă înveseleau cântecele lui.

Spune-i tu, frumoasă lună
Când vestea se va răspândi
Că, la sfârşitul lungii nopţi,
Iubirea m-a înfrânt.

Îmi plăcea nespus de mult cântul regelui rătăcitor al Granadei, care spunea:

Pe sufletul meu, acel pământ din depărtare, cu frumoasele-i coline
Ce frumoase-i erau verile, şi primăverile caline

Tânjesc după amintirile de demult
Şi mă ascund în mine de teamă să nu le mai aud.

Când noaptea ne prindea în mrejele ei, şi mă cuprindea dorul de iubire şi-mi tulbura toată fiinţa, îl rugam să cânte *Sībūnī:*

Lăsaţi-mă, oameni buni să mă duc unde-oi vedea
Căci a mea gazelă, sedusă de alţii, m-a părăsit
Singur... să plâng...
Lăsaţi-mă să mă duc unde-oi vedea.

•••

Domnul mă pune la încercare necontenit, iar eu nu fug de aceste încercări. Mă gândesc că acesta este felul Lui de a se gândi la mine, de a-mi spune că nu m-a uitat. Când viaţa se aspreşte peste măsură, mă rog, implorându-L să-mi dea iertarea.

Nu mă plâng niciodată.

Am încercat dintotdeauna să-I respect învăţăturile, să le înţeleg ca să ştiu cum să-I cer mai bine iertare şi cum să mă căiesc. Poate tocmai felul meu aiurit de a fi mă salvează. Altfel, nu prind niciodată pe de-a-ntregul mesajele Lui.

La vârsta mea, cred că toate suferinţele pe care le-am îndurat aparţin unui timp pe care nu m-am priceput să-l domolesc şi care nu m-a cruţat niciodată. M-a luat totdeauna prin surprindere unde nu mă aşteptam şi mi-a răpit orice şansă să-l prind din urmă.

În vreme ce mă îngrijoram de soarta fratelui meu Saba şi de faptul că l-am uitat, încercând să fac ceva ca să-l scot din închisoarea din America, să strâng nişte bani din cântatul meu în club şi să-i angajez un avocat american să ni-l aducă acasă, unde să-l înconjurăm de dragostea şi atenţia noastră, ne-a sosit vestea morţii lui Emiline în Egipt. În timp ce Îl rugam pe Domnul să-mi dea o şansă să-mi repar greşeala de a-l fi lăsat pe singurul meu frate singur, slăbit şi lipsit de credinţă, mi-a deschis ochii asupra altui păcat imposibil de răscumpărat, indiferent care ar fi fost preţul.

Doar când a sosit vestea morţii ei mi-am dat seama că îmi uitasem sora. Cu timpul, reuşisem să mă conving că ea fusese cea care a ales să se depărteze de noi şi că era fericită acolo.

Îmi spuneam că îşi clădise o viaţă şi că nu aveam dreptul să-i cerem să şi-o schimbe. Dacă am fi făcut-o, n-am fi dovedit decât egoism, că ne gândim la noi şi la ce ne-ar fi făcut fericiţi pe noi. Oamenii spuneau despre Emiline că era dansatoare în Egipt, artistă, ca mine. Iar eu, care nu i-am cerut să se întoarcă, am crezut că îi apăr fericirea şi le dovedesc că este o fată cinstită şi curată.

Când am aflat însă despre moartea ei, după o perioadă de boală şi suferinţă, aşa cum reieşea din scrisoarea călugăriţelor, m-am trezit brusc din reveriile mele şi mi-am dat seama că o uitasem. Pe ea. Pe sora mea. Cine o să mă mai salveze acum de acest păcat? Cum am să-i îndur moartea?

Am plâns-o amar pe Emiline. Nimeni şi nimic nu mă putea consola.

Moartea ei îmi adusese în minte tot ce pierdusem, toate momentele de abandon. Acelea în care Iisus mă lăsase de izbelişte.

Ar fi trebuit să stărui mai mult pe lângă tata, în noaptea în care a murit îngheţat de frig la Dahr al-Jarad, să se întoarcă cu mine la casa lui Abu Ali. L-am lăsat acolo şi l-au mâncat lupii şi hienele. I-a rămas mormântul gol... am pus în sicriu o Evanghelie în locul lui.

N-ar fi trebuit să o las pe mama, bolnavă fiind, să plece singură la sora ei, doar ca să ne aducă nouă ulei. Eu eram cel mai mofturos dintre fraţi, răsturnam farfuria cu totul dacă nu-mi plăcea mâncarea. Ceream mereu numai mâncare bună, ca a bogaţilor. Iar pe biata mama o înşelaseră toţi şarlatanii şi eu nu fusesem în stare să o apăr măcar o dată. Am preferat să fug şi să uit. Aşa am făcut toată viaţa. Apoi mă trezesc... când nu mai este de niciun folos.

Aşa am fugit şi după crima de la Bnahli şi înainte de asta din mănăstire, de la Sfântul Quzhaya. Am fugit de Hala, apoi de Fatima... şi acum...

Dar poate că mila lui Dumnezeu nu m-a părăsit cu totul. Cu banii pe care i-am pus deoparte am s-o aduc în ţară pe sora mea şi am s-o îngrop lângă mama şi... tata.

Najib, cumnatul meu, a încercat să-mi explice că transportul din Egipt până aici costă enorm. Când a înţeles însă ce era în inima mea, mi-a spus că-mi pune la dispoziţie şi toate rezervele lui. Nu de bani aveam nevoie.

Apoi, Salma s-a dus în Egipt ca să ne-aducă sora acasă.

La aeroport am plâns mult când am văzut sicriul.

Salma ducea un tablou al lui Emiline pe care-l aşezase într-un chenar negru, alături de o icoană a Fecioarei. Am fost foarte surprinşi de chipul femeii din tablou: îmbătrânit, nu-i semăna deloc lui Emiline a noastră. Avea părul ridicat în vârful capului şi un gât gros, care lăsa să se ghicească grăsimea trupului, care n-avea nimic de-a face cu fetiţa firavă de odinioară. Ne-am dat seama cât trecuse de când nu ne mai văzuserăm sora; ne-am dat seama brusc că, de fapt, o uitasem; ne-am dat seama cât îmbătrâniserăm, la rândul nostru.

Tot uitându-ne la fotografie, ni s-a domolit plânsul, ca şi cum curiozitatea de a descifra trăsăturile femeii din tablou ne-ar fi îndepărtat de sora noastră.

Când maşina mortuară a ajuns la biserica din sat, am aşezat tabloul cu faţa spre altar, către preot şi către crucea Domnului nostru, aşa că nu îl mai vedeam. Sicriul avea o formă bizară. Preotul l-a cercetat îndelung, uitând parcă de frigul năprasnic.

Şi, ca şi cum răceala nămeţilor de pe culmi nu era de ajuns, a început să cadă o ploaie deasă şi să sufle un vânt din toate direcţiile. Cerul negru nu ne dădea nicio speranţă că ploaia s-ar putea opri fie şi câteva clipe, ca să putem duce sicriul în cimitir.

Ne-am oprit în pragul bisericii, uitându-ne la cer şi neştiind ce să facem. Preotul ne-a sfătuit să mergem în casa parohială, care era în fapt un salon amenajat special pentru astfel de ocazii, căci familiile nu mai erau dispuse să-şi ţină morţii în case până în ziua înmormântării, ca odinioară. Ne-a zis că, din cauza vremii, nu puteam merge acasă să primim condoleanţele. Preotul încălzise deja salonul şi ne-a spus că parohia avea de-acum şi o maşină mortuară care transporta trupul celui decedat la cimitir, fără ca familia să mai fie nevoită să meargă în urma sicriului.

Casa parohială era de o urâţenie de nedescris. Ne-am aşezat pe nişte scaune din plastic cu spătare aşa de înalte, că era cu neputinţă să ne vedem unul pe altul. Nu vedeam decât tavanul scund şi pereţii placaţi cu plăci din marmură pe care erau scrise numele principalilor donatori. Lumina artificială a lustrelor ne străpungea ochii ca nişte ace, dând chipurilor noastre o culoare galben-verzuie. Suportul pentru lumânări arăta ca un lighean de

rufe, iar lumânările erau toate electrice şi se aprindeau de la un buton mic, aflat în faţa fiecăreia dintre ele.

Oamenii care veniseră la înmormântare au început să plece după ce aşteptaseră în zadar să se domolească ploaia. Preotul s-a aplecat spre mine şi mi-a spus că respectul faţă de cel decedat, ca şi dragostea faţă de părinţi, nu stă în formalităţi, ci în rugăciunile înălţate pentru odihna sufletului său, aşa că ar fi bine să accept propunerea lui de a duce sicriul la cimitir cu maşina parohiei.

Ploaia necontenită a făcut imposibilă întoarcerea noastră la Beirut în aceeaşi zi. Butraysa ajunsese înaintea noastră şi reuşise să aranjeze cât de cât casa din sat. I-am găsit acolo şi pe vecini, care ne aşteptau cu ceai, prăjituri şi cafea. După vreo două ore şi-a făcut apariţia Margo, care ne-a invitat pe toţi la ea acasă, unde organizase o masă pentru sora noastră Emiline. Când Butraysa i-a mulţumit, explicându-i că făcuserăm la noi tot ce trebuia, Margo a izbucnit în plâns implorându-i pe sfinţi să-i ia viaţa dacă o refuzăm. Aşa că ne-am dus cu toţii acasă la Margo.

După ce s-au dus toţi la culcare, am rămas singur cu Salma.

— Tare ciudată ploaia asta! Vremurile se schimbă repede, iar noi îmbătrânim, a zis ea.

Mă gândeam că fotografia surorii noastre ne trezise dintr-un somn adânc şi ne pusese în faţă reflexia propriilor vârste, ca atunci când te uiţi într-o oglindă după mulţi, mulţi ani.

Salma mi-a spus că îi era teamă pentru Sabat, de cât de mult avea să sufere după sora ei, căci ele două fuseseră de nedespărţit în tinereţe. Însă la înmormântare Sabat o plânsese cel mai puţin pe Emiline, părând să fie mereu ocupată cu fiica ei şi cu alte cele. De când se întorsese din Franţa, Sabat păruse destul de distantă. Salma a pus atunci o întrebare care îmi dădea şi mie târcoale: oare Sabat îşi iubise cu adevărat soţul francez? Cel de dragul căruia se înstrăinase şi ne părăsise ca să trăiască într-o ţară îndepărtată? În puţinele dăţi când venea vorba despre acel bărbat, Sabat nu părea foarte afectată de moartea lui de tânăr, în acel accident teribil. Când o întrebam despre el răspundea repede, schimbând apoi subiectul.

— Uf, mi-a zis apoi Salma, nu reuşesc deloc să o îndrăgesc pe fetiţa ei… Nu-mi dau seama de ce…

A doua zi a continuat să plouă cu găleata. Simţeam un nod dureros în capul pieptului şi eram foarte abătut. Salma a adus

geamantanul din piele al lui Emiline şi a propus să-l deschidem, dacă tot eram cu toţii. Nu erau decât câteva lucruşoare: cărţi vechi în franceză în coperţi din piele, care aveau pe prima pagină o dedicaţie pentru Emiline de la domnul Bounoure, mătănii şi cărticele de rugăciune, vreo două iconiţe ale Fecioarei şi ale sfintei din Lourdes, nişte foi de papirus, o brăţară din aur, un ceas de mână şi un stilou. Pe lângă acestea, am mai găsit o carte poştală cu Pădurea Cedrilor.

M-am întristat şi mai mult văzând ce rămăsese din viaţa surorii mele... Nu ştiam ce să spun.

— Fiecare să ia ceva ca să ne amintim de Emiline, zise Salma.

Înainte ca Sabat să se apropie de geamantan, Salma a luat brăţara din aur şi i-a dat-o lui Hind. Toţi ceilalţi au făcut apoi un pas în spate, aşteptând ca Salma să împartă lucrurile. Şi aşa s-a şi întâmplat.

Încercam să mă conving că ar trebui să plâng, ca să mi se aline durerea pe care o simţeam în piept, sperând că melancolia o să urce spre gât, spre ochi. Am ieşit pe terasă ca să mă uit la ploaie. Butraysa a venit după mine şi am rămas tăcuţi o vreme. M-a întrebat apoi dacă aveam de gând să închidem parterul casei.

— Nu, i-am răspuns eu.

— Nu este ideea mea. George m-a pus să te întreb...

— Întreab-o pe Salma...

Salma şi Nabiha ni s-au alăturat în curând. Simţind că nu sunt în apele mele, au început să se sfătuiască despre ce să gătească.

— Astăzi nu mai acceptăm invitaţia nimănui la masă, zise Salma.

M-am uitat la ea rugător, cerându-i ajutorul:

— Eu vreau să mă întorc la Beirut.

— Toţi mergem la Beirut, Tannus, zise ea înainte de a se întoarce la John şi George.

— Eu am să-l ajut pe Butraysa să facă ordine în casă, apoi am să mă întorc la muncă, la Cedri, dacă nu mai aveţi nevoie de mine, a completat Najib.

Ne-am îndreptat repede către cele două maşini. Eu m-am urcat în prima. Lăsam în urmă satul şi nu reuşeam să văd nimic din cauza ploii. Nici nu era nevoie să văd ceva, căci ştiam totul de pe rost. M-am întrebat dacă iubesc cu adevărat locul ăsta

trist. Atât de trist. Mi-am spus în sinea mea că va trece mult timp până când mă voi întoarce aici. Lacrimile au năvălit cu putere când m-am gândit că poate chiar în acele clipe îmi luam adio de la sat şi că s-ar putea să nu mă mai întorc decât sub forma unui leş, gata de dus la cimitir, cum se întâmplase cu sora mea.

Am oprit maşinile pe coama dealului, din cauza unei grămezi de pământ amestecat cu pietre şi arbuşti doborâţi. George a coborât din maşină. Drumul era blocat, avusese loc o alunecare de teren în noaptea aceea.

— Uitaţi-vă cum a luat-o la vale jumătate de deal, nu putem merge mai departe.

Am coborât toţi din maşini cu pardesiele pe cap, încercând să ne dăm seama ce s-a întâmplat. Am constatat cu uimire că maşinile noastre se opriseră pe o porţiune foarte îngustă de drum, pe jumătatea care nu se prăbuşise încă în vale.

Ne-am grăbit să ne întoarcem, de teamă ca drumul să nu se surpe în întregime.

Când am ajuns în apropiere de terenul nostru de la Bnahli, i-am cerut lui George să oprească maşina. Am coborât împreună cu Salma şi am încercat fără succes să ne dăm seama care era parcela noastră. În locul bucăţii de pământ pe care fusese cândva cabana se întindea acum un platou mâlos puternic înclinat înspre peretele muntelui.

N-am găsit ce să ne spunem. Salma s-a uitat la mine, apoi spre cer de parcă ar fi vrut să spună că aceasta a fost voinţa lui Dumnezeu. În ziua în care am coborât în mormânt trupul surorii noastre, Dumnezeu a făcut să dispară mormântul soldatului francez. Ce voia Domnul, în înţelepciunea Lui, să ne spună? Că dă cu o mână şi ia cu alta? Că am plătit, în sfârşit, preţul şi s-a făcut dreptate? Sau era un mesaj de iertare, că ne-am ispăşit păcatul? Ce a vrut să ne spună Domnul? Că ne-a iertat actul criminal? Nu am reuşit să închid un ochi în noaptea aceea. M-am rugat şi L-am implorat pe Dumnezeu să mă lase să-I înţeleg voinţa. M-am rugat, am plâns şi I-am cerut să mă ajute să trag învăţămintele acestei lecţii şi să-I pot îndeplini vrerea.

Doamne, spune-mi ce vrei de la mine!
Fă-mă să-Ţi înţeleg vrerea!

•••

La Beirut, Salma nu a mai pomenit de francezul omorât, însă prin tot ceea ce făcea îmi dădea de înţeles că aşa fusese scris. Domnul ne eliberase de povara trecutului şi ne iertase, iar ea era pe deplin mulţumită de judecata Lui, chiar dacă preţul fusese moartea surorii noastre mai mici.

La rândul meu, încercam să mă împac cu vrerea Domnului, rugându-mă să nu mai avem şi altceva de plătit şi sperând în milostenia Lui.

Cei care nu ajunseseră în sat la înmormântarea surorii noastre ne-au vizitat la Beirut ca să-şi prezinte condoleanţele. Unchiul din partea mamei nu a venit deloc. Nici aici, nici acolo. La insistenţele Salmei am plecat să-l căutăm. Se zicea că fusese arestat de jandarmi la al-Ashrafiyya, unde trăia sub un nume fals. Salma ne-a povestit că primise vizita unui bărbat care-i spusese că la ar-Raml fusese în închisoare cu unchiul. Se pare că fusese prins la al-Ashrafiyya unde se dădea drept doctor, pretinzând că vindecă boli cu ajutorul plantelor. Îşi luase un nume de predicator sau de profet... îşi spunea Aql al-Kuni. Bărbatul şi-a cerut iertare că a ajuns târziu cu mesajul unchiului nostru, dar avusese nenumărate probleme la ieşirea din închisoare.

Tot el ne-a spus că unchiul, pe lângă darul vindecării, ghicea în nisip şi vedea viitorul. Îi ghicise unuia dintre pacienţii săi unde se afla covorul persan care-i fusese furat din casă. Din descrierea făcută, acesta îşi dăduse seama că hoţul era chiar vărul şi vecinul său. Se dusese aşadar să-şi revendice covorul furat, însă negăsindu-l, cei doi veri se certaseră foarte tare, iar în final au chemat jandarmii şi au mers cu toţii la *vraci.* Jandarmii i-au tras o mamă de bătaie după ce unchiul le-a răspuns la acuzaţii în doi peri şi l-au aruncat în închisoare. A doua zi, după ce a ieşit de acolo, s-a dus direct la stăpânul covorului şi l-a rupt în bătaie. Au venit miliţiile locale, l-au aranjat cum trebuie şi l-au închis în subsolurile lor câteva săptămâni. Când a ieşit, unchiul s-a dus să depună plângere la jandarmerie, doar că jandarmii l-au aruncat din nou în închisoare. Acum vrea să ne ducem la ar-Raml şi să ne ocupăm de această problemă.

Nu l-am găsit la închisoarea din ar-Raml. Am întrebat peste tot de el şi de Aql al-Kuni, cum era cunoscut acolo, am întrebat

prin toate cătunele din al-Ashrafiyya, iar într-un final am ajuns unde locuia. L-am găsit pe proprietarul locuinţei, care mi-a spus:

— Unchiul tău a dispărut, bată-l Dumnezeu să-l bată! Îmi datorează chiria pe şase luni. I-am aruncat toate lucrurile la gunoi! Nici nu vreau să-mi aduc aminte de şarlatanul ăla care aproape că a făcut-o pe fiica mea, paralizată pe jumătate, să-şi piardă minţile.

I-am povestit Salmei pe scurt peripeţiile mele. Ea tocmai aflase că unchiul trăia la Cedri, alături de un grup de străini, *hippies* li se zicea. Ştia de la Nabiha, căreia îi spusese Najib, soţul ei. Unchiul refuzase să vorbească cu Najib când se dusese la el să-l întrebe ce face, mai spusese Nabiha. Hind a încercat să ne liniştească, explicându-ne cine erau aceşti *hippies*, pe un ton care trăda admiraţia faţă de ei:

— Sunt oameni foarte paşnici care iubesc muzica. Urăsc armele, războiul şi politica şi trăiesc împreună în armonie, chiar dacă sunt de naţionalităţi şi rase diferite. Călătoresc mult şi sunt mari iubitori de libertate. Trăiesc din pomeni şi generozitatea semenilor şi nu muncesc decât arareori.

Priveliştea oferită de unchiul meu pe care l-am găsit în apropiere de corturile ciobanilor, sus la Cedri, era greu de descris. Nu l-am recunoscut decât după ce am cercetat mai multe chipuri, deşi diferenţa de vârstă între el şi ceilalţi era destul de mare. Îşi lăsase părul şi barba să crească şi le împodobise cu flori şi ierburi. Albise foarte mult. Văzându-i hainele zdrenţuite de care atârnau panglici colorate, nu prea am ştiut ce să spun. M-am gândit că probabil înnebunise.

Însă m-a primit cu căldură şi m-a strâns în braţe afectuos, privindu-mă cu un uşor reproş. Înainte de a apuca să deschid gura, mi-a spus că mă iertase, pe mine şi întreaga omenire. A încercat apoi să mă liniştească cu privire la închisoarea din ar-Raml şi păţaniile despre care ne povestise tovarăşul lui. Totul era de domeniul trecutului... uitat.

I-am salutat apoi pe băieţii şi fetele din grup şi am primit la schimb nişte zâmbete somnoroase, de parcă abia se treziseră.

L-am tras deoparte pe unchiul ca să-i vorbesc. Mi-a mărturisit că descoperise tot adevărul în închisoarea de la ar-Raml. I se revelase secretul existenţei, văzuse cu ochii lui şi auzise cu urechile sale care era soluţia tuturor problemelor, ale lui şi ale întregii omeniri. Şi, înainte de toate, ale Libanului.

— La trei zile după ce ne spuseseră că murise şi după ce discipolii lui îl plânseseră cu amărăciune, a apărut printre noi. Înţeleptul Dahish, în carne şi oase. A intrat în casă fără să-l vadă gardienii. Ne-a vorbit şi ne-a arătat Calea. Când a văzut că mă îndoiam de cele ce spunea şi nu-l ascultam cu acelaşi interes ca discipolii lui, doctorul Dahish mi s-a adresat direct: „Shhade, eu sunt creştin ca tine. Nu maronit, e adevărat, ci protestant. Dar acum sunt deopotrivă creştin, musulman, druz şi budist, căci adevărul este unul singur şi esenţa universului este una. Nu există mântuire decât dacă oamenii se unesc într-o singură credinţă. Iar eu am să vă unesc!” Apoi m-a întrebat: „Vrei să mănânci nişte fructe?”. Înainte să apuc să răspund, ne-am trezit cu o grămăjoară de portocale la picioarele noastre. „Portocale din Palestina, din Jaffa, vi le-am adus pe cele mai dulci!” Portocalele erau adevărate, a spus unchiul.

— Ascultă, Tannus, omul acesta este profetul nostru. Crede în toţi profeţii şi a vorbit cu fiecare în parte. Niciunul dintre ei nu este de acord cu discriminarea. Eu, de când l-am auzit, nu mai urăsc islamul, nu-i mai urăsc pe musulmani. Omul acesta ne-a spus că Iisus îl iubeşte pe Muhammad, cu care stă de vorbă mereu. Dahish obişnuia să deseneze pe o foaie de hârtie o stea cu cinci colţuri, apoi îi dădea foc, iar odată cu fumul acesteia sufletul lui – şi uneori şi trupul, – călătorea în jurul lumii, prin timp şi tărâmuri necunoscute. A scris şi câteva cărţi pe care le citesc acum. Toată lumea trebuie să-i cunoască învăţătura, mai ales că se apropie ziua Judecăţii de Apoi, şi să citească semnele prevestitoare ale acesteia cuprinse în cărţile sale „Grădinile” şi „Paradisurile”. Judecata de pe urmă, aşa cum o descrie el, nu este foarte diferită de descrierea din Evanghelii, doar că este mai ştiinţifică, mai realistă şi mai în acord cu vremurile noastre. Vorbeşte despre ateism şi decădere, despre o noapte cu cutremur şi explozii nucleare. „Paradisuri” are un capitol intitulat *New York* în care prevesteşte prăbuşirea zgârie-norilor peste locuitorii oraşului la începutul mileniului următor, aducând argumente şi dovezi în capitolul „Pământul putrezit”. Dahish este singurul profet care împacă religia cu ştiinţa. Din păcate, l-au acuzat de înşelăciune şi este interzis să-ţi afişezi public credinţa în învăţăturile lui. În orice caz, oamenii ăştia cu care sunt acum au o credinţă foarte asemănătoare cu a mea, aşa că nu am cum să găsesc tovarăşi mai buni. Tu nu-i cunoşti, sunt

oameni buni, cântă la soare toată ziua şi mă îndrăgesc foarte tare. Câteodată le aduc haşiş şi lapte de capră de la ciobani.

— Unchiule, oamenii ăştia sunt străini şi vor pleca la sfârşitul verii. Nu vor putea să rămână aici peste iarnă... şi apoi ce vei face? Vei continua să cerşeşti pentru o bucată de pâine?

— „Priviţi la păsările cerului, că nu seamănă, nici nu seceră, nici nu adună în jitniţe, şi Tatăl vostru Cel ceresc le hrăneşte. Oare nu sunteţi voi cu mult mai presus decât ele?”[64], aşa a spus Iisus. Apoi, pe mine nu mă mai preocupă deloc lucrurile materiale. Când vor pleca, am să merg cu ei. Nu trebuie să vă faceţi griji pentru mine, căci mi-am găsit liniştea. Chinul meu s-a sfârşit pentru totdeauna.

Pe drumul de întoarcere spre Beirut, m-am gândit cât de greu îmi va fi să-i povestesc Salmei păţania unchiului nostru. Încerc să-mi închipui dinainte întrebările ei şi reproşurile pe care mi le va face pentru că l-am lăsat sus, la Cedri. Dar nici n-am apucat să deschid bine uşa, că am zărit casa plină de lume. Salma, extrem de palidă, s-a apropiat de mine şi mi-a spus abia auzit:

— Faris... Faris a dispărut. Lumea spune că a fost răpit.

•••

— Ce ţi-am făcut? Ce ţi-am făcut, ţie sau Fiului tău ca să merităm toate astea? Ce vrei de la noi? Ţi-am fost vreodată neascultători? Am zis vreodată nu dorinţelor tale? Am păcătuit atât de tare? Am blestemat?...

Aşa strigam în gura mare în faţa statuii Fecioarei Maria, când preotul a ieşit din sacristie şi mi-a făcut semn să-l urmez în confesional.

— N-am nimic de mărturisit, am urlat la el, du-te la alţii!

Credea probabil că-mi pierdusem minţile, aşa că a dispărut repede. Am ieşit din biserică fără să cer iertare sau îndurare, desculţă, cu părul răvăşit, sfâşiată de durere şi furie.

Mă dusesem la biserică ca s-o implor pe Fecioară să ia de la noi acest pahar amar şi să nu ne ducă la pierzanie. Mă dusesem cu gândul să mă rog şi să cer îndurare şi ieşeam urlând cuvinte de răzvrătire, sfidare şi... blasfemie. Am început apoi să plâng şi s-o implor:

— Iartă-mă! Ai milă de mine şi nu mă pedepsi prin nepoţii mei! Dacă eşti furioasă pe mine, loveşte-mă pe mine, ia-mi

[64] Evanghelia după Matei, 6:26.

sănătatea, inima şi ochii, dar nu te răzbuna pe mine prin ei! Nu te răzbuna prin copii!

Yusef ne-a spus că îi atrăsese atenţia de nenumărate ori fratelui lui şi iată că, în cele din urmă, o păţise... îl răpiseră.

— Dacă nu ne grăbim, o să-l omoare pe Faris, a zis Yusef, evitându-ne întrebările şi învârtindu-se de parcă era nebun.

Apoi a ieşit din casă cu o puşcă în mână, însoţit de John, George, Najib şi Tannus. În timpul acesta, palidă şi îngheţată, Nabiha era în pragul leşinului.

S-au întors noaptea cu trei tineri şi un bărbat mai în vârstă, pe care i-au închis în camera de la subsol, unde se afla tabloul electric. Îi răpiseră de pe drumul spre ad-Dawra, după ce se asiguraseră că erau musulmani. Yusef trebuia acum să-i ducă la răpitorii fratelui lui ca să facă schimbul. Părea descumpănit. Tannus se aşezase în bucătărie, fără să scoată o vorbă.

Mai târziu a venit un tânăr de la miliţiile locale şi ne-a pus o grămadă de întrebări. Când a văzut puşca veche pe care o ascundeam în pivniţa casei din sat, a zâmbit şi ne-a promis tuturor arme adevărate.

— Nu vrem arme, i-am spus, ne vrem fiul înapoi.

— O să aveţi nevoie de arme ca să vă apăraţi. Veţi vedea foarte curând că aşa este, a răspuns el.

Apoi a vrut să-i mute la sediul miliţiei pe musulmanii pe care-i răpiserăm, ca să facă schimbul.

— Nu, nu pleacă nicăieri! Negociaţi mai întâi cu răpitorii, a zis Tannus.

Dar Yusef i-a făcut semn să tacă, în vreme ce Najib le-a spus:

— Voi ştiţi mai bine cum trebuie făcut. O să facem exact cum spuneţi. Îmi vreau fiul înapoi.

Cu ajutorul unui tovarăş, tânărul miliţian i-a mutat pe cei trei tineri şi pe bătrân din camera noastră de la subsol, fără ca noi să vedem ceva.

După două zile, Faris s-a întors acasă. Imediat după ce l-a văzut, Nabiha s-a îmbolnăvit. A cuprins-o un tremur puternic, urmat de febră foarte mare şi a adormit.

Faris nu a povestit ce i se întâmplase. Părea că a fost schimbat cu o altă persoană. Nu mai era Faris pe care-l ştiam.

— Trebuie să plecăm din ţară, eu şi fratele meu, cât mai repede, a zis Yusef.

Najib a fost de acord imediat. În câteva zile, cei doi fraţi, însoţiţi de John şi George, au părăsit Libanul, îndreptându-se spre Africa, unde George avea un foarte vechi prieten. Ne-am luat la revedere acasă, fără să-i conducem la aeroport.

Sabat s-a întors şi ea în Franţa. Ne-a anunţat cu câteva zile înainte de plecare, fără să ne spună însă de ce pleca. Când am mers la ea, în Wadi Abu Jamil, ca să iau lucrurile pe care le lăsase, nu am mai găsit nimic. Şoferul camionetei cu care eram mi-a spus că furaseră tot şi că era mai bine să ne întoarcem. Şi ne-am întors bombănind.

Vărul nostru Khalil, deşi foarte nefericit în armată, nu dezertase, aşa cum se aşteptau toţi. Armata libaneză ajunsese ciuca bătăilor tinerilor din miliţii, care luau în râs laşitatea şi inutilitatea acesteia, în vreme ce acţiunile abominabile ale palestinienilor înarmaţi împotriva populaţiei continuau nestingherite. Khalil a fost ucis în apropierea unei tabere palestiniene, nimeni nu ştia cum. Ne-a fost adus într-un sicriu închis, înfăşurat în steagul libanez. Nu am putut să-l vedem. Fusese ucis înainte de a apuca să dezerteze. L-am plâns mult.

Şi Hind era foarte nefericită. Era îndrăgostită de un tânăr, dar a hotărât să se mărite cu altul. În ciuda insistenţelor şi promisiunilor mele că am s-o ajut să se mărite cu bărbatul pe care-l iubea, nu mi-a destăinuit nimic. Plângea şi-mi spunea:

— Dragă mătuşă, să nu mai vorbim despre asta!

— Hind, de ce nu mi-l prezinţi? insistam eu.

— Ce rost are? spunea clătinând cu tristeţe din cap.

Apoi, s-a ocupat cu un entuziasm exagerat de pregătirile de nuntă, care avea să aibă loc la hotel Carlton. Era preocupată de fiecare detaliu şi a stabilit până şi numărul porumbeilor albi care trebuiau eliberaţi după tăierea tortului. Starea materială a tânărului mire, fiul unic al familiei sale, permitea toate aceste extravaganţe. Se grăbea să aranjeze totul pentru că urma să plece cu mirele ei în Arabia Saudită, unde acesta lucra ca arhitect, şi pentru că insistase ca nunta să aibă loc de ziua ei, pe 13 aprilie. Mirele era din Ayn ar-Ramana, aşa că am mers să celebrăm căsătoria la biserica Sfântul Mihail din apropiere. La început, niciunul dintre noi nu era prea convins de această căsătorie, date fiind condiţiile dificile, dar apoi am hotărât să ne bucurăm de nunta fiicei noastre şi să-i arătăm astfel că-i suntem

alături. Aşa am făcut, mai ales eu, excesiv de bucuroasă ca să-i dau de înţeles că îl uitasem pe cel pe care îl iubea în secret.

În dimineaţa următoare, am aflat vestea morţii lui Butraysa. Se afla într-un autobuz care mergea la Tell az-Za'tar, plin ochi cu palestinieni, care au fost toţi mitraliaţi. Nu am înţeles ce căuta Butraysa în acel autobuz. Mi-am imaginat că, după ce plecase de la hotelul Carlton spunându-ne că trebuia să ajungă la slujbă a doua zi devreme, nu a găsit niciun taxi care să-l ducă până la staţia din sat, aşa că văzând acel autobuz trecând pe lângă el, l-o fi rugat pe şofer să-l ia şi pe el.

•••

Salma îmi acoperă genunchii cu o pătură din lână, apoi deschide uşor robinetul de la păcură şi focul prinde viaţă. Îmi apropii palmele de el. Rămân aşa vreme îndelungată, fără să mă încălzesc.

Îmi spun că trebuie să fie vârsta, nu neapărat gerul de afară, în multe ierni zăpada căzută avusese peste doi metri, dar nu-mi amintesc să mă fi lipit aşa de sobă până acum.

Mă uit cu atenţie la ferestre. Sunt toate bine închise. Şi totuşi, un vânt rece mă şfichiuieşte peste faţă. Un vânt care-mi înţeapă pielea cu mii de ace. Să fie de vină viforul de afară?

Salma se uită pe fereastră la viscol.

— N-am văzut o iarnă ca asta în viaţa mea... Nu-mi amintesc, zice ea.

Dar eu îmi amintesc... copilul acela călare pe măgar, întorcându-se la Aynata. Tata îmi spusese: „Tannus, nu-ţi fie frică! Acoperă-te bine cu haina şi, dacă ţi se face frică, să cânţi. Vocea îţi va fi tovarăş, iar măgăruşul ştie drumul. Lasă-i liber căpăstrul şi te va duce singur. Nu-ţi fie frică dacă n-ai să mai vezi drumul prin ceaţă. Măgăruşul ştie drumul, orb să fie! Lasă-l doar să-ţi audă vocea din când în când ca să se liniştească".

Copilul avea chipul îngheţat. Doar chipul. Poate din cauza fricii, în restul corpului sângele alerga nebuneşte. Sau poate din cauza ezitării care-l făcuse să se învârtă cu măgăruşul de mai multe ori, încercând să se întoarcă în locul unde-şi lăsase tatăl, ca să-l convingă să-l lase să stea cu el sau să meargă împreună către casa lui Abu Ali.

După ce a coborât panta muntelui, iar măgarul mergea liber, fără căpăstru, băiatul a ştiut că nu se mai poate întoarce la tatăl lui.

Totul să fi început când a luat mâna de pe căpăstru? A fost oare aruncat, în clipa aceea, într-o altă viaţă?

O viaţă care n-ar fi trebuit să fie a lui. De parcă s-ar fi rătăcit, luând-o pe drumul greşit la o răscruce. A apucat pe un drum care nu era al său.

Nici oraşele în care am trăit nu-mi erau sortite, iar cele două femei pe care le-am iubit nu erau ale mele, nici oamenii alături de care am trăit nu trebuiau să fie ai mei.

L-am ascultat pe tata şi am dat drumul căpăstrului. Apoi, i-am cântat măgăruşului ca să se obişnuiască cu vocea mea, însă tot a rătăcit drumul. Poate ar fi trebuit să ascult vorbele pe care nu mi le spusese tata. Inima îmi spusese să mă întorc la el, la Dahr al-Jarad. Să nu-l las singur. Astăzi, la anii pe care-i am, ştiu că tatei i-a părut rău, poate chiar l-a înfuriat supunerea mea şi mi-a reproşat acest lucru în sinea lui.

La vârsta mea, durerile de articulaţii au ajuns principala mea grijă. Vreau să mă împac cu viaţa mea aşa cum a fost, ca să nu mă învingă durerea. Îmi va fi greu să o suport, dacă voi continua să-mi privesc trupul ca şi cum ar fi al altuia. Acest altul pe care-l urăsc din toate puterile, căci a trăit o viaţă care nu a fost a mea.

Salma mă ajută să trec peste asta, căci privindu-i trupul îmbătrânit, îmi dau seama cât de mult îmi seamănă şi nu mă mai simt singur.

Şi sora mea a trăit o viaţă care nu a fost a ei, o viaţă şi mai nenorocită decât a mea, pentru care tot eu eram vinovat. Eu, pentru că am dat drumul căpăstrului. Eu, pentru că nu m-am întors la tata.

Dar ce rost are să mai vorbim acum? Ne-a trecut viaţa... uite-o cum coboară şi ultima pantă, întocmai ca măgăruşul care merge singur. Şi orb de-ar fi, găseşte drumul. Nu trebuie să vadă.

∴

— Astăzi este duminică, dar Domnul ne va ierta dacă nu vom putea ajunge la biserică, zise Salma.

Apoi adăugă că ziua de ieri fusese groaznică şi că la radio o numiseră sâmbăta neagră.

— Ce ne mai trebuie nouă ştirile de la radio, Salma?

Mă gândesc că, după ce vom ieşi din această viaţă şi ne vom întoarce către piscurile înzăpezite ca doi păstori care-şi caută turmele, vom fi uitat totul. Le vom da cuvântul celor care vor

veni după noi. Şi pentru că n-am priceput mai nimic din vieţile noastre, vom lăsa povestea să fie dusă mai departe, completată cu capitole pe care noi nici măcar nu ni le putem imagina.

Cât de tare mi-a îmbătrânit vocea, simt cum se stinge în gât şi pe buze.

Cu toate acestea, mi se întâmplă uneori să cânt. Cu puţina voce care mi-a mai rămas.

Cânt singur.

Îmi fac mâna pâlnie în jurul urechii şi cânt.

HODA
BARAKAT

Împărăția pământului

ROMAN NOMINALIZAT LA INTERNATIONAL MAN BOOKER PRIZE, 2015

ROMAN

virtual-project.eu

violin